فهرست الجلد الاول من اقصى الارب ترجمة مقدمة الادب من علم اللغة

الجلد الاول من اقصى الارب ترجمة مقدمة الادب لجار الله
العلامة الزمخشرى

دار الطباعة العامرة

اقصى الارب

بسم الله الرحمن الرحيم

(الحمدلله) سپاس برخدايرا (الذى) آن خدايرا كه (فضل) افزون كرد
(على جميع الالسنة) برهمه زبانها (لسان العرب) زبان عربرا (كما) چنانكه
(فضل الكتاب) افزون كرداين كتاب (المنزل) فرود آورده‌را (به) اى بدان
زبان (على سائر) برباقى (الكتب) كتابها (والصلاة) ودرود باز (على النبى) برپيغمبر
(الامى) نانويسنده (العربى) عربى (وعلى آله) وبرخويشان او (اشرف العرب) بهترين
عرب (بعد النبى) پس از پيغمبر (والجلالة) اى الحمدلله لجلالة اى ازبهر بزركوارى
(هذا اللسان) اين زبان (وماجعل الله) وآنچه فرمود كرد خداى (له) اين زبانرا
(من نباهة) ازنباهة دارى (الشان) كار (وان الحاجة اليه سانحة) وبدرستى كه
حاجت بوى پيش آينده است وناپوشيده (فى الملة الاسلامية) دردين مسلمانى (فى انواع
علومها) دركونهاء دانشهاى او (وفنون آدابها) وكونهاى أدبها (كان المتعاطون) فزار
كنندكان (لاتقانه) برمحكم ساختنش را (والتبحر) و براى دانشمندشدن (فيه)
درين زبان (معدودين) شمردكان (فى علماء) در دانشمندان (هذه الامة) اين امت
(المذكورين) يادكردكان (فى طبقات الائمة) دركروهاى امامان (ومن صنع الله)
واز كردكار نيكوخداى (لهذه الطبقة) برين كروه‌را (ان الملوك) بدرستى كه پادشاهان
(لم تمطر) نباريد (سحايبهم) ابرهاى ايشان (ولا فاضت) ونه ريخته شد (عطياتهم)
عطاهاى ايشان (ومواهبهم) وبخششهاى ايشان (على احد فيضها) بركس چون
فروزبخشى آن (على هؤلاء) برايشان (من ادبائهم) ازأدبيان ايشان (وخطبائهم)
وخطيبان ايشان (ومترسليهم) ودبيران ايشان (وشعرائهم) وشاعران ايشان

(ولم يخل) وخالى نكرد خداى (بعد انقضاء دولة العرب) پس از كذشتن دولة
عرب (عصرا) روزكارى (من الاعصار) ازروزكارها (من ملك فاضل)
ازپادشاهى فاضل (جواد يرغب) جوانمرد كه رغبت مى كند (فيهم) درايشان
(ويصطفيهم) وبركزيند ايشانرا (ويكفلهم) وپذرفتارى مى كند ايشانرا (ويكفيهم)
وكفايت مى كند ايشانرا (ويتعصب) خصومت مى كند (لصناعتهم) برپيشۀ ايشانرا
(ويحرص) و حريص مى كند (على تنفيق) بر روان كردن (بضاعتهم)
بضاعت ايشانرا (وان الذى اصطفاه) وانكس كه بركزيد اورا (الله تعالى) خداى
(فى زماننا) درروزكارما (لنصرة الادب) بريارى كردن أدب را (وقذف) انداخت
(فى قلبه) دردلش (الرغبة) رغبت را (فى كلام العرب) اندر كفتار عرب (الامير
الاجل الاسفهسالار) بزركوار سپاه سالار (بهاء الدين) بلندى (علاء الدولة والدين)
بردولة (ابو المظفر) كنية خداوند نصرت (أتسز بن خوارزم شاه) أتسز پسر خوارزم
شاه (ادام الله) هميشه دارد خداى (علاه) بلندى اورا (ونصر لواه) ويارى دهد
علم اورا (فغاية لذته) پس غاية مزۀ او (فى مجالسة الافاضل) درهمنيشئ فاضلانست
(وقصارى) ونهايت وسرانجام (لهوه) بازئ او (فى منادمة) درنديم (الاماثل)
مهترانست (ولا يزال ظل كرمه) وهميشه زائل نكرد بادساية كرم او (الواسع)
فراخ (عليهم) برايشان (ممدودا) كشيده (وجنابهم) وكرداكرد ايشان
(بانعامه) بنعمتهاوى (الفائض) ريزان (عليهم) برايشان (مجودا) نيك باريده
(وصلاته) وعطاهاى او (وخلعه) وخلعتهاى او (مترادفة) پياپى آينده (عندهم)
پيش ايشان (متوالية) پيوسته (رايحة) شبانكاه آينده (اليهم) بسوى ايشان
(غادية) بامداد آينده (عليهم) برايشان (وقد رسم لى) وبدرستى كه نشان داد
(امره العالى) فرمان بلنداو (زيد علوا) افزون باذ بلندى (بتحرير نسخة) بنبشتن
نسخۀ او (من كتاب مقدمة الادب) ازكتاب مقدمۀ ادب (لخزانة كتبه) مر
خزينۀ كتابهاى اورا (المعمورة) آبادان كرده (فعملت) پس كار كردم (على
امتثال) برفرمان بردارى (رسمه) نشان او (وجعلت) وبكردم (الكتاب) كتابرا
(موسوما) نشان كرده (باسمه) بنام او (لان) زيرا كه (هذا الكتاب) اين
كتاب (قد اصاب) بدرستى كه يافت (قبولا) پذرفتن (من القلوب) ازدلها(وهب)
وزيد (فى البلاد) درشهرها (مهب الصبا) همچوصبا اى بادمشرق (والجنوب)
بادقبله (فأردت) پس خواستم (ان لا يزال) كه هميشه باشد (مذكورا) ياذكرده
(فى كل زمان) درهرروزكارى (ومكان) درهرجاى (ويكون) وباشد (اسمه) نام او

٩ پوشیده اولیه که فارسیده گاه و هنگام میاننده فرق بودر که لفظ گاه مطلقا وقت معناسنه در و مقدمهٔ ثانیه ده سبق ایتدی که گاه لفظی زمان ومکان میاننده مشترك ظرفدر و هنگام وقت معین محدوده دلالت ایدر مثلا وقت بهار محدود اولمغله هنگام بهار دیرلر و بر نسنه وقتنده یتشسه بهنگام رسید دیرلر و وقت معینده اولان جمعیته هنگامه دیدکلری بو معنایه مبنی در و آخرنده اولان هاهاء نقلدر و لفظ بام وقت صبح معناسنه در و سلاطین دیوانلرین وقت صبحده ایتمه‌لریله اکا بامداد دیدیلر اضافت ایله چون صبحه علم ایتدیلر علمیتی اشعار ایچون ترکیبی تغییر ایدوب میمی ساکن ایتدیلر (منه)

٧ ابن الانباری زاهرده دیدی که حین زمان غیر محدوددن عبارتدر و کاهی زمان محدود معناسنده استعمال اولنور قال الله سبحانه تؤتی اکلها کل حین وقال لیسجننه حتی حین وقال فتول عنهم حتی حین یعنی الی یوم القیامة وقال هل اتی علی الانسان حین من الدهر یعنی اربعین سنة زیرا حق سبحانه وتعالی حضرت آدمی خلق ایدوب قرق سنه نفخ روح ایتمدی پس شیء مذکور قبیلندن اولدی وقال تمتعوا حتی حین یعنی ثلاثة ایام انتهی فیروزآبادی دیدی که حین دهر معناسنه در یاخود وقت مبهمدن عبارتدر که جمع زمانه صالح اولور خواه طویل خواه قصیر سنه اولور دخی زیاده اولور فرق سنه کاهی یدی سنه کاهی ایکی سنه (جمعه) کاهی آلتی آی کاهی ایکی آی و کاهی هر صباح ومساو یوم القیامه و کاهی مدة معنالرنده استعمال اولنور (منه)

(العزیز) ارجند (جاریا) رونده (علی کل لسان) بر همه زبان (والله) وخدای (موفقه) توفیق دهنده (لما) بر آن را که (یرفع) بلندمی کند (الذکر الجمیل) یادکرد خوب را (ویکسب الثواب) وبدست آرد ثواب (الجزیل) بزرك را (انه خیر موفق) بدرستی که وی بهترین توفیق دهنده است (ومعین) ویاری دهنده (وهو) وآن کتاب (علی خمسة اقسام) بر پنج بهره است (القسم الاول فی الاسماء) بهره نخستین در نامها (والقسم الثانی فی الافعال) بهره دوم در فعلها (والقسم الثالث فی الحروف) بهره سیوم در حروفها (والقسم الرابع فی تصرف الاسماء) بهره چهارم در کردانیدن نامها (والقسم الخامس فی تصرف الافعال) بهره پنجم در تصرف الافعال (القسم الاول) بهره نخستین (وهو قسم الاسماء) وآن بهره نامهاست ❋ ودخی معلوم اوله که نجم الدین زاهدی دیدی که مفردات لغات تعلیم ایدن أدبایه لازمدر که مفردات مذکوره‌نك أواخرینی سکون اوزره تلقین ایده‌لر مثلا وقت اوقات. وحین. احیان دیه‌لر زیرا مفردات مزبوره عد قبیلندندر و مقام عدده اظهار اعراب جائز دکلدر ❋ مرزوقی دیدی که ابتداء لغات وضع اولندقده اولا زمانه واجزاء زمانه. وحر وبرد وتبدلات فصوله نظر ایله وضع اولنوب وسائرلری آنلردن تشعب ایتمشدر پس علامهٔ زمخشری بو کتابنده نکتهٔ مذکوره‌یه رعایت ایدوب الفاظ ازمنه ایله ابتدا ایتدی ولهذا قال بسم الله الرحمن الرحیم

❋ الباب الاول فی اسماء الزمان واجزائها ومایناسبها ❋

(وقت) وموقت (هنکام) ٩ واکثریا بر عمله مضاف استعمال اولنور وقت الصلاة کبی و بر عمل ایچون تعیین اولنان وقته میقات دیرلر و حجاجك خاصة حج وعمره ایچون احرام کیه‌جکلری موضعه دخی میقات دیرلر (جمعه اوقات حین مثله) ٧ و بر نسنه‌نك وقتی قریب اولسه حان حینه دیرلر قرب وقته معناسنه و وقت مخصوصده طعام اکل ایتمکه حینه دیرلر حاء مهمله‌نك فتح و کسری لغتدر قال الشاعر ❋ ولا عیب فیکم غیران ضیوفکم ❋ تحان وحین الضیف احدی العظایم ❋ یقال احان الضیف اذا اعطاه الطعام فی وقت مخصوص وکاهی اولنه تا ادخال ایدوب تحین دیرلر (جمعه احیان اجل) جیمك فتحیله (مثله) وجیمك سکونی ایله تصدیق اداتی در نعم کبی و تصدیق مقامنده نعم واستفهامه اجل مستحسن در ولفظ اجل بر شیئك مدتندن عبارتدر یقال ابن آدم قصیر الاجل یؤثر العاجل ویذر الاجل کذا فی الاساس (آجال ج أوان م اونه ج) زمان ازمنة کبی فلان یفعل کذا آونة دیرلر بر کسنه بر عملی کاهی اشلیوب کاهی ترك ایلسه (ابان مثله) همزه‌نك کسری وبانك تشدیدی ایله و بر شیئك اولنه دخی دیرلر

٧ وفی الاساس اقام عندنا بریة بربهة یعنی ابراهیم بزم عندمزده برآزه جق زمان اقامت ایتدی فرا دیدی که بریه ابراهیمك ترخیم وتصغیریدر (منه)

٩ جوهری دیدی که فعل وزنی افعل اوزره جمعلنمز الا اوچ کلمه که زمن وازمن وجبل واجبل وعصا واعص (منه)

وعن علی رضی الله عنه الناس بزمانهم اشبه منهم بآبائهم ترجمه خلق رانیست سیرت بدران ٭ همه بر سیرت زمانه روند دوستند انکه رازمانه نواخت دشمنند انکه رازمانه فکند وقال الاخر سربسر خلق جهان مانند دورند ای پسر نیستند از صد یکی ماننده جد وپدر (منه)

٧ سنة جالفة وجلیفة سالی که مال هلاك کند (منه)

سنة جماد سالی که دروی هیچ چیزی نبارد ناقة جماد دیرلر سودی اولمسه رجل جامد الکف ومجمد الکف ای بخیل وله عین جود قلیل الدمع وبخیله بددعا مقامنده جماده دیرلر یعنی منقبض الحال اولسون وحماده مهمله ایله خیر دعا مقامنده استعمال اولنور ومجنون ده واقع اولدیکه بیت حماد لها حماد ولا تقولوا الها ابدا اذا ذکرت جماده که ضمیر مؤنث خمره راجعدر که مراد خمره بددعا وبددعادن نهی در (منه)

(جمع ابانین ٭ دهر مثله) ونزول معناسنه دخی کلور وزمان شدیده دهر دهاریر ودهر داهر دیرلر و (جمع دهور) حرس. سبت. سبات. مسند دخی دهر معناسنه الازلم الجذع وعوض نامیست روزکاررا ❋ فیروزآبادی دیدی که اول دهر شدید که کثیر البلا اوله اکا الازلم الجذع دیرلر وعوض عینك حرکاتی ایله أبد معناسنه مبنی ونفیه مخصوصدر لا افعله عوض العائضین ای ابداً ومضاف اولدقده معرب اولور ودهره عوض تسمیه اولندیغی دهرك بر جزؤی کجدکده اکا جزؤ آخر عوض اولدیغی ایچوندر وفی الاساس لا افعله عوض العائضین ای دهر الداهرین (حقب) حا وقافك ضمه‌لریله (مثله) وقافك سکونیله سکسان ییل وبعضیلر دخی زیاده‌یه اطلاق اولنور دیرلر (جمعه احقاب) وحقبة مثله جمعه حقب (برهة) بانك ضمی وفتحی ایله ٩ (مثله) وزماندن بر قطعه‌یه دخی دیرلر (سنبة مثله) وآخرینه تا الحاق ایدوب سنبتة دخی دیرلر یقال سنبتة من الدهر پارهٔ از روزکار کذا فی الصراح سامی‌ده دیدی که سبه وسنبة وسنبتة پارهٔ از زمان (منون) میمك فتحی ایله (مثله) وموت معناسنه دخی کلور زیرا مندن مأخوذدر قطع معناسنه موت دخی قطع مدد ونقص عدد ایدر و ایتدیکی احسانه چوق منت ایدن کمسنه‌یه منون دیرلر مؤنث در وواحد وجمعی بردر (عصر) عینك فتحی وصادك سکونی وعینك ضمی وصادك سکونی وعین وصادك ضمه‌لریله (مثله) وکیجه وکوندزه واخشام وصباحه عصران دیرلر (جمعه اعصار واعصر وعصور ٭ زمن مثله جمعه ازمان ٭ زمان مثله جمعه ازمان ازمنة) وازمن دخی کلور ٩ وزمن وزمان لفظلری وقتك قلیل وکثیرینه اطلاق اولنور (صرف ❋ کردش روزکار) زمانك تقلبات وحوادثی وشب وروزه صرفان دیرلر ومنع وتوبه وحیله معناسنه دخی کلور (جمعه صروف ٭ ریب مثله) وحاجت وشبهه معناسنه دخی کلور وحوادث روزکاره دخی ریب المنون دخی دیرلر جمعه ریوب (فترة ❋ درنك درمیان دو پیغمبر) ایکی پیغمبر مابیننده اولان زمان که آنده پیغمبر موجود اولمیه جمعه فترات (قرن) قافك فتحیله (هشتاد سال و کویندسی سال) سکسان ییل وبعضیلر اوتوز ییل دیرلر وقافك کسریله همسن وشجاعتده مساوی اولان کمسنه‌لره اطلاق اولنور وهمسن اولان جماعته اقران دیرلر واهل زمان واحده دخی اقران دیرلر (جمعه قرون سنة ❋ سال) ییل اصلنده قحط واقع اولان ییله وضع اولنوب صکره هر ییله اطلاق اتدیلر ویغمور یاغمدیغندن اوت بتمین سنه‌یه السنة الشهباء دیرلر ودخی لفظ سنه ذکر ایدوب قحط مراد ایدرلر وسنة اصلنده سنهة یا سنوة در تصغیرنده سنیهة وسنیة دخی دیرلر (جمعه سنون) وسنوات وسنهات دخی کلور (حول مثله) وطفلك بر یاشنه کیرمسنه دخی دیرلر وقوت وحیله ورجوع معناسنه دخی کلور (جمعه احوال حجة مثله)

حول كريت ومحرم تمام سنه وفی الاساس اقت عندهم شهر اكريتا ای تماما ومرت عليه سنة كريت ای تامة وتحرم العام والشتاو الصيف
ای تصرم وجرمناه ای قطعناه واتممناه وتجرمت السنون مضت ﴿٦﴾ وتجرمت الليلة ذهبت سنة حاد سالی كه دروی هيچ چيزی
نبار دو مانعة جماد ديرلر
سودی اولمه ورجل
جامد الكف ومجمد الكف
ای بخيل وله عين جود
قليل الدمع (منه)

وبر كره حج ايتمه‌نك اسمی در لكن شواذدندر قياس حانك فتحيدر (جمعه حجج * عام) اصلنده
عوم در (مثله) وبريللق قورومش اوته نبت عامی ديرلر (جمعه اعوام * العام * امسال) بو ييل
(عاما اول * پارسال) لكن ييل لفظ عامك استعمالی كثير اولمغله لفظ اول ايله توصيفه مخصوص
قيلندی لهذا شهرا اول حولا اول سنة اولی ديمزلر (القابل * سال آينده) كله جك ييل
وكله جك كيجه‌يه ليلة قابلة ديرلر ٧ قاب اوچنجی سنه قباقب دردنجی سنه مقبقب بشنجی سنه
قال الجوهری القباقب العام الذی بعد العام المقبل تقول لا آتيك العام ولا قابل ولا قباقب
(فصل * يك فصل از فصول چاركانه) فصول اربعه‌دن بر فصل آيرمق وقطع وبيان معناسنه
دخی كلور (جمعه فصول ربيع * بهار) عند العرب ربيع ايكی در ربيع الاول اول وقتدر كه
آنده مانتار بتر وشكوفه‌لر آچيلور وربيع ثانی اول وقتدر كه ميوه‌لر رسيده اولور
واكثر عرب سنه‌يی التی حصه اعتبار ايتديلر ايكی آی ربيع الاول وايكی آی صيف وايكی
آی قيظ وايكی آی ربيع الثانی وربيعك جمعی اربعاء واربعه كلور نصيب انصباء وانصبه كبی
وبهار وقتنده ياغان يغموره دخی ربيع ديرلر وربيعك نسبتی ربعی كلور (صيف * تابستان)
ياي كونی وايام صيفده ياغان يغموره دخی ديرلر وزياده اسی اولان ايام صيفه صيف صايف
وپيرلك وقتنده وجوده كلن ولده صيفی ديرلر ٣ (خريف * تيرماه) كوز فصلی فارسيده
پاييز دخی ديرلر خرفدن مأخوذدر ميوه جمع ايتمك معناسنه فصل مزبور ميوه جمع
ايده‌جك وقت اولمغله خريف تسميه اتديلر وكاه اولور كه خريف ديرلر وبتون سنه‌يی
مراد ايدرلر (شتا * زمستان) قيش فصلی مبرد ديدی كه شتا شتونك جمعيدر وشتانك
جمعی اشتية ونسبتی شتوی كلور (شتوه مثله مشتا مثله شهر * يك ماه) بر آی (جمعه شهور
واشهر * اشهر معلومات * ميان دو عيد) ايكی بيرام اراسی اشهر حرم رجب وذی القعده
وذی الحجه ومحرم آيلريدر (غره * اول ماه) هر آيك ابتداسی وهر شيئك اولنه وايو سنه
دخی ديرلر وآيك اولندن اوچ كيجه‌يه غرر الليل وپيشانده درهمدن بويوجك بياض
اولان فرسه اغر ديرلر وديه جنينه غره اطلاق اولنديغی آدميده اول واجب اولان ديت
اولديغی ايچوندر (جمعه غرر * منتصف الشهر * نيمه ماه) آی اورته‌سی (محاق * آخر ماه)
آيك آخری كه اوچ كوندر محقدن مأخوذدر تنقيص وازاله معناسنه (سرار) سينك فتح
وكسری ايله (مثله) وبعض نسخه‌ده شب بيست ونهم ايله تفسير اولندی يعنی آيك يكرمی
طقوزنجی كيجه‌سی (سلخ * آخر روز از ماه) آيك آخر كونی سلخت الشهر ديرلر بر كمسنه
آی باشنه چيقسه وحيوانك دريسنی يوزوب چيقارمغه دخی ديرلر ومارسيه بهر سنه
بر كره دريسنی چيقارديغی ايچون قرايلانه سالخ ديرلر (المحرم * ماه محرم) جمعه محرمات
ويقال له شهر الله المحرم ولرجب شهر الله الاصم ولرمضان شهر الله المبارك وشهر الله

٧ وا كثر كتب لغتده
القابلة لليلة المقبلة بله
تفسير اولندی (منه)
ابن نباته‌نك سكز آيلق
بر طفلی وفات ايدوب
مرثيه‌سنده ديدی كه
ايا راحلا عنی وكانت به
مخايل للفضل مرجوة
لم تكمل حولا واورثنی
ضعفا فلا حول ولا قوة
بيتين مذكورين حسنده
بی مثلدر (منه)
٣ فارسيده برك ريزان
ديرلر (منه)
واول وقتده يغان
يغموره دخی ديرلر
(منه)
وقال فی ذم لئيم كنت
له ضيفا فظن بانی كنت
له ضيفا فقام الی السيف
فقلت له خيرا فظن بانی
ذكرت له خبزا فمات
من الخوف (منه)
صباوة الشتا وصنابره
وعنبرته سختی سرماء
زمستان صبرماده سنده
شدة ماخوذ
اولمغله داهيه‌يه ام
صبور وام صبار ديرلر
(منه)
بچاق وقليچی غلافندن
چيقارمغه دخی ديرلر
شهر السيف ای سله
(منه)

فرا ديدی كه اسماء شهور جمله مذكردر الا جمادی وكاهی شهر اعتبار ايله مذكر ايدرلر (منه)

(الاعظم)

الاعظم ومحرم آيی شهور عربيه‌نك ابتداسيدر اكثريا الف لام ايله استعمال اولنور
هر سنه‌نك اولی هميشه بو آی اولديغنه اشارت ايچون پس الف لام عهد خارجی ايچون
اولور (صفر) جمعه اصفار (شهر ربيع الاول) وجمعه اربعاء اربعه (شهر ربيع الآخر *
جمادی الاولی) جمعه جماديات (جمادی الآخره * رجب) جمعه ارجاب (شعبان) جمعه شعبانات
وشعابين (شهر رمضان) جمعه رمضانات وارمضاء (شوال) جمعه شواويل (ذی القعده)
جمعه ذوات القعدة (ذی الحجه) جمعه ذوات الحجة معلوم اوله كه عرب اسماء شهوری لغت
قديمه‌دن نقل وهر برينه براسم وضع ايتدكلری وقتده هر شهرك بولنديغی زمانه قياس
ايله اعتبار ايتديلر وربيع الاول وربيع الآخر ورمضان اوللرينه لفظ شهر كتوروب
سائرلرنده ترك اولنديغی شهور ثلاثة مذكوره‌ده التباسی دفع ايچوندر زيرا ربيع فصول
اربعه‌دن بر فصله دخی اطلاق اولنور ولفظ رمضان حرارتدن قيزمش طاشه دخی
ديرلر (جديدان * شب وروز) كيجه وكوندوز كه هميشه تجدد ده‌در (ملوان مثله) هميشه
حوادث ايله مملو اولدقلری ايچون ملوان تسميه اولندی (دائبان مثله) دأبدن مأخوذدر
ليل ونهارك تعاقب عادتلری اولمغله دائبان تسميه اولندی (ليلة * يك شب) بر كيجه (جمعه ليل
ولياليی * قطعه * پاره‌ئی از شب) كيجه‌دن بر حصه جنح * جرش * جوش: سهوان * هداء *
هجعه دخی بو معنايه‌در وهر نسنه‌دن بر پاره‌يه دخی ديرلر (جمعه قطع) قافك كسری
وطانك فتحيله وطانك سكونيله كيجه آخرنده اولان ظلمته ديرلر (زلفه مثله) اصلنده
ليلدن اولكی حصه‌در (جمعه زلف) زلفات دخی كلور (هزيع مثله طائفه مثله)
(وهن ٧ * نيم شب * موهن مثله) واساس البلاغه‌ده اتيته وهنا وموهنا بعد ساعة
من الليل ديدی (بهره مثله جمعه بهر * سحر * سحرگاه) سحر وقتی يعنی وقت صبحدن
اول اولان وقت لقيته سحر ديرلر بو سحر ملاقی اولدم معناسنه تنوين داخل اولمز زيرا غير
منصرفدر السحردن معدول ومعرفه اولديغی ايچون (جمعه اسحار * الليلة * امشب) بو كيجه
(ليلة غد * فرداشب) يارين كيجه (البارحة * دوش) كيچن كيجه برحدن مأخوذدر زوال
وانتقال معناسنه برح اصلنده صيدك صاغ طرفدن چيقوب صول طرفه كچمه‌سنه ديرلر وسنح
آنك مقابلی در عرب سانح ايله تفأل وبارح ايله تشأم ايدرلر وصيده آتدقلری اوق اصابت
ايدر ايسه مرحی اصابت ايتمز ايسه برحی ديرلر (البارحة الاولی * پرندوش) كچن كيجه‌دن
اول كچن كيجه (ليلة السدق * شب سده) شب يلدادر كه بهمن ماهك اوننجی كيجه‌سيدر
كفار اول كيجه‌يه تعظيم ايدوب عظيم آتشلر ياقارلر ليلة الوقود دخی ديرلر (ليلة القدر *
شب بيست وهفتم از رمضان) رمضان شريفك يكرمی يدنجی كيجه‌سی (ليلة القضا * شب
حكم) برات كيجه‌سی (يوم * روز) كون وكاهی يوم ديوب شدة مراد ايدرلر ايام العرب

مطرزی مقامات
حريری شرحنده نقل
ايتدی كه حمزه اصفهانی
ديدی ملوان وفتيان
وجديدان واجدان
وصرغان وعصران
ومتباريان ليل ونهارك
اسميدر لكن سيرافی
فتيان غداة وعشی در
(منه)
قال بعض الحكماء لابنه
اجعل نظرك فی العلم
ليلا لان القلب فی النهار
كالطائر وهو فی الليل
ساكن فالقيت فيه من
شیء وعاه (منه)
٧ قريب من نصف
الليل ايله تفسير ايتديلر
ووهن سست اولمق
وسست ايتمكه معناسنه
لازم ومتعدی كلور
قال المصنف يقال انا
ابن ليلها وابن ليلتها
لصاحب الامير الكبير
(منه)

الليالي المحمقات شهابي كه ماه در ميغ تابد اول ليالي بيض كه قمر سحابده اولمغله نظر ايدن كمسنه صباح اولدى ظن ايدر كويا اول كمسنه يي
حقه نسبت ايدر ليل التمام درازترين شبها درسال (منه) كافر شب 《٨》 تاريك يقال كفر الليل بظلامه وليل كافر (منه)

ديرلر وقايع عرب معناسنه (جمع ايام) اصلنده ايوام ايدى ياشي ديرايدى كه هر قچن برغمه مبتلا اولسم ابو العاهيه نك شو بيتنى تكرار ايدرم غم بندن زائل اولور (نظم) هى الايام والغير ٭ وامر الله ينتظر ٭ اتيأس ان يرى فرجا ٭ فاين الرب والقدر (نهار مثله) وفى السامى النهار روشنى روز طوى قوشينك ياوريسنه دخى نهار ديرلر كما قيل رأيت نهارا فى الليل و معلوم اوله كه لفظ نهار عذاب وسراب كبى جمعلنمز بلكه جمع قلت ايله جمعلنسه انهر وجمع كثرت ايله جمعلنسه نهر كلور كما قال (جمع نهر ٭ نحر النهار ٭ اول روز) كوندوزك ابتداسى نحر اصلنده موضع القلاده يه اطلاق اولنور وموضع قلاده سائر اعضايه نسبت مقدم اولمغله اول روزه اطلاق اتديلر ابو الغوث ديدى كه هر آيك آخر كوننه نحيره ديرلر كله جك آيك نحرنده واقع اولديغى ايچون (صدر النهار مثله ٭ وجه النهار مثله سراة النهار ٭ بلندى روز ٭ يوم صحو ٭ روز بى ميغ) بولتسز كون (يوم دفئ ٭ روز كرم) اسى كون (يوم قر ٭ روز سرد) صووق كون (يوم معتدل ٭ روز ميانه) نه زياده صووق ونه زياده اسى كون (يوم عصيب ٭ روز سخت) زحمتلو شديد كون ويوم عصبصب دخى بو معنايه در يوم مصرح بو توتسز كون معناسنه وفى الاساس يوم مصح وهذا يوم صحوة وصرح النهار ذهب سحابه واضاءت شمسه (اضحيان ٭ روشن ٭ صفوان ٭ روز صافى وسرد) وفى الصحاح يوم صفوان اذا كان صافى الشمس شديد البرد (مدجن ٭ تاريك از ميغ) ودجنه ظلمت معناسنه در وفى الاساس تقول جعل الدجنة جنة وهى الظلمة ابو زيد ديدى كه دجنة غيم مطبق معناسنه در يوم دجن ويوم دجنة ديرلر وصف واضافة ايله كذلك ليل ده دخى استعمال اولنور قاتم كرفته مكدر زيرا قتام توز معناسنه در غايم ميغ ناك راح باوناك ريح خوش جوهرى ديدى كه يوم راح ديرلر شديد الريح معناسنه واكر طيبة الريح اولورسه يوم ريح ديرلر وفى الاساس يوم راح وليلة راحة وتقول هذه ليلة راحة للمكروب فيها راحة مطير بارنده خدر نمكين رطوبتلى كه چيللك تعبير اولنور جوهرى خدر مطر معناسنه يوم خدر اى ندى وليلة خدرة ديدى اساسده ديدى كه ليل مخدر و خدارى مظلم وخدر النهار اذا لم يتحرك فيه ريح ولم يوجد فيه روح (طلق ٭ نه كرم ونه سرد) صحاحده يوم طلق وليلة طلق ديرلر صووق وسائر ايذاء ايدر نسنه اولمسه ديدى قاموسده يوم طلق عبارتنى لا حر ولا قر ايله تفسير ايتدى وليلة طلق وطلقة دخى ديرلر (ايام معتدلات ومحتدمات ٭ روزهاى سخت كرم) ويوم محتدم شديد الحر يقال احتدمت النار التهبت (يوم جريد واجرد ٭ روز تمام) وفى الاساس مضى عليه عام اجرد وجريد وسنة جرداء كاملة متجردة من النقصان ومارأيته مذ اجردان وجريدان اى نهاران كاملان يوم محت ٭ وحت ٭ وابت ٭ وأبت

ليل اليل ولايل وليلة ليلاء شب تاريك وكويند سخن تاريك (منه)
وفى المثل وما الله بليلة لا اخت لها كه مراد ليله موتدر (منه)
ليل اقعس شبى كه روز ندارد بود يقال ليل اقعس كأنه لا يبرح طولا يرد الليل دخى طولدن كنايه ايدرلر اى مات ولا يبرح (منه)
ليلة غمى شبى كه ماه نتوان ديد از ميغ بازكرد يقال غم عليه الهلال وهى ليلة التى (منه)
خرج فى جهمة الليل وهى قريب من السحر وفى الصحاح الجهمة اول مآخير الليل دلج باره نخستين ازشب دلجه باره وابسين از شب (منه)
براء نخست شب از زماه جوهرى ديدى كه قمر اول كيجه ده شمسدن تبرى ايتديكى ايچون بو اسم ايله تسميه اولندى بعضيلر ايك اخر كيجه سيدر ديديلر وفى الاساس تقول اسعد الناس البراء كما ان اسعد الليالى البراء وهى آخر ليلة من الشهر قال ان سعيد الا يكون غما كما البرا لا يكون نحسا والفس الثيم شهر رمضان قال بن الرومى فى محبوبه شهر الصيام ان عظمت حرمته شهر طويل بطى السير والحركة يمشى رويدا فاما حين يطلبنا فلا السليك يدانيه والسلكه وهما معروفا بالسرعه (وابت) السير يسبقان الفرس فى عدوه وياخذ الظبا وسرعت سير ايله مشهور اولنلردن برى حذيفة بن بدر در مبرد ديدى كه حذيفه برقبيله نى غارت ايدوب بركيجه ده سكز مرحله منزل قطع ايتدى (منه) وفى الاساس ومن المجاز جاء فى نحر النهار ونحر الشهر (منه)

وابت سخت كرم (يوم عسير ٭ روز دشوار) مشقتلو كون (يوم عبوس ٭ روز ناخوش) شدتلو كون قطرير مثله ٭ ليل دامس ٭ شب تاريك) مظلم كيجه داج دخى بو معنايه در وفى الاساس ليل داج دامس ملتف الظلام قد دج بعضه فى بعض اى ادخل ويقال ليل دامس ونهار سامس (دجوجى مثله ليل ضارب وغاض ٭ سخت تاريك ليل اسحم ٭ شب سياه) قاره كيجه (ليل مقمر ٭ شب ماهناك) وفى المثل الليل طويل وانت مقمر تأنى ايله امر وقتنده ضرب اولنور (كافر ٭ شب تاريك) يقال كفر الليل بظلامه وليل كافر ليل اغضف شبى چند دو شب از درازى وفى كتب المبسوطة اغضف الليل اظلم واسود ليل اليل ولايل وليلة ليلاء شب تاريك كويند سخت تاريك ليل اقعس شبى كه روز نداند بود يقال ليل اقعس كأنه لا يزح طولا يرد الليل دخى ديوب طولدن كنايه ايدرلر ٭ ليلة غمى شبى كه ماه نتوان ديد از ميغ يا از كرد ٭ يقال غم عليهم الهلال وهى ليلة الغماء (الليالى المحمقات ٭ شبهايى كه ماه در ميغ تابد) اول ليالى بيض كه قمر سحابده اولمغله نظر ايدن كمسنه صباح اولدى ظن ايدر كويا اول كمسنه يى حقه نسبت ايدر (ليل التمام ٭ درازترين شبها درسال) ويقال احيى ليل التمام والتمام بالكسر والفتح (يوم يوم ٭ هر روز) هر كون (اليوم ٭ امروز) بو كون الف لام عهد خارجى ايچوندر (امس ٭ دى) دونكى كون ٩ اجتماع ساكنين دفع ايچون آخرى مكسور قلندى واوزرينه الف لام داخل اولدقده ياخود نكره قلندقده ياخود مضاف اولدقده بالاتفاق معرب اولور مضى الامس المبارك وكل غد صاير امسا ومضى امسنا كبى لكن اكثر عرب معرفه اولدقده مبنى وبعض عرب معرب ايدرلر ودخى معلوم اوله كه امس وغد وبارحة وكيف واين ومتى واى وما وعند لفظلرينك كذلك اسماء شهورك واسماء ايام اسبوعك تصغيرلرى اولماز الالفظ جمعه (اول من امس ٭ پرير) دونكى كوندن مقدم اولان كون (غد ٭ فردا) يارنكى كون (بعد غد ٭ پس فردا) يارندن صكره اولان كون (تباشير الصبح ٭ آغاز سپيده دم) صباح يرينك اول آيدنلغى وهر شيئك اولنه دخى ديرلر اصلنده بشر لفظنك مصدرى اولان تبشيردن مأخوذدر زيرا هر شيئك اولى اول شيء ايله تبشير حكمنده در (عمود الفجر ٭ روشنايى سپيده دم) صبح صادق وفى الحديث وقت الفجر اذا انشق عمود الصبح (بلجه مثله ٭ فلق ٭ بامداد) صباح بكره وشميط دخى بو معنايه در وفى الاساس ومن المجاز طلع الشميط اى الصبح (صبح وصباح مثله فجر وغدوه وغداة مثله الغداة ٭ امروز بامداد) بو كونك صباحى (غداة غد ٭ فردا بامداد) يارنكى كونك صباحى (ضحى) قصر ايله چاشتكاه قوشلق وقتى (ضحوة مثله) معلوم اوله كه لفظ ضحى ضحوة لفظنك جمعيدر ديوب بعضيلر مؤنث وبعضيلر وقت مذكورك اسميدر ديوب مذكردر ديديلر واكر معين بو كونك قوشلغى مراد اولنسه تنوينسز ضحى

معلوم اوله كه عرب آخر نهارى شو وجهله تقسيم ايدوب هر بر جزئنه بر اسم ايله تسميه ايتديلر درور بزوغ ضحى غزاله هاجره زوال دلوك عصر اصيل صبوب حدود غروب وبعضيلر شو وجهله تسميه ايتديلر كه بكور شروق اشراق راد ضحى هاجره اصيل عصر طفل غروب (منه)
بر كمسنه آنا فانا كسب كمالده ترقى يه سعى ايدوب رحال اوزره اولسه ديه جك يرده لا يكن يومك كأمسك ولا بدرك كشمسك ديرلر يعنى بو كونكى حالك دونكى وكيجه اولان حالك كوندزده اولان حالك كبى اولسون (منه)
٩ امس معلوم اوله كه علماء ادب ميانده اصطلاح دركه امس ديوب مكسور مراد ايدرلر مثلا يده امس ديرلر مكسورة معناسنه زيرا لفظ امس اكثريا كسر اوزرينه مبنى اولور وكيف ديوب مفتوح مراد ايدرلر مثلا بابك كيف ديرلر مفتوح معناسنه وحيث ديوب مضموم مراد مراد ايدرلر زيرا لفظ حيث قبل وبعد كبى ضم اوزرينه مبنى اولور زيرا الذى كبى صله يه محتاج اولمغله حرفه مشابه اولوب مبنى قلندى (منه)

دیرلر وضحاء مد ایله ارتفاع نهار وقتنه دیرلر ووقت مذکورده اکل اولنان طعامه ضحی دیرلر
«رونق الضحی» روشنی چاشتکاه «راد الضحی ودر الضحی بلندی او» وفی الاساس لقیته
راد الضحی وهو وقت ارتفاع الشمس عند الخمس الاول من النهار وانبساط ضوءها وذلك
شباب النهار (ظهر ❋ وقت نماز پیشین) اویله نمازینك وقتی که زوالك عقیبی در (ظهیره مثله)
اصلنده هاجره یعنی حرارتك اشتدادی وقتنه دیرلر اظهر نادیرلر سرنافی وقت الظهر معناسنه
(جمعه ظهایر) قائله مثله (رواح ❋ پس از نماز پیشین) اویله نمازندنصکره اولان وقت (عصر ❋
وقت نماز دیکر) ایکندی نمازینك وقتی (مغرب ❋ وقت نماز شام) اخشام نمازینك وقتی (مسا
❋ شبانکاه) کیجه وقتی مسی امسیه دخی مسا معناسنه در (اصیل ❋ پس از نماز دیکر) ایکندی
نمازندنصکره وفارسیده آفتاب زرد دخی دیرلر یعنی کون صارار دیغی وقت محکم الرأی
ورجل حسیب معناسنه دخی کلور جمعه آصال واصل واصایل واصلان طفل مثله (عشا
❋ وقت نماز خفتن) یاتسو نمازینك وقتی عشیة وعشی مثله جمعه عشیات وعشایا فحمة العشاء
سختی تاریکی شب یقال رأیته قبل فحمة العشاء ای ظلمته (عتمه ❋ وقت نماز خفتن) یاتسو نمازینك
وقتی که شفق غائب اولدقدنصکره داخل اولور ❋ معلوم اوله که یومك اولنه فجر بعده صباح
بعده غداة بعده بکره بعده ضحی بعده ضحوه بعده هجیره بعده ظهر بعده رواح بعده مسا بعده
عصر بعده اصیل بعده عشاء اول بعده عشاء اخیر که شفقك غیبوبتی وقتی در اطلاق ایدرلر (یوم
السبت ❋ روز شنبه یوم الاحد روز یکشنبه یوم الاثنین روز دوشنبه یوم الثلاثاء روز سه
شنبه) جمعی ثلاثاوات کلور (یوم الاربعاء چهارشنبه) جمعی اربعاوات کلور (یوم الخمیس روز
پنجشنبه) جمعی اخمسه کلور (یوم الجمعه ❋ روز آذینه) جمعی جمعات کلور (اسبوع ❋ یك هفته)
بر هفته که متوالیة یدی کوندن عبارتدر جمعی اسابیع در هفتق اسبوع معناسنه هفته دن معربدر
کذا فی القاموس (یوم عاشوراء ❋ روز دهم از محرم) شهر محرمك اوننجی کونی عشوراء
دخی دیرلر (نیزوز ❋ روز نخستین از بهار) ایام بهارك اولکی کونی که آفتاب اول حمله تحویل
ایتدیکی کوندر نوروز مثله (مهرجان ❋ مهرکان) مهرماهك اون التنجی کونی فرس عادتی
اوزره اول کون عید ایدرلر وفریدون ضحاکه اولکونده غالب اولمشدر (عید ❋ جشن)
بیرامدر مطلقا لکن عید لفظی اطلاق اولندقده مسلمانلر بیرامی مراد اولور وعوددن
مأخوذ اولمغله هر مکرر شیئه اطلاق اولنور جمعه اعیاد (عید الفطر ❋ عید روزه
کشادن) اورج آچه جق بیرام (عید الاضحی ❋ عید قربان) قربان بیرامی «اضحیه»
یوم اضحی ده ذبح اولنان شاته دیرلر اصمعی دیدیکی آنده درت لغت واردر اضحیه
اضحیه جمعلری اضاحی کلور ضحیه جمعی ضحایا کلور اضحاة جمعی اضحا کلور که یوم
اضحیه یه بو اسم ایله تسمیه اولندی فرا دیدی که اضحی مؤنثدر مذکردر دینلر یوم

زمان جاهلیتده ایام
اسبوعك اسامیسی شو
وجهله بیان اولندی که
شوامل ان اعیش
وان یومی باول او باهون
او خبار او التالی دبار
او یومی بمونس او
عروبه او شیار که اول
یکشنبه دن عبارتدر
(منه)

عروبه یوم الجمعه
معناسنه در مرزوقی
دیدی که لفظ عروبه
یوم جمعه یه علم اولمغله
الف لام داخل اولمز
واول کونده بر قوم
حضردن بادیه یه نقل
ایدوب آنده اقامت
ایتدکلری ایچون
عربه دن تسمیه اولندی
یعنی یوم تعربوا فیه
وتعرب بادیه یه نزول
معناسنه در وشربشی
دیدی که یوم جمعه یه
عروبه تسمیه اولندیغی
یوم حسن اولدوغی
ایچوندر زیرا اول
کون عربك موسمی در
یقال جاریة عروب
ای حسناء لفظ عروبه یه
کاهی الف لام داخل
اولور (منه)

اعتباریله در دیرلر ضحی بکبش دیرلر یوم اضحی ده وقت ضحی ده ذبح ایلسه صکره
استعمالی کثیر اولوب مطلقا اول کونده ذبح ایلسه دخی ضحی بکبش دیدیلر آخر
نهارده ذبح اولنور ایسه دخی (یوم النحر مثله ❋ اشهر معلومات ❋ میان دوعید)
ایکی بیرام اراسی (یوم الترویة ❋ روز هشتم از ماه ذی الحجه) ذی الحجه آینك سکزنجی
کونی (یوم عرفه ❋ روز نهم از ماه ذی الحجه) ذی الحجه آینك طقوزنجی کونی
(الایام المعلومات ده روز از ماه ذی الحجه) ذی الحجه آیندن عشر اول عشر ذو الحجه
مثله (الایام المعدودات ❋ روزهای تکبیر) تکبیر کونلری که عید اضحیدن صکره اوچ کوندر
(ایام التشریق مثله ٧ مدة پارهٔ از روزکار) زماندن بر حصه جمعه مدد (ساعة ❋ یك ساعت)
بر ساعت (جمعه ساعات آنی مثله جمعه آناء) اخفش دیدی که آناء لفظنك مفردی انی در
معا وامعاء کبی وبعضیلر مفردی انی ویا انو در مضی اینان من اللیل وانوان دیرلر
دیدیلر ابو عبیده مفردی انی در نحی کبی دیدی آنیة مثله جمعه اوانی فینة مثله جمعه
فینات (فواق) فانك فتحی وضمی ایله (مقدار میان دو دوشیدن) ایکی ساغم اراسی
مقداری زمان ناقه نك سودینی صاغوب فصیلنی امزررلر که ناقه سودین ویرسون
ایچون بر ایکی مصه دن صکره فصیلی آیروب ینه صاغرلر بو ایکی صاغمق میانده مرور
ایدن مدته فواق دیرلر وفی الحدیث العیادة قدر فواق ناقة ومدت مزبوره ده ممده
جمع اولان سوده فیقه دیرلر اصلی فوقه در (امد ❋ پایان کار) بر ایشك نهایتی (جمعه
آماد مدی وغایة ونهایة مثله ❋ ابد ❋ همیشه جمیع زمان) ابد الدهر ید الدهر وجد الدهر
دخی بو معنایه در (الساعة ❋ اکنون) شمدی (الآن مثله آنفاً ❋ پیشترك از اکنون) شمدیدن
مقدمجه (متی کی) قچن ایان مثله (مذ ❋ از ان وقت باز) او وقتدن برو (منذ مثله اذ در زمان
کذشته) کچن زمانده (اذا ❋ در زمان آینده) کله جك زمانده (دفعه ❋ یکبار) بر کره جمعه
دفعات (مرة مثله جمعه مرات ومراره ❋ کره مثله جمعه کرار وکرات ❋ تارة مثله جمعه تارات
❋ طور مثله جمعه اطوار ❋ ذات مرة درباری بر کره ده ❋ ذات سنة ❋ در سالی) بر ییلده (ذات
شهر ❋ در ماهی) بر آی ده (ذات لیلة ❋ در شبی) بر کیجه ده (ذات یوم ❋ در روزی) بر کونده
(ذات غداة ❋ در بامدادی) بر صباحده (ذات عشاء ❋ در شبانکاه) بر کیجه وقتنده (حینئذ ❋ در
آنکاه) اول وقتده (عامئذ ❋ در آن سال) اول ییلده (غداتئذ ❋ در آن بامداد) اول صباحده
(عشیتئذ ❋ در آن شبانکاه) اول کیجه (ساعتئذ ❋ در آن ساعت) اول ساعتده (لیلتئذ ❋ در آن شب)
اول کیجه ده (یومئذ ❋ دران روز) اول کونده (الساعة ❋ رستخیز) قیامت کونی یوم مزبوره
ساعة تسمیه اولندیغی بغتة واقع اولدیغی ایچوندر یاخود آنده اولان حساب بغایت سریع
اولدیغی ایچون یاخود دنیا ساعتلرینك آخر ساعتنده واقع اولدیغی ایچوندر (یوم القیامة

٧ تشریقات قورتمغه
دیرلو ایام مزبورده
دخی عربك عادتی ات
قورتمق اولمغله بو اسم
ایله تسمیه اولندی
(منه)

یقال رزقك الله عمرا
طویل الاباد بعید الاماد
و تقول لا افعله ابد
الاباد وابد الابید
وابد الابدین (منه)

مفردی شرط دررانك فتحیله شریطه دخی کلور علامت معناسنه در (منه) ثعالبی دیدی که دنیانك کنیه سی ام دفردر
قال ابن الرومی فی ابی الصقر لا یظلم الدنیا بأم دفر وانت فیها من دلات الامر که ام دفر اصلنده داهیه در وام خنور

ویوم الحشر ویوم الدین ویوم البعث ویوم النشور ویوم الخروج ویوم الجمع ویوم العرض ویوم الحسرة ویوم الندامة والحاقة والقارعة والواقعة والطامة والصاخة والغاشية والآزفة مثله اشراط الساعة ❋ نشانهاری ستخیز) قیامت علامتلری (الدنيا ❋ این جهان) بوجهان (زهرة الدنیا) هانك سکونی وفتحی دخی جائز در (آرایش این جهان) دنیانك زینتی وبهجتی (الآخرة ❋ آن جهان) اوجهان (الاولی ❋ این جهان) بوجهان (اخری ❋ آن جهان عاجله این جهان آجله آن جهان رقدة میان دوصور) دنیانك فناسی ایله بعث مابیننده اولان مدت (همدة وبرزخ مثله) رقده اصلنده نوم قلیل معناسنه ایدی موت ایله بعث مابیننده اولان وقته اطلاق اولندی بعض نسخ کتابده از وقت مرك تا بوقت بعث واقع اولدیغی بو معنایی تأیید ایدر لکن مصنف اساسده بین الدنیا والآخره رقدة وهمدة دیدیکی نسخهٔ اولی یه مناسبدر والله اعلم

❋ الباب الثانی فی السماء واجزائها ومایناسبها ❋

(سماء ❋ آسمان)٧ تذکیر وتأنیثی جائزدر سمودن مأخوذدر ارتفاع معناسنه وهر عالی اولوب سایه دار اولان شیئه دخی اطلاق اولنور (جمعه سموات) واسمیه دخی کلور (خضراء مثله) خضرتدن مأخوذدر یشللك معناسنه اکرچه افلاك هرکز برلونله متلون دکلدر لکن کرهٔ نارك دخانندن نمایان اولان خضرت فلکك لونی اولمق ملاحظه سیله بو اسم ایله تسمیه اولنور (جرباء مثله) اجربك مؤنثیدر که جرب اصابت ایدن کمسنه یه دیرلر فلك دخی سخنده مرکوز اولان کواکب سببی ایله جرب اصابت ایدن کمسنه یه تشبیه اولندی (رقیع ❋ آسمان نخستین) اولکی فلك وسائر افلاکه دخی اطلاق اولنور وفی الحدیث من فوق سبعة ارقعة مذکر صیغه سیله تعبیر اولندیغی سقف اعتباریله در (برقع) قافك کسریله (آسمان هفتم) یدنجی قات فلك (عرش ❋ تخت) اصلنده سریر الملك معناسنه در لسان حکماده فلك اعظمه اطلاق اولنور (جمعه عروش افق ❋ کنارهٔ آسمان) فلکك کناری (جمعه آفاق مشرق ❋ جای برآمدن آفتاب) کون طلوع ایده جك یر جمعه مشارق (شرق مثله) اصلنده قرص شمس معناسنه ایدی طلع الشرق والشارق دیرلر صکره مطلع شمسده شایع اولدی (مغرب ❋ جای فروشدن آفتاب) کون غروب ایده جك یر (جمعه مغارب غرب مثله) شرق مقابلیدر آفتاب وسائر کواکبك باتمسنه غروب دیرلر (خافقان ❋ دو کنارهٔ آسمان) فلکك ایکی کناری یعنی مشرق ومغرب خفوقدن مأخوذدر غروب معناسنه کوکب خافق ای غارب پس مغربه خافق اطلاقی حالك اسمی محلنه تسمیه ومشرقه خافق اطلاقی تغلیب قبیلندندر (کبد السماء ❋ میان آسمان) فلکك اورته سی که خط نصف النهار فرض اولنان موضعیدر تکبدت الشمس دیرلر نصف النهاره کلسه

دخی دیرلر که اصلنده ضبعك کنیه سیدر دنیایی افساد وفساد جهتندن ضبعه تشبیه ایدوب بو کنیه ایله تکنیه ایتدیلر (منه)

٧ کنیه سی ام النجوم در قاله المیدانی فی السامی لکن مصنف اساسده ام النجوم مجره نك کنیه سیدر کواکبی چوق اولدیغی ایچون دیدی (منه)

وکاهی جربی نجومه تشبیه ایدرلر قال الکرکس فی رجل کریم اصابه الجرب ❋ حاشا لدائك یامن کله کرم من ان یقال علیل یشتکی الجرباء ❋ بل روضة انبتت ارجاؤها زهرا وحیث بقطار وودعت سحبا بل تاج عز محلی وجهه درر ابل کأس فضل دهاق اظهرت حببا خذها ثلاثا وان اخبت رابعة قلنا سماء معال اطلعت شهبا (منه)

مشرقان دیوب مشرق صیف وشتامراد ایدرلر (منه)

اصح اقوال بودر که فارسیده خاور وباختر لفظلری علی طریق الاشتراك هر بری مشرقه ومغربه اطلاق اولنور دواوین فارسیه مطالعه ایدن احبابه مخفی دکلدر (منه)

ولفظ الحدیث لقد حکمت بحکم الله تعالی فوق سبع رافعة وفی الاساس لان کل طبق رفیع للاخر (منه) حریری یکرمی یدنجی مقامه ده دیدی که (حبیکه)

مغرب لفظنك تصغیری مغربان کلور علی غیر القیاس والاقیاس مغیرب درپس آخرینه الف ونون الحاقی شذوذادر (منه)

(حبیکه ❋ راه آسمان) فلکده یول کبی کورینن بیاض وطریق النجم (جمعه حبك حبائك مثله جمعه حبایك عوهق ❋ رنك آسمان) فلکك لونی (بطن السماء ❋ آنچه بسوی ماست) فلکك بزم طرفه اولان سطح مقعری (ظهر السماء ❋ آنچه بسوی آسمان) فلکك سطح محدبی (اعنان السماء ❋ دوسوی آسمان) فلکك سطح محدبی وسطح مقعری مطرزی عنان السماء بالفتح ماعلامنها وارتفع دیدی جوهری اعنان السماء صفایحها دیدی (قوس قزح ❋ کمان رستم) رستم یایی که ترکیده الکیم صاغمه دیرلر قزحدن مأخوذدر که حمرة وخضرة وصفرت ایله متلون اولان یوله دیرلر بعضیلر قزحدن مأخوذدر ارتفاع معناسنه بعضیلر قزح سحاب اوزرینه مؤکل اولان ملکك اسمی وبعضیلر ملوك عجمدن بر پادشاهك اسمی در دیدیلر فارسیده کمان رستم تعبیری معنای آخره مناسبدر وفارسیده قاقوزه دخی دیرلر آزفنداك فارسیده قوس قزح معناسنه اولدیغنه اسدینك شو بیتی شاهددر کمان ازفنداك شد ژاله تیر ❋ کل غنچه پیکان زره آبکیر (مجره ❋ راه حاجیان) حاجیلر یولی ترکیده صمان اوغریسی وفارسیده راه کهکشان دخی دیرلر٩ (فلك ❋ سپهر) مدار النجوم ایله تفسیر اولندی (جمعه افلاك) وفلك دخی کلور فاولامك ضمه لریله (قطب ❋ نقطهٔ که مدار فلك بروی است) بر نقطه در که فلکك دوری آنك اوزرینه در (برج ❋ خانهٔ ستاره) کوکبك خانه سی اصلنده حصن معناسنه در (جمعه بروج وابراج) معلوم اوله که حکماء منجمین فلکده کواکبدن قرق سکز صورت تصویر اتدیلر که اون ایکی صورت منطقهٔ بروجك اوزرنده در (حمل ❋ برج بره) که ایکی بوینوزلی قیون صورتنده درکه اوکی مغربه آردی مشرقه آرقه سی شماله ایاقلری جنوبه آغزی ایله صیرتن قاشر (ثور ❋ برج کاو) اوکوز صورتنده در کوبکندن کسلمش وباشین اوکنه صالمش (جوزا ❋ برج کوزا) ایکی عریان صبی صورتنده درکه بری برینه صارلمش وباشلری شمال ومشرقه ایاقلری جنوب ومغربه (سرطان ❋ برج خرچنك) لنکج صورتنده دراوکی مشرق وشماله آردی مغرب وجنوبه (اسد ❋ برج شیر) ارسلان صورتنده یوزی مغربه ارقاسی شماله (سنبله ❋ برج خوشه) بر جاریه صورتنده درکه قنادلری واردر اتکلرین صالمش باشی مغرب وشماله ایاقلری مشرق وجنوبه صول الی یانته صالوب صاغ الین قالدروب بر قبضه بغدای سنبله سی طوتمش (میزان ❋ برج ترازو) ترازو صورتنده درکه کفه لری مغربه وعمودی مشرقه (عقرب ❋ برج کژدم) عقرب صورتنده در باشی شمال ومغربه قویروغی جنوب ومشرقه (قوس ❋ برج کمان) ایاغندن بوغازینه دك فرس صورتنده وبوغازندن یوقاروانسان صورتنده وباشنده دستاری واردر والنده اولان یایه اوق وضع ایدوب ومغرب جانبنه طوتوب بوینی اوزاتمش ویاینی چکوب

٧ وعن النبی صلی الله علیه وسلم انه قال لاتقولوا قوس قزح لکن قولوا قوس الله لان قزح من اسماء الشیطان سیف الدوله قوس السحاب وبعضیلر قوس السماء دیرلر ایدی وقلیل المکث اولوب دائم اولمیان کمسنه یه قوس قزح دیو ضرب مثل ایدرلر (منه)

٩ که کش لفظنك جمیدر صمان چکیجی معناسنه وصف ترکیبی در مجره کواکب صغاردن مرکب اولمغله صمان چکیلان موضعه تشبیه اولندی ومجره موضع الجبر معناسنه در (منه)

میدانی عبارتندن مستفاد اولان بودرکه فلکه حربا اطلاقی کواکب موجود ایکن اوله کواکب مرئی اولدقده اسمنه خلقاء دیرلر دیدی یقال صخرة خلقاء ای ملساء (منه)

کمال الدین دمیری دیدی که سرطان تسمیه اولنان حیوانه عقرب الماء دخی دیرلر کنیه سی ابو بحردر وبحر وبرده تعیش ایدر ارسطا طالیس نعوت ده دیدی که شویله زعم ایتدیلر که سرطانی اشجار مثمره یه تعلیق ایتسه لر میوه سی چوق اولور ویاغی میوه سی اولان اغاجه تعلیق ایتسه لر جمله میوه سی دوکیلور (منه)

شرق دخی شمس معناسنه کلور لکن طلع الشمس غاب الشرق دیمزلر براح دخی شمس معناسنه در (منه) شمسك کنیه سی ام شمله در میدانی کنیه سی ابو قابوسدر دیدی (منه) معلوم اوله که عندمزده (١٤) موجود اولان کتب لغتك تفسیر لری

طولدرمش (جدی ✻ برج بزغاله) نصفی اوغلاغك کوبکندن یوقاروسنه مشابه ایکی بوینوزی واردر وکوبکندن اشاغی بالغك اورته سندن قویروغنه وارنجه یه بکزر ایکی ایاغی مغربه وصیرتی شماله (دلو ✻ برج دلو) ایاغ اوزرنده طورمش آدم صورتنده باشی شماله ایاقلری جنوبه یوزی مشرقه والدرین اوزاتمش وبرالنده برداق که ترس چویروب صویی ایاغی التنه توکیلوب حوتك آغزینه آقمش (حوت ✻ برج ماهی) ایکی بالق صورتنده درکه برینك قویروغی آخرك قویروغنه کواکبدن ایپ ایله باغلنمش اولکی بالغك باشی مغربه صکره کی بالغك باشی شماله قویروغی جنوبه که جلك بوینوزلرینك یاننه وارمشدر (شارق ✻ آفتاب جمع شوراق ، شمس مثله جمع شموس) کویا هر جزؤنی شمس اعتبار ایدوب جمعنده شموس دیدیلر مفرق لفظنك جمعنده مفارق وسربالة جمعنده سرابیل کبی (لاهة والاهة ، وذکاء ، ویوح ، وبیضاء ، وغزاله مثله ، قرص الشمس ✻ کردهٔ آفتاب) کون چوره کی که جرم شمسدن عبارتدر مدور اولمغله قرصه تشبیه اولندی (عین الشمس ✻ چشمهٔ آفتاب) شعاع شمس (حاجب الشمس ✻ آنچه اول پیدامیشود از آفتاب در وقت طلوع) شمس طلوع ایتدکده اول ظهور ایدن جزؤی (قرن الشمس مثله) حاجب ترکیده قاش وقرن بوینوز دیمکدر حاجب وقرن اکثر اعضایه نسبت مقدم اولمغله استعاره اولندی (لعاب الشمس ، وخیط باطل ، ومخاط الشیطان ✻ آنچه در کرمگاه بروی هوا چون فرت عنکبوت) اساسده هوادق من خیط باطل مثلنده دیدی که مراد اول هباء منبث درکه شمسك پرتونده نمایان اولور بعضیلر لعاب الشمس وبعضیلر عنکبوتك آغزندن چیقان خیط در دیدیلر که اول خیطه مخاط الشیطان دیرلر (داره ✻ خرمن آفتاب) کون آغلی که شمسك اطرافنده سحاب رقیقدن خلقه کبی کورینور (جمع دارات طفاوه مثله جمع طفاوات ، قمر ✻ ماه) آی اول شهردن اوچ کون صکره آخر شهره وارنجه سراج اللیل دیرلر جمع اقمار (زبرقان مثله ، هاله ✻ خرمن ماه) آی اغیلی که قمرك اطرافنده خلقه کبی کورینور عادتا یغموره دلالت ایدر (جمع هالات هلال ✻ ماه نو) یکی آی اولکی کیجه وایکنجی کیجه واوچنجی کیجه هلال بعده آخر شهره وارنجه قمر اطلاق اولنور (جمع اهلة ، بدر ✻ ماه شب چهاردهم)اون دردنجی کیجه نك آیی بادر دخی دیرلر (جمع بدور ، فخت ✻ ماهتاب) آی آیدینی قمراء وسمر مثله (نیران ✻ آفتاب وماه قران مثله) تغلیب قیلندندر (نجم ✻ ستاره)یلدوز جمع نجوم وانجم کوکب مثله جمع کواکب ، دری ✻ ستارهٔ تابان) نورانی کوکب اصلنده دره نسبتدر جمع دراری (طارق ✻ ستارهٔ بامداد) صباح یلدیزی (شهاب ✻ ستارهٔ دیو انداز) شیطانه آتیلان یلدوز جمع شهب (زحل ✻ کیوان)فلك سابعه در زاحل لفظندن معدولدر

اضطرابدن خالی دکلدر قاموسده دارة القمر ایله تفسیر ایتدی جوهری کلامی دخی بو وجه اوزره در دستورده خلقهٔ آفتاب وماه دیدی وقاموسده طفاوه دارة القمرین دیدی دستورده طفاوه خلقهٔ آفتاب دیدی کتب حکمتده کائنات جو بحثنده مسطور اولان بو معنایه موافقدر (منه)

فارسیده شابورد وشاه ورد آی اغیلی معناسنه لطیفی هاله قمر یاغموره دلالت ایتدیکنه تلمیح ایدوب دیدی که بیت دل کشته از علامت خط امیدوار چون بزر کرکه میشود از شاه ورد شاد معلوم اوله که کلام عربده فاء العین و عین الفعلی حرف واحددن کلمه یوقدر مکر میانلرنده فاصله اوله کوکب وقبقب کبی الادداء که خلیل د داء لفظی حکایهٔ صوت لهو ولعب در دیدی مرزوقی ددن لفظی زیاده ایتدی که جوهری لعب ولهو معناسنه در دیدی (منه)

میدانی شهاب سبعهٔ سیاره یه دخی اطلاق اولنور دیدی قاموسده الشهب الدراری دیدی (منه) خلیقهٔ زحل دیوب رجل ثقیلدن کنایه ایدرلر (منه) سبعهٔ سیاره نك (زفر) هر برینك وجه تسمیه سی محقق طوسی نك سی فصل شرحندن مأخوذدر ومن اراد التفصیل فلیراجع الیه (منه)

وفی الصراح نحیر پسین روز از ماه وباز پسین شب از وی (منه) (١٥) یقال سحابة النهار یعنی طول النهار اصلنده غیم اولان نهار ایچون ایدی

زفر وزافر کبی زحلدن مأخوذدر تنحی وتأخر معناسنه (مشتری ✻ برجیس) فلك سادسده در حسن وبها وسعادتی کندو ایچون اشترا واختیار ایتدیکی ایچون مشتری تسمیه اولندی (مریخ) میمك کسریله (بهرام) فلك خامسده در مریخ اصلنده فارسیده تیرپرتابی دیدکلری آتدقلری اوزون اوقه دیرلر کوکب مزبور دخی سیرنده سریع اولمغله بو اسمله تسمیه اولندی بعضیلر لونده حمرة وصفرة اولمغله مریخ لونه مشابه اولدیغی ایچون تسمیه اولندی دیدلر که مریخ مرد اسنج در (شمس ✻ آفتاب) فلك رابعه در شمسة القلاده دن مأخوذدر که فارسیده میانکیر دیرلر قلاده نك سائر جواهرندن بویوك ونفیس وقیمتلو اولور شمس کواکب سیاره نك میانده واقع اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (زهره) زانك ضمی وهانك فتحیله وسکونی دخی جائزدر (ناهید) فلك ثالثده در سائر متحیره نسبت نورانی ومتلألاء اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (عطارد ✻ تیر) فلك ثانی ده در حرکتی سریع اولمغله بو اسمله تسمیه قلندی (قمر ✻ ماه) فلك اولده در لونی صارویه مایل بیاض اولمغله قمر اطلاق اولندی (سهیل ✻ ستارهٔ یمنی) یمن دیارنده کورنمکله سهیل یمانی دیدیلر (شعری ✻ ستارهٔ که بنی خزاعه اورا پرستیدند) بر کوکبدر که عربدن بنی خزاعه اول کوکبه طاپدیلر معلوم اوله که جوزادن صکره ایکی بویوك روشن کوکب طلوع ایدر مجره نك ایکی طرفنده که مابینلری ایکی نیزه مقداری در بیری جنوبه وبیری شماله مائل در جنوبه مائل اولان بیوك وروشن شماله مائل اولان کوچك وسرخ رنکدر جنوبه مائل اولان کوکبه شعرای یمانی وعبور دیرلر که کلب اکبر صورتنك آغزنده در وشماله مائل اولان کوکبه شعرای شامی وغمیصا دیرلر کلب اصغر صورتنك کواکبندندر (النجم ✻ پروین) اولکر بریرده مجتمع یدی کوکبدر که ثور صورتنك کوهانده در (ثریا مثله) ثرودن مأخوذدر وسعت عیش ورفاهیت معناسنه کواکبی کثیر اولمغله یاخود ثریا طلوع ایتدکده حبوباتك کثرتی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اتدیلر (بنات النعش ✻ هفتورنك) هفت برادرن دخی دیرلر که ترکیده یدیلر دیرلر جدی طرفنده یدی کوکب دور در دینه نعش دیرلر مربع الشکل اولمغله واوزرنده اولان اوچ کوکبه بنات دیرلر مفردی ابن النعش در لهذا اشعارده بنو النعش واقع اولدی (سها ✻ کوکب خرد پیش بنات النعش) بنات النعشك اولکی کوکبنه قریب بر کوچك کوکبدر که آنکله حدت بصر امتحان ایدرلر (فرقدان ✻ دو برادران) ایکی قرنداش که قطبه قریب ایکی کوکب مشهوردر (عیوق ✻ ستارهٔ روشن نزدیك ثریا) ثریایه قریب بر نورانی کوکبدرکه ثریا ایله مابینی ایکی نیزه مقداریدر قدر اولدن روشن وسرخ رنکدر رقیب الثریا دخی دیرلر (شفق ✻ روشنایی پس از آفتاب فروشدن) آفتاب غروب ایتدکدنصکره ظاهر اولان آیدنلق فی الحقیقه شفق ایکی در

صکره مطلقا نهارده استعمال اولندی کذا فی الایضاح مرزوقی دیدی که سحابه سحب دن مأخوذدر یقال سحب یسحب اذا مد ویوم طویله یوم سحاب دیدکلری بولوتلی کون خلقك کوزینه اوزون کورندیکی ایچوندر (منه)

فیروزآبادی دیدی که واضح نهار ووضح بیاض صبح معناسنه در قال الحریری فی المقامة الحضرمیة فلما اسفر الفاضح ولم یبق الاوضح اکثر شراح دیدیلر که فاضح سماء صبحدندر لیلده مستور اولان اشیایی رسوای واظهار ایتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی وواضح ظاهر وبین معناسنه در فنجدیهی دیدی که واضح صباح یلدیزی تعبیر اولنان کوکبدر زهره دن عبارتدر ابن سیده دیدی که خمسه متحیره دن برکوکب که منازل قمردن بر کوکب مضیعه مقارن اولسه اکا واضح دیرلر (منه)

مخفی اولمیه بنات النعش ایکیدر بری صغری وبری کبری وهر بری یدی کوکبدر فرقدان که فارسیده دو برادران دیرلر بنات النعش کواکبندن ایکی اولکی کوکبلر در وجدی آنلردن آخرده اولان کوکبدر (منه)

اول نهاردن آخر نهاره دك واقع اولان سايه‌يه ظل ديرلر اصل معناسى ستر ديمكدر وفئ اصلنده رجوع معناسنه‌در بعد الزوال سايه برجانبدن برجانبه رجوع ايتمكله فئ ديرلر (منه) ودخى ابن الليالى ديوب قمر وابن ليلة ديوب هلال مراد ايدرلر (منه) ساهور غلاف ماه وقمر منكسف اولسه عرب دخل القمر فى الساهور (١٦) ومنجلى اولدقده خرج القمر عن الساهور ديرلر (منه)

برى شفق احمر كه آفتاب غروبنك عقبنده ظاهر اولور وبرى ابيض كه شفق احمرك عقبنده ظاهر اولور (ضوء ✵ روشنايى) آيدنلق (جمعه اضواء ضياء وسنا) قصر ايله وسناء مد ايله رفعت معناسنه‌در (مثله شعاع ✵ پرتو آفتاب جمعه اشعة ٭ نور ✵ روشنايى) آيدنلق واكثريا ضيا شمسه ونور قمره نسبت اولنور (جمعه انوار ظلمة) لامك سكونيله وضمى دخى لغتدر (تاريكى) قرا كولق (جمعه ظلمات ظلم) وظلمات دخى كلور (ظلام ودجيه مثله جمعه دجى ودجنه) جمعى دجن ودجنات كلورو (جنح) جيمك كسر وضمى لغتدر اصلنده ميل معناسنه‌در (وغيهب وحندس مثله ٭ غبش ✵ تاريكى آخرشب) كيجه آخرينك قرا كولغى غبس اصلنده خاكسترنك يعنى كل رنكى معناسنه‌در وغلس ٭ مثله غسق ✵ تاريكى اول شب) كيجه اولنك قرا كولغى (مشرقه) رانك فتحى وكسرى وضمى جائزدر (آفتاب كاه) شمسك پرتوى دوشن موضع كه تركيده چوغاج ديرلر كه قيش كونلرنده آنده اوتوررلر واول وقتده شمسه فارسيده آفتاب يتيم كش ديرلر مشراق دخى بو معنايه‌در (ظل ✵ سايه) كولكه (جمعه ظلال ٭ فئ سايه پس از زوال) زوالدنصكره اولان كولكه (جمعه افياء ٭ ظل ظليل ✵ سايهٔ تمام) قويو كولكه آنده اوتوران كركى كبى حرارت شمسدن مستريح اولور (ظل ممدود ✵ سايهٔ هميشه) دائمى كولكه كه پرتو آفتاب دوشمز (برق ✵ درخش) بولوتدن ظاهر اولان آتش كه تركيده شمسك تعبير اولنور جمعه بروق (برق خلب ✵ درخش بى باران) ياغمورى اولميان برق خلف اولنان وعده‌دن دخى كنايه ايدرلر (صاعقه ✵ آتش آسمان) يلدريم صعقه‌دن مأخوذدر ناكهانى صدا معناسنه وعذاب مهلك معناسنه دخى كلور (جمعه صواعق صاقعه مثله جمعه ٭ صواقع رعد ✵ تندر) كوك كورلمك (جمعه رعود ٭ عارض ✵ ابر) بولوت (جمعه عوارض) اكثريا زياده عريض اولان بولوتده استعمال اولنور (غيم مثله جمعه غيوم) غامت السماء واغامت وتغيمت وغيمت جمله‌سى بر معنايه‌در «زبرج» اول سحاب رقيق دركه قرمزى اوله ورقيق اولوب ايچنده ياغمور اولمسه اكاجلب وجلب وصراد ديرلر «لمع السراب» اصلى اولميان شيئه اطلاق اولنور وعد كاذب كبى قال المأمون (نظم) يفتح بالوعد باب نائلها ✵ حتى يرى الوصل ثم يطبق ✵ وعد كلمع السراب تحسبه ✵ منك قريبا ودونه شفق (سحابه) بلوت معناسنه (جمعه سحاب وسحايب وسحب غمامه مثله جمعه غمام وغمايم) غم اصلنده ستر معناسنه‌در سحابه غمام تسميه اولنديغى وجه سمايى ستر ايتديكى ايچوندر وقلبده حاصل اولان هم وغصه‌يه دخى غم اطلاق اولنديغى قلبى ستر واحاطه ايتديكى ايچوندر «صبير» دخى بو معنايه‌در (مزنة ✵ ابر سپيد) بياض بلوت وياغموره دخى اطلاق ايدرلر و«برد» يعنى طولويه حب المزن ديرلر (جمعه مزن مجلجل ✵ ابر بار رعد) رعدى اولان بولوت جلجله‌دن

شعراى عرب تشبيه هلالده تصرفات كثيره ابداع ايتديلر وقرآن عظيمده عرجونه تشبيه اولندى وسائر تشبيهات دخى اجالابيان اولنور صلاح صفدى غيث الادب نام اثرنده شو وجهله تعداد ايتدى كه بعبارته ذكر اولنور حاجب نونى شائب قلامة الظفر ضلع ملقات بالفلات صدع فى الزجاج زورق حرف نون شعيرة السكين نوى سرج مخلب ناب الفيل خلخال سوار دملج طوق العروس وقف من عاج قوس ملجة منتقبه اثر الظفر فى التفاحة قراضة دينار فخ منجل زبانا عقرب من فضة مقصا سرطان من ذهب راكع منحنى خشكنانچه كما قال الطغرائى نظم تو موالى لذاتكم يانيام ونبهوا العود وصفوا المدام هذا هلال الفطر قد جاءنا بمنجل يحصد شهر الصيام وقال ابن المعتز نظم نظر الى حسن هلال بدا يهتك من انواره الحندسا كمنجل قد صيغ من عسجد يحصد من زهر الدجى نرجسا وطرف الصدغ مكوك قال ابن النقيب نظم اعملت فكرى فى السماء وقد بدا فيها هلال جسمه منهوك فكانما هى شقة ممدودة وكأنه من فوقها مكوك شفة الكأس كما قال حسين الجزار ان هلال الفطر لما بدا مستحسنا فى اعين الناس وودت ان لنه عندما راح يحاكى شفة الكأس ووجه مسافر رفع لعمامة عن جبينه جانب مرات انكشف عنه الغلاف اكليل ملك انار لكافر ونعل الحافر عذار شاب سنان منعطف عطفة اللام صولجان طيلسان مقور وقال ابو بكر الخوارزمى فى البدر نظم رأيتك ان ايسرت خيمت عندنا لزاما وان اعسرت زرت لماما فانت ان البدران قل ضوء ماغب وان زاد الضياء اقاما (منه)

مأخوذدر كه رعدك آوازينه ديرلر (جهام ✵ ابر بى باران) ياغمورسز بولوت جهامه‌دن مأخوذدر عبوس اولمق معناسنه جهومه دخى بو معنايه‌در (كسفة ✵ پارهٔ ابر) بولوت پاره‌سى وهر شيئك پاره‌سنه دخى ديرلر وكاسف عبوس آدمه اطلاق اولنور وبركمسنه هم عبوس هم بخيل اولسه اكسافا وامساكا ديو ضرب ايدرلر جمعه كسف (ضبابة ✵ تارميغ) طومان فارسيده پژم دخى ديرلر (جمعه ضباب) بنات بخر بنات مخر ميغهاى تابستانى (مطر) طانك فتحيله (باران) ياغمور ومطر طانك سكونيله ياغمور ياغمق معناسنه‌در (جمعه امطار حيا) قصر ايله (مثله) مطره حيا تسميه اولنديغى ارضى احيا ايتديكى ايچوندر واوجوزلق معناسنه دخى كلور (غيث ✵ باران در وقت حاجت) حاجت وقتنده ياغان ياغمور وياغدرمق معناسنه دخى كلور جمعه (غيوث رجع وودق مثله) ودق ياغدرمق وقريب اولمق معناسنه دخى كلور (عهده ٭ باران از پس باران) ياغموردنصكره ياغان يغمور يقال ارض معهودة اذا وقع فيها مطر بعد مطر جمعه عهاد وعهد عهود دخى كلور (وسمى ✵ باران نخستين در بهار) بهار وقتنده اول يغان ياغمور (ولى) لامك كسرى ويانك تشديدى ولامك سكونى ويانك تخفيفى ايله (باران دومين) فصل بهارده وسميدن صكره ياغان ايكنجى ياغمور (طل ٭ باران خرد قطره) اوفاق قطره‌لو يغان ياغمور (جمعه طلال) «رهمه» رانك كسريله مثله جمعه رهم ورهام «رذاذ» زانك ضميله مثله (وابل ✵ باران بزرك قطره) بيوك قطره‌لو ياغمور (جمعه وبل) واوك ضمى وبانك تشديديله وبيل ياغمور شده ايله ياغمغه ديرلر (جود ✵ باران نيك) ايو ونافع ياغمور وياغمور چوق ياغمق معناسنه دخى كلور (ديمه ✵ باران شبان روز) كيجه وكوندوز پياپاى ياغان ياغمور وبعضيلر ديدى كه اول ياغموردر كه رعد وبرقسز اوچ كون اوچ كيجه ياغوب منقطع اولميه اصلنده دومة ايدى جمعه ديم (قطره ✵ يك قطره) بر قطره جمعه قطر وقطار وقطرات واقطر شؤبوب باران باشتاب) سرعت ايله ياغان سغانقلى ياغمور جمع شئابيب (غدير ✵ آب باران جمع شده) بر يرده جمع اولمش ياغمور صويى وياغمور صويى جمع اولان موضعه دخى ديرلر بعض نسخه‌ده آب كير ايله تفسير بو معنايى تأييد ايدر ودستورده كرد آب ايله تفسير ايتدى (جمعه غدران) غدر دخى كلور «نهى» نونك كسر وفتحى جائزدر مثله جمعه نهاء (ثلج برف) قار (جمعه ثلوج) مثلجه برفدان قارلق «جمد» يخ «مجمده مخشف يخدان (برد ✵ تكرك) طولو فارسيده بخچه وسنكچه دخى ديرلر جمعه برود دمق دمه ديپى معربدر (جليد ✵ پژم) قيراغو كه قيش كيجه‌لرنده ياغار (صقيع وصعيط وصقيع وضريب مثله ٭ ندا ✵ شبنم چه) جمعه انداء سدى مثله (بردسرما) صووق (هواميان آسمان وزمين) كوك ايله يراراسى (جمعه اهوية جو مثله جمعه اجواء لوح مثله (حر كرما) اسى (هجير ✵ كرمى ميان روز) نصف النهارده اولان اسى (هاجره مثله جمعه هواجر (فورة الحر ✵ سختى كرما) اسينك شدتى (ريح ✵ باد) يل (جمعه ارواح وارياح

ابورياح ثعالبى حكايت ايتدى كه مدينهٔ حمص‌ده بر بيوك قبه‌نك اوزرنده نحاسدن مصنوع اولنمش بر آتلو كمسنه صورتى نصب اولنمشدركه بر دموردن عمودا اوزرينه وضع ايتمشلر در صاغ اليني اوزاتمش وپارمقلرين ضم ايدوب الا سبابه‌سنى اوزاتمش كه اذنى ريح هبوب ايتسه سبابه‌سى ايله مهب ريحه اشارت ايدر يعنى اول سمته سبابه‌سنى طوتار اهل حمص مهب ريح مشتبه اولسه انكله استدلال ايدرلر لهذا ابورياح ديو تسميه ايتديلر واكا تشبيه ايدوب بريرده قرار ايتميوب خفت اوزره اولانه ابورياح ديو ضرب مثل ايدلر (منه) بردالعجوز آخر شتاده واقع اولان صووغك اسميدر ووجه تسميه مشهوردر لكن زمخشرى ربيع الابرارده بردالعجز ديمك كركدر ديدى آخر البرد معناسنه (منه)

ورياح (قبول ☼ بادمشرق) مشرق طرفندن هبوب ایدن ریح دبوره مقابل اولدیغی ایچون
یاخود هر کس عندنده ممدوح ومقبول اولدیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی (صبامثله)
وتحقیق بودرکه صبا اول ریحدرکه ثریانك مطلعیله بنات النعش مطلعنك ما بیننده هبوب
ایدر تثنیه‌سی صبوان وصبیان وجمعی صبوات واصباء کلور (دبور ☼ بادمغرب) مغرب طرفندن
هبوب ایدن ریحدرکه صبامقابلیدر (جنوب ☼ بادقبله) قبله جانبندن هبوب ایدن
ریح فی الحقیقه شمسك مطلعیله ثریانك مطلعی ما بیننده هبوب ایدن ریحدر (شمال) شینك
فتحی وکسری دخی جائزدر بادشمال قطب شمالی طرفندن مطلع شمس ایله مطلع بنات النعش
ما بیننده یاخود مطلع بنات النعش ایله نسر طائرك مسقطی ما بیننده هبوب ایدن ریحدر
بونده بش لغت واردر شمل شمل شمال شئمال شمأل وکاهی لامك تشدیدیله شمّال دیرلر
(نکباء ☼ بادکژ) اکری یل که منحرف اولور ایکی ریحك ما بیننه واقع اولور معلوم اوله که
نکباء درت نوعدر اکر صبا ایله جنوب ما بیننده واقع اولورسه «ازیب» دیرلر صبا ایله
شمال ما بیننده واقع اولورسه «صابیه ونکیباء» دیرلر شمال ایله دبور میانده واقع اولورسه
«جربیاوقر» دیرلر جنوب ایله دبور میانده واقع «هیف» دیرلر ونکب اصلنده معوج واکری
دیمکدر ریح مؤنث اولمغله نکباء دیدیلر (نسیم ☼ بادخوش) نرم وخوش ومطبوع اولان
ریح (رخاء ☼ بادنرم) آهسته ولین اوزره هبوب ایدن ریح (عقیم ☼ بادبی منفعت) نفعی
اولمیوب بیحاصل اولان ریح عقمدن مأخوذدر ولدی اولمامق معناسنه رجل عقیم وامرأة
عقیم روز قیامته عقیم دیدکلری اندنصکره کون اولمدیغی ایچوندر دیرلر (عقام مثله) جمعه عقم
وعقم کلور (لاقح ☼ بادی که درخت ار میوه‌دار کند) اغاجلرك میوه‌دار اولمسنه سبب اولان
ریح جمعه لواقح (حرور ☼ بادکرم بروز) کوندوز اسن اسی یل (سموم ☼ بادکرم بشب)
کیجه اسن اسی یل جوهری حروری کیجه‌یه وسمومی کوندوزه تخصیص ایتدی وابو
عبیده دیدی که سموم کوندوز وکاهی کیجه اسر حرور کیجه وکاهی کوندوز اسر مرزوقی
خلیلدن روایت ایتدی که سموم مطلقا ریح حاره‌در کیجه هبوب ایتسون کوندوز هبوب
ایتسون حرور شمسدن حاصل اولان حرارتدر (صرصر ☼ بادسرد وسخت) صووق
وشدید ریح (صرمثله) کذا فی الدیوان بعضیلر صرصر صرصرك صوتی وبردیدر دیدیلر
وبعض نسخه‌ده آواز بادسرد واقع اولدیغی بو معنایی تأیید ایدر صاحب صراح صر
بالکسر سرما که کشت ونبات را بسوزد دیدیکی مصنف کلامنه مناسبدر (اعصار
☼ کرد باد) قاصرغه جمعه اعاصیر (زوبعه مثله دقعاء ☼ خاك نرم) یومشق طوپراق
(رغام) رانك فتحیله‌در (خاك ریك آمیز) قوم ایله قارشمش طپراق (کثکث) بالفتحتین
والکسرتین (خاك وسنك ریزه) طوپراق واوفاق طاش (سباطه ☼ خاکروبه) سوپرندیلك
وسوپرندی (کناسه مثله) (غبار ☼ کرد) توز (هبا وهبوه وعجاج ونقع وغبره وقتره وقتام

(وقتار)

وقتار مثله (قسطل وقصطل ☼ کرد لشکر) عسکر یورودکده قلقان توز (عثار وعثیر ورهج
مثله) معلوم اوله که لفظ عثیر عینك کسری وثانك سکونی ویانك فتحی ایله‌در عینك فتحی
جائز دکلدر زیرا لسان عربده فانك فتحیله فعیل وزنی یوقدر والله اعلم بالصواب
والیه المرجع والمآب

الباب الثالث فی الارض واجزائها

(تراب ☼ خاك) طوپراق (توراب وتورب وتیرب وترب وتربة وترباء مثله (بری ☼ خاك
روی زمین) یریوزینك طپراغی (ثری ☼ خاك زیر زمین) یرالتنك طوپراغی واکثر کتب
لغتده بری مطلقا طوپراق وثری نمناك طوپراق اولمق اوزره تصریح اولندی (ارض ☼
زمین) یر (جمعه ارضون) رانك فتحیله وسکونی دخی جائزدر (وارض واراضی غبراء
مثله (بساط ☼ زمین فراخ) واسع یر بسیطه مثله جمعه بسایط (غضراء ☼ کل شخ) اوزلو وایو
بالچق شخ فارسیده ساقزلنمش بالچق معناسنه‌در (طین ☼ کل) مطلقا بالچق (جمعه اطیان
(وحل) حانك فتحی وسکونی ایله (کل کوی) محله بالچغی یعنی زوقاقلرده یاغمور یاغمقدن اولان
رقیق وصولو بالچق جمعه وحول واوحال (ورطه ☼ کلی که ستور دروی افتد) اول
چامور که حیوانات آنده دوشر هلاك معناسنه دخی کلور ابو عبیده دیدی که ورطه اول
چقور موضعدر که آنك یولی اولمیه مصنف کلامنه مناسبدر (ردغه) دالك فتحی وسکونی
جائزدر (کل تنك) یوفقه چامور یعنی صولو وسیویق چامور وحل شدید معناسنه دخی کلور
جمعه ردغ ورداغ دخی کلور (حمأة) میمك فتحی وسکونی جائزدر (کل سیاه) قره چامور وقوقمش
چاموره دخی دیرلر جمعه حمأ وکتب لغتك اکثرنده حمأة وحمأ مرادف اولمق اوزره مسطوردر
(مغره) غینك فتحی وسکونی جائزدر (کل سرخ) قرمزی چامور (جمعه مغرات (صلصال
☼ کل خشك) قوریمش بالچق وقوم ایله قارشمش بالچق که آتشده طبخ اولنسه فخار دیرلر
(فخار ☼ سفال) صاقسی وعربیده خذف دخی دیرلر (سلاله ☼ کل ویژه یا کل که ازمیان
انکشتان بیرون آید) صاف وخالص چامور یاخود اول بالچق که صیقدقده پارمقلردن طشره
چیقه (صعید روی زمین) ارضك سطح ظاهری فرا مطلقا تراب معناسنه‌در دیدی (ساهره
وجدد وعفره مثله) وجدد ارض مستویه معناسنه وفی المثل من سلك الجدد امن من العثار
(اقلیم کشور) قلمدن مأخوذدر قطع معناسنه اقلیم معموره‌دن برحصهٔ مقطوعهٔ محدوده‌در
جمعه اقالیم (سبخة) بانك کسریله (شوره‌زار) چوراقلو یر که آنده اوت تمز وبانك سکونی
ایله چوراق معناسنه‌درکه جمعی سباخ کلور جمعه سبخات (ارض یباب ☼ زمین ویران)
ارض خراب (ریف ☼ زمین آبادان) ارض معموره که آنده زرع وخصب اوله رانك
کسریله‌در زیرا فتحی ایله ارض مذکوره‌ده حیوانات اوتلامق معناسنه‌در جمعه ارياف
(جرز زمین بی باران) یغمور اصابت ایتمین یر واوتسوز واوتونی حیوانات اکل ایدن

وفی المثل اوسع من عرض الارض عرب بر نسنه‌نك عرضنی ذکر ایدوب (۱۹) طول وعرض مراد ایدرلر قال الله تعالی وجنة
عرضها السموات والارض وقال اصاحب لو قطعت فی شکر ایادیه عرض الارض لم اود بعض الفرض وفی مثل آخر امن من الارض زیرا ارضه هرنه‌که امانت وضع اولنه تماما صاحبنه رد ایدر لهذا جاحظ کتاب وصفنده دیدی که امن من الارض واکتم للسر من صاحب السر وفی مثل اخر اکتم من الارض قال ابن المعتز فی الفصول القصار لا تذکر المیت بسوء فیکون الارض اکتم علیه ملك وفی مثل اخرا کثر من نبات الارض قال ابن المعتز کنت فی مفارقته کنبات الماء نصب عنها الغدیر ونبات الارض اخطاه النوء المطیر ودخی ابو هریره روایت ایتدی که بر کون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اصحاب عندنده حاضر اولوب ماتنا رجدری رض در دیو سویلشرلر ایدی رسول اکرم بیوردیلر که الکمأة من المن وماؤها شفاء للعین ودخی عرب بعل الارض دیوب رجل صعب وسنام الارض دیوب طاغ
تپه‌سنی مراد ایدرلر وقال بعضهم فی ذم ثقیل مشی فشکی من ثقله الحوت ربه وقال الهی زادت الارض ثامنه وقال
بعضهم لا تمش فوق الارض الا تواضعا فکم تحتها قوم وهم منك ارفع (منه)

زمینه دخی دیرلر آنده درت لغت واردر جرز جرز جرز جرز (سهل * زمین نرم) یومشاق یر و دوز یر که جبل مقابلیدر جمعه سهول (خزن * زمین درشت) پك یر جمعه خزون (میثا * زمین بی ریك و نرم) یومشق و قومسز یر جمعی میث کلور (اخدود * شکاف زمین) یر یاریغی که خندق تعبیر اولنور جمعه اخادید (سراب * کور آب) و نمایش آب دخی دیرلر وقت ظهرده شمسك ضوءندن صحراده صو کبی کورینور (آل مثله قاع * هامون) صحرا و کذا الخب والجدد جمعه اقواع قیعه مثله جمعه قیعان براح مثله (صفصف * زمین هموار) دوز یر که آنده حائل اولمیه صحصح و صحصاح و صحصحان مثله (صحرا * زمین بی پوشش) آچیق یر جمعه صحاری (براز و فضا و عراء) مدایله (مثله جمعی اعریه) کلور صاحب دیوان دیدی که عرا اول صحرا در که آنده صاقلانمق ممکن اولمیه (مفازه * بیابان) یابان و چول فوزدن مأخوذدر نجاة معناسنه و هلاك معناسنه دخی کاور لکن مهلکه یه مفازه اطلاقی تفأل قصدی ایله‌در و معنای ثانی‌یه نظر ایله حقیقتی اوزره‌در (جمعه مفاوز و مفازات مرماة و بریه مثله جمعه براری و فلاة جمعه فلا و فلوات و سبسب جمعه سباسب و عیهب و تیها جمعه اتیاه و جمع جمعه اتاویه و مهمه و تیهور و فدفد جمعه فدافد مثله (بیدا بیابان هلاك کننده) هلاك ایدیجی چول بیددن مأخوذدر هلاك معناسنه و کذا البیود جمعه بید (معلم) میم و لامك فتحه‌لریله (بیابان بانشان) نشانلو چول لکن اکثر کتب لغتده نفس علامته دیرلر دیو تصریح اولندی جمعه معالم (مجهل * جای بی نشان) علامتسز موضع هو جل دخی بو معنایه‌در جمعه مجاهل غفل مثله (رملة * ریك) قوم جمعه رمل و رمال (کثیب * تودهٔ ریك) قوم مجتمع اولمغله حاصل اولان تپه جمع کثبان و کثب نقام جمعه انقا (حقف * ریك کژ) اکری قوم دپه‌سی زیرا احقیقاف اعوجاج معناسنه‌در جمعه احقاف (نجد * جای بلند) مرتفع یر و بلاد عربدن نجد غور مقابلیدر که غور تهامه در و تهامه‌دن ارض عراقه وارنجه مرتفع اولان ارضه نجد دیرلر جمعه نجاد و انجاد و نجود یفاع مثله (وهده * جای نشیب) اینش یر (جمعه وهد و وهاد و غور و حدور و هبوط و عقوه مثله) صبوب صبب حدر دخی بو معنایه‌در (تل * توده) تپه که یغین تعبیر اولنور و فی السامی التل بالا که سرش پس فراخ نباشد جمعه تلال (ربوه) رانك حرکاتی جائزدر (تودهٔ بلند) یوکسك تپه (جمعه ربی رابیه مثله جمعه روابی اکمة مثله جمعه اکم و اکام و آکام و اکم) معلوم اوله که آکام اکمه‌نك جمعی دکلدر بلکه اکمه جمعی اولان اکم لفظنك جمعی‌در جبل و جبال کبی و اکم دخی اکام لفظنك جمعی‌در کتاب و کتب کبی پس اکمه‌نك جمعی فقط اکم و اکام کلور نجوه ایضا مثله (فجوة * فراخی میان دو کوه) ایکی طاغ مابیننده اولان میدان (جبل کوه) طاغ جمعه جبال و اجبال (طود * کوه بزرك) بویوك طاغ جمعه اطواد اخشب مثله جمعه اخاشب (شیب * کوه برفناك) قارلو طاغ (شاهق * کوه بلند) یوکسك طاغ شهوقدن

ارض طلب رزق ایچون زمینده سیر و سیاحت خصوصنی خلق چوق استعمال ایتدیلر قال منصور بن باذانه بیت فسر فی بلاد الله والتمس الغنی فا الکرج فی الدنیا ولا الناس قاسم کرج مولدی منصورك و قاسم مخدومی‌در و مصراع ثانی مثل اولمغه صالح اولدیغی ظاهردر قال البحری بیت شرق و غرب تجد من صاحب عوضا فالارض من تربة والناس من رحل ارض زکام معناسنه دخی کلور و الماروض المزکوم (منه)

جوهری آل سراب دکلدر بلکه آل اول نهار یا آخر نهارده ظاهر اولور که ایچنده اولان اشیایی اوزون و مرتفع کوستردیو تصریح ایتدی مصنف کلامنده آله مثله عبارتی اکرچه ذکر اولنان معنایه مخالفدر لکن شرح مطالعه سید شریف کلامنه موافقدر (منه)

(مأخوذ)

مأخوذدر ارتفاع معناسنه جمعه شواهق علم مثله جمعه اعلام شامخ مثله (هضبه * کوه نشیب) الچاق طاغ و عند البعض یوکسك تپه که اوتسز اوله جمعه هضبات و هضاب (قنه * سر کوه) طاغ تپه‌سی تقول الانوق تبیض فی قنة الجبل و قلته جمعه قنن قلة مثله جمعه قلل (نیق * بلندی سر کوه) طاغ تپه‌سنك یوکسکلکی (ذروه) ذالك کسر و فتحی جائزدر مثله جمعه ذری (سفح * دامن کوه) طاغ اتکی جمعه سفوح (حضیض * بن کوه) طاغ دیبی و یبر الچاغنه دخی دیرلر (مغاره * سوراخ کوه) طاغده اولان دلوك جمعه مغارات غار مثله جمعه غیران (کهف * شکاف در کوه) طاغده اولان یاروق جمعه کهوف (بطن الوادی * اندرون رود) دره‌نك صو آقن چوقور یری بعض نسخه‌ده ناوه ایله تفسیر اولندی که ایچی اویولمش نسنه‌یه دیرلر جمعه بطون (شعب * درغاله) طاغده اولان یول جمعه شعاب (ثنیه * راه دشوار در کوه) یوقوش طاغده اولان صارپ یول جمعه ثنیات و ثنایا عقبه مثله جمعه عقبات و عقاب (صعود) صادك فتحیله (کوه دشوار) صارپ طاغ کؤرور عن جمعه رعان مثله یقال عقبة صعود شاقة المصعد (حجر * سنك) طاش جمعه احجار و حجارة احجر دخی کلور جرل و جرؤل و جندله دخی حجاره معناسنه‌در جمعه جراول و جدل جرولده اولان واو جعفریه الحاق ایچوندر (جلمد سنك کرد) یومری طاش صراخده خر سنك ایله تفسیر اتدی که اول چاقیل طاشیدر که آنده اشك یورومکه قادر اولمیه و اکثر کتبده صخرة ایله تفسیر اولندی و بعض نسخه‌ده سنك بزرك واقع اولدی جمعه جلامد جلمود مثله جمعه جلامید جندل مثله جمعه جنادل (فهر) فانك کسریله (سنك درزی) دسته سنك دیدکلری طاش که آنکله بر نسنه سحق ایدرلر و آوجه صیغه‌جق و جوز قیره‌جق طاشه دخی دیرلر جمعه فهور (صفوان * سنك لغزان) طاینجق دوز طاش که ایاق طوتمیوب قایار (صخره * سنك سخت و بزرك) قاتی و بیوك طاش جمعه صخر و صخور (صلد * سنك سخت) قاتی طاش و اکثر کتب لغاتدن مستفاد اولان بودر که صفوان یومشاق و دوز طاینجق طاش و صلد قاتی و دوز طاینجق طاش اوله (مغناطیس * سنك آهن ربا) دمور قاپوجی طاش (حصبا * سنك ریزه) اوفاق طاش جمعه حصبات و حصاة مثله جمعه حصی (رمضا * سنك گرم) قیزمش طاش حجاره صفتی اولمغله مؤنث صیغه‌سیله تعبیر اولندی رمضدن مأخوذدر که شمسك تأثیرندن حاصل اولان حرارته دیرلر (جمرة * سنکی که حاجیان اندازد) حاجیلرك آتدیغی طاش جمعه جمار و جمر و جمرات (مروه * سنك سپید تابان) بیاض و براق طاش اصمعی دیدی که آندن آتش چاقارلر که ترکیده چاقماق طاشی دیرلر جمعه مرو (رخام * سنك سپید نرم) یومشاق بیاض طاش و بعضیلر مرمر ایله تفسیر اتدیلر بعض نسخه‌ده سنك سست واقع اولدی یعنی کوشك طاش و لفظ رخامده لین معتبر اولمغله رخمة و رخمة متقاربلردر دیدیلر یقال وقعت علیه رخمته و رخمة ای لینه (مدرة * کلوخ) کسك که طوپراقدن بر قطعه‌در و قریه‌یه دخی

ابن الطود و ابن الجمل دیو صدا مراد ایدرلر و بر کمسنه سریع الجواب اولان کمسنه‌یه کأنه ابن الطود و ابن الجمل دیرلر و فی المثل اسرع من رجع الصدی (منه)

دیرلر لهذا اهل حضره اهل مدره دیرلر اهل بادیه‌یه اهل وبر دیدکلری کبی هلاك ابن عامر ابن صعصعه‌دن بر مرد بخیله مادر دیدکلری ناقه‌سنی حوضدن اسقا اتدکده بر از صو حوضنده قالسه حیوانات آنی ایچمسون دیو زیاده بخلندن مدر ایله ستر اتدیکی ایچوندر لهذا ابخل من مادر مثلی مشهور اولدی جمعه مدر (قلاعه ☼ کلوخ بزرك) بویوك کسك مصنف اساسده تخفیف وتثقیلی جائزدر دیدی وارضدن قلع اولنوب رمی اولنان صخره‌یه وحجر ومدره دخی قلاعه دیرلر وبعض نسخه‌ده سنك فلاخن یعنی صپان طاشی ایله تعبیر اولندیغی بو معنایه مناسبدر (بندقه سنك کمان کره) کمان کره دیدکلری آلته وضع ورمی ایتدکلری یووارلاق طاش جمعه بندق وبنادق

باب الرابع فی المعادن ومایناسبها

(معدن) میمك فتحی ودالك کسریله (کان) جوف ارضده حاصل اولان التون وکموش کبی جواهرك مکانی در عدندن مأخوذدر اقامت معناسنه وجواهر مذکوره‌یی معدندن تفحص ایدن کمسنه‌یه معدن دیرلر جمعه معادن (فلز ☼ جوهری که ازکان خیزد) معدنده حاصل اولان جوهر جمعه فلزات (صفر) صادك ضمیله (روی) توج ونحاسدن بر نوعه والتونه دخی دیرلر صاحب دیوان نحاس جید ایله تفسیر اتدی (صفار ☼ روی گر) صانع الصفر یعنی توججی وتوج باقر ایله پرنجدن حاصل اولور واکثریا صفر ذکر اولنسه اوانی یاپدقلری نحاس جید مراد اولور پس صفار باقرجی معناسنده شایعدر (شبه) برنج ونحاسدن بر نوع اولمق اوزره صاحب قاموس تصریح اتدی (نحاس ☼ مس) باقر (قطر ☼ مس کداخته) اریمش باقر (مهل مثله دریق قطران وزیت پوساسنه دخی دیرلر (لحام) لامك کسر وضمیله (کفشیر) عامه تحریف ایدوب لهیم دیرلر (آنك) مدوضم نون ایله (سرب) مطلقا قورشون وبیاض وسیاه وخالص قورشونه دخی دیرلر معلوم اوله که جمع صورتنده افعل وزننده مفرد لسان عربده آنك وآشد لفظلرندن غیری یوقدر (اسرف مثله) معربدر (علاب ☼ ارزیز سپید) بیاض قالای قالایجی‌یه علابی دیرلر لکن کتب معتبره‌ده علابی یانك تشدیدیله رصاص معناسنه دیو مصرحدر رصاص وقلعی مثله قلع بر مشهور معدنك اسمیدر که اونی قالایی اکا نسبت ایدرلر وترکیده قالای لفظی قلعی لفظندن محرف اولمق ملاحظه اولنور فیروزآبادی دیدی که رصاص ایکی نوعدر بر نوعی سیاهدر که اکا اسرب وبری بیاضدر که اکا قلعی وقصدیر دیرلر واکر بر پاره قالایی طنجره‌یه القا اتسه‌لر ایچنده اولان لحم ابداً پشمز واکر خلخال یاپوب میوه اغاجنه طوق ایتسه‌لر هرکز میوه‌سی دوکلمیه (فضه ☼ سیم) کوموش صریف لجین مثله (نضر ☼ زر) آلتون نضار وذهب وعین وعسجد وزخرف مثله (عقیان زر رسته) اول آلتون که یردن اوت کبی بتر حجردن حاصل اولمز صراحه زر خالص ایله تعبیر اولندی پس بعض نسخ کتابده زر رشته واقع اولدی که صیرمه وقیلابدان معناسنه‌در (تبر ☼ زر خالص)

وصاف بعض نسخه‌ده زرسا واقع اولدی که صیاغت اولنمامش آلتون خرده‌لری معناسنه وکومش خرده‌لرینه دخی دیرلر والتون وکموش صیاغت اولندقدن صکره ذهب وفضه دیرلر جوهری سکه‌لنممش التونه تبر وسکه لندکدنصکره عین دیرلر والتوندن غیری‌یه تبر دیمزلر اکرچه بعضیلر کوشه دخی اطلاق ایتدیلر دیدی وبعضیلر سکه‌لنمامش التونه تبر وسکه لندکدن صکره دینار اطلاق اولنور دیدیلر (شذره ☼ زر ریزه) اول التون که خرده طارو دانه‌سی کبی معدندن جمع ایدرلر لهذا فارسیده کاورسه دخی دیرلر جمعه شذر وشذور (کبریت ☼ کوکرد نوره ☼ آهك) الچی طاشی که کوکب الارض دخی دیرلر (کلس ☼ ساروج) آلچی وخام کرج صاروج صاد ایله عربیدر فارسیده کج خام دیرلر صاحب صراح دیدی که صاروج کول یاغیری شی ایله قارشمش آلچیدر فارسیدن معربدر وهر کلمه که آنده صاد وجیم جمع اوله البته غیری لساندن تعریب اولنمشدر زیرا لسان عربده صاد وجیم جمع اولمش کلمه یوقدر (جص ☼ کج) مطلقا کرج قاعدهٔ مذکوره‌یه بناءً لفظ جص لفظ کجدن معرب اولدیغی متعین اولور (اثمد ☼ سنك توتیا) توتیا طاشی که کحل اصفهانی دیرلر (زیبق ☼ سیماب) جیوه زؤاوق مثله (مرتك) میمك حرکاتی جائزدر (مرداسنك) عامه تحریف ایدوب مرده‌سنك دیرلر (زرنیخ ☼ سنك زرد) صارو طاش که معروفدر (زاج زاك) که مرکب اجزاسندن معروفدر (نفط) نونك فتح وکسریله لکن کسری افصحدر دهن الارض دخی دیرلر که معروفدر (لك) قرمزی بویا که آنکله صغیر وغیری دریسی بویارلر (قطران) قافك فتحی وطانك کسریله معروفدر (قیر زفت قار مثله) مصنف رحمه الله نوابغ نام تألیفنده لن یسود النقار ما اسود القار دیدی (ملاحه ☼ نمك زار) طوز حاصل اولان موضع که طوزله دیرلر جمعه ملاحات (ملح ☼ نمك) طوز (ملاح ☼ نمك فروش) طوز صاتیجی ونوتی یعنی کمیجی‌یه دخی دیرلر ملاح کتاب کبی سفینه‌یی اجرا ایدن ریحدر (مینا ☼ کوهر آبکینه) شیشه‌نك جوهری واصلی که جوهر الزجاج دخی دیرلر (حلیه پیرایه) بزك که مطلقا معادندن صوغ وتزین اولنان نسنه‌در جمعی حلی حانك ضمی ولامك فتحیله (حلی) حانك فتحی ولامك سکونیله (پیرایه زنان) خاتونلر بزکی جمعه حلی حانك ضمی ولامك کسری ویانك تشدیدی ایله (خرزه ☼ مهره) بونجوق جمعه خرز وخرزات دخی کلور (خرزی ☼ مهره فروش) بونجوق صاتیجی وخرزات الملك پادشاهلرك تاجلرنده اولان جواهره دیرلر که زمان ماضیده برکمسنه پادشاه اولدقده قاچ سنه پادشاه اولدیغی معلوم اولسون ایچون هر سنه تاجنه بر جوهر زیاده ایدر ایدی وبرکمسنه پادشاه اولدی دیه‌جك مقامده اوتی خرزات الملك دیرلر (سبجة ☼ مهرهٔ سیاه) سیاه بونجوق جمعه سبج (جزعة ☼ مهرهٔ

سر الزجاجة مستور اولمیان مرده استعمال اولنور برکمسنه بر صدیقنه سرنی امانت ایدوب وصدیق اول سری فاش ایتدکده تحریر وارسال ایتدی که: لسانك السیف لا یخفی له اثر وانت کالقتل لا تبقی ولا تذر سری لدیك کاسرار الزجاجة لا یخفی علی العین منها الضوء والکدر منه

یمنی) یعنی بونجق که الاجه اولور لهذا شعرا دیده یی جزعه یه تشبیه ایدرلر ج جزع
(ودعه) دالك سكون وفتحی جائزدر (كوش ماهی) بالق قولاغی که دریادن چیقار
بیاض بونجوق درکه جاروبغل یولارینه وپاردمنه تیکرلر جمعه ودع ودعات (بلور)
بانك کسری ولام مشدده نك فتحیله در صاحب توضیح بانك ولام مشدده نك ضمیله در
دیدی ولسان عوامده مشهور اولان بودر (جوهرة ✱ کوهری) برجوهر ج جواهر
(جوهری کوهرفروش) وکوهرشناس جوهر صاتیجی وجواهر احوالنه مطلع اولان
کمسنه جوهره جوهر تسمیه اولندیغی امری واضح وشانی ظاهر وهرکس عندنده اعتباری
متعین اولدیغی ایچوندر جهردن مأخوذدر خفی مقابلی (یاقوت) معروفدر جمعه یواقیت
فیروز آبادی دیدی که یاقوتك مقبولی رمانی قیرمزی اولاندر ایجسه لر وسوسه وخفقان
وضعف قلبه نافعدر (عقیق) مجدالدین دیدی که عقیق برقیرمزی بونجوقدر که یمنده وبحر
رومیه کنارنده اولور برجنسی واردر که رنکی طوزلوات پاره سی کبی در وایچه خطلری
واردر برکمسنه آنی حین مخاصمه ده خاتم اتسه خوفی زائل اولور وعقیق انواعنك خاصه سی
بودرکه براده ایدوب دیشه سورسه لر چرکنی ازاله ایدر (بدخشانی) بدخشاندن
چیقان لعل (فیروزج پیروزه) معروفدر (زمرد) معروفدر (زبرجد جانه: مهرهٔ
سیمین) کوشدن یاپلمش بونجق که انجو کبی یاپارلر ومدور اینجویه وذی قیمت جواهره
وکوشلو بونجغه دخی دیرلر جمعه جمان (مرجانه ✱ مروارید خرد) اوفاق اینجو جمعه
مرجان (بسد مهرهٔ سرخ) قیرمزی بونجق مرجان کوکنه دخی دیرلر (قهربان کهربا
بجاده بیجاده) بعض لغاتده آلاجه بونجقدر دیدی وبعض مهرهٔ سرخ در دیدی ولغات
فارسیده بیجاده یی کهربا ایله تفسیر ایتدیلر بجیذق مثله (سمط ✱ رشتهٔ مروارید)
اینجو دوزلمش ایپلك واینجو دوزلمزدن مقدم اول ایپلکه سلك دیرلر جمعه
سموط (رسوة ✱ دستینه) قول باغی که خاتونلر اینچودن وبو نحقدن دوزوب
قوللرینه باغلارلر بعض نسخ کتابده دستینهٔ آهنین واقع اولدی که دمور بلازك دیمکدر
جمعه رساء (سوار ✱ دست ابرنجن) بلازك جمعه اسوره واساور بعض کتب لغتده
دیدی که سوارك جمعی اسوره واساویر اسوره نك جمع الجمعی درکاه اولور که یادن
عوض آخرینه تا الحاق ایدوب اساورة دیرلر وکاهی یایی بلاعوض حذف ایدوب
اساور دیرلر (دملج ✱ بازوبند) تعویذ ایچون قوله باغلادقلری نسنه دملوج دخی
بومعنایه در جمعه دمالج ودمالیج (یارق) یاره یصی بلازك جباره وجبره دخی بومعنایه در
(قلاده کردن بند) بویون باغی جمعه قلاید سخاب اول کردن بند درکه مسك ومسکدن
خوش رایحه لو نسنه لردن یاپوب بوینه باغلارلر که آنده جواهر اولمیه حبله

وفی السامی العطبة کردن
بند پهن فیروز آبادی
دیدی که علطه قلاده
وخاتونلر زینت ایچون
یوزلرینه چکدکلری
سیاه معناسنه (منه)

قلاده یه طاقدقلری جواهر مقوله سی (عقد) قلاده معناسنه ایپلکه دوزلمش اینجویه دخی
مجازا عقد دیرلر زیرا حقیقة عقد اینجو دوزلمش ایپلکدر (جمعه عقود طوق مثله جمعه
اطواق مخنقه ✱ کردن بند پهن) خاتونلر بویونلرینه طاقدیغی یصی قلاده کی ترکیده بوغماق
تعبیر ایدرلر (جمعه مخانق: تقصار) تانك کسریله تقصارة کذلك مثله جمعی تقاصیر
کلور (وشاح ✱ میان بند زنان) قوشاق کتب لغتده مسطور اولدیغی وجه اوزره وشاح
اول عریض دری یاخود بزدر که جواهر ایله ترصیع ایدوب خاتونلر حمایلی طاقنورلر
وکاهی واودن بدل الف ویروب اشاح دیرلر جمعه اوشحة (قرمول ✱ کیسوبند)
صاچ باغی جمعه قرامیل (واسطه ✱ میانه) اول ذی قیمت جوهردر که قلاده ومفتول
اورتاسنه طاقارلر شمس القلاده وواسطة القلاده دیرلر بعض نسخه ده میان کردن بند
واقع اولدی جمعه اواسط (عوذه تعویذ) اصابت عیندن امین اولمغیچون کوتوردکلری
هیکل تمیمه مثله جمعه تمایم (سبحه مهرهٔ تسبیح) تسبیح بونجوغی که طقسان طقوز عدد اولور
جمعه سبح (اکلیل ✱ سربند) باش باغی وجواهر ایله مزین تقیه ودستار وتاج جمعه
اکالیل (عصابه پیشانی بند) آلینه باغلدقلری بز جمعه عصاب (تاج) معروف جمعه
تیجان (خاتم) تانك فتح وکسری لغت در۲ (انکشترین) فصی اولان یوزك جمعه
خواتیم خواتم دخی کلور خاتام وختام مثله خلق ملوکك طاقندقلری خاتم معناسنه
قاموسده فصی اولمیان کموش خاتم معناسنه دخی کلور دیدی (فتخه انکشتر بی نکین)
فصی اولمیان حلقه که اکثریا عرب خاتونلری ایاق پارماغنه طاقارلر جمعی فتخ وفتخات
کلور (فص نکین) یوزك قاشی جمعه فصوص (خلخال پای برنجن) ایاق بلازیکی
خلخال دخی بومعنایه در جمعه خلاخل (شنف) نونك سکونیله (زرکوش طرف بالا)
التون کوپه که قولاقدن یوقارو آصارلر که صالقم کوپه تعبیر اولنور جمعه شنوف (قرط
کوشوارهٔ زیرین) آشاغی یعنی شحمة الاذنه طاقدقلری کوپه که شنف مقابلی در جمعه قرطة

الباب الخامس فی الطریق ومایناسبه

طریق راه) یول جمعه طرق (مذهب مثله جمعه مذاهب) صراط سراط وزراط دخی
بومعنایه در (سبیل ۹ مثله جمعه سبل فج مثله جمعه فجاج) جوهری ایکی طاغ اراسنده
اولان طریق واسع ایله تفسیر اتدی سرب ومشعب مثله (نجد ✱ راه راست بربالا)
مرتفع یرده اولان طوغری یول جمعه انجده (سنن ✱ راه راست) طوغری یول سمت مثله
(نهج) هانك سکون وفتحی جائزدر (راه پیدا) طریق واضح منهاج مثله (منهج راه فراخ)
واسع یول مرصد ومرصاد دخی بومعنایه در جمعه مناهج (جده ✱ خطهایی که چون راه
باشد در کوه) اول خطلر که طاغده یول کبی کورینور جمعه جدد (جادة ✱ راه راست)

ثعالبی دیدی که خاتم الله
لفظی خواص ایکی
معناده استعمال ایدرلر
اولا دراهم ودنانیره
خاتم الله اطلاق ایدرلر
ثانیا باکره قیزلرك
بکارتنه خاتم الله دیرلر
۲ وعوام وعجم صومعه
خاتم الله دیرلر لهذا
صائم ولان کمسنه یمین
ایتدکده لا والذی
خاتمه علی فی دیو حلف
ایدرلر (منه)

۹ تذکیر وتأنیثی
جائز در وبعضیلر
دیدیلر که اکرچه
سبیل طریق معناسنه در
لکن طریق سبیلدن
عامدر که سلوك اولنان
یوله مطلقا طریق دیرلر
یعنی خلقك اندن ایاب
وذهابی اولسون
اولمسون وسبیل معتاد
اولانه خصوصدر
(منه)

طوغری یول محجه مثله (شارع شاه‌راه) پادشاه یولی که اولویول وتخت یولی ایله تعبیر
اولنور جمعه شوارع (قارعة الطریق ٭ راه کوفته) چیکه‌نك یول اکثر کتب لغتده
اعلی الطریق ایله تفسیر اولندی بعض نسخ کتابده سرراه واقع اولدیغی بومعنایه
مناسبدر لکن شویله ملاحظه اولنورکه مراد درت یول آغزی تعبیر اتدکاری
اوله‌که آینده ورونده چوق پایمال اتدکلرندن کوفته یعنی دوکلمش کبی اولور بعض
نسخه‌ده چارسوی راه واقع اولدیغی بومعنایی مؤیددر شرعة الاسلام نام کتابده‌ولا
علی قارعة الطریق کلامنك شرحنده ذکر اولنان معنی دخی بوملاحظه‌یی ترجیح
ایدر (منارة ٭ نشان‌راه)یول اوزرینه نصب اتدکلری علامت(جمعه‌منار امارة مثله
جمعه امارات علم‌مثله جمعه علامات و٭اعلام اثرپی)ایزکه اثرالقدم دخی دیرلر جمعه
آثار (مرصاد ٭ راهی‌که درونکهبان باشد) اول یول‌که آنده کوزجی وبکجی اوله
(فرسخ فرسنك) اون‌ایکی بیك آدیم‌که اوتوز التی‌بیك قدمه اولور جمعه‌فراسخ(میل
نیم فرسنك یاسیك فرسنك) نصف فرسخ یاخود ثلث فرسخ مشهور اولان قول
ثانیدر ابن‌سکیت منتهی مدالبصر ایله تفسیر اتدی جمعه‌امیال(غلوه ٭ یك بانك‌زمین)
صدا استماع اولنه‌جق مقداری یریعنی برآدم شدة‌صوت ایله چاغرسه آنك آوازی
منتهی اوله‌جق قدیرکتب معتبره‌ده‌قدررمیة‌السهم ایله‌تفسیر اولندی بعضیلر اوچیوز
ذراعدن درت یوز ذراعه وارنجه غلوه اطلاق اولنور دیدیلر جمعه غلوات وفی
المثل‌جر المذکیات‌غلوات (برید ٭ دوازده‌میل)اون ایکی میل‌که قرق سکزبیك
آدیمدر (دلیل راهبر)قولاغور هادی مثله (خریت ٭ راه‌براستاد) استاد قولاغوز
خرارت کلور(فرانق٭راهبر لشکر) عسکرقولاغوزی(مسافة٭دوری میان دوچیز)
ایکی نسنه‌نك مابیننك اوزاقلغی معلوم اوله‌که مسافه سوف‌دن مأخوذ اسم‌مکاندر
وسوف شم یعنی قوقلق‌معناسنه‌در وجه‌تسمیه بودرکه مسافه‌ده قولاغوز اولان‌کمسنه
یولده اشتباه اتسه زمیندن برآوج طپراق آلوب قوقارا کر دوه نجاستی رایحه‌سی
حس ایدرایسه بیلورکه طوغری یولده‌در ومسافه مطلقا بعدده استعمال اولنور
جمعه مسافات (شقه) شینك‌ضمی وکسری لغتدر(سفردور ودشوار) اول‌سفرکه
اوزاق وزحمتلو اوله (مرحله منزلکاه) قوناق یری جمعه مراحل منزل مثله جمعه
منازل (سابله ٭ راه‌کذریان) یولجیلرکه کیمی‌اوته وکیمی بروکلور اوله وایشلك یوله
سبیل سابل دیرلر(ابن‌السبیل ٭ ره کذری)یولجی جمعه ابناء السبیل(رفقه‌همراهان)
سفر یولداشلری جمعه رفاق (سیاره ٭ کاروان رونده) یوریجی کاروان جمعه
سیارات (قافلة ٭ کاروان حاجیان)حاجیلر کاروانی قفولدن مأخوذدر رجوع

معلوم اوله‌که مسافره ابن‌السبیل دیرلر ابن الطریق دیمزلر ابن الطریق ولد الزنا معناسنه اولدیغی دره فاخرهٔ ثعالبی‌ده مصرحدر (منه)

معناسنه‌وحجاج اکثریا زیارت کعبهٔ مکرمه‌دنصکره وطنلرینه‌رجعت اتدکاری ایچون لفظ
قافله‌حجاج کاربانینه اطلاق اولندی لکن مکهٔ معظمه‌دن رجعتدن صکره قافله اطلاقی حقیقةً
در وطنلرندن چیقوب مکه‌جانبنه توجه اتدکلری وقتده قافله اطلاق اولندیغی
تفألاً یاخود مآل اعتباریله‌در جمعه‌قوافل (عیر ٭ کاربان‌غله) تخل کاروانی جمعه‌اعیار
(لطیمه‌کاروان‌بوی)عطرکاربانی عطارلرچارشوسنه دخی دیرلر جمعه‌لطیم ولطایم (ثقل)
٩ ثانك کسریله (بار)مطلقا یوك (ثقل)ثاوقافك فتحه‌لریله (رخت مسافروخدمتکاران
او)مسافرك متاعی وخدمتکارلری جمعه‌اثقال حمل مثله جمعه احمال وقر مثله‌جمعه‌اوقار
جوهری دیدی‌که اکثریا وقرقاطر واشك یوکنده ووسق دوه یوکنده استعمال
اولنور وبعض نسخ کتابده لفظ وقرك تفسیرنده بارکران واقع اولدی یعنی آغر
یوك والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب

﴿ الباب السادس فی الماء ومایناسبه ﴾

(ماءآب) صوجمعه میاه وامواه (ثمد) میمك فتحی وسکونی لغتدر (آب اندك) آز
صوجمعه ثماد وشل مثله٧ جمعه اوشال (ماءسکب ٭ آب ریزان همیشه) دائماوجه ارض
اوزره آقن صوکه عمل ایله آقیمه‌مسکوب مثله (سخین ٭ آب کرم) اسی صوسخن
وحمیم مثله (غدق ٭ آب بسیار یاسودمند) چوق‌صو یاخود نافع‌صوغمرة مثله‌جمعه‌غمر
وغمار (ضحضاح ٭ آب تابشتالنك) اول‌صوکه آز اولدیغندن آنجق طوپوغه چیقه
ماء قریب‌القعرکبی جمعه ضحاضح (حبابه ٭ قبکك برسرآب) صواوزرنده اولان
یعنی قبارجق جمعه‌حباب وحبب (جرعه ٭ یك‌شربت آب) برایچم‌صو جمعه جرع
(صبابه٭ باقی‌آب درمشك) صوطلومنك دیبنده قلان‌صو (شفافه٭ باقی آب درخنور)
قاب‌قجاقده قلان‌صو (فرات٭ آب‌خوش)ایو وطتلوصوعذب مثله (شبم) ضخم‌وزننده
صفت مشبهه‌در شبم‌دن مأخوذدر صووق اولمق معناسنه پس‌آب خنك صووق‌صو
معناسنه اولور(زلال ٭ آب‌صافی‌که بکلو خوش‌فرورود) اول‌صاف‌صوکه بوغازدن
سهولت‌ایله کیده (نمیر٭ آب کوارنده) هضم اولیجی‌صوطاتلو اولسون آجی اولسون
(جاری‌آب روان) آقارصو سیح مثله (راکد ٭ آب‌ایستاده) طورمش آقمزصو (آجن
آب‌طعم کردیده) طعمی متغیراولمش صوآسن مثله (ماءغور ٭ آب‌پنهان درزیرزمین)
یرآلتنده کیزلی صو (ازرق آب‌صافی) صافی‌وطورو صو (رنق)رانك فتح‌وکسری
لغتدر(تیره) بولانق‌صوکدر مثله (معین٭ آب‌روان برزمین) یراوزرنده آقارصو (ملح
آب‌شور)طوزلوصو ملح‌الماء ملوحاً وملح‌ملوحة فهوماء ملح دیرلر ماءمالح لغت‌ردیه
در(اجاج٭آب‌تلخ) آجی‌صو (طرق آب‌ستوردررفت‌ومیزك کرده) اول‌صوکه ایچنه

١٩ کثر معتبراتده صیرته وپاشه وضع اولنان یوك معناسنه‌در لهذا صاحب صراح بارپشت ایله تفسیرایتدی وبعضنده بار ایله تفسیر اولندی (منه)

٧ اساسده صخره‌دن ترشح ایدن صودر دیدی‌که فلان مااصاب من الدنیا الاوشلا دیرلر قلیدر معناسنه (منه)

حیوانات کیروب تبول ایتمش اوله (قراح آب خالص)اول خالص صوکه ایچنه برشیٔ
قاتلمش اولمیه (جد) میمك سکونی ایله مصدر ایله تسمیه اولندی (یخ) بوز (مجمده یخدان)
بوزقودقلری قاب (مثلجه برفدان) قارقودقلری قاب (بر٭ دشت) صحرا بعض نسخه‌ده
خشك واقع اولدی یعنی قوری یرکه دریامقابلیدر (بحر دریا) جمع بحور وابحر وبحار
وبحر رجاف مثله ویم وطم وقمقام مثله (لجة٭ میان دریا) دریانك اورتاسی وبحر عمیق معناسنه
کلور جمع لجج (موج آهنك دریا) دریاچاغلدیسی که ترکیده قوم دیرلر فارسیده خیز آب
دخی دیرلر جمع امواج (تیار) تانك فتحی ویانك تشدیدی ایله (گرد آب) کتب معتبره‌ده
موج معناسنه‌در دیدی مصنف اساس البلاغه‌ده بحر متلاطم التیار وهو الموج دیدی
دردور مثله (زبد کفك) کوپوك جمع ازباد (طوفان٭ بارانی که بهمه جابرسد) اول
یغموردرکه هر یره یتشه وهر نسنه که هر موضعه یتشوب احاطه ایده صو وتوز کبی اکا
طوفان دیرلر لهذا ظلمة لیله دخی طوفان دیرلر (جزیره ٭ خشکی میان دریا) دریا
اورته‌سنده اولان قوری یرکه اطه تعبیر اولنور جمع جزایر (صدف غلاف مروارید)
اینجو قابی جمع اصداف (دره ٭ مروارید بزرك) ایری اینجو جمع در ودرر (لؤلؤ
مروارید خرد) اوفاق اینجو جمع لآلی (تمساح نهنك) نیلده اولور برمشهور بالقدر
(سقنقور) ایکی نوعدر هندی و مصری بحر قلزمده یعنی فرعونك غرق اولدیغی
دریاده حاصل اولور ودریاده غداسی بالیق وصحراده قطا دیدکاری قوش درکه آنی
بلع ایدر ویکرمی یمورطه وضع ایدوب قوم ایچنه دفن ایدرکه آندن یاوری چیقار
سقنقورك عجایب احوالندن درکه اکر برکسنه‌یی ایصیرسه واول کمسنه سقنقوردن
اول واروب صوده غسل ایلسه سقنقور اول ساعت هلاك اولور اکر سقنقور
اول کمسنه‌دن اول صویه واصل اولورسه اول کمسنه هلاك اولور ٧ (سمكة ماهی)
مطلقا بالق جمع سمك (سماك ٭ ماهی فروش) بالیق صاتیجی (حوت ماهیٔ بزرك)
بیوك بالق (جمع حیتان٭ نون مثله جمع نینان کنعد خار ماهی) بالیق قیلچغی جمع کناعد
(بنیه ماهی کول) کولده حاصل اولان بالیق که صازان بالغی تعبیر اولنور (زجر ٭ ماهی
شیم) ایت بالغی که آق آق نقطه‌لری اولور (شبوط ٭ نوعیست از ماهی خوش مزه)
بالقدن لذیذ برنوعدرکه بزم اصطلاحمزده قلقان بالغی دیرلر بعض نسخه‌ده ماهی
کردیعنی دکرمی بالق واقع اولدیغی بغایت مناسب‌در (بیاخه) بانك کسری ویانك
تخفیفی وبانك فتحی ویانك تشدیدی ایله لغتدر (ماهیٔ خرد) اوفاق بالق جمع بیاح
(ربیثا ماهی ریزه) اوفاق بالق (حساسه ٭ ماهی خشك شور) قوری طوزلو بالق که
اوفاق بالقدن ایدرلر جمع حساس وحساسات دخی کلور (جری ٭ مارماهی) یلان

وفی المثل بات فلان یشوی القراح برکمسنه زیاده قارنی آج اولمغله برطعام طبخ ایتمك مراد ایتدی لکن خانه‌سنده ماء قراحدن غیری نسنه یوق ایدی طنجره‌یه صوقویوب قایناتدی وبخارینه آغزینی طوتدی برکمسنه اندن سؤال ایتدی که نه ایشلرسك دیو جواب ویردی آب صافی بریان ایدرم مالی فانی اولوب سیٔ الحال وفقیر اولان کمسنه‌ده ضرب اولنور (منه)

٧ صاحب مفرد دیدی که حالا بز مصرده سقنقور بیلمزز الا فیومده که مصره اندن کلورکه قیش اولدقده دریادن طشره چیقار اول وقتده صید ایدرلر مدینی قاموس الاطباده دیدی که سقنقوری فیومده صید ایدوب قارننی یارارلر وایچنده اولان یاغندن وبوکره‌کندن ویموره‌سندن غیری اولان فضلاتی اتارلر وطوز ایله طولدیروب باشی اشاغی کولکه‌یه اصارلار وقوریدرلر صیرتینك تی وکوبکی وبوکرکینك یاغی بغایت تهیج ایدر بدلی خصیة الثعلبدر شیخ قانونده دیدی که سقنقورك قارننه وضع اولنان طوز دخی محرك باه‌در فکیف اتی (منه)

(بالیغی)

بالیغی (جمع جراری جریث مثله حرشف ٭ پشیز ماهی) بالق پولی (ضفدع ٭ چغز) قوربغا
جمع ضفادع (علجوم چغز نر) ارکك قوربغا (دعموص چلاهۀ آب) بعض کتب
معتبره‌ده صوده اولور صویه طالوب چقمق مناسبتیله صوچولهه‌سی تسمیه ایتدیلر بربوجکدر
دیدی وبعضنده ایت بالغی دردیدی وبعض نسخ کتابده کفچلیزك واقع اولدی کذلك
صراحده بولفظ ایله تفسیر ایتدی مجمع الفرس نام لغتده کفچلیز ترجمه‌سنده برسیاه
جانوردرکه صوده اولور باشی کیچه باشی وقویریغی کیچه قویریغی کبی اولورکه عربیده
دعموص دیرلر دیدی جمع دعامیص (سرطان خرچنك) لنکج

(فصل فی المیاه من الانهار والوادی ومایناسبه)

وادی رود) چای ودره جمع اودیة (خلیج ٭ شاخی از رود) دره‌دن بربوداق جمع خلجان
شرم مثله فیروز آبادی لجة البحر معناسنه‌در دیدی (نهر) هانك فتحی وسکونی لغت‌در
(جوی بزرك) بیوك وواسع ایرماق نهر اصلنده اتساع معناسنه‌در انهرته دیرلر وسعته معناسه
جمع انهار (فوهة النهر ٭ سرجوی) ایرماغك باشی (فم النهر مثله) که صواول چیقن موضع
(ذنابه پایان جوی) ایرماغك اایاغی که صوتمام اولان موضعدر (جمع ذناب ذنبه مثله
جمع ذنابی ٭ قاصیه مثله) ونهر صغیر معناسنه دخی کلور جمع قواصی (ساقیه جوی خرد)
کوچك ایرماق وصودولابنه دخی دیرلر (جدول ٭ جویچه) خرق تعبیر اولنور کوچك
ایرماق جمع جداول (نؤی جوی کردا کرد خیمه) چادر اطرافنه یاغمور یاغدقده صو
کیرمسون ایچون قازدقلری خرق جمع نؤی (ترعه٭ ره کذر آب) صوکیجه‌جك موضع
جمع ترع (تلعه ره کذر آب ازبالا بسوی نشیب) یوکسکدن آلچغه صو کیجه‌جك
موضع که طاغدن دره‌یه صودوکولجك یردر جمع تلع وتلاع (مسیل رهکذر سیل)
سیل آقوب کیجه‌جك یول جمع مسائل (ابطح ٭ رود فراخ که دروسنك ریزه باشد)
اول واسع چای که آنده اوفاق طاشلر اوله وا کثر کتب لغتده قوملو وطاشلو دره‌در دیدی
(جمع اباطح بطحا مثله جمع بطاح بطیحه مثله جمع بطایح (بثق بند کشاده) آچیق صو
بندی جمع بثوق (سکر) سینك فتحی ایله (بند آب بسته) قاپالو صو بندی بعضیلر
صونك بندنی قپامق وسکر سینك کسریله صوبندی‌در دیدی (سیل هین) سیل صویی
جمع سیول (دفعة آب تیزرو) سریع الجریان اولان صوقطعة من المطر معناسنه دخی
کلور جمع دفع (نز) نونك فتح وکسری لغتدر (زهاب) یردن صیزوب چیقان صوکه
صیزنتو تعبیر اولنور (حمه) حانك فتحی ومیمك تشدیدیله (چشمۀ آب کرم) اسی صو
چیقان بیکار (عین چشمه ج عیون ینبوع م ج ینابیع (منهل آبکاه) حیوانات صیوار
دقلری یرکه سیوات تعبیر اولنور ج مناهل (ورد ومورد مثله (بئر چاه) قویی جمع
آبار جبا دخی بومعنایه‌در قویی قازدقلری موضعه دخی دیرلر (حریم البئر ٭ کردا کرد

چاه) قويونك چورەسندە واطرافندە اولان مواضع (ركيه چاه نا برآوردە) آغزى
ياپلممش كوچك قيوچاهجه دخى ديرلر تصغير صيغەسيله جمعە ركايا (قليب چاه كهنه)
اسكى قويو كه كورقويى تعبيراولنور (جمعه قلب جب چاه نابرآوردە) آغزى ياپلممش قويى كه
بيوك اولسون كوچك اولسون (قعر بن چاه) قويونك ديبى (جمعه قعور غيابه مثله جمعه غيابات
شفير ✻ لب چاه) قيونك آغزى (بكرة چرخ چاه) قويى چرخى جمعه بكرات (دلو دول) قوغا
جمعه دلاء (سجل دول پر آب) صوايله طلو قوغا (جمعه سجال ✻ ذنوب) ذالك فتحيله مثله
(غرب دلو بزرك) بيوك قوغا جمعه غروب (رشا) رانك فتح وكسرى لغتدر (رسن
چاه) قويى ايپى جمعه ارشية تبطيل وشطن دخى بو معنايەدر يقال انه لشيطان فى اشطان
(داليه چرخ آبى كه بدست كشند) اول صوچرخى كه ال ايله چكرلر جمعه دوالى (دولاب
چرخ آبى كه بستور كشند) اول صوچرخى كه حيوان ايله چكرلر باغچه دولابى كبى ج
دواليب (عصمور كوزۀ دولاب) صوچيقار مغيچون دولابه وضع ايتدكلرى بارداق
جمعه عصامير ناعور مثله جمعه نواعير (راقود مورى) صوكونكى جمعه رواقيد (حوض
آبدان) معروفدر جمعه حياض (مقرى حوض بزرك) بيوك حوض جمعه مقارى (مصنعه)
ميمك فتح وضمى لغتدر (آبكاه) يغمور صويى جمع اولمق ايچون ياپدقلرى حوض بعض
نسخەدە حوض بزرك كه بسنك ساختە انديعنى اول بيوك حوض كه طاشله ياپلمش اوله
اكثر كتب لغت معناى اولە مناسب تفسير اتديلر جمعه مصانع (طحلب جغزلاوە) صو
اوزرندە اولان قوربغا يوصونى جغزوارە پزغسمه وسبزۀ جوى دخى ديرلر وعربيدە
عرمص وعلفق دخى ديرلر مصنف مستقصى دە يضرب الثور اذاعاف البقر مثلندە
ثور الماء قوربغا يوصونه ديرلر ديدى جمعه طحالب (غثاء خاشاك برسر آب) صواوزرندە
اولان چور چوب (جفاء رود آورد) سيل صويى سوروب كتور دوكى خس
وخاشاك بعض نسخەدە خاشاك بركنارۀ آب واقع اولدى (مسنات بندآب) صو
بندى كه مراد درەنك ايكى جانبى دركه اولمسه صودرەدن طشره طاغلور اكثر
نسخەدە بندآب ازچن واقع اولدى وكتب معتبرەدە عرم ايله تفسير اولندى كه درە
كنارى وصويه ياپدقلرى سدوبعض نسخەدە سدآب واقع اولديغى معناى اخيرى تأييد
ايدر عرم مثله (شط ✻ لب جوى) ايرماق كنارى جمعه شطوط (شاطئ لب رود)
درە كنارى (جمعه شواطئ عدوە مثله ✻ ساحل لب دريا) دريا كنارى جمعه سواحل
(جرف) جيم ورانك ضميله آب كندە صوقازديغى يير كه تركيدە يار ايله تعبير ايدرلر
(فرضه كشتى كاه) كمى باغلادقلرى ليمان بعض نسخەدە كذركاه آب واقع اولدى يعنى
صودن كچەجك موضع كه كچت تعبير اولنور (جسر پل خرد) كوچك كوپرى جمعه

(جسور)

(راقود) صراحده
ديدى كه چانەدن بر
نوعدر ونرفت صيوانمش
كوب ومورى (منه)
(مقرى) صراحده
ديدى كه مقراة بيوك
كاسه ويغمور صويى
جمع اولەجق موضع
(منه)

جسور (قنطره ✻ پل بزرك) بيوك كوپرى جمعه قناطير

﴿ الباب السابع فى النباتات وما يناسبها ﴾

(نبت كياه) مطلقا اوت كه يردن نابت اوله واوت بتمكه دخى ديرلر جمعه نبات كتب
معتبرەدە لفظ نبت نبات ايله تفسير اولنديغى مرادف اولملرين اقتضا ايدر خصوصا مصنف
اساسدە ظهر النبت والنبات فى الارض ديدى (عشب كياه تر) ياش اوت جمعه اعشاب
(زرع كشت) اكين جمعه زروع (مزرعه ✻ كشت زار) اكين موضعى جمعه مزارع
(عصفه برك كشت) اكين ياپراغى جمعه عصف وعصوف (حبه يك دانه) جمعه
حبوب (بذر تخم غله) تخل تخومى جمعه بذور (بزر تخم تره) اوت تخمى خاصة
جمعه بزور (قصبه نايژه كندم) بغداى لولەسى كه بغداى صاپى تعبير اولنور جمعه
قصبات (سنبله خوشۀ كندم) بغداى سنبلەسى جمعه سنبل وسنابل (حنطه كندم)
بغداى فوم وقمح وبر مثله حناط كندم فروش) بغداى صاتيجى (شعير جو)
آرپه (قصيل خويد) عامه تحريف ايدوب حصل ديرلر كه ياش ارپەيه مخصوص
در اكثر نسخەدە جوتر واقع اولديغى بو خصوصى تأييد ايدر (سفاخار خوشۀ كندم)
بغداى سنبله سندە اولان قيلجق (جل) جيمك كسر وفتحيله (مانده ازساق كندم
پس ازدر ويدن) بغداى بچيلدكدنصكره ييردە قلان صاپ كه اكز تعبير اولنور
فارسيدە سباى ديرلر (مجله سبارى زار اكز اولان موضع (ارزن كاورس) طارودخن
وذرة مثله (جاورس نوعى ازارزن) طارودن برنوعدر كه اكا صورت طاروسى
ديرلر (سلت پوست جو) چاودار (فول باقله) كه معروفدر تحريف ايدوب بقلا
ديرلر (باقلى) لامك تشديدى وقصرى ايله (وباقلاء) لامك تخفيفى ومد ايله (مثله حمص نخود)
كه معروفدر (عدس نرسك) نون وراء مهملەنك فتحى وسينك سكونى ايله مرجمك
فارسيدە نسك دخى ديرلر ومنجو دخى بو معنايەدر بلس مثله (ارز برنج) كه معروفدر
(ماش مشنك) مردمك مج ماشدن معربدر مثله (شاماخ كاورس برنج) برنج طاروسى
(لوبيا) معروفدر فارسيدە دخى لوبيا ديرلر بوكرولجه ملك كلول) بورجاق جلبان مثله
(قنب كنب) كندير ديدكلرى اوت كه قابوغندن اورغان وتخمندن بنكيلك ايدرلر
(شهدانج كنب دانه) كندير تخمى كه بزربنج دخى ديرلر (كمون زيره) عام تحريف
ايدوب كيمون ديرلر (سمسم كنجد) تحريف ايدوب سوسام ديرلر (بزرقطونا تخم اسپغول)
بغا يپراغى ديدكلرى اوتك تخمى (عصفر كاژيره) كاف عربى وژاء عجمى ايله آصپور
ديدكلرى اوتدر (قرطم تخم كاژيره) آصپور تخمى (كتان زعير) عين مهمله ومعجمه ايله
روايت اولندى معروفدر (كاكنج تخم قنبيل) قنبيل تخمى فارسيدە عروسك دخى

ذرع ذال معجمه ايله
فارسيدە اكين كنارينه
ديرلر عربيدە زرع
معجمه ايله اكين
معناسنه اولديغى كبى
رودكى كويد بيت
ذرع وزرع ازبهار شد
چو بهشت زرع كشتست
وذرع كوشۀ كشت
(منه)

دیرلر (ضغث آغوش دسته کیاه) برقوجاق اوت دسته‌سی که قوری ویاشدن جمع ایدرلر
جمعه اضغاث (تبن کاه) صمان جمعه اتبان (متبنه کاهدان) صمانلق (کعبره کفه) حبوباتك
قابوغی وکسموك دیدکلری بغدای سنبله‌سی جمعه کعابره (زؤان سیاهچۀ کندم) اول
سیاه دانه‌درکه بغدای ایچنده اولور حالا ترکیده قارامیق وسرمه دخی دیرلر (بیدر
خرمنکاه) خرمن یری ابن الاعرابی دیدی که شغله وعرمه دخی بو معنایه‌در جمعه بیادر
(کدس خرمن ناکوفته) دوکلمش خرمن (جمعه اکداس ❊ عرمه خرمن کوفته) دوکلمش
خرمن (جمعه عرم ❊ صبره چاش) بغدای چیچی (طابع) بانك کسر وفتحی لغتدر وخاتم وخاتام
وخیتام وروسم (مهر خرمن) خرمن مهری که اول یازیلی تخته پاره‌سیدر که انکله بغدای
واربه چاچلرین مهرلرلر (مبطخه پالیز زار) قاون وقارپوز اکدکلری موضع جمعه
مباطخ ❊ فالیز مثله جمعه فوالیز ❊ رکیب پشته پالیز بوستان آرغی مصنف اسامده وسع رکیب
کرمك ومبطخنك دیدی (فالیزی وفلاز پالیزبان) بوستانجی (مخدار هراسه) بوستان
اوپوغی حیوانات قورقوتماق ایچون نصب ایدرلر ضبعظری وخیال دخی بو معنایه‌در فارسیده
افیچه دخی دیرلر (فزاعه هراسۀ که درصورت آدمی باشد) آدم صورتنده یاپدقلری
اویوق بیهوج ولعین مثله (بطیخه خربزه) قاوون جمعه بطیخ وبطاطیخ طبیخ مثله فج
وعلیج فانك کسریله (خربز) قارپوز بطرقه م ج بطارق حبحب وخافوق وجاثوث
هندوانۀ شامی) قارپوز (حدجه سفچه) دولك که کرکی یتشمامش قاوون وفارسیده کالك
دخی دیرلر عبدالله انصاری رحمة الله علیه حضرتلری بیوردیلر که هرسرکه دران
سجودی نیست سفچه به از آن وهر دست که دروجودی نیست کفچه به ازان (شریده پهلوی
خربزه) قاوون دیلمی شطبه دخی بو معنایه‌در قوارة البطیخ سکلۀ خربزه کسیلمش قاووندن
برپاره که شریده یه قریبدر (قشر پوست خربزه) قاوون قابوغی (جمعه قشور قثاءة)
مطلقا خیار ج قثاء ضغبوس مثله (قثده بادرمك) شینخیار که خرده اولور جمعه قثد
(قرعه کدو) قباق (جمعه قرع (دباءة کدوی دراز) اوزون قباق بعضیلر کدوی گرد
ایله یعنی مدور قباق ایله تفسیر ایتدی جمعه دباء (یقطین درخت کدو) قباق کوکنی
وهر اوت که ارض اوزره منبسط اوله اکا دخی یقطین دیرلر (باذنجانه پاتنکان) عامۀ
غلط ایدوب بادنجان دیرلر جمعه باذنجان والله تعالی اعلم

﴿ فصل فی البصل ومایناسبه ﴾

(بصله پیاز) صوغان جمعه بصل (بصل حریف پیاز تیز) زیاده آجی صوغان عنصل
(پیاز دشتی) یابان صوغانی که اطه صوغانی تعبیر اولنور (ثومه سیر) سرمساق جمعه
ثوم (ثوم عنیف سیر تیز) زیاده آجی سرمساق (فجل ترب) وفی الحدیث من اکل

من فجل ارض لم یضره ماؤها (جزر کرز) هاووچ (شلجم شلغم) معروفدر شرجم مثله (لفت
شلغم گرد) مدور شلغم (سلق چغندر) تحریف ایدوب چکندر دیرلر (قنبیط کرنب)
لحینه وکلم دخی دیرلر کرنب مثله

﴿ فصل فی القطن ومایناسبها ﴾

(مقطنه پنبه زار) پنبه اکدیکاری موضع (قطن پنبه) معروفدر (قطان : پنبه
فروش) پنبه صاتیجی (خیسفوج دانۀ پنبه) پنبه چکردیکی حب القطن مثله (جوزقه
غوزۀ پنبه) پنبه قوزاغی مطلقا جمعه جوزق (جوزقی غوزه فروش) قوزاق صاتیجی
(بیلم غوزۀ ناشکافته) یاریلمامش قوزاق (عفازه غوزۀ شکافته) یاریلمش قوزاق
(منفتقه ❊ غوزۀ کشاده دهن) آغزی آچلمش قوزاق

﴿ باب الثامن فی البستان ومایناسبه ﴾

(بستان باغچه) معروفدر جمعه بساتین (جنة : بوستانی که درودرخت بسیار باشد)
اول بوستاندر که آنده چوق اغاج اوله جمعه جنات وجنان (روضه مرغزار یاسبزه
زار) خوش آواز قوشلری چوق اولان باغ ویشلکی چوق اولان موضع جمعه
روض وروضات ورياض (روضة انف مرغزار تازه) اول تازه مرغزار که اکا
حیوانات کیرممش اوله (وردة کل) جمعه ورد وبرعونه کل غلافی وکل غنچه‌سی
(الورد المضاعف کل صدبرك) العبال کل کوهی (حوجمه کل سرخ) قیرمزی
کل ج حوجم (وتیره کل سپید) بیاض کل ج وتیر (وعاطه کل زرد) صاری کل
جمعه وعاط (بهار کل زرد که دراول ربیع بروید) اول صاری کل که اول بهارده بتر
وفارسیده اکا کاوچشم دیرلر (نوره شکوفۀ درخت) اغاج چیچکی جمعه نور وانوار
(زهره) زانك فتحیله (شکوفۀ کشاده) آچلمش چیچك جمعه زهر وازهار وازاهیر (فقاح
شکوفۀ هرچه باشد) هراوتك چیچکی (کم غلاف شکوفه) چیچکك قابی که چیچك انك ایچنده
حاصل اولور ج اکام (اقحوان کل پاپونه) پاپاتیه چیچکی ج اقاحی (نرجس) جیمك
کسر وفتحی لغتدر نرکس معروفدر عبهر مثله (شقایق النعمان لالۀ کوهی) طاغ لاله‌سی
صاحب دیوان دیدی که شکوفۀ مزبوری نعمان بن المنذر برادرلرینه محبت ایدرکبی
محبت ایدر ایدی لهذا نعمانه مضاف قلندی وشقایق شقیق لفظنك جمعیدر ثعالبی دیدی که
نعمان بن منذر ایام بهارده تنزه ایچون حیره اطرافنی سیر ایدر ایکن لاله‌زاره مصادف اولوب
حسنندن تعجب ایتمکله حمی ایلیه‌لر دیو فرمان ایتمش ایدی لهذا شقایق نعمانه مضاف ایتدیلر
وبعض اهل لغت دیدیلر که نعمان اسماده‌ندر پس شقایق کالنعمان تقدیرنده اولور قال: کأن
شقایق النعمان فیها: ثیاب قدروین من دماء (بنفسج بنفشه) که معروفدر (ریحان شاه‌سپر

بستان لفظ عربی وبوستان فارسیدر اصل معناسی قوقوسی اولان موضعدر (منه)

ابوبکر انباری دیدی که روض اول موضعدر که آنده اوت وصو اوله اکر صویی واغاجی اولورسه اکا حدیقه دیرلر (منه)

مخفی اولمیه که مصنفك لفظ اقحوانی کل پابونه ایله تفسیری اکثر کتب معتبره تفسیرینه مخالفدر که اقحوانه اوتك اسمی وقراص شکوفه‌سنك اسمی اولمق اوزره تفسیر اولنمشدر جوهری قحا ماده‌سنده دیدی که اقحوان بابونجدر که طیب الرایحه براوتدر که اطرافنده بیاض ورق اولور که ایچی صارو اولور وقرص ماده‌سنده دیدی که قراص بابونجدر که اقحوانك چیچکی در (منه)

غم) پسلكان ج رياحين (ضيمران بستان افروز) بيك بوركى ديرلر برقرمزى چيچكدر
كل يوسفى دخى ديرلر (خيرى كل خيرى) كوزل رايحه لو صارو كل (آس مورد) مرسين
(خطمى) خانك كسر وفتحى لغتدر (خيرو) شمس فخرى خيرى در ديدى واختيار اتده
خبازى ابم كومجى در ديدى

﴿ فصل فى الاعشاب والبقول وانواعها ﴾

(مبقله: تره‌زار) تره‌بتن موضع جمعه مباقل (بقل تره) كردمه تعبير اولنور برمأ كول
آجى اوت در لهذا ترهٔ تيرك دخى ديرلر ومطلقا سبزه‌يه دخى ديرلر جمعه بقول
(بقال ❁ تره فروش) تره صاتيجى (حمض ❁ كياه ترش) طعمى اكشى
اولان اوت (خله: كياه شيرين) دادلو اولان اوت عرب ديرلر كه خله دوه‌نك اتمكى
حمض فاكهه‌سيدر (باقه دستهٔ تره) تره طوطامى جمعه باقات (كراث: كندنا) پيراسه
(كرفس: كرسب) تحريف ايدوب كره‌ويز ديرلر (راسن وقلوخ وقنس) معروفدر كه آنديز
ديدكلرى اوت در زنجبيل شامى دخى ديرلر (بصيلا ❁ پيازدشتى) بيان صوغانى
فارسيده پيازه دخى ديرلر (جرجير: بندو) صوتره‌سى كه فارسيده فيجوك دخى ديرلر
(نعنع پوزينه) ياربوز جمعه نعانع (سداب: سذاب) تحريف ايدوب سدف ديرلر فيجن مثله
(طرخون غرمانوس) معروفدر (خس) كوك‌مارول كه فارسيده كاهو دخى ديرلر
(حندقوق سپست دشتى) بيان يونجه‌سى كه طرفيل ديرلر (سرمق: سرم) قيجى ديدكلرى
اوت (حوك بادرو) ريحان كبى براوت دركه فارسيده بادرونه وبادرنجبويه دخى
ديرلر بعض نسخه‌ده بادروج واقع اولدى كه ترهٔ خراسانى در مجمع الفرس بستان
افروزدر ديدى (كزبره كشنيزتر) ياش كشنيج كه قوقولو برتخمدر كه اكثريا بغداى
ايچنده بتر (جلجلان كشنيز خشك) قورى كشنيج (اسفناخ: سپاناخ) معروفدر
(شبث: شويد) طوراق اوتى (هندبا: كاسنى) تحريف ايدوب قاسنى ديرلر فارسيده كسنى
دخى ديرلر (عنب الثعلب سنبكور) ايت اوزومى (يعضيد تلخيه) يابان مارولى كه هندباء
برى دخى ديرلر بعض نسخه‌ده كاهوى تلخ واقع اولدى (البقلة الحمقا: خرفه) سموزاوت
حمقا تسميه اولنديغى مجارى سيول وافواه واديده بتديكى ايچوندر رجله مثله (فرفخ
تخم خرفه) سموزاوت تخمى (حلبه شنبليد) بوى تخمى (الحبة الخضراء سبزدانه) يشل
تخم كه شجر البطمك ميوه‌سيدر (صاب تلخه) خنظل بعضيلر قوزى قولاغيدر ديدى واكثر
كتب‌ده برآجى آغاجك عصاره‌سيدر ديو واقع اولدى مرار مثله (عذامه اشترپاى) دوه
طابانى ديدكلرى اوت كه كوكى شلغم كبى اولور خيارك برى دخى ديرلر (جمعه عذام
عنظوانه مثله: كأة وفقعه وفطر وبنات اوبر سماروع) مانتار معناسنه جمعه كماء (حرمل

(سپندان)

سپندان) اوزرلك تخمى (حرف سپندان تر) ياش اوزرلك (حب الرشاد دانهٔ
سپندان) اوزرلك (سعتر كاكوتى) تحريف ايدوب كويكو اوتى ديرلر جوهرى
ديدى كه كتب طبيه‌ده صادله يازارلر شعيره ملتبس اولمسون ايچون (قت سپست خشك)
قورى يونجه (رطبه سپست تر) ياش يونجه قضب مثله (فصفصه كياه آبى) صوايله پرورده
اولان اوت كتب معتبره‌ده ياش يونجه معناسنه ديدى فسفسه دخى بومعنايه در (خروع بيد
انجير) كنه اوتى (خشخاش كوكنار) معروفدر (بزر الخشخاش تخم كوكنار) خشخاش تخمى

﴿ فصل فى الكلأ والحشيش ومايناسبه ﴾

(كلاء كياه تر) ياش اوت (خشيش ❁ كياه خشك) قورى اوت (مرعى چراكاه)
اوتلاق جمعه مراعى آب ومسربه مثله جمعه مسارب مرج (مرغزار) جمعه مروج (ايكه
نيستان) قامشلق جمعه آيك (اجه بيشه ميشه) اورمانى جمعه اجم وآجام غيل مثله جمعه
اغيال وغابه مثله جمعه غاب وغيضه مثله جمعه غيض وغياض وشرى وعرين وغيضل
مثله جمعه غياضل (علقمه ❁ درخت خرزهره) آغو آغاجى كه عربيده دفلى دخى
ديرلر جمعه علاقم (ثيل فريز) آيريق ديدكلرى اوت (اذخر فريز بويا) رايحه لو آيرق كه مكه
آيريغى تعبير اولنور (كشوث كشوشا) عليق (عليق ❁ سرند) سرماشق نوعندندر كه
كوكى ويپراغى اولماز تخمى اولور اغاجه صاريلوب قوريدر عشقه دخى ديرلر (قلام)
كاكل اشنان كبى براوت دركه انى دوه اكل ايدر قاقلى دخى ديرلر (شكاعى چرخه)
ضعيف وساقى اينجه براوتدر لهذا مخذول اولان كمسنه‌يى اكا تشبيه ايدوب كأنه عود
الشكاعى ديرلر مفردى يوقدر بعضيلر شكاعات در ديدى فارسيده چرخله ديرلر اكثر
كتب تركيده قنقال ديكنى ديرلركه فارسيده كافلو ديرلر (خنظله: خرزهره) قرغه
دوكلكى ابوجهل قرپوزى دخى ديرلر فارسيده كبسته وكوسته وكبست دخى ديرلر
جمعه خنظل وخناظل (شيح درمنه) ياوشان (لبلاب پيچه) صارماشق فارسيده كياه پيچك
وكياه برپيچان دخى ديرلر (ريباس ريواج) اشخون ريباص مثله (حلفاء غيشه) قندره
ديدكلرى اوت بعض نسخه‌ده دوخ لفظيله تفسير اولندى كه قوغه وحصير اوتى
معناسنه‌در (بردى دوخ تر) ياش قوغه وياش حصير اوتى (حفاء بيخ دوخ (قصبه ❁ نى)
قاموش جمعه قصب (يراعه نى كلان) يوغون قامش كه قارغو ديرلر بعض نسخه‌ده كلك ايله
تفسير اولندى كه قلم در وقلم قاميشى جمعه يراع (سوس) معروفدر قاموسده برمعروف
شجردركه كوكنده حلاوت وبوداقلرندن مرارت واردر ديدى بويان ديدكلرى اوت
دركه باللى اطبا استعمال ايدرلر (خراطه ❁ سردوخ) صاز وقامش وحصير اوتنك
باشنده اولان توزاق فوف مثله (مسد ❁ ليف خرما) خرما ليفى آندن ايپ ايدرلر

وفى مختصر الابنية
للسمرقندى ان الخروع
شجر تحمل حبا كبيض
العصافير تسمى السمسم
الهندى وكل نبت
ضعيف منثن والواو
فيه زائدة لان الواو
وقعث فى غير اول
لانه من الخرع بالتحريك
وهو الرخادة وخرع
من باب علم (منه)

حكايت اولندى كه
بعض رؤسا جمال الدين
مطروحه ديدى كه
انت عندنا مثل الاب
وبابى مشدد قيله رق
جمال الدين ديدى كه
لاجرم انكم تأكلوننى
واب تشديدايله مرعى
معناسنه‌در (منه)

(كولان ٭ كياه مسجد) مسجده دوشمك ايچون ياپدقلری حصيراوتی وبورياقامشی
فارسيده سواره دخی ديرلر (شوكه خار) ديكن جمعه شوك (قتاده خارمغيلان) مغيلان ديكن
جمعه قتاد (حاجه خارسپيد) آق ديكن جمعه حاج عوسجه مثله جمعه عوسج (حسكه ٭
خارسه سو) اوچ كوشه‌لی ديكن كه دمورديكنی تعبيراولنور جمعه حسك (عرفجه
خارزرد) صاری ديكن جمعه عرفج وعرافج والله تعالی اعلم

﴿ فصل فی الاشجار وانواعها ﴾

(نبعه درخت كمان) يای ياپدقلری اغاج فيروز آبادی ديدی كه شجر مزبور طاغ تپه‌سنده
بترسه نبع طاغ اتكنده بترسه شريان چوقوريرده بترسه شوخط ديرلر جمعه نبع معلوم
اوله كه نبعه لفظ خدنك ايله تفسيراولنديكه قايين اغاجی ديدكلری آغاجدر كه آندن
اوق ويای ياپارلر وآندن ياپدقلری اوقه تير خدنك ديرلر لكن كثرت استعمال ايله
مضافی حذف ايدوب خدنك ديديلر واوق مراد ايدرلر وفارسيده قايين آغاجنه
غوش دخی ديرلر عامه تحريف ايدوب قوغوش اوقی ديرلر (عفاربيد سرخ) قزيل
قزيل سوكوت (صفصاف بيدسپيد) آق سوكوت مشكلات سامی‌ده ديدی كه صفصاف
وخلاف بيددر كه تركيده سوكوت ديرلر ومقدمة الادبده صفصاف بيد سپيد ايله
وقانونده بيد سرخ ايله تفسيراولندی ديدی (مرخ ٭ بيدمرغزاری) بستانلرده وباغلرده
اولان سوكوت معلوم اوله كه ديار عربده شجر الغفار ديرلر برشجر اخضروار در
ومرخ ديرلر برآغاج دخی واردر كه عفاری مرخه سوررلر برصوچيقار واول صودن
آتش حاصل اولور غفار چقماق طاشی ومرخ چقماق وچيقان صوخف منزله‌سنه‌در
فسبحان القادر الحكيم (عزب پده) آقچه قواق فارسيده سپيددار دخی ديرلر عيثام
دخی بومعنايه‌در **بيت** كرسايهٔ سكون توبرباد اوفتد ٭ بيرون بروزدست سپيدار
ارتعاش (استن بيخ درخت پوسيده) چوريمش آغاج كوكی مفردی اسنه‌در واستن اول
آغاج دركه منبتنده پريشان اولمغله بعيددن نظرايدن كمسنه آنی انسان ظن ايدر (بان شوع
درخت بان (رمث) رانك كسريله (شوره گز) آجی ييلغون آغاجی جمعه ارماث
(جذل كنده هيزم) يردن قوپمش اوطون كه كوتوك واوججه تعبير اولنور وآغاج
كوكی دخی ديرلر هيزم ستبر ايله دخی تفسير اولندی يعنی قالين اوطون كه
طومروق تعبير اولنور جمعه جذول واجذال جذم مثله جمعه جذوم واجذام
عجز مثله ج اعجاز ارومه جرثومه دخی آغاج كوكی معناسنه‌در (ارطی ٭ شورتاغ سپيد)
آجی آق غضا (غضاتاغ) برآغاج دركه آتشی چوق مدت سونمز فارسيده تاخ وسكسوك
دخی ديرلر (حطب هيزم) اوطون جمعه احطاب (حطاب هيزم فروش) اوطون صاتيجی

(حطابه)

(حطابه هيمه‌فروآرندكان) اوطون جمع ايدن كمسنه‌لر جاعتی (مكان حطيب جای بسيار
هيمه) اوطونی چوق اولان موضع (شذب خشك مازه) اول اغاج بداغی كه قوری
اولمغله كسرلر ويقارلر كاشانی خشك بازه تصحيح ايدوب باءعربی ايله اغاج قابوغی
معناسنه دخی كاور ديدی كه فيروز آبادی كلامنه موافق‌در (كسار: هيمه‌شكن) اوطون
يارن كمسنه (الوقص والكسار هيمه ريزه) اوطون پاره‌لری كه آتشه القا ايدرلر كذا
فی السامی والقاموس (المحتطب هيمه‌دان) اوطونلق (جزل ٭ هيزم ستبر) قالين اوطون كه
طومروق تعبيراولنور جمعه اجزال (طرفا كژ) ييلغون اغاجی مرزوقی ديدی كه اصمعيدن
روايت اولندی كه طرفا جمعدر مفردی طرفه‌در قبضة وقبضا كبی (خرمه بندهيزم)
وغيره بربيره جمع ايدوب اورتاسندن ايپ ايله باغلادقلری اوطون وغيری نسنه جمعه
خرم (اباله بندكلان) بويوك وچوق باغلانمش اوطون وغيری نسنه (طن ٭ پشتواره)
آرقه يوكی اوطون وغيری جمعه اطنان والله سبحانه اعلم واحكم

﴿ باب التاسع فی العقار ومايناسبه ﴾

(ضيعه: زمين كشت) اكين اكه‌جك ير جمعه ضياع (عقارباغ وزمين وسرای) باغ معروف
جمعه بيغان (كرده يك گردزمين) برايشلنمش يعنی برسورلمش تارلا جمعه كرد (مجدم
مثله جمعه مجادم ومشاره مثله (دبره ٭ يكپاره اززمين) ييردن برقطعه كه اولك تعبير
اولنور تركز خرد ايله دخی تفسيراولندی جمعه دبار (جريب كری) بردونم يير كه طولاً
وعرضاً التمش ذراعدر كه فارسيده يكجفت دخی ديرلر بعضيلر يوزبطمان تخم استيعاب
ايده‌جك مقداری تارلادر ديدی جمعه اجربه (قراح وعذاة زمين بی شوره) اول مزرعه
كه خاكی منبت اولوب چوراقی اولميه بعضيلر اول مزرعه‌در كه آنده بنا واغاج اولميه
ديدی بعض نسخه‌ده زمين خالص ايله تفسير اولندی (حراث وحارث وفلاح وخبير
وزارع وكافر برزكر) اكنجی جمعه حرثه (اكار مثله) جمعه اكرة (قطعه: پارهٔ زمين)
ييردن برحصه جمعه قطع (فدان جفت كاو) زراعت اتدكلری برچفت اوكوز جمعه
فدادين (سكه وسنه آهن ايمد) صابان دموری كه بومعناده اختلاف يوقدر بخلاف الفدان
(هادی كاواندرونی كه درخرمن بسته باشند)خرمن دوكمك ايچون بری برينه
باغلادقلری اوكوزلرك ايچنده اولان اوكوز كه آنك دورايده‌جك يری جمله‌دن آز اولور
(راكس كاو بيرونی) مزبور اوكوزلرك جمله‌دن طشره‌ده اولان اوكوز معلوم اوله كه
بعض يرلرده عادت بودركه خرمن سوردكده خرمنك حاق وسطنه براغاج تيكوب
اكابراوكوز باغلارلر وخرمنك نهايتنه دك برقاج اوكوزدخی دوزوب جمله اوكوزلری
سوررلر اول اغاج قطب منزله‌سنه‌در وهادی دائرهٔ صغيره وراكس دائرهٔ عظيمه رسم

مخفی اولميه كه مصنفك
هادی وراكس
لفظلرينی تفسيری اكثر
كتب لغت تفسيرلرينه
مخالف در صاحب
مصرحه هادی بيرونی
وراكس درونی ايله
تفسيرايتدی فيروز
آبادی ديدی كه الراكس
الثور الذی يكون فی
وسط البيدر حين يداس
والثيران حوله وهادی
تفسيرنده الهادی
النصل والركس والاسد
ديدی (منه)

طائف مثله (مكرب : شيار) يعنى آماج مزرعه سوره جك آلت كه صبان تعبير اولنور معلوم
اوله كه شيار فارسيده نطس اولمش يرده ديدكلرندن مصنف آماج ايله تفسير اتدى
و آماج ايكى معنايه كلور برى اول خاكدركه بيغوب اوزرينه اوق آتمق ايچون نشان
تيكرلر وبرى دخى نطس ايده جك آلت كه صباندر جمعه مكارب (ويج چوب شيار)
صابان اغاجى كه صبان اوقى تعبير اولنور (عظم ريخيز) صبان اككى كه صبان دمورينى
اكا كچوررلر (هيس ولومه : جملهٔ آلات ايعد) صبان دمورينه متعلق اولان
آلات (سميق : سيم) زيوله كه فارسيده سمه دخى ديرلر وبويند ريغك هر طرفنده
اولان ايكى زيوله اغاجلرينه سميقان ديرلر (سنه آهن شيار) صبان دمورى جمعه سنن
(مقوم دستهٔ شيار) صابانك اول ياپشه جق ييرى كه صابان قولپو ديرلر جمعه
مقاوم (نيريوغ) چع وچو دخى ديرلر بو يوند روق جمعه نيورق اينار مملسه
ومملقه ومسلفه و ملاسه ومقنعه ومالق بزن ماله) يعنى جاروب زمينى هموار اتمك
ايچون اغاجدن بر آلت دركه سوركو تعبير اولنور (مجر ✲ خاك كش) طوپراق
چكه جك آلت كه كورك تعبير اولنور (مجرف بيل چوبين) اغاجدن ياپدقلرى بيل آصلنده
آلت جرف ديمكدر وجرف طوپراق وجامورى ييردن قالدرمق معناسنه در جمعه
مجارف (مركلندر) قازمه وكلنك ودموربيل معناسنه دخى اطلاق اولنور جمعه مرور
(منجون چرخ غله) بغداى عربه سى بعض نسخه ده چرخ خرمن كوب واقع اولدى
كه دوكن تعبير اولنور خرمن دوكه جك تعبير اولنور آلت در (جرجر ونورج مثله ارزبه
ومرزبه كلوخ كوب) يعنى اغاج كه انكله كسكى دوكوب ازرلر (رفش ✲ واروب)
خرمن صاوردقلرى اغاج كورك كه فارسيده پاروو پيله دخى ديرلر جمعه رفوش (مذرى
✲ پنج انكشت) بش پارماق كه خرمنجيلر اكا يابه ديرلر فارسيده سه شاخه وشانه وهيد
دخى ديرلر جمعه مذارى (منقل زنبر) بالچق وطوپراق طاشيه جق تكنه جمعه مناقل
(مسحاة ✲ بيل آهنين) دموربيل جمعه مساحى (الوذوذ داموز) اول بيوك سپدكه
ايكى قولنه ايكى اغاج كچروب آنكله كوبره طاشرلر (منجل ✲ داس) اوراق جمعه مناجل
محصد مثله (مخلب ✲ داسكاله) اوت بيچه جك كوچك اوراق داستكاله دخى ديرلر
اكثر نسخه ده داس بى دندان يعنى ديشسز اوراق واقع اولدى (محشه داس كياه) اوت
اوراغى (مشذه مثله عجله كردون) مطلقا عرابه قاكلى دخى ديرلر جمعه عجلات (عجال
كردون كر) عرابه جى (دواره : چرخ كردون) عربه تكرلكى مدوره مثله (نجاس ✲
چوب خانيده كه درچرخ كردون اندركنند تاسوراخ تنك شود) اول اكرى اغاج
دركه عرابه نك تكرلكنه صوقارلر دلوكى طار اولسون ايچون اكثر كتب معتبره ده ديدى

ماله ماليدن مأخوذ
در سورتمك معناسنه
جاروب وصف تركيبى
در سوره جك آلت
معناسنه اكثريا نبور
سورك سپوركه كبى
اولمغله ماله يى انك
تفسيرى ايتدى (منه)

كه نجاس اول اغاج دركه عرابه نك ايكى حركت ايتدكجه تمرلكك دلوكنى
آشيندروب كنكش اولور اول دلوكه صوقارلر طار اولسون ايچون چنبر كردون ايله
دخى تفسير اولندى (قب تير كردون) عرابه اوقى كه ايك تعبير اولنور جمعه قبوب
(زازه ميخ تير كردون) عرابه اوقينه كچوردكارى چيوى جمعه زازات (بسر تيشهٔ
خرد) كوچك چكوچ وكسركه عربه جيلر استعمال ايدرلر (مدهن روغن دان
كردون) عرابه يه سورمك ايچون اولان ياغك قابى والله اعلم

﴿ الباب العاشر فى الحديقة و الاشجار والاثمار ﴾

(حديقه: بستان باديوار) اطرافنه ديوار چكلمش بستان جمعه حدايق (شجره درخت
تر) ياش اغاج جمعه شجر واشجار (شجراء ✲ درختستان) اغاجلو يير مشجرة وحرجه
مثله (قطل : درخت بريده) قطل الشجر ديرلر قطعه معناسنه ونخلة قطيل ديرلر
كوكندن قطع اولنسه (الفاف شجرة فنواء: درخت بسيار شاخ) بداغى چوق اغاج (خشبه
چوب خشك) قورى اغاج جمعه خشب وخشب (خشاب : چوب فروش) اغاج
صاتيجى (عود شاخ خشك) قورى بداق جمعه اعواد وعيدان عرق (وشجه بيخ
درخت) اغاج كوكى جمعه عروق وعراق وشاج (ساق تنهٔ درخت) اغاجك ديبى ايله بوداقلرى
مابينده اولان خالى موضع كه اغاج كوده سى تعبير اولنور فارسيده پوزه دخى ديرلر جمعه
سوق (غصن شاخ تر درخت) اغاجك ياش بوداغى جمعه اغصان وغصون (عسلوج شاخ تر
و نازك جمعه عساليج علج مثله (قضيب شاخ باريك) اينجه بوداق شاخ راست ايله دخى تفسير
اولندى يعنى طوغرى بوداق جمعه قضبان خوط وخوص مثله (تغارير دال خال) خرما
اغاجدن وغيرى آغاجدن شاخ آلوب آخر موضعه ديكرلر وياخود آشى ايتمك ايچون آلورلر
بزم اصطلاحمزده آشى قلمى وقاكير تماج تعبير اولنور دار خال دخى بو معنايه در (فرع شاخ هر
چيزى) هر نسنه نك بوداغى جمعه فروع شعبه مثله جمعه شعب فنن مثله جمعه افنان (صنو ✲
شاخى كه از بن جهد) اول بوداق كه آغاجك كوكندن ظهور ايدر جمعه صنوان (ورقه
برك) ياپراق جمعه ورق واوراق (ثمره ميوه) يمش جمعه ثمر واثمار وثمار وثمرات (ثمار ميوه
فروش) ميوه صاتيجى (فاكهه ميوهٔ تر) ياش يمش جمعه فواكه (فاكهانى فاكهه فروش)
ياش يمش صاتيجى (جنابار درخت) آغاج ميوه سى اكل وقطف خزفه مثله جمعه قطوف
حمل مثله (لحا پوست درخت) آغاج قبوغى (غرس نهال) تازه فدان كه غرس ايدرلر جمعه
اغراس (دلبه چنار) جمعه دلب (مدلبه چنارستان) چنارلق (خلاف بيد سياه) قراسوكود
(صفصاف بيد زرد) صارى سوكود (مخلفه بيدستان) سوكودلك (ساسم: آبنوس: ضرو
درخت بانفش) منوش آغاجى كه عصافير ديدكلرى دار و آنك ميوه سيدر وعربيده كمكام

دخی دیرلر (اززه نوش) چام آغاجی ناژدخی دیرلر مؤید الفضلاده دیدی که صنوبر کبی
بر آغاجدر که ورقی مشتبك اولور وهمیشه دوکولمز صنو برچام آغاجنك میوه سیدر
صنوبری الشکل اکانسبتدر (دوحه نارون) قرا آغاج نوعندن زیاده بیوك آغاج وکتب
لغتده مطلقا بویوك آغاجه دوحه دیرلر دیدی صراحده درخت تنه دیدی یعنی قوی بیوك
آغاج بعض نسخه ده درخت بزرك ایله تفسیر اولندی جمعه دوح (دومه ✵ درخت مقل)
ابوچهل قرپوزینك آغاجی جمعه دوم (عرعر ✵ درخت سرو) جبلی طاغ سرو
آغاجی (سرو) معروفدر (دردار) دخی سرودن برنوعدر معلوم اوله که سرو اوچ نوعدر
برنوعی سرودر که شاخی هر طرفه تمایل ایلیه اکاسرو ناز دیرلر وبرنوعی اول سرو
درکه فقط یکپاره برشاخ طوغری چیقمش اوله اکاسرو آزاد دیرلر وبرنوعی اول سرو
درکه ایکی شاخ طوغری چیقمش اوله که اکاسرو سهی دیرلر (صنوبر : ناژ) چام
آغاجی نوژوکژ دخی بومعنایه در (خمط ✵ درخت اراك) اراك آغاجی که مسواك
آغاجی تعبیر اولنور (اثل ✵ شوره کز) آجی ییلغون آغاجی مصنف فایقده دیدی که
اثل طرفایه مشابه بر آغاجدر لکنه آندن بیوك اولور وآندن قدح یپارلر (سدر ✵
درخت کنار) بر آغاجدر که میوه سنه نبق دیرلر وورقین غسول دیرلر (زیتون) معروفدر
(هشیه ✵ درخت خشك شده) قوریمش آغاج جمعه هشیم (میس درخت چارمغز) قوز
آغاجی (جیس ✵ درختی که ازو پالان کنند) بر آغاجدر که آندن پالان ایدرلر
(زعرور ✵ آلج) معروفدر صاحب مصرحه ازدف ایله تفسیر ایتدی قزلجق دیدکلری
میوه در صاحب دستور سرخك ایله تفسیر ایتدی که بو معنایی تأیید ایدر (برود درخت
چاکشو) قره چالی دیدکلری آغاج وچاکشو آنك میوه سیدر که مدور وسیاه دانه لردر
چشمه زن دیمکله مشهوردر کافور ایله خلط ایدوب کوزه چکسه لر عظیم نافعدر مصنف
اساسده بردعینی بالبرود وهو الدواء الذی یبرد العین دیدیکی کلامدن فهم اولنور که
لفظ برود دانه نك اسمی اوله وصاحب مصرحه درخت تولی ایله تفسیری ایتدی (توت)
معروفدر وفارسی وعربی وترکیده مشترکه در (فرصاد خرتوت) قراتوت وبو
کورتلن یمشنه دخی دیرلر (مشمش ✵ زردالو) صار واریك که مطلقدر (مشلوز
زردالوی شیرین استه) چکردکی طاتلو اولان زردالو (ادرك آلوی سیاه) قره اریك بعض
نسخه ده آلوی کوهی ایله تفسیر ایتدی وبعضنده نالك ایله تفسیر اولندی که طاغ اریکی
وقوری اریك معناسنه در وبعضیلر کوکم دیدکلری میوه در دیدی (نبق ✵ میوهٔ درخت
کنار) سدر آغاجنك میوه سی (خوخه ✵ شفتالوی باموی) توکلو شفتالو جمعه خوخ
(فرسك ✵ شفتالوی بی موی) توکسز شفتالو (اجاص آلوی سیاه) قره اریك فیروز

اعظم برکة من نخـلة
مریم ابن سمکه دیدی
که نخلهٔ مریم عجوه
یعنی ممدوح اولان
تمره ویرر ایدی
ومسالك الممالك صاحبی
دیدی که بیت المقدسده
ایکی بیك ییـل مقدم
غرس اولنمش خرما
اغاجی ایدی که منحنی
اولمش ایدی (منه)

آبادی دیدی که کرکی کبی اولمش یاش انجیر فاکهه لرك اجودیدر وکثیر الغذادر
ونفخی آزدر جاذب ومحلل وکبد وطحال سده لرین تفتیح ایدر ملیندر لکن چوق اکل
ایتمك بیت احداث ایدر (تین انجیر) رمان انار (سفرجل ✵ آبی) ایوا فارسیده به
دخی دیرلر جمعه سفارج (اترج ✵ ترنج) نارنج نارنك) هندوستانده اولور بر اغاجدر
که ترنج کبی میوه سی اولور اول میوه یه دیرلر معربدر (نخله ✵ درخت خرما) خرما
اغاجی جمعه نخل ونخیل (خوص برك درخت خرما) خرما اغاجنك یاپراغی (جذع
النخل ✵ تنهٔ درخت خرما) خرما اغاجنك کوده سی (عرجون چوب خوشهٔ خرما)
خرما صالقمنك چوپی جمعه عراجین اهان مثله (قنو خوشهٔ خرما) خرما صالقمی جمعه
قنوان (عذق مثله) جمعه اعذاق وکباسه مثله جمعه کباسات وعثکال وعثکول مثله
(رطبه ✵ خرمای تر) یاش خرما جمعه رطب (تمرة ✵ خرمای خشك) قوری خرما
جمعه تمر وتمرات (بسر ✵ خرمای خام) خام ونارسیده خرما (فسیله ✵ نهال خرما)
خرما فدانی جمعه فسیل وفسلان (لینه ✵ خرمای نیك) ایو خرما جمعه لین (خشف
✵ خرمای بد) کوتی خرما «اخشفاً وسوء کیلة» یعنی خرماسی بد هم کیله سی اکسك
ایکی سوء خلقی جمع ایدن کمسنه حقنده ضرب ایدرلر قسب ودقل مثله (فستق پسته)
معروفدر (لوز ✵ بادام) معروفدر (جوز کوز) معروفدر (جلوز جلغوزه) چام
قوزاغی وهندوستان جوزینه دخی دیر (فندق) معروفدر (عناب سنجد چیلان) عناب
ایکده سی فارسیده لفظ سنجد ایکده معناسنه در وچیلان دخی عناب دیمکدر سائر ایکده
لردن تمییز ایچون سنجد چیلان دیرلر وبعض نسخه ده چیلانی واقع اولدی یعنی کیلان
ایکده سی (غبیرا ✵ سنجد) ایکده مطلقا (مفلق امرود خشك) قوری امرود که امرود قاقی
تعبیر اولنور (تفاحه سیب) الما جمعه تفاح (کمثری امرود) معروفدر (کرم ✵ رز) اوزوم
آصمه سی جمعه کروم (کرام رزبان) آصمه بکجیسی که باغ بکجیسی تعبیر اولنور (ناطور
وناطر مثله) مصنف اساسده طاء مهمله ده ایراد ایدوب ابن درید معجمه ایله نظردن
مأخوذدر دیدی دیو روایت فزعوا منهم فزع العصافیر من ایدی النواطیر مثلنی ایراد ایتدی
ولفظ ناطور دشتوان ایله دخی تفسیر اولندی که مطلقا قوریجی معناسنه در (کرمه
تاك رز) آصمه اده کی (حصرمه غوره نارسیده) اوزوم که قورق تعبیر اولنور جمعه
حصرم (حب مثله) مفردی حبة (عنب انکور) اوزوم جمعه اعناب (باکوره نوباوه)
طرفنده میوه نامیه میدانی تاك رزدر دیدی فیروز آبادی اوزرنده صالقمی اولان تاکدر
دیدی (اساریع آنکه از ستانه بیرون آید) ستانه آصمه کوزیدر (قصابه جلمه ازغ وازوغ)
آصمه یی کسدکده یره دوشن جبیق (دماع آب که از رز فرو چکد پس از بریدن) آصمه

خصاصه فجای انکور
باغ بوزلدقدنصکره
برنده قالان اوزوم
صالقمی که باشاق
تعبیر اولنور (منه)

كسلدكده آقن صو (عكيس فرهانج) اول آصمه چبوغی كه زمینه وضع وستر ایدوب
كوكلشدكدنصكره قطع ایدرلركه بزم لسانمزده طالدرمه تعبیر اولنور (عنقود وعنقاد خوشهٔ
انكور) اوزوم صالقمی جمعه عناقید (معاوق خوشهٔ آویخته) آصلمش اوزوم صالقمی فارسیده
آونك دخی دیرلر جمعه معالیق (شمراخ خوشهٔ خرما) خرما صالقمی جمعه شماریخ
(ثفروق: چوپ خوشهٔ انكور) اوزوم صالقمنك چوپی وخرما صالقمنك چوپنه دخی
دیرلر جمعه ثفاریق (عجم) عین وجیمك فتحه لریله (تكسك) اوزوم چكردهكی (نواة دانهٔ خرما)
خرما چكردهكی صراحده عجم تفسیرنده تكسك انكور ودانهٔ خرمادیدی جمعه نوی
(نقیر جویك دانهٔ خرما) خرما چكردكنك اوزرنده اولان اوفاق چزیكلر واوفاق
چوقورلرینه دخی دیرلر (فتیل ✻ رشتهٔ جویك دانهٔ خرما) خرما چكرده كنك اوزرنده
اولان اوفاق چزكلرك ایچنده اولان ایپلك (قطمیر ✻ پوست دانهٔ خرما) خرما چكرده
كنك اوزرنده اولان یوفقه قابوق (موز ✻ انكور شامی) شام اوزومی (طائفی نوعی از انكور)
اوزومدن بر نوعدر (ملاحی انكور سپید) آق اوزوم كه دانهسی اوزونجه اولور
(وین: انكور سیاه) قرا اوزوم (وهطی انكور خرد) اوفاق اوزوم كه كشمش تعبیر
اولنور (یاقوتی انكور سرخ) قزیل اوزوم (دعامه ✻ ستون رز) آصمه دیرهكی كه هرك
تعبیر اولنور جمعه دعایم (قایمه پایهٔ رز) آصمایه ووردقلری طیاق وهر نسنهنك طایاغنه
دخی دیرلر پایندهكبی جمعه قوایم (وشیله وارغ) خرما لیفندن اوردكلری ایپ
واروغ دخی دیرلر جمعه وثایل (حایط جدیر دیوار باغ) باغ دیواری چار دیوار
دخی بو معنایهدر جمعه حیطان (خص دیوار ازنی) قمیشدن چویردكلری دیوار
كتب معتبرهده قامیشدن یاپدقلری خانه فارسیده ینین دخی دیرلر واكثر نسخهده
خانه ازنی ایله تفسیر اولندی جمعه خصوص (سیاج: دیوار خارین) دیكندن چور
دكلری دیوار (عریش: جفتهٔ رز) آصما چارطاغی فارسیده واlج ووارج دخی دیرلر
(شریجه درباغ بافته) چیبقدن واوتدن اورلمش باغ قپوسی (عالهٔ سایهبان) كولكهلك والله اعلم

﴿ الباب الحادی عشر فی البقعة والبناء والبلد ومایناسبها ﴾

(بقعه پارهٔ از زمین) یردن بر پاره جمعه بقاع (مكان جای) معروف جمعه امكنة واماكن
موضع مثله جمعه مواضع (كوره ✻ شهر بزرك) بویوك شهر جمعه كور (بلده ✻ شهر
خرد) كوچك شهر جمعه بلد وبلاد وبلدان (مدینه شهر بزرك) بویوك شهر جمعه مداین
ومدن (مصر مثله) جمعه امصار (قریه ✻ دیه) كوی مطلقا جمعه قری (دسكرة كلاته)
كوچك كوی قال الكاشانی صاحب جامع دیدی كه كلاته بازاری اولان كوی بعضیلر
شهردن طشره اولان اولردر سواد معناسنه حریری ومرزوقی مقامهٔ كرجیه شرحنده

شرح فصیحده دیدی كه
عنب ملاحی دیرلر
لامك تخفیفی ایله اول
بیاض اوزومدركه
حبهلرنده طول
وقشرنده خشونت
واردر وملحهدن
مأخوذدر بیاض معناسنه
وفی الحدیث ان النبی
علیه السلام عق الحسن
والحسین بكبشین املحین
ای ابیضین (منه)

باقعه واهیه معناسنهدر
بعضیلر ارض طواف
ایدوب خیر وشری
طوق وتجربه ایدن
كمسنهیه دیرلر دیدی
(منه)

تمكندن مأخوذدر
پس میم اصلیهدر كذا
فی الكافی (منه)

صدر الافاضل مقامات
حریری شرحنده
دیدی كه لفظ قریهنك
جمعی قری كلك قیاسه
مخالفدر زیرا فعلة
وزننك جمعی مدایله
كلور ركوة وركاء كبی
بعضیلر قریه قافك
كسریله لغة یمانیهدر
جمعی قری كاور ذروة
وذری كبی دیدیلر
(منه).

بغداد وحلوان میاننده برشهردر دیدی وفی القاموس الدسكرة القریة والصومعة
والارض المستویة وبیوت الاعاجم یكون فیها الشراب والملاهی وبناء كالقصر حوله بیوت
وجمعه دساكر (اركون القریه وزعیمها ✻ مهتر دیه ✻ مهجر كردا كرد دیه) كوینك اطرافی
(ام القری مكة) رسول اكرم حضرتلرینه امی اطلاقی اولندیغنه بر وجه مكهده تولد
ایتدیكی ایچوندر (بكه اندرون مكه) مكهنك ایچی بطن مكه مثله (ربض ✻ دیوار كردا
كرد شهر) شهرك چورهسنه دائرا مادار یاپدقلری دیوار (سواد ✻ آبادانی بیرون
شهر) شهرك طشرهسنده واطرافنده اولان قریهلر (رستاق روستا) بویوك كوی
معربدر جمعه رساتیق (رزداق مثله) جمعه رزادیق (حصن: پناه كاه) صیغنهجق قلعه
(صیئصهٔ اشارستان) تحصن ایدهجك یر میرزا ابراهیم صفاهانی دیدی كه شار
یوكسك بنا وشهر معناسنهدر وكتب لغات عربیهده صیئصهیی حصار ایله تفسیر
ایتدیلر جمعه صیاصی (قلعه دز) معروفدر جمعه قلاع (سور بارو) جمعه اسوار وسیران
(معقل جای پناه) صیغنهجق موضع جمعه معاقل اجم واطم دخی بو معنایهدر قاموسده
اطم طاشدن بنا اولنمش حصندر دیدی (وزر ✻ پناه كاه) صیغنهجق یر وزر اصلنده
طاغ معناسنهدر جمعه اوزار حرز مثله (ثغر سرحد) جمعه ثغور (ناحیه ✻ سوی
طرف) جمعه نواحی (جانب مثله) جمعه جوانب جناب و(جنبه مثله) جمعه جنبات (جنب
وصقع وشطر ونحو سوی) جانب وجه مثله جمعه وجوه واوجه (وجهه وجهه مثله) جمعه
جهات (قطر. مثله) جمعه اقطار (رجا) مقصوردر تثنیهسی رجوان كلور (كرانه) كنار
جمعه ارجاء (عرض: مثله) جمعه اعراض (شفا وطرف) مثله جمعه اطراف (حافه مثله)
جمعه حافات (كنف ✻ پناه. وپوشش خانه) حفظ وخانهنك اروتوسی جمعه اكناف
(ذری ✻ پوشش پیش سرای) اواوكنه ایتدكلری پرده وسقف وپناه معناسنه دخی
كلور انافی ذراه دیرلر فی كنفه معناسنه جمعه ازراء (وسط ✻ میانه) اورته جمعه
اوساط واواسط (سور باره) شهری احاطه ایدن دیوار فارسیده بارو دخی دیرلر جمعه
اسوار وسیران (برج كوشك) معروفدر جمعه ابراج (درب دروازه) قلعه قپوسی وبیع
وشرا اولنان چارسویه دخی دروازه دیرلر جمعه دروب (دراب دروازهبان) قپوجی
(خندق كنده) قازلمش یر كه تحریف ایدوب هندك دیرلر جمعه خنادق (ظاهر البلد ✻
بیرون شهر) شهرك طشرهسی خارج البلد مثله (باطن البلد اندرون شهر) شهرك
ایچی داخل البلد مثله (قصبه میان شهر) شهر اورتهسی جمعه قصبات (سوق بازار)
معروفدر جمعه اسواق (موسم بازار عرب) عرب بازاری بازار حاجیان ایله دخی
تفسیر اولندی موسم اصلنده جمع اولنهجق موضع دیمكدر صراحده جای كرد آمدن

مصنف فایقده دیدی
كه صئصئة اصلنده
اوكوز بوینوزینه دیرلر
اوكوز بوینوزی ایله
تحصن ایتدیكی ایچون
قلعهیه دخی صئصئه
اطلاق ایتدیلر تحصن
اولنهجق شیئه صئصئه
دیرلر (منه)

قلعه لامك فتح وسكونی
لغتدر طاغ تپهسنده
اولان حصن معناسنه
كذا فی الدیوان (منه)

وهنكام حج دیدی جمعه مواسم (محله كوی) معروفدركه بریره جمع اولمش اولردن
عبارتدر جمعه محال ومحلات (حمام ❋ كرمابه) معروفدركه اصلنده اسی صواولان
موضع معناسنه در جمعه حمامات (دیماس مثله) جمعه دماميس ودياميس (حامی كرمابه بان)
حمامجی (اتون ❋ كلخن) معروف درتانك تشدیدی ایله در وعامه تحریف ایدوب
تخفیف ایدرلر وفارسیده تون دخی دیرلر (جمعه) على غير القياس اتاتين (مسلخ
جامه كن) معروفدر (حانوت ❋ خرابات ودكان) شراب بیع اولنان موضع ومطلقا
دكان جمعه حوانيت (مستحم انجا كه آب فروریزند) قورنه باشی (صهریج آخر) صو مخزنی
(مبرل نایژه) قورنه یه صو آقه جق اوله (طوط پنبۀ نایژه) اوله یی طیقه یه جق پنبه لكن اكا
مخصوص دكلدر بلكه مطلقا پنبه یه دیرلر (سطل قدس) حمام طاسی (فندق كاربان سرای
سبیل) كه غرباء آینده ورونده مفت مجانا قونرلر (جوبه كاربان سرای خرد (خانه ❋ دكان
میفروش) میخانه جمعه خانات (بيت اللطف وماخور مثله) وماخور فاحشه لر مسكننه
دخی دیرلر (خان ❋ تیم كاربان سرای) جمعه خانات (محاكه دكان جولاهه) جولحه
دكانی (مصطبه ❋ جای غریبان) غریبلر منزلی جمعه مصاطب (مشرق ❋ نمازكاه
عید) بیرام نمازی قیله جق موضع مصلى مثله (جبانه ❋ نمازكاه مرده كان) میت
نمازی قیله جق موضع (مسجد ❋ مزكت) معروفدر جمعه مساجد (جامع مزكت
آذینه) جمعه نمازی قیله جق مسجد جمعه جوامع (محراب) معروفدر جمعه محاريب (قبله)
معروفدر (مقصوره ❋ جای نشستن حافظان) جامع ایچنده حافظلر اوتوره جق
موضع كه محفل دیرلر (منبر) معروفدر جمعه منابر (قنديل) قافك كسریله معروفدر جمعه
قناديل (كعبه) معروف در بنیه مثله (سادن ❋ خدمتكار كعبه) كعبه نك خدمتكاری
جمعه سدنة (صومعه حجره وعبادتكاه ترسایان) حجره ونصارانك عبادت ایتدكلری
موضع (طربال صومعۀ بزرك) جمعه طرابيل (دیر ❋ كنشت ترسایان) نصارانك
كلیساسی میدانی سامی ده دیر وصومعه وقوس زاهدلر منزلی معناسنه در دیدی (مناره)
معروفدر (مأذنه جای اذان خواندن مثله) مؤذن خانه ایله تفسیر اولندی جمعه مآذن
(مدرسه جای علم خواندن) علم اوقویه جق یر جمعه مدارس (مكتب ❋ دبیرستان)
یازیجی یری جمعه مكاتب لكن اوقویوب ویازه جق موضعه عربیده مكتب وفارسیده
دبستان ودبیرستان غایت شایعدر (كاتب ❋ نویسنده) یازیجی جمعه كتاب (مارستان
بیمارستان) خسته لر منزلی (دار المرضى ودار الشفا مثله (كنيسه كليسا) جمعه كنايس
(صلوة كنشت جهودان) یهودیلر كلیساسی جمعه صلوات (بیعه كنشت ترسایان) نصارا
كلیساسی جمعه بيع صوم مثله (دار الضرب ❋ خانۀ درم زدن) آقچه كسه جك اوكه

(ضرب)

ضرب خانه تعبیر اولنور ضرب ایده جك سكه وقازلمش دموره فارسیده میخ پرپره
دیرلر (دیوان) معروفدر دالك كسری وفتحی لغتدر اصلنده دووان ایدی واوی
یایه قلب ایتدیلر مسائل واسامی یازیلان جریده یه دیرلر فلان من اهل الديوان دیرلر
اسمی جریدۀ مذكوره ده ثبت اولنمش اولسه صكره ابواب ملوكده اسم صاحبلرینك
جمع اولمسنه اطلاق ایتدیلر جمعه دواوين (مجلس انجمن كاه) جمعیت یری جمعه مجالس
(محفل انجمن كاه مردان) رجال جمعیت ایده جك یر جمعه محافل مجمع مثله جمعه
مجامع (ماتم ❋ انجمن زنان برای سوك) یاس ایتمك ایچون بریره جمعیت ایدن
خاتونلر جماعتی جوهری دیدی كه ماتم اول خاتونلردر كه خیر وشر وفرح وحزن
ایچون بر موضعه جمع اوله لر لكن مصنف اساسده دیدی كه اصلنده ماتم مطلقا نسوان
جمعیتنه دیرلر ایدی صكره مصیبت ایچون جمعیت ایدن نسا جماعتنه اطلاقی شایع اولدی
جمعه مآتم ومصیبت ایچون نسوانك جمع اوله جقلری موضعه مناحه دیرلر (سكه
❋ كوی محله) وزقاق دخی دیرلر فیروزآبادی طریق مستوی ایله تفسیر ایتدی جمعه
سكك (زقاق كوچه) طار زقاق جمعه ازقه (میدان) میمك فتحی وكسری ایله لغتدر
معروفدر فارسیده (سپرپس) دیرلر جمعه ميادين (میطان مثله) جمعه مياطين
(مثوار بازارستور) چارپا بیع وشرا اولنان موضع (معرض ❋ نخاس خانه) اسیرجی
دكانی واسیر بازاری جمعه معارض (مرقب ❋ جای دیده بان) كوزجی وبكجی یری
جمعه مراقب (عين ❋ دیده بان) كوزجی جمعه عيون دیده بان مثله معربدر (سجن زندان)
جمعه سجون (سجان ❋ زندانبان) دهق شكنجه) اشكنجه (قیدبند) باغ كه بوقاغو تعبیر
اولنور جمعه قيود (غل) غینك ضمی ولامك تشدیدیله (بندكردن) اول بیون باغی كه
اسیرلرك ومجرملرك بویونلرینه طقرلر كه لاله تعبیر اولنور جمعه اغلال (مقطره كند)
طومروق كه مجرملرك ایاغنه كچوررلر (جذع) جیمك كسری وفتحی ایله لغتدر (دار)
آدم صلب ایتدكلری اغاج (مقبره كورستان) مزارلق جمعه مقابر (قبر كور) مزار جمعه
قبور (جدث مثله) جمعه اجداث (جدف مثله) جمعه اجداف (ضريح كوربی لحد) لحد
سز اولان قبر (حفره سوراخ كور) مزارك دلوكی كه قازلمش یردركه چوقور تعبیر
اولنور جمعه حفر (لحد) معروفدر كه قبری شق ایتدكدنصكره بر طرفین حفر ایدوب
میتی اول طرفه وضع ایدرلر جمعه لحود (تابوت) معروفدر كه جمعه توابيت (تخت ❋
تختۀ مرده شوی) میت غسل ایتدكلری تخته یه تنه شوی تعبیر اولنور تحریف ایدوب
تنه شیر دیرلر جمعه تخوت (نعش ❋ جنازۀ برداشته) میتی اوستنه وضع ایدوب
كتوردكلری سریر (جنازه مثله) میت كتوردكلری سریرك اوزرنده میت اولدقده

جلال الدین سیوطی
كتاب الوسائل الى
معرفة الاوائل نام
تألیفنده دیدی كه محمد
ابن یزید الاسلی كتاب
الرهبانده خالدبن
اعیندن ابن سما كدن
تخریج ایتدی كه بعض
رهباندن سؤال ایتدم
كه سبب ندركه
مصیبت وقتنده جمعیت
ایتمكه ماتم تسمیه ایتدیلر
رهبان مزبور بكا
ایتدی دیدی كه اول
بو اسمی اطلاق ایدن
كیمدر بیلورمیسین
بن دیدمكه كیمدر
رهبان دیدی كه داود
عليه السلام زماننده
بر كمسنه وار ایدی
حوص یعنی خرما
یپراغندن حصیر مثللو
نسنه طوقور ایدی
بنی اسرائیل اندن رجا
ایتدیلر كه نماز قیلدقلرنده
حرارت شمسدن پرده
ایتمك ایچون بر حوص
طوقیه اول كمسنه
اوغللریله اكا شروع
ایتدی بنی اسرائیل
زیاده حرصلرندن
هر كون واروب تمام
اولدمی دیو سؤال
ایدرلر ایدی اول كمسنه
ماتم بعد یعنی هنوز
تمام اولمدی دیر ایدی
بو حال اوزره ایكن
اول كمسنه وفات ایتدی
بنی اسرائیل حوص
مزبور تمام اولاق ملاحظه سیله ینه واردیلر مذكوری میت بولدیلر دیدیلر كه ماتم یعنی تمام اولدی (منه)

نعش وجنازه وميت اولمدقده سرير ديرلر (رمس ✲ خاك كور) قبر طوپراغى (كفن) معروفدركه (جحر ✲ سوراخ) دلوك جمعه جحرة

﴿ الباب الثانى عشر فى وكور الطير ومايناسبها من امكنة الوحوش ﴾

(افحوص آشيانۀ سنك خواره) باغر تلاق قوشنك يووه سى جمعه افاحيص (عش ✲ آشيانۀ مرغ بر درخت) اغاج اوزرنده اولان قوش يوواسى جمعه اعشاش وعشاش (ادحى ✲ آشيانۀ شترمرغ) دوه قوشى يوواسى دحودن مأخوذدر زمينى اول اياغى ايله هموار ايدر صكره بيضه سين وضع ايدر جمعه اداحى (وكر ✲ آشيانۀ مرغ در ديوار) ديوارده اولان قوش يوواسى جمعه اوكار ووكور ✲ معلوم اوله كه اكثر ارباب لغت مابيننده مشهور اولان بودركه عش قوشك اغاجده ياپديغى يووه وكر طاغده ياخود ديوارده ياپديغى يووه كه وكن دخى ديرلر افحوص وادحى ييرده ياپديغى يووه در (عرين آرامگاه شير) ارسلان قرار ايتديكى ياتاق (وجار) واوك فتح وكسرى ايله لغتدر (آرامگاه كرك وكفتار) قورت وصيرتلان ياتاغى (كناس جايگاه آهو) آهو ياتاغى جمعه كنس (قريه ✲ آرامگاه مور) قارنجه يوواسى جمعه على غير القياس قرى (خطيره ✲ جاى خفتن كوسپندان) قويونلر اويويه جق موضع كه آغيل تعبير اولنور ودوه ياتاجق موضعه دخى ديرلركه چالى وقمشدن چويريرلر جمعه خطاير (زرب مثله) جمعه زروب (زريبه مثله) جمعه زرايب (زبل ✲ سركين) حيوانات ترسى وسرجين وسرقين مثله جمعه سراقين سرجين وسرقين لفظلرى خاك سركين آميز ايله تفسير اولندى يعنى حيوانات ترسيله قارشمش طوپراق وقوريمش حيوانات ترسنه دخى ديرلر فارسيده : خشكى وعامه تحريف ايدوب فشقى ديرلر (سماد نيرو) مزروعات وباغه قوت ويرمك ايچون توكدكلرى فشقى مطرزى السماد بالفتح ومايصلح به الزرع من تراب وسرقين ديدى (نجو ✲ پليد آدمى) آدم نجسى عذره م ج اعذار وغائط مثله (دمنه سركين سار) فيشقلق واكثر كتب لغتده سرقين ايله تفسير اولندى جمعه دمن يورد يرينه دمنه اطلاق اولنديغى فيشقلق اولديغى ايچوندر (مزبله مثله) جمعه مزابل (مربد ✲ جايگاه شتر) دوه ياتاجق يير جمعه مرابد (عطن ✲ شتركاه در پيش آب) صو اطرافنده دوه ياته جق يير جمعه اعطان (معطن مثله) جمعه معاطن مصنف اساسده ديدى كه صو كنارنده دوه ياته جق ييره عطن وغيرى يرده ياته جق موضعه مراح ومأوى ديرلر (مطموره ✲ چاه غله) تخل قيوسى انباره وكيلاره دخى ديرلر جمعه مطامير (منهره ✲ انجاكه كره خاك افكندبر در سراى) اوقپوسنده سوپرونديٰ دوكدكلرى موضع وكتب معتبره ده جله محله لينك سوپرونديٰ دوكدكلرى موضع وميدان ديو كتب معتبره ده مسطور اولنمشدر جمعه مناهر

(حاره)

(حاره سرايگاه) اوييرى (عرصه مثله) جمعه عرصات وعراص (عامر جاى آبادان) معمور ير (غامر جاى ويرانه) خراب يير بعضيلر ديدى كه غامر اول موضعدركه صو بصمق ممكن اولوب زراعت اولنمامش اوله ومغمور معناسنه در سركاتم وماء دافق كبى ومواتاردندن صوبالغ اولميدا كاغامر ديمزلر (بلقع مثله) جمعه بلاقع (خربه مثله) جمعه خرايب (طلل ✲ نشان ديوار) ديوار علامتى كه تمل تعبير اولنور جمعه اطلال وطلول (رسم نشان سراى) اوعلامتى حاصلى خراب اولان ديوارك بقيه سنه طلل وخراب اولان خانه بقيه سنه رسم ديرلر جمعه رسوم (ارفه وتخم حد) سينوركه ايكى موضع ميانده وضع اولنان علامت وخط كبى (عقر ✲ بنياد سراى رسم الدار اثره) والله اعلم

﴿ الباب الثالث عشر فى الخط والبناء والبيت والدكان ﴾

(خطه جاى فرا كرفته) اول موضع كه افراز ايدوب خطه چكه لركه آخر كمسنه مداخله ايتميه ديو جمعه خطط (بناء برآورده) ياپلمش ياپى جمعه ابنية وبنيان (بناء بناگر) ياپوجى (رهص آخيز مهرۀ ديوار (رهاص آخيز گر مهره) ديوار ياپان كمسنه وبنانك اشاغى صيره سنه دخى رهص ديرلركه تمل تعبير اولنور بعض نسخه ده رهاص تفسيرنده آخيز كر عبارتند نصكره يعنى بنيادكر ديو بيان اولنديغى بو معنايى تأييد ايدر (اس بنياد ديوار) ديوار تملى جمعه اساس اساس مثله جمعه اسس (اسس) فتحتين ايله (مثله جمعه آساس) مد ايله قاعده مثله جمعه قواعد (عرق) فتحتين ايله (مثله رستۀ بنا) ياپونك سيره سى فارسيده باخسته دخى ديرلر (ساف مثله جدار ديوار) جمعه جدر وجدران جدر وحائط دخى جدار معناسنه در لكن اساسده جدر اصل جدار معناسنه در ديدى (عرض الحائط روى ديوار (ملاط ✲ كل ميان دو خشت) ايكى كرپچ اراسنه قويدقلرى چامور (ازج كمرا) كافك فتحى وميمك سكونى وآخرنده الف ايله اوطاقى تحريف ايدوب كمراو ديرلر وبرنوع اوه ديرلركه اوزون ياپلمش اوله وچار طاقه دخى ديرلر جمعه ازاج (ايوان كوشك وچار طاق) معروفدر اصلنده اووان ايدى زيرا جمعى اواوين كلور (دار سراى) اوجمعه ديار دور (دارى مقيم سراى) اوده ساكن اولان ديار مثله (مغنى جاى اقامت) طوره جق ير جمعه مغانى مباءه باءه مبوءه مثوى منزل منزله مقام محل محله حله دخى نزول ايده جك موضع معناسنه ✲ ولفظ حله نزول ايدن جماعته دخى اطلاق اولنور مكان معان مركز جايگاه (موطن جاى باش) اوله جق وطوره جق يير جمعه مواطن وطن مثله جمعه اوطان (ربع منزل جمعه) ربوع ورباع (مسكن مثله) جمعه مساكن (بيت خانه) اوجمعه بيوت (مربع ومرتبع جاى بهارى) بهار وقتنده اوتوره جق موضع (مصيف جاى تابستانى) صيف وقتنده اوتوره جق موضع (مشتى

معلوم اوله كه استعمال فارسى شناسان شو وجهله جاريدر مطلقا ساكن اوله جق منزلدن خانه ايله وبيوك اودن سراى ايله تعبير اولنور (منه)

ميدانى ايوان سده معناسنه در ديوب دركاه ايله تفسير ايتدى كه قاپو اوكى معناسنه در قاموسده ديدى كه يوان همزه نك كسريله بيوك صفه معناسنه در ازج كبى (منه)

جای زمستانی) قیش وقتنده اوتوره‌جق موضع (قصر مجدل فدن برج) مطلقا كوشك
جمعه قصور جوسق مثله (صرح كوشك بلند) یوكسك كوشك كه مكان بعیددن كورینه
بیوك ومرتفع اولدیغی ایچون جمعه صروح (سده پوشش درسرای) سرای قپوسی
یاغموردن امین اولدیغی اوزرینه اورتدكلری اورتی جمعه سدد (دكه ٭ دكانچه پیش
درسرای) سرای قپوسنك اوكنه یاپدقلر كوچك دكان اوزرنده اوتورمق ایچون
صفه وسكی تعبیر اولنور جمعه دكك (دكان صفه) مطلقا اوتورمق ایچون یاپدقلری سكی
صكره چارسولرده بیع وشرا ایچون یاپدقلری صفه‌ده استعمالی شایع اولدی جمعه دكاكین
(سفل الدار زیرخانه) اوك اشاغیسی (علوالدار ٭ زورخانه) اوك یوقاریسی (اسفل)
مطلقا (زیر) اشاغی (اعلی) مطلقا (زور) یوقارو (ركن ٭ كنارۀ دیوارسنكین) طاش
دیوارك كناری سائر كتبده جانب اقوی ایله تفسیر اولندی جمعه اركان (ساباط ٭ پوشش
درمیان دودیوار) ایكی دیوار میانده اولان اورتی كه التی یول اوله (سقیفه صفۀ پوشیده
بر درسرای) اوقپوسنك اوكنده اوستی اورتولو صفه صراحده تخته وصفۀ پوشیده
ایله ودستورده وسامی‌ده دهلیز بیرونی ایله مصرحده صفه پیش خانه ایله تفسیر اولندی
(روشن ٭ سرپالار ازدیوار برآمده) اواورتدكلری اغاجك باشی كه دیواردن
طشره چیقمش اوله زیرا پالار حطل ومرتك دیدكلری اغاجدر بعض خانه‌لرده اشیا
قومق ایچون اول اغاجك باشنی كسمزلر ورف ومصندره كبی استعمال ایدرلر واكثر
نسخ كتابده واكثر كتب لغتده روشن لفظی بچه وپنجره ایله تفسیر ایتدیلر لكن مغربده
رف كبی (جنبذه ٭ كنبد)قبه كه طاش وطوله‌دن یاپارلر جمعه جنابذ (طارمه ٭ تارم)
اغاجدن وكچه‌دن اولان اوكه اوبه تعبیر اولنور ودریم اوی دیدكلری تارمدن غلط
درجمعه طوارم قبة معروف دركه جمعه قباب (شرفه ٭ كنكره) تحریف ایدوب
شرفه دیرلر وقلعه بدنی ومناره شرفه‌سی یوكسك اولوب جهات اربعه كورنمكله
منظره دخی دیرلر ویوكسك یره اشرافی واردیدكلری اطراف آندن كورندیكی
ایچوندر جمعه شرف (فنا: پیرامن سرای) سرایك چوره‌سی یعنی اوكنده اولان میدان
كه حولی تعبیر اولنور جمعه افنیه (ساحة مثله) جمعه ساحات (باحه مثله) جمعه باحات
عقوه ورحبه ووصیه مثله (رواق) معروفدر كه اواوكنده اوكی آچیق یوكسك یركه
صوندرمه تعبیر اولنور جمعه اروقه (صفه) معروفدر جمعه صفف (بهوه ٭ سرای حرم)
حرم اوی بعض نسخه‌ده صفۀ زنان حرمده خاتونلر اوتوره‌جق صفه ایله تفسیر
اولندی واساسده اولرك اوكنده باشقه‌جه بیراوایله تفسیر ایتدی (صحن ٭ میان سرای)
اوك اورته یری جمعه صحون (سرداب سردابه) بیرالتنده صوصوواره‌جق موضع
جمعه سرادیب (سرب خانۀ زیرزمین بی منفذ) بیرالتنده اولان اوكه غیری موضعه

بیهقی دیدی كه دكان
دكن‌دن مأخوذ در
بری بری اوزرینه وضع
معناسنه بعضیلرا كمة
دكاءدن مأخوذ در
دیدی منبسط معناسنه كه
تون مزیده اولور
(منه)

وبعض شروح مقامات
حریری‌ده واقع اولدی
كه ساحة لداره بوح
تسمیه اولندیغی ساحۀ
دار ظاهر اولوب
آنی وشی ستر اتمدیكی
ایچون وبوح ظهور
معناسنه در وذكره
بوح دیدكلری اصلاب
رجالده اولان نطفه‌یی
اظهار ایتدیكی ایچوندر
مرزوقی كلامیدخی
بوقوله موافقدر (منه)

كیچه‌جك یری اولمیه جمعه اسراب (نفق بامنفذ) بیرالتنده اولان اوكه غیری موضعه
كیچه‌جك یری اوله جمعه انفاق ونفوق (قرموص سمج) بیرالتنده قازدقلری لغم
بعض نسخه‌ده خانۀ صیاد ایله تفسیر اولندی كه صیادك صید ایچون كیردیكی چقور
مراددر جمعه قرامیص (صدرالبیت ٭ پیشكاه خانه) اوك یوقاری باشی كه صدر دیرلر
(كسرالبیت ٭ یكسوی خانه) اوك برطرفی (مقدم البیت ٭ پایكاه خانه) اوك پاپوش
چیقاره‌جق یری كه كفشكاه دخی دیرلر (ساجه چوپ كرد اكرد آتشدان)
اوجاغك اطرافنه چویردكلری اغاج (رصف ٭ خره) بری برینك اوزرینه ییغیلان شیلر
طاش وكرپیچ كبی خرۀ خشت وخرۀ سنك دیرلر (نجیره: دارفزین) رانك فتحی وفانك
سكونی وزاء معجمه ایله اغاجدن یاپدقلری صفه لهذا مصنف یعنی صفۀ چوبین دیو
تفسیر ایتدی كاه فادن بدل باكتوروب داربزین وكاه الف زیاده ایدوب دارافزین
ودارابزین دیرلر لسان عوامده درابزن بوندن غلط اولمق ملاحظه اولنور صاحب
مجمع اوتورمق ایچون قاپو اوكنه یاپدقلری صفه در دیو نقل ایتدی كه مراد اوتوراق
تخته‌سیدر كه موقف تعبیر اولنور (زاویه پیغوله) كوشه جمعه زوایا (قیطون آفشته)
كیلار كه آنده ذخایر حفظ اولنور كه نهانخانه دخی دیرلر اكثر نسخه‌ده مهمانجه ایله تفسیر
اولندی ناسخ قلمندن تحریف ملاحظه اولنور صراحده لسان اهل مصرده خزینه
معناسنه در دیدیكی معنای اولی تأیید ایدر جمعه قیاطین (طرز ٭ خانۀ دراز) اوزون
اومعربدر (مخدع) میمك فتحی وكسریله لغتدر (كنجینه) خزینه وضع ایتدكلری موضع
كه اكا خزانه دیرلر معلوم اوله كه كنج مخزون اولان التون وكموشه كنجینه اول
التون وكموشی حفظ ایده‌جك موضعه دیرلر وعلی هذا القیاس خزینه وخزانه (افریز
طاق خانه) اوك كمری كه مصندریه دخی دیرلر (رف) معروفدر تحریف ایدوب ایراف
دیرلر جوهری رف طاق كبی نسنه در دیدی وصاحب مشكلات رف آنچه در دیوار سازند
برای كفش یعنی پاپوش قوماق ایچون دیوارده ایتدكلری نسنه در دیدی جمعه رفوف
(مخبأ ٭ نهانخانه) متاع وقماش صاقلامق ایچون یاپدقلری موضع كیلاره دخی دیرلر جمعه
مخابی (مخبز تنورخانه) ایتمك بشره‌جك تنوراوی وفرون جمعه مخابز (مطبخ جای طعام
پختن) طعام بشره‌جك موضع كه جمعه مطابخ (محطب هیزم خانه)اوطون قویه‌جق موضع
جمعه محاطب (انبار ٭ جای غله) تحل قویه‌جق موضع كه جمعه انابیر (انباری انباربان) انبارجی
(اصطبل ستوركاه) حیوانات طورن موضع كه آخور دیرلر جمعه اصاطب (مربط مثله)
جمعه مرابط (متبنه كاهدان) صمان قویه‌جق موضع كه صمانلق تعبیر اولنور (خلا آب خانه)
صوتوكه‌جك یر كه ایاق یولی تعبیر اولنور اصلنده مكاه خالی معناسنه در (مذهب مثله) جمعه

ابن الانباری زاویه‌یه
زاویه تسمیه اولندیغی
تقبض و اجتماعی
ودیوارك وضعندن
انحرافی اولدیغی ایچوندر
دیدی انزوی القوم
بعضهم الی بعض دیرلر
موضعده جمع اولوب
بری برینه منضم اولسه
لر وانزوت الجلدة فی
النار دیرلر دری
آتشده مجتمع ومنقبض
اولسه كه تركیده
بوروشوب طورطوب
اولدی تعبیر اولنور
پس انزوا اجتماع
وتقبض مجموعندن
عبارت اولور وفی
الحدیث زویت لی
الارض وأریت
مشارقها ومغاربها
وسیبلغ ملك امتی
مازوی لی منها (منه)

مذاهب (مخرج مثله كنيف مثله) جمعه كنوف وكنايف (حش بيت الفراغ مثله مستراح
مثله) عربی ده ممشی ومتوضأ فارسيده آب ريزه دخی ديرلر (كرياس آب خانه بربام)
طام اوزرنده اولان اياق يولی كه كونك ايله زمينه اولاشمش اوله كرناس دخی بو معنايه
درجمی كرايس وكرانيس كلور (بالوعه ٭ تن شوی) مغسلده اولان قويی واياق يولی
قويوسنه دخی ديرلر بلوعه مثله (دهليز ٭ بالان اندرونی) اوك ايچنده اولان دهليز كه او
قپوسی ايله اوك ايچروسی مابينی كه قپواراسی تعبير اولنور جمعه دهاليز (سقف ٭ آسمانهٔ
خانه) اوك اورتوسی جمعه سقوف سما وعرش دخی بو معنايه در (سمك) ميمك سكونی ايله
مثله (جائز تير خانه) اول بيوك اغاجدر كه آنی سقفك التنه وضع ايدوب سائر اغاجلری
انك اوزرينه وضع ايدرلر وفارسيده تژه دخی ديرلر جمعه جوائز (سهم ٭ بالار) او
اورتدكلری خرده اغاجلر كه دانه وحطل كبی جمعه سهام جذع مثله (عارض فرسب) اول
اغاجدر كه آيقوری جائز ديدكلری اغاجی انك اوزرينه وضع ايدرلر جمعه عوارض (ساريه ٭
ستون) ديرك جمعه سواری اسطوانه مثله جمعه اساطين واسطونات (عماد) وآسيه جمعه
عمد (سطح ٭ بام) طام اوستی جمعه سطوح (محوط ديوار دراز كشيده) حجره: معروفدر كه
ناحيهٔ دارده كوچك اودر جمعه حجر وحجرات جيمك ضم وسكونی جائزدر (غرفه ٭ حجرهٔ
بربام) طام اوستنده اولان حجره كه فارسيده برباره وورواره ديرلر كه چارطاق تعبير
اولنور جمعه غرف (عليه) عينك ضمی وكسری لغتدر مثله جمعه علالی (كوه: روزن) بجا كه
ديوارلره قودقلری دلوك در جمعه كوی جوهری ديدی كه كوه كافك فتحی ايله جمعی
كواء كلور مد ايله وكوی دخی كلور قصر ايله وكافك ضميله كوه دخی لغتدر جمعی كوی
كلور (مرقات ٭ نردبان از خشب) اغاجدن نردبان جمعه مراقی (رتبه يك پايه) نردبانك
براياغی جمعه رتب (درجه مثله) جمعه درج (سلم نردبان درونی) نردبان درونی ايچرودن
وضع اولنان نردبان جمعه سلاليم (مثعب ناودان) اولوق ثعبدن مأخوذدر صو آقماق
وآقتماق معناسنه دكرمن اولوغنده استعمالی شايعدر جمعه مثاعب (ميزاب مثله) جمعه
موازيب وميازيب (باب ٭ در) قپو جمعه ابواب (بواب دربان) قپوجی (خوخه ٭ دريچه)
آيدنلق ايچون اولان باجه وايكی اودن بری برينه كچه جك دلوك صاحب مصرحه
دريچه درميان دربزرك ايله تفسير ايتدی يعنی بيوك قپونك اورته سنده اولان دلوك
وكوچك قپو تفسير مذكور مصنفك اساسده الباب الصغير علی باب الكبير ديو ايتديكی
تفسيره مناسب در (مصراع يك نيمهٔ در) قپونك برقنادی جمعه مصاريع (رتاج دربزرك)
بويوك قپو (صفحه تختهٔ در) قپو تخته سی جمعه صفائح (عضاده پهلوی در) قپونك يانی كه
قپوسوكه سی تعبير اولنور باروی در دخی ديرلر جمعه عضادات (اسكفه ٭ آستانهٔ زيرين)

(قپونك)

عارض بعض نسخه ده
فر دره ايله تفسير
اولندی كه قپو مندالی
معناسنه در فر در و
فر دند دخی ديرلر
دستورده بو معنايی
عارضه تفسير كتوروب
الخشبة الممسكة فی العضا
دتين ديدی (منه)

قپونك آلت اشيكی عتبة الباب كبی (فايز آستانهٔ زورين) قپونك اوست اشيكی (فرضة الباب
سوراخ پاشنهٔ در) قپواوكچه سی كه طوره جق دلوك قپونك زيوانه سی كيره جك دلوك
(جاروره مثله) جمعه جارور نجوان مثله (رجل الباب ٭ پاشنهٔ در) قپواوكچه سی
كه قپونك اشاغی طرفنده دموردن يا اغاجدن ياپدقلری سيوری نسنه كه
قپو آنك اوزرينه دور ايدر قلابسز قپولرده اولور كه زيوانه تعبير اولنور كشيفه
دخی بو معنايه در كه فارسيده قول دمورينه و صندوق مثللو شيلرك استحكامی
ايچون ايتدكلری دموره بش وبش ديرلر باء عربيه وفارسيه نك فتحی (ضبه آهن در)
قپو دموری كه يصودمور در كه قپونك آردينه ايدرلر قول دموری تعبير اولنور بعض
نسخه ده بند در واقع اولدی جمعه ضبار (سلسله زنجير) قپويه ايتدكلری زنجيره سلسلة
الباب ديرلر جمعه سلاسل (حلقه) معروفدر جمله حلق (عتاج در آهنينك) كوچك دمور
قپو (مغلاق ٭ كليددان) مفتاح قابی كی بزم اصطلاحمزده قپو كليدلدكلری كليددر
فی الحقيقة كليد قوغانی تعبير اولنور جمعه مغاليق (اقليد كليد) كه مفتاح ديرلر جمعه مقاليد
(مزلاج كليددان كه بدست بكشايند) مفتاحسز آل ايله آچيلان كليد (سن دندانهٔ او)
مفتاحك ديشی جمعه اسنان (قفل) معروفدر كه كليد تعبير اولنور جمعه اقفال (فراشه پرهٔ
او) كليد پری كه دماق تعبير اولنور جمعه فراش وفرايش (قفال كليدكر) كليدياپان
كمسنه (مفتاح ٭ كليد) قپو آچه جق الختار جمعه مفاتيح والله اعلم

الباب الرابع عشر فی اثاث البيت ومايناسبه

(اثاث البيت ٭ قماش خانه) اومتاعی كه اومهماتی در (ماعون آنچه بعاريت دهند)
عاريت ويردكلری نسنه (رحا: آسيا) دكرمن جمعه ارحا (مرحی آسياخانه) دكرمن
اولان موضع كه دكرمن طامی تعبير اولنور جمعه مراحی (نقار آسيازن) دكرمن
طاشی اصلاح ايدیجی (منقار خايسك او) آنك چكوچی كه دموردن بر آلتدر (حزی)
حانك ضم وكسری ايله لغتدر (سوراخ آسيا) دكرمن طاشنك دلوكی (قطب ميخ
آسيا) دكرمنك صوقدقلری اوزون دمور (لهوه خورش او) دكرمنك يدكی يعنی
اوكوتدوكی حبوبات صراحده ال دگرمننه آوج ايله توكدكلری دانه معناسنه در
ديدی جمعه لهی (جاحله: چرخ آسيا) دكرمن چرخی جمعه جواحل (طاحونه
آسيا كه باب كردد) اول دكرمن كه صوايله دونر آسياب آب دخی ديرلر جمعه
طواحين (قعسری ٭ دستهٔ دستاس) ال دكرمننه ال ايله طوتمق ايچون چكوردكلری
اغاج كه دكرمن الی تعبير اولنور رايد مثله (مجشه) ميمك كسريله (دستاس بلغور)
بلغور اوكوتدكلری ال دكرمنی (مهراس جواز) اغاج ديبك وسرمساق دوكه جك

جوهری ديدی كه
غلق لامك فتحيله مغلاق
يعنی قپو كليدليه جك
نسنه در مغلوق دخی
ميمك ضميله بو معنايه در
ابو عمرو بن العلا ديدی
كه باب غلق ديرلر
مغلق معناسنه (منه)

هاوونه دخی دیرلر سیرکوبه کبی بعض نسخه‌ده واقع اولان هاوون چوبین بو معنالره
مناسبدر وطاش دیبکه دخی دینور بعض نسخه‌ده یعنی هاوون سنکین تعبیری معنای
اخیری بیان ایچوندر صراحده مهراس بالکسر جواز که کندم دروی کوبند یعنی اول
دیبک که آنده بغدای دوکرلر دیدیکی دخی بو معنایه مناسبدر (مقبض ❋ دستهٔ او)
اغاج هاوونك دسته‌سی هاوون الی تعبیر اولنور وطاش دیبکك طوقماغی که صوقو تعبیر
اولنور (هاوون) معروفدر که تحریف ایدوب هوان دیرلر جمعه هواوین (منحاز دستهٔ
او) هاوون الی اکثر کتب لغتده منحاز هاوون معناسنه اولمق اوزره مصرحدر نحزدن
مأخوذدر دق معناسنه (مارن) که مرندن مأخوذدر برشیئ نرم ایتمك معناسنه ومارد که
مرددن مأخوذدر لین معناسنه ومدقه که مدقدن مأخوذدر دوکمك معناسنه مثله جمعه
مدق (غربال) معروفدر که تحریف ایدوب قلبور دیرلر جمعه غرابیل (اطار چنبر او)
غربالك اطرافنده اولان اغاج که قصناق تعبیر اولنور لهذا یعنی چوب کردا کرد او دیو
بیان ایتدی جمعه اطر (اطار چنبر کر) چنبر یاپان کمسنه (کربال غربال فراخ چشم) کوزی ککش
قلبور که کوزر دیرلر جمعه کرابیل (هلهال پیکن فراخ چشم) کوزی ککش اون الکی که
قیل الك تعبیر اولنور جمعه هلاهل (منسف پیکن پیله) و آله‌دن یاپدقلری اینجه الك جمعه
مناسف (منخل پرویزن) مطلقا الك جمعه مناخل (تنور) معروفدر جمعه تنانیر (مسعر
تنور آشوب) اول اغاج که آنکله یانمش تنور قارشدررلر که کوسا کو تعبیر اولنور جمعه
مساعر (محراث مثله) جمعه محاریث (محور چوبه) ایتمك تخته‌سی که اوزرینه خمیر وضع ایدرلر
تنوره وفرونه قومق ایچون بنیت و کورك کبی جمعه محاور (مرقاق تیر نان تنك) او قلاغو که
بوفقه آچارلر رقیق اولسون ایچون جمعه مراقیق (شوبق تفروج) بر اغاجدر که آنکله
خمیری بصی ایدرلر که مراد او قلاغودر (سوبج) مثله (سقیبه خوانه) بوفقه یاپدقلری تخته
یاصدیغاج تعبیر اولنور ومطلقا ایتمك تخته‌سنه دخی دیرلر (منسعهٔ پرنان) اول قوش
قنادیدر که ایتمکجیلر آنکله ایتمکك توزینی سیلرلر وسیلدکلری بزپاره‌سنه وکلیجه
اوزرینه نقش ایده‌جك اغاج ودموره دخی دیرلر (مرقم مثله) معنای اخیره نظر ایله
مرادف اولمق ملاحظه اولنور (نقیره ❋ ناوهٔ نان) ایتمك تکنه‌سی وفارسیده نکاد
دخی دیرلر (غطاء : سرپوش) طنجره وصحن قپاغی جمعه اغطیه (غشاوه مثله) جمعه غشاء
(کرامه ❋ سرپوش خم) کوپ قپاغی بعض نسخه‌ده نهمبن ایله تفسیر اولندی که تنور
قپاغی در تهبن ونهبین دخی بو معنایه‌در وکوپ قپاغنه دخی اطلاق اولنور (قدر: دیك)
چوملك جمعه قدور (سخام ❋ سیاهی دیك) چوملك قره‌سی (قدوری ❋ دیك
فروش) چوملك صاتیجی (برمه ❋ دیك سنکین) طوپراق چوملك جمعه برم وبرام

حریری درة الغواصده دیدی که عامه هاون دیرلر غلطدر زیرا کلام عربده فاعل وزنی یوقدر بلکه هاوون در فاعول وزننده (منه)

(معرس ❋ دیکدان) طنجره وچوملك قویه‌جك موضع که اغاجدن چنبر کبی یاپوب
اوزرینه وضع ایدرلر وبعض نسخه‌ده آتشدان واقع اولدی کتب لغته مخالفدر (طنجره
پاتله) تابه که تحریف ایدوب تنجره دیرلر جمعه طناجیر (هیطله مثله) جمعه هیاطل (مخبصه
کفچهٔ حلوا) حلوا قارشدره‌جق کپچه لکن خبیصه لسان عوامده غازیلر حلواسی
دیدکلری در جمعه مخابص (طیجن تابهٔ روغن جوشی) یاغ قایناداجق تابه جمعه طیاجن
(طاجن مثله) جمعه طواجن (مقلاة تابه) اکثریا کوچك تابه‌ده استعمال اولنور که
ال تابه‌سی تعبیر اولنور جمعه مقالی (مرجل لوید) باقیر بویوك طنجره که قزغان وتحریف
ایدوب قازان دیرلر جمعه مراجل (شکیمه کوشهٔ لوید) قزغان قولپی جمعه شکایم (اثفیه ❋
دیك پایهٔ سنکین) طاشدن یاپدقلری ساج ایاغی که ایکی طاش وضع ایدوب طنجره‌نك
برطرفین یوکسك یره قورلر که اول یوکسك یره ثالثة الاثافی دیرلر وبرکمسنه هر ظهور
ایدن فتنه‌ده بولنوب تهیج فتنه آنسزین اولمیه اول کمسنه یه هو ثالثة الاثافی دیو ضرب
مثل ایدرلر جمعه اثافی (منصب ❋ سه پایهٔ آهنین) دمور ساج ایاغی جمعه مناصب (سفود
❋ سیخ مرغ آهنین) دموردن قوش کباب ایده‌جك شیش که فارسیده باب زن دخی
دیرلر جمعه سفافید (وطیس ❋ تنور آهنین) دمور دن یاپدقلری تنور بریان گر
دخی دیرلر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری یوم حنینده جنك قیزشدی
دیه‌جك محلده لقدحمی الوطیس دیو بیودیلر وفتنه غلبه ایتدکده ضرب اولنور جمعه
وطس (کانون ❋ آتشدان) اوجاق جمعه کوانین (نار آتش) جمعه نیران ❋ معلوم اوله که
عرب عندنده نار اون درت در ﴿نار مزدلفه﴾ عرفاتدن رجوع ایدنلر کورسونلر ایچون
نار عظیمه ایقاد ایدرلر ایدی. بو ناری اول ایقاد ایدن قصی بن کلابدر ﴿نار استسقاء﴾ که
زمان جاهلیتده مطر نزول ایتمیوب قحط متمادی اولسه قادر اولدقلری مرتبه صغیرلر جمع
ایدوب وصغیریك سکرلرینه عشر وسلع دیدکلری اغاجدن باغلایوب صغیرلری بوطاغ
جانبنه سوروب اول اغاجلره آتش ایدرلر وکندولری فریاد وفغان ایله دعا واستمطار
ایدرلر بأمر الله تعالی مطر نازل اولوردی ﴿نار التحالف﴾ که عرب بری بریله عهد
وپیمان ایتدکلرنده آتش یاقوب تحالف ایدرلر اول ناره نار تهویل دخی دیرلر و ﴿نار
الغدر﴾ که برکمسنه برکمسنه یه غدر وحیف ایلسه موسم حجده منی ده نار عظیمه ایقاد ایدوب
هذه غدرة فلان دیوب آواز بلند ایله ندا ایدرلر ایدی و ﴿نار السلامة﴾ برکمسنه سفردن
عودت ایتدکده نار عظیمه ایقاد ایدرلر ایدی و ﴿نار الزائر والمسافر﴾ که زائر ومسافر
کیتدکدنصکره آردنجه آتش یاقارلر ایدی که بردخی دونوب کلمیه بعده الله واسحقه
دیو بددعا ایدرلر ایدی و ﴿نار الحرب﴾ که برسمته سفر مراد ایتسه‌لر قریب وبعید اولانلر

ابو حاتم دیدی که لفظ تنور عربی صحیح دکلدر وعرب بو اسمدن غیری اسمنی بیله مدکلرندن نظم کریمده بو اسم ایله مذکور اولدی مصنف فانقده ابو الفتح همدانیدن روایت ایتدی که تنور اصلنده نؤور ایدی ایکی واو وضمه وتشدید جمع اولمغله استثقال ایدوب واو اولایی تقدیم ایتدیلر که ونور اولدی پس واوی تایه تبدیل ایدوب تنور اولدی دولج تولج دیدکلری کبی (منه)

آكاه اولوب كلسونلر ايچون مرتفع موضعلره آتشلر ايقاد ايدرلر واول ناره نار
الاهبة ديرلر ايدى لكن ثعالبى درهٔ فاخره‌ده نارالحرب حقيقت دكلدر بلكه استعاره
طريقى ايله‌در قال الله تعالى كلما اوقدوا نارا للحرب ﴿ نار الصيد ﴾ كه كيجه وقتى آهو صيدى
ايچون ايقاد ايدرلر ايدى و ﴿ نار الاسد ﴾ كه اسده ملاقى اولدقلرنده آتش ياقوب تعرضندن
سالم اولورلر ايدى زيرا ارسلان آتشى كوردكده كوزلرينى آتشه تيكوب مشغول اولور
خلق آندن سالم اولورلر ايدى و ﴿ نار السليم ﴾ كه ييلان صوقان ومجروح اولان وقوطوز
كوپك ايصيران كمسنه‌اويومسونلر ايچون ايقاد ايدرلر و ﴿ نار الفداء ﴾ كه ملوك عرب
برقبيله‌يى سبى ايدوب فدا مراد ايتسه‌لر نسوانى نهارا كمسنه كورمسون ايچون كيجه
وقتى نار عظيمه ايقاد ايدوب اول نارك شعاعنده نسوانى اخراج وفدا ايدرلر ايدى و ﴿ نار
الوسم ﴾ كه ملوك عرب دوه‌لرينه تمغا ورمق ايچون ايقاد ايدرلر ايدى كه اول تمغاسبى
ايله ملوك دوه‌سى اولديغى معلوم اولوب صويه وارداولدقلرنده كمسنه مانع اولميه و ﴿ نار
الحرتين ﴾ كه خالد بن سنان عبسى زماننده برآتش ظهور ايتمش ايدى كه كيجه وقتى برقاج
فرسخ موضعده ضياسى ظاهر اولوردى خالد مذكور مبعوث اولوب برقيو حفر ايدوب
نار مزبوره‌يى اول قيويه دفن ايتدى و ﴿ نار القرى ﴾ كه اشهر نيراندر اسخياء عرب مكان
مرتفعده ايقاد ايدر ايدى تا كه آينده ورونده ومسافرين آنى كوروب اول جانبه
توجه ايدرلر ❁ ودخى معلوم اوله كه ارباب ادب ميانده ضرب مثل اولنان نار بونلردر
ذكر اولنور نار الله نار ابراهيم نار موسى نار القربان نار الحرتين نار الشجر : نار القرى
نار الحرب نار الحلف نار الغدر نار المسافر نار المجوس نار الاصطلاء نار الانذار نار
الاستكثار نار الاستمطار نار التهويل نار الصيد نار الرجفتين نار الغضاء نار الحلفاء
نار الحباحب نار البرق نار المعدة نار الحمى نار الشوق نار الشر نار الحيوة نار الشباب نار
الشراب نار الكى نار الذباله تفصيلى درهٔ فاخرهٔ ثعالبى‌ده مذكور ومقيددر (شواظ زبانهٔ
آتش) توتونسز آتش علوى (لهب ومارج وضرام مثله (شرره خدره) آتش قيغلجمى كه
ستارهٔ چه آتش دخى ديرلر جمعه شرر وشراره مثله جمعه شرار (دخان دود) آتش
توتونى جمعه دواخين وادخنه (يحموم دود كرم سياه) اسى سياه توتون (جمره: اخكر)
آتش كوزى مصنفك يعنى لخشهٔ آتش ديديكى مناسب دكلدر زيرا ميرزا ابراهيم لخشه
لفظنى شعلهٔ آتش ايله تفسير ايتدى واكثر نسخه‌ده بيان مذكور يوقدر جمعه جمر وجمار
(مله خاكستر كرم) اسى كول وقيزمش قومه واسى كولده واسى قومده پيشر دكلرى
بوغاچه‌يه مليله ديرلر (رماد خاكستر) مطلقا كول (شهاب ❁ پارهٔ آتش افروخته بزرك)
يانمش بيوك آتشدن برقطعه جمعه شهب (قبس ومقبس مثله) جمعه مقابس (مقباس مثله) جمعه

مقابيس (شعله آتش افروخته) علولنمش آتش جمعه شعل (جذوه) جيمده حركات
ثلاثه جائزدر (نيم سوخته) آزيانمش آتش (قداحه: سنك آتش زنه) آتش چاقدقلرى
چقماق طاشى جمعه قداح مقدحه مثله (زند آتش زنه) چخماق دمورى وچخماق طاشنه
دخى ديرلر جمعه زناد سابقا بيان اولنديغى اوزره زند عفار ديدكلرى اغاجه ديرلر (مرخ)
مقابلىدر كه بو ايكى اغاجدن آتش چيقار پس شجر مرخه زند وشجر عفاره زنده ديرلر
(سقط) سينده حركات ثلاثه جائزدر (آتش چخماق) چخماقدن چيقان آتش
(حراق) حانك ضميله (خف) تحريف ايدوب قاو ديرلر فارسيده سوخته دخى
بومعنايه‌در صاحب مجمع خف لفظنى بز پاره‌سندن ياپدقلرى قاوه تخصيص ايتدى (جعال:
ركوى ديك) طنجره وچوملكه ياپشمق ايچون ايتدكلرى بزپاره‌سى كه پچاور وطوتجاق
تعبير اولنور (اسطام كبچهٔ آتش) اوجكوره‌كى ديدكلرى دمور كورك (مغرفه ❁ كفليز)
كبچه كه آنكله ات كبى آلورلر كفليز وكفجلير وكفكيز دخى ديرلر جمعه مغارف (ملعقه
كبچهٔ دارو) ادويه قاشيغى وبرشيئى يالامق ايچون استعمال ايتدكلرى آلته ملعقه ديرلر
لعقدن مأخوذر يالامق معناسنه جمعه ملاعق (راووق پالونه) برشيئى سوزوب صاف
ايده‌جك آلت كه سوزك تعبير اولنور وشراب سوزه كنده استعمالى شايعدر (مصفاة
ومبزل مثله) جمعه مبازل (غضاره كاسهٔ سفالين) بالچقدن ياپدقلرى چناق جمعه غضاير
(قصعه مثله) جمعه قصاع (صحفه ❁ كاسهٔ بزرك) بيوك كاسه جمعه صحاف (سكرجه سكره)
بيرنوع چناقدر كه اسكره ديرلر فيخه ووثقوه مثله (جفنه ❁ كاسهٔ بزرك چوبين)
اغاجدن ياپلمش بيوك چناق (جمعه جفان) كسائى ديدى كه چناقلرك زياده بيوكى جفنه
آندن صكره قصعه كه ايچنده اولان طعام اون آدمه كفايت ايده آندنصكره صحفه كه
بش آدمى طويورر آندنصكره ميكله كه ايكى آدمى طويورر فقط (غلبه كاودوشه)
صغير سودى صاغه‌جق قاب چوملك وكوكلك كبى ومطلقا سود صاغه‌جق قابه دخى
ديرلر بعض نسخه‌ده جرمين لفظى زياده قيلندى كه اول قاب دريدن اوله (محلب مثله) جمعه
محالب (وطب مشك شير) سود طولومى جمعه وطاب (نحى ❁ مشك روغن وغيره) مطلقا
طولوم ياغ طولومى اولسون غيرشى طولومى اولسون تغار ديدكلرى چامور دن ياپدقلرى
ظرفه دخى ديرلر (فخاره تغاره) كوپه‌جك كه ايچنده ريچال كبى نسنه قورلر تفور
وسفالينه) دخى ديرلر جمعه فخار (بستوقه ❁ خنبره) خمره‌دن محرف در كوپ
قوزيسى معناسنه لهذا كوپه‌جك كه اطلاق ايدرلر وعوامك قمبره ديدكلرينه
دخى ديرلر وخمچه دخى بومعنايه‌در جمعه بساتيق (برنيه خنبرهٔ بزرك)
بيوك كوپه‌جك بعضيلر ديدى كه مطلقا بالچقدن ياپدقلرى قاب قچاق بعضيلر
شيشه‌دن وبعضيلرى دموردن ياپدقلرى خنبره‌در ديدى جمعه برانى (ساطور كارد

لكن صكره مطلقا قاشقده
استعمالى شايع اولدى
طعام اكل ايتدكلرى
قاشق بدعت اولمغله
كويا انك ايچون فقط
مخصوص وضع اولنمدى
(منه)

قصاب) كه معروفدر (معلاق ✻ كوشت آويز) ات آصدقلری چنكال جمعه معاليق (مائده خوان آراسته) دوزلمش يعنی اوزرنده طعام اولان سفره جمعه موائد (سماط) برقاچ مائده يی برينی برينه متصل دوشيوب خلق قارشو قارشو اوتوروب طعام ايتدكلری سفره لردر (خوان خوان نا آراسته) اوزرنده طعام اولميان سفره جمعه خون (سفره) معروفدر اصلنده مسافر ايچون احضار اولنان طعامه ديرلر ايدی صكره اكل طعام ايچون احضار ايتدكلری بزودری يه اطلاق ايتديلر جمعه سفر (سبذه سپدنان) ايتمك سپدی قاموسده ديدی كه مكتل يعنی بيوك زنبيل كبی در وعربی ده سين و ذال اكرچه جمع اولمز لكن سبد لفظندن تعريب ايتدكده پايی تعريب و دالی تنقيط ايتديلر ج سبذ (منديل الغمر دستارخوان) طعام اكل اولندقده استعمال ايتدكلری پيشكير (غمر) غينك كسر و فتحيله ات و بالق قوقوسنه ديرلر جمعه مناديل مشوش مثله (مدقاق سيركوبه) سرمساق دوكه جك هاوون جمعه مداق (مملحه: نمكدان) طوزقويه جق قاب جمعه ممالح نوقله مثله (دقه نمك كوفته) دوكلش طوز و مطلقا سحق اولنمش شيئده دخی استعمال اولنور (طبق) معروفدر جمعه اطباق (قناع طبق ميوه ✻ مهدی طبق هديه) ايچنه هديه قويوب اهدا ايتدكلری طبق (فاثور طبق سيمين) كوشدن طبق و بعضيلر كوشدن والتوندن اولان طبقه ديرلر ديدی (قدح) معروفدر جمعه اقداح (قعب ✻ قدح خرد) كوچك قدح كه يك مردی يعنی بر آدمی سيراب ايده جك قدر كاسه صراحده اغاج چناقدر ديدی جمعه قعاب (مشربه ✻ خنور آب خوردنی) ايچه جك صو قودقلری قاب جمعه مشارب (صاخره ✻ سغراق) سينك فتحی و غين معجمه نك سكونی ايله لوله لی برداق و كاسه يه دخی ديرلر بعض نسخه ده شاغره ايله تفسير اولندی كه طوپراقدن ياپدقلری بر نوع كاسه در كه اسكره كبی اولور جمعه صواخر (كوز كوزه) برداق جمعه كيزان (براده كوزه آويز) صويی صوغوسين ايچون برداق آصدقلری چنكال و صو صوغوده جق قابه دخی دينور كه بو ديارلره قارلق تعبير اولنور (بلبله ✻ كوزه بانايژه) لوله لی بارداق آمزيكلی تعبير اولنور و شراب ايچدكلری ظرفده استعمالی شايعدر جمعه بلابل (جره ؛ سبو) دستی كه طوپراقدن ياپارلر جمعه جرار (قله سبوی بزرك) بيوك دستی (حب خنب) كوپ كه فارسيده خم ديرلر جمعه حباب (كوب) عربی و تركيده مشتركدر كه قولپی اولميان دستی يه ديرلر جمعه اكواب (خابيه مثله) جمعه خوابی (مسطح كشف كرتی باشد پهن) بر طرفی يصی قابلو بغاصورتنده بر برداقدر كه بوغازی اينجه اولور (اصيص نيم خم كه درو شاهسپرم كارند) يعنی پسلكان صاقسيسی (حنتمه سبوی سبز) يشيل صيرلو كوپه جك جمعی حنتم و حناتم (دن خم می) شراب كوپی جمعه دنان (خزف سفال) صاقسی (خزاف ✻ سفال فروش)

مرزوقی مقامهٔ صوريه شرحنده ديدی كه سماط خوان كبير معناسنه در و خوانه سماط تسميه اولنديغی اوزرنده سماط اولديغی ايچوندر كه سمط سميط لفظنك جمعيدر دريسی ايله بريان اولنمش تيرون معناسنه در (منه)

صاقسی صاتيجی (زجاجه) زاده حركات ثلاثه جائزدر (آبكينه) سيرچه جمعه زجاج (زجاج ✻ آبكينه كر) سيرچه ياپيجی (تفسره آبكير) اول قاروره كه اطباء خسته نك مزاجنه استدلال ايچون بولينی قورلر آبكينهٔ دليل و آبكينهٔ بيمار دخی ديرلر (قاروره شيشه) سيرچه دن ياپدقلری شيشه جمعه قوارير (قمقم آفتابه) باقير ابريق جمعه قماقم (محمه: آفتابهٔ آتش) صو قيزديره جق كوكوم (طست طشت) لكن ج طساس (طساس طشت فروش) لكن صاتيجی (ديسق طشت خوان) اوزرنده طعام اكل اولنان تبسی و سينی (مشعل) معروفدر جمعه مشاعل (مسعط دارودان) مطلقا دارو قودقلری ظرف لكن بورون اوتی قويه جق ظرفده استعمالی شايعدر (لكن تغار) دغار ديدكلری قاب (لقن مثله) جمعه القان (مركن نيم لكن) كوچك تغار صراحده اثواب غسل ايده جك تغاردر ديدی كاف عجمی ايله لكن معناسنه اولمق ملاحظه اولنور جمعه مراكن (مخضب تابهٔ رنك) بويه قودقلری ظرف وسمه دان ايله دخی تفسير اولندی جمعه مخاضب (محرضه اشناندان) چوغان قودقلری قاب جمعه محارض (غسول ✻ هرچه بدان دست شويند) هر نسنه كه آنكله ال يورلر صابون كبی (ابريق ✻ كوزهٔ باكوشه) قولپلی ابريق (آبدستان) ايله دخی تفسير اولندی يعنی آبدست ابريقی جمعه اباريق (كوب كوزهٔ بی كوشه) قولپسز برداق جمعه اكواب (اجانه) همزه نك كسری و فتحی لغتدر (پنكان) صو ايچه جك طاس جمعه اجاجين (سطل ✻ طاس حمام) حمام طاسی بعض نسخه ده طاسه ايله تفسير اولندی كتب معتبره ده قولپلو طاس اولمق اوزره تصريح اولندی جمعه سطول (مناره: چراغ پايه) اوزرينه چراغ وضع ايتدكلری نسنه جمعه منار و مناور (مأئله مثله (مسرجه چراغدان) چراغ ياقدقلری ظرف جمعه مسارج (مشكات چراغ خانه) ايچنه چراغ وضع ايتمك ايچون ديوارده اولان دلوك جمعه مشاكی (مصباح: چراغ افروخته) يانمش چراغ جمعه مصابيح (سراج مثله) جمعه سروج و سرج (فتيله پليته) كه تحريف ايدوب فتيل درلر جمعه فتايل (ذباله پليتهٔ افروخته) ج ذبال (جعبوب سرپليته) فتيل اوجی جمعه جعابيب (شعيله مثله) جمعه شعايل يانمش فتيل (دبه كوزهٔ روغن ازپوست) دريدن ياپدقلر ياغ قويه جق قاب مطهره يه دخی ديرلر جمعه دباب (مشمعه) شمعدان جمعه مشامع (شمع) معروفدر كه بال مومی ديرلر (مجمر ✻ عودسوز) عود ياقه جق آلت بخوردان ديرلر جمعه مجامر

﴿ فصل فی الصندوق والظرف والخيمة ﴾

(صندوق) معروفدر كه جمعه صناديق (تخت ✻ تخت جامه اوزرينه اثواب وضع ايتمك ايچون ياپدقلری كيره وت (صوان) صادك كسری و ضميله (جامه دان) ملبوسات

وطشت وابريقه مرجفان ديرلر زيرا لكن و ابريق اخذ اولندقده بری برينه طوقنوب صوت حاصل اولور كه اول صوت اطعمه نك تمام اولديغنه دلالت ايدر ابوبكر صفار حكايت ايتدی كه كوفه ده بر مجنون طعامه حاضر اولمشيدی اكل اتمكه مشغول ايكن غلام لكن و ابريقی تصوت ايتدردی مجنون ديدی كه من هذا الذی يرجف بنا قبل انقضاء عملنا (منه)

مطرزی ايضاحده ديدی كه ابريق لفظنك جمعی اباريقه دركه اصلنده اباريق ايدی يا حذف اولنوب آخرينه تاعوض ويرلدی زنادقه و فرازنه كبی كاهی ضرورت شعر ايچون يايی حذف ايدرلر و عوض ويرميوب ابارق ديرلر (منه)

تخت معناسنه دخی كاور لكن صودن مأخوذ اولمغله مطلقا حفظ ايده جك ظرفده استعمال اولنمسی مستبعددكلدر (منه)

حفظی ایچون یاپدقلری ظرف جمعه اصونة (مشجب سه‌پایه) تحریف ایدوب سیپا
دیرلر اول اوج آیقلو آغاجدرکه اوزرلرینه اثواب اصارلر خصوصا سفرلرده جمعه
مشاجب (مهد کهواره) بشیك جمعه مهود (قماط ٭ سینه بند کودکان در کهواره)
بشکده معصوملرك کوکسین باغلادقلری نسنه‌که باغیردق تعبیر اولنور (معوز ٭
رکوبی‌که بچه‌بدان بپچند) اول بزپاره‌سی‌که معصومی آنکله صاررلر قونداق تعبیر
اولنور وبشکك سائر مهماتنه دخی دیرلر بعض نسخه‌ده رکوی کهواره واقع‌اولدیغی
معنای اخیره مناسبدر جمعه معاوز (هودج٭ کرابه) محفه‌که خاتونلر سفره کیتدکده
ایچنده‌اوتوررلر کجاوه وعماری دخی دیرلر (حدج مثله) جمعه حدوج واحداج (محفه)
معروفدرکه تحریف‌ایدوب محفه‌دیرلر (کله: پشه‌خانه) سیوری سینك کیرمسون
ایچون بزدن یاپدقلری پرده موچك‌دان دخی دیرلر جبینلك تعبیر اولنور جمعه کلل
(خیمه‌چادر) معروفدر جمعه‌خیم وخیام وخیام (خیمه‌دوز) چادردیکیجی (عمودستون)
دیرك جمعه‌عمد (طناب٭ رسن‌خیمه) چادراپی‌که تحریف‌ایدوب تنف دیرلر جمعه
طنب‌واطناب (وتد) تانك فتح‌وکسری لغتدر (میخ‌خیمه) چادرقازیغی جمعه‌اوتاد (میئتده
میخ کوب) چادرقازیغنك طوقاغی (خباء : خیمهٔ‌پشمین) یوکدن‌یاپدقلری چادر کوچر
اوبلیلر قورارلر فارسیده آله‌چوب دیرلرجمعه اخبیه (طراف : خیمهٔ‌ادیم) سختیاندن
یاپدقلری چادر (شقهٔ پارهٔ‌ازخیمه) چادردن برپاره مثلا چادراتکی کبی بعض نسخه‌ده
دامن‌خیمه ایله تفسیراولندی ودخی سایبانه‌شقه اطلاق اولنور جمعه‌شقاق (سرداق
سراپرده) اوه‌چکدکلری پرده جمعه سرادقات (قسطاط خیمهٔ بزرك) بیوك چادر
خرقاهه ٭ خرکاه) قیلدن یاپدقلری قاره او وپادشاه اوتاغنه دخی دیرلر (سریر
تخت) جمعه سرر (اریکه تحت آراسته) مزین سریرجمعه آرایك (کرسی) کافك
کسری دخی‌لغتدر معروفدرکه جمعه کراسی (مقصوره ٭ پردهٔ فروکذاشته) اتکی
صالیویرلمش‌پرده بعض نسخه‌ده پردهٔ زنان‌ایله‌تفسیر اولنمشدر والله‌اعلم

فصل فی الاوعیة کالاناء والجوالق ومابناسبها

(وعا باردان) اشیاقویوب حفظ ایده‌جك‌قاب‌جمعه اوعیه (ظرف مثله) جمعه‌ظروف
(اناءخنوز) اوده استعمال‌اولنان‌قاب‌قاجاق جمعه آنیه واوانی (غراره) ولیجه‌وطیئه
قداره (خروار) یعنی‌چوال کلانه بیوك چوال‌وحل‌که تحریف ایدوب خراردیرلر
(کرزه چوال خرد) کوچك چوال طغارجغه وتوربه‌یه دخی اطلاق اولنور
(جوالق چوال) که معروفدر معلوم‌اوله‌که جیم وقاف لغت‌عربیه‌ده برکلمه‌ده جمع
اولمزلر مکرکه معرب اوله جمعه که جوالق وجوالیق بعضلر جوالقات دخی کلور

معلوم اوله‌که سید
شریف قدس سره
حاشیهٔ‌شرح‌مطالع‌ده
دیدی‌که سرادق‌سرا
پرده‌دن معربدر
جوهری السرادق
التی تمدفوق صحن‌الدار
فیروزآبادی التی تمد
فوق صحن‌البیت‌دیدی
بعض محققین سراطاق
دن معربدردیدی‌که
اصلنده‌طاق سرادر
(منه)

دیدیلر لکن سیبویه انکارایتدی (خرج ٭خرجین) هکبه جمعی خرج کلور (عدل
تنك‌بار) یوکك برطرفی‌که تحریف ایدوب دنك‌دیرلر اصلنده مثل معناسنه‌در جمعه
اعدال (مکتل‌زنبیل) زبیل م لفظ زبیل‌زانك کسریله قراءت اولنسه بایی مشدد
یاخودزنبیل دیمك کرك‌زیرا لسان عربده فعلیل وزنی‌یوقدرجمعه زبل‌ومحفد: عرق
دخی بومعنایه‌در فیروزآبادی دیدی‌که محفدومهذد دابه‌یه علف ویره‌جك برشی‌در
(حبجبه‌وحفص زنبیل‌چرمین : شلاق)اول‌توبره‌درکه سائللرایچنه اتمك‌قریغی‌قورلر
شریشی جامهٔ‌مرقع معناسنه عربی دکلدر دیدی (قفه : کاله‌دان زنان) خاتونلر
متاعلرین حفظ اتدکلری ظرف صراحده ایچی بوش قوری قباق‌که خاتونلرایچنه
ایکلرین‌قورلردیدی ومطلقا سپدده‌استعمالی شایعدرجمعه قفف (طریان‌ترنیان) چیت
غربال‌وچبوقدن‌اوردکلری طبله کبی نسنه کلاتیرتعبیراولنورکاشانی دیدی‌که تریان‌مرجان
وزنده سوکودچبوغندن اوردکلری طبق‌کبی نسنه‌در ترنیان‌دخی‌بومعنایه‌در کذلك
ترینان‌کریمان وزنده سپدعریض معناسنه‌در (قرطاله آنچه‌میوه‌دروی‌چینند) میوه
دوشیره‌جك قاب (دوخله: تنك‌خرمای تر) یاش‌خرما تنکی بعض نسخه‌ده‌کواره
ایله تفسیر اولندی مطلقا میوه قودقلری سپددر (جله‌تنك خرمای خشك) قوری
خرمادنکی(قوصره‌تنك‌شکر)شکردنکی معلوم‌اوله‌که‌بومقامده‌ذکراولنان‌تنك‌لفظلرندن
مرادسپد وزنبیل مثللوشیلردر تنك‌تعبیر اولندیغی عادتا ایکی‌سپد وایکی‌زنبیل بریوك
اولدیغنه‌بناءدروالافی‌الحقیقه‌بردنك‌اولمق لازم‌دکلدرمثلاتنك شکر کله‌شکر قودقلری
کلاهنه‌دیرلر(جراب‌انبان)طغارجق جمعه‌اجربه‌وجرب سلف‌انبان بزرك‌بیوك‌طغارجق
جمعه‌سلوف(مزود توشه‌دان) زادوذخیره وضع‌اولنه‌جق ظرف جمعه‌مزاود (مکنسه
چاروب)سپورکه‌جمعه‌مکانس(محوقه‌ومقمه‌ومجمه)مثله(فاس‌تبر)بالطه‌جمعه‌فاؤس(خرت
سوراخ تبر) بالته‌نك ءساب‌صوقه‌جق دلوکی‌ایکنه وقولاق دلوکنه‌دخی دیرلر جمعه
اخرات‌وخروت(یدالفاس‌دستهٔ‌تبر)بالته‌صاپی(لبسر تیشه) کسر دیدکلری کوجك‌بالته
جمعه‌لبسور (حداءةتبردوسر) ایکی‌یوزلو بالته‌جمعه‌حداء (معول کلنك‌باریك)سیوری
کلنك‌جمعه‌معاول (مسله‌چوال‌دوز) که معروفدر جمعه‌مسال (مقص‌ناخن چین) ٩
طیرناق‌مقصی لکن‌مطلقا کسه‌جك آلتده استعمالی‌شایعدر مقراض‌کبی‌جمعه مقاص
(مقبص‌مثله) جمعه‌مقابص منتاج‌ومنقاش‌موی چینه) قیل‌یوله‌جق آلت‌که‌جنبش‌تعبیر
اولنور خارچین‌ایله دخی‌تفسیراولندی‌که اعضادن برعضوه تیکن‌باتدقده اول‌تیکنی
چیقاره‌جق آلت‌در (منتاش . ومنماص مثله (مکحله) میمك‌ضمی وکافك‌سکونی
وحانك‌ضمی ولامك‌فتحی‌ایله (سرمه‌دان) معروفدرجمعه‌مکاحل (میل) معروفدرکه

معلوم اوله‌که مقص
ومقراض وجلم معنی
جهتندن‌متقارب‌در
که قطع‌ایده‌جك‌ایکی
دمور دن مرکب
آلتدن‌عبارتدرلهذا
الفاظ مذکوره‌اکثریا
تثنیه صیغه‌سیله ذکر
اولنوب مثلا جلمان
دیرلر ابومحمدحریری
درةالغواصده‌دیدی
قرضته بالمقراض
وقصصته بالمقص
دیدکلری وهم‌در
صواب‌اولان‌مقراضان
ومقصان‌وجلمان‌دیمکدر
زیرا ایکی دموردن
مرکبلردرانتهی(منه)
منماص نمصدن‌مأخوذدر
قیل‌قوپرمق معناسنه
وخاتونلرك یوزندن
وآلنندن‌قیل‌یولوب
تزین ایدن خاتونه
نامصه‌دیرلر (منه)

انسان بشر معناسنه رجل ومرأیه اطلاق اولنور ومؤنثنده انسانه دیدکلری عوام کلامیدر ابن عباس دیدی که انسان تسمیه اولندیغی حضرت الله ایله اولان عهدی فراموش ایتدکلری ایچوندر فرادیدی که انسانده ایکی وجه واردر اول

سرمه چکدکلری میل که فارسیده سرمه کش دیرلر (مرود مثله) جمعه مراود (مملول مثله) مکحل ومکحال دخی بو معنایه در (محراف میل جراحت) یاره نك غورینی بیلمك ایچون صوقدقلری میل (مسبار پلیتهٔ جراحت) یاره یه صوقدقلری فتیل (خلال دندان پاك كن) دیش تمیزلیه جك آلت که معروفدر (مرءات آینه) جمعه مرائی (سجنجل * آینهٔ چینی) چینی آینه که پولاددن یاپارلر رومیدن معربدر (صیقل: آینه زدای) آینه ده اولان پاسی ازاله ایدن نسنه جمعه صیاقل (مشط: شانه) طاراق جمعه امشاط (مشاط شانهٔ تراش) طاراقجی (مروحه * بادبیزن) یلپازه جمعه مراوح (ربعه آینه دان) آینه نك ظرفی (عتیده مثله) بو ایکی لفظ عطر قویه جق ظرفه دخی اطلاق اولنورلر (جهین چرك آینه) آینه نك كوف وپاسی (درج صندوقچه) كوچك صندوق که ایچنه جواهر قورلر (سفط کاله دان) جامه دان تعبیر اولنور سله دخی دیرلر جمعه اسفاط (جونه بوی دان) عطر قویه جق حقه عطارلر طبله سنه دخی دیرلر جمعه جون (حقه) معروفدر که جمعه حق وحقاق (حقاق حقه کر) حقه یاپوجی (خراط مثله) مطلقا طوغره مجیه دخی دیرلر (عاج * استخوان پیل) فیل كوكی (ساج) مطلقا آبنوس (سأسم * آبنوس سیاه) قره آبنوس (ملمع آبنوس پیسه) الهچه آبنوس والله اعلم

الباب الخامس عشر فی اسماء الله والملائکة واسماء الانس والجن والاحیاء والاموات

(الله: بارخدا) جل شانه (رب پروردکار) تربیت صاحبی یعنی موجوداتی کتم عدمدن صحرای وجوده کتوروب مستعد اولدقلری غایته بالغ ایدیجی (سلام: بی عیب) عیبدن منزه (بریه : آفریده) یارادلمش جمعه برایا (خلیقه مثله) جمعه خلایق (خلق مثله) جمعه اخلاق (وری وبشر وانام وجبله مثله (عالم * جزاز پرودکار) حضرت اللهدن غیری جمعه عالمون وعوالم (ملك فرشته) جمعه ملائکه (جبریل * فرشتهٔ وحی) وحی ملکی یعنی طرف باریدن انبیایه وحی کتورن ملك جبرئیل وجبرین وروح القدس وروح الامین والناموس الاکبر مثله (میکائیل فرشتهٔ روزی) رزق ملکی که حضرت فیاض رزاق آنی روی زمینده اولان حیواناتك رزقنك اسبابنی تحصیله مؤکل ایتمش والا فی الحقیقه روزی رسان حضرت الله در میکئیل ومیکیل ومیکائیل ومیکال مثله (اسرافیل * فرشتهٔ صور) صور ملکی یعنی اماتهٔ احیا واحیاء موتی ایچون صور اوفوره جك ملك (عزرائیل * فرشتهٔ مرك) اولوم ملکی یعنی قبض ارواحه توکیل اولنان ملك (ملك الموت مثله (رضوان * خازن بهشت) جنت خزینه داری (مالك * خازن دوزخ) جهنم خزینه داری (زبنیه: فرشتهٔ عذاب) عذابه مؤکل اولان ملك جمعه زبانیه (نبی پیغمبر) الله تعالی طرفندن مکلفینه خبرویریجی جمعه انبیاء ونبیون

بودرکه نسی یعنی دن افعلان وزننده انساندر لهذا تصغیرنده انیسان دیرلر جوهری دیدی که استعمالی کثیر اولمغله یایی حذف ایدوب تصغیرنده اعاده ایتدیلر وجه ثانی بودرکه انسان انسدن مأخوذ فعلاندن جوهری دیدی که بوتقدیرده تصغیرنده یازیاده اولندی رجل لفظنك جمعنده رویجل دیوب واو زیاده ایتدکلری کبی ابن الانباری روایت ایتدی که بعضیلر انسان اصلنده ایسان ایدی یایی نونه تبدیل ایتدیلر حتی حسندن انا نطیناك الکونر قراتی مرویدر (منه) فائده ابتلاء الاخیار بالنساء الاسرار نام کتابده دیدی که میان عربده ضرب مثل اولنان نساء بشدر (زرقاء یمامه) که بنی نمیردن برخاتوندر که بو مرتبه حدت بصری وارایدی بیاض سودا ایچنده بیاض قیلی واوکوج نلك بولدن آتلوبی کورر ایدی وعسکری مسافهٔ بعیده دن کوروب قومنی آگاه ایدر ایدی لهذا آنك قومنه بر دشمن ظفر بوله مدی زیرا دشمن کلزدن اول خبردار اولوب مهیا اولورلر ایدی لکن آخر الامر دشمنلری برحیله اختراع ایدوب اغاجلر قطع ایدوب عسکرك قدامنه اللری ایله طوتوب عسکر پرده ایله توجه ایتدیلر زرقاء مهوده (نبوة قومنه خبرویردی که مسافهٔ بعیده دن اغاجلر یوریوب بو جانبه توجه ایتدیلر قومی آنی تحمیق ایتدیلر اغاج یوریمزسنك بصرك مختل ٦

(نبوه پیغمبری) پیغمبرلك (آدم پدر آدمیان) انسان باباسی که معروفدر (آدمی مردم) آدم اوغلی جمعه آدمیون (حوا: مادر آدمیان) انسان اناسی (انسان * مردم) که آدم تعبیر اولنور ناس مثله جمعه اناس (انسی یك مردم) جمعه اناسی (مرء مردم) ارکشی امرأ مثله (مرءة زن) خاتون کشی (امرءة مثله) جمعه نساء ونسوة ونسوان (رجل مرد) ارکشی جمعه رجال (قوم کروه مردمان) آدملر کروهی جمعه اقوام (عربی تازی زبان) عرب تکلم ایدن کمسنه جمعه عرب (اعرابی * بدوی) بادیه نشین اولان عربدن برکمسنه جمعه اعراب واعاریب معلوم اوله که اعرابی لفظی اعراب لفظنه نسبتدر که اعراب عربدن سکان بادیه دن عبارتدر پس نسبت جمعه اولور مفرده اولمش اولمز زیرا اعراب قبیله مجراسنه جاری اولمشدر لفظ انمار کبی که برقبیله نك اسمیدر بعضیلر دیدیلر که جمعه نسبت اولنیوب مفرده نسبت اولونسه عربی اولوب معنی مشتبه اولور زیرا عرب اولاد اسماعیله اطلاق اولنور خواه بادیه نشین خواه قریه نشین وبعضیلر دخی دیدیلر که لفظ اعرابی مفرددر جمع دکلدر پس نسبت مفرده اولمش اولور زیرا اعراب عربك جمعی اولسه محالی مستلزم اولور زیرا اعراب عربدن طائفهٔ مخصوصه در که اهل بادیه اولانلردر ومفردی فرض اولنان عرب عجم مقابلی اولمغله بادیه وشهر وقریه نشین اولان طوائف متعدده یه شاملدر پس لازم کلور که مفرد جمعندن اعم اوله وهو محال (عجمی هر که عرب نبود باشد) هرکمسنه که عرب اولمش اولمیه جمعه عجم وعجم (اعجمی مثله) جمعه اعاجم (حبشی) معروفدر جمعی حبش کلور (زنجی زنکی) زنکبار ولایتنه منسوب کمسنه در جمعه زنج وزنوج هندی هند وهندستانه منسوب کمسنه در جمعه هند هنود (رومی) معروفدر که روم مملکتنه منسوب کمسنه در (جمعه روم) روم بن عیصو اولادندن اولان قومدر (فارسی پارسی) پارس مملکتنه منسوب کمسنه در جمعه فارس وفرس (دیلمی) معروفدر جمعه دیلم (ترکی) معروفدر جمعه ترك واتراك (کردی) معروفدر جمعه کرد واکراد (شمل * کروه مردم) آدم جماعتی (جماعة مثله) جمعه جماعات ملأ وحوزه وفریق وفرقه جمعه فرق جیل جمعه اجیال جیل وطائفه وامة جمعه امم زمره معشر مثله جمعه معاشر (عصبه مثله) جمعه عصب (عصابه مثله) جمعه عصایب (رهط وطبقه وقرن وجیل ووفده وورد وقده ولبده وخلقه مثله) جمعه خلق (قبیل وشرذمه وبیضه وفئة وعزة) مثله جمعه عزون (ثبة مثله) جمعه ثبات وثبون (حزب مثله) جمعه احزاب (فوج مثله) جمعه افواج (ثله مثله) جمعه ثلل (نفر وقده مثله) جمعه قدد (شیعه مثله) جمعه شیع (عنق ذرف م جمع ذرافه حریفه حرفه فیام دخی جماعت مردمان معناسنه در (بضع ازسه تاده) اوچدن اونه وارنجه اولان کروه (نفر * کم ازده) اوندن آز اولان کروه (عشیره خویشاوندان) اول کروه که بری بریله خصم واقرباء اوله لر جمعه عشایر (قبیله فرزندان یك

اولمش دیوجنك مهماتنی کورمدیلر ناکاه عسکر مزبور کلوب قوی غارت وزرقایی قتل وکوزلرین چیقاردیلر که کوزلری اثمد ایله اکتحال ایتدیکندن اثمد ایله آلوده اولمش وفی المثل ابصر من زرقاء الیمامة (بسوس حرب البسوسه) باعثه اولان خاتوندر که بکر وتغلب قبیله لرینك قرق ییل متوالیا محاربه سنه وکلیب بن وائلك قتلنه سبب اولمشدر که تفصیلی مجمع الامثال میدانی ده بیان اولنمشدر وفی المثل اشأم من البسوس (دغه) بنی عجلدن برخاتوندر که بنی عنبردن برکمسنه یی تزوج ایتمشیدی بغایة حمق ایله معروفه اولدیغی اثناده ترجمه ده بیان اولنمغین بومقامده ذکر اولنمدی وفی المثل احمق من دغة (ظلمه) هزیلدن برخاتوندر که قرق ییل زنا وقرق ییل قوادلق ایتدی زنا وقیادتدن عاجز اولدقده برتیس وبرعز پیدا ایدوب انلرك سفادتندن متلذذ اولوردی وفی المثل ازنی من ظلمه (ام قرفه) مالك بن حذیفه بن البدر الفزارینك زوجه سی ایدی که خانه سنده اللی سیف جمع اولمشیدی که هر سیف انك محرملرندن برینك ایدی وفی المثل امنع من ام قرفه انتهی (منه) رحمة الله تعالی علیه

پدر) بر بابانك اوغللری یعنی جماعت كه جمله نك نسبی بر كمسنه یه منتهی اوله جمعه قبایل
(حی مثله) جمعه احیاء (عتره و فصیله واسره و آل واهل مثله (نفیر گروهی كه برخیزند از برای
كاری) رثده: لبده گروهی كه بجایی مقام كنند) وفد: گروهی كه از جایی آیند) جمعه وفود
واوفاد (بطن گروهی از قبیله) قبیله دن آز جماعت جمعه بطون (شعب * قبیلهٔ بزرك)
بیوك قبیله كه انده برقاج قبیله اوله جمعه شعوب * صاحب اقناع دیدی كه شعب چوق
قبیله در قبیله آندن آزدر عماره آندن آزدر فخذ آندن آزدر (جان پدر پریان) جنیلر
باباسی كه انسانه نسبت آدم علیه السلام منزله سنه در

﴿ فصل فی الاجنة والشیاطین ﴾

(جنی پری) برجن جمعه جن وجنه جندن مأخوذدر ستر معناسنه واستتار معناسنه جن
دخی انسدن مستتر اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی ابن فارس فقه اللغه ده دیدی كه جن
لفظی اجناندن مأخوذدر استتار معناسنه وجیم ونون ماده سی ستره دلالت ایدر عرب
درعه جنه دیرلر (ثقلان پری و آدمی) جن وانس (شیطان دیو) معروفدر شیطدن
مأخوذدر هلاك معناسنه وزنی فعلان در یعنی حضرت اللهك رحمتندن بعید اولمغله همیشه
هالك یاخود شطندن مأخوذدر بعد معناسنه وزنی فیعال در یعنی حضرت اللهك رحمتندن بعید
جمعه شیاطین (ابلیس پدر شیاطین) شیطانلرك باباسی ابلاسدن مأخوذدر یأس معناسنه
حضرت اللهك رحمتندن مأیوس اولدیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه ابالیس
وابالسه (ابو مره كنیه الابلیس) دار الندوه یه قریشی رسول اكرم اوزرینه سیف واحد اولمق
اوزره تعلیم ایچون شیطان كلدكده شیخ نجدی صورتنه تمثل ایتمش ایدی كه اول شیخك
كنیه سی ابو مره ایدی (عفریت * دیو ستنبه) قوی و یرامز شیطان ابو عبید دیدی كه
عفریت هر شیئك قویسنه دیرلر یقال فلان عفریت نفریت جمعه عفاریت عفاریه دخی
كلور (ضبغطی) اول نسنه در كه معصوملری آنكله تخویف ایدرلر كه بزم دیار اصطلاحنده
اوج ایله تخویف ایدرلر فارسیده دخی كخ دیرلر: كاشانی دیدی كه كخ اول زشت
صورتدر كه اطفالی تخویف ایچون یاپارلر (كابوس * سكاچه) اویقو وقتنده آدمك
اوزرینه دوشن آغیرلق (چاثوم ونیدلان مثله) سلتم دخی غول معناسنه در میدانی دیدی كه
غول اول جنی در كه بیابانده هر كمسنه یی اسمی ایله چاغروب هلاك ایتمك ایچون (غول دیو
بیابانی) یا بیابانده اولان شیطان كه اشكال مختلفه ایله متشكل اولور وخلقی یولدن آزدرر
جمعه اغوال وغیلان (سعلاة غول ماده) مؤنث اولان غول مصنف فایقده جنك ساحری
در دیدی واخبث شیاطین اولان شیطانه دیرلر جمعه سعالی (مارد * دیو زشت) چیركین
وكثیر الفساد اولان شیطان (مرید مثله)

ابلیس مصنف ابلیس
لفظنی پدر شیطان ایله
تفسیر ایتدی زیرا
ابلیسك اولادی
واردروا كثر مفسرین
كلام قدیمده افتتخذونه
وذریته اولیاء تفسیرنده
دیدیلر كه ابلیسك
بش اوغلی واردر
زوج وزوجه یی تفریق
ورجله عیالنك عیوبنی
كوسترمكه مشغول
اولان اوغلنك اسمی
زلنبوردر دیدیلر
(منه)

معلوم اوله كه غول
محققین عندنده مخترعات
وهمندندر انكله تخویف
ایدرلر لكن وجودی
یوقدر قال الشاعر الجود
والغول والعنقاء
ثالثة : اسماء اشیاء لم
توجد ولم تكن لهذا
غوله خیتعور دخی
دیرلر حالة واحدة
اوزره ثابت اولمیوب
سراب كبی مضمحل
اولان نسنه دن عبارتدر
(منه)

(فصل)

﴿ فصل فی اجزاء الانسان وهیئته واحواله وموته وحیاته ﴾

(صدا آواز كوه) طاغدن منعكس اولان سس جمعه اصداء (ذكر نر) وآلت تناسله فارسیده
نره كیر دخی دیرلر جمعه ذكور وذكران (انثی ماده) مؤنث جمعه اناث (دابه جنبده)
حركت ایدیجی دببدن مأخوذدر یر اوزرنده یوریمك معناسنه پس بو اعتبار ایله من
یمشی علی الارضه اطلاق اولنور لكن عرف عام چارپایه تخصیص ایتدی جمعه دواب
(حیوان * جانور) جانلو (موتان * بی جان) جانسز خواه جانلو ایكن جانسز اولان
خواه اصلندن جانسز اولان اشتر الموتان ولا تشتر الحیوان كلامی بو معنایی مؤیددر
یعنی یر و أو صاتون آل غلام ودابه مثللو جانلو نسنه آلمه (اجل مرك) اولوم جمعه آجال
(حمام) حانك كسر و فتحی لغتدر و (حتف مثله) جمعه حتوف (حتم ومنیة مثله) جمعه منایا (منون
مثله) شعوب دخی موت معناسنه در واكادات تعریف داخل اولمز دجله وعرفه كبی
(واعیه * بانك بر مرده) میت اوزرینه فریاد ایتمك خاطر فاتره شو وجهله خطور
ایتدی كه واعیه لفظی صفة صیغه سی اولمغله وعی یعنی صوت وجلبه ایدن خاتون
معناسنه اوله حتی كتب معتبره نك اكثرنده واعیه یی صارخه ایله تفسیر ایتدكلری
منظور نظر كلیل اولمش ایدی آخر الامر مصنف اساس البلاغه ده وعی الجیش جلبته
دیدكدنصكره ارتفعت الواعیة الصراخ علی المیت كلامی نوع ماتسلی بخش درون علیل
اولدی (عویل مثله (نحیب بر مرده گریستن) میت اوزرینه اغلامق (نزع: جان كندن)
جان قوپمق یعنی روح بدندن خروج ایتمك (غمرة الموت دشواری مرك) اولوم شدتی
جمعه غمرات (سكرة الموت مثله) جمعه سكرات حفظنا الله عنها (میت مرده) اولمش
(مرك موت) اولوم جمعه اموات وموتی (میتة ابی خارجه) امتلادن هلاك اولان كمسنه
حقنده ضرب اولنور مثلدر براعرابی استار كعبه یه تعلق ایدوب شو وجهله دعا ایدر
ایدی كه اللهم میتة كمات ابو خارجة كیفیت موتندن سؤال ایتدیلر دیدی كه اكل
بذحا وشرب مسعلا ونام شامسا فاتته منیة شبعان ریان دفان یعنی برقوزی یی بوتون
اكل ایتدی وبر بیوك كاسه نبیذی شرب وشمسه قارشو یاتدی اویودی موتی كلدی بن
بو كیفیت ایله اولان موتی نیچون استه مم كه طوق اولوب قارنی صودن قانوب بدنی
حرارت شمسدن حار اولدیغی حالده هلاك اولدی (میته مرده بی بسمل) بوغازلنمه دن
اولمش (جیفه مثله) وفارسیده لاشه ومردار دخی دیرلر جمعه جیف والله اعلم بالصواب

صاحب مصرحه بازی
بچكان ایله تفسیر ایتدی
یعنی معصوملرك
یاپدقلری بیك (منه)

﴿ فصل فی الصور والهیئات واجزاء الادمیین و ما یناسبه ﴾

(صورة پیكر) قالب بدن جمعه صور (دمیه صورت انگیخته) اول مجسم صورت كه مرمردن
وغیری شیدن یاپوب یونارلر لهذا پرستش ایتدكلری صنمه دخی دمیه دیرلر جمعه دمی واكثر

نسخه‌ده دمیه تندیسه ایله تفسیر اولندی شرح سامی‌ده تندیسه‌یی ماتراه وتحسبه
صورت آدمی ولیس شیئا دیو بیان ایتدی ولغات فارسیه‌ده تندیسه‌یی اویوق دیدکلری
شی ایله که عربیده مجذار دیرلر و دمیه‌یه امرأهٔ حسنایی دخی اکا تشبیه ایدرلر
وعربده عارت بودرکه بر معشوقه‌یه عاشق اولدقده آنك صورتنده مرمردن بر صورت
یاپوب بعیرینه رکوب ایتدکده اول صورتی پیشکاهنه وضع ایدوب آنکله مکالمه
اتمکله متسلی اولورایدی شرح مقامهٔ رملیه‌ده شریشیدن مذکوردر (تمثال صورت
نقش کرده) اول صورت که کاغده یادیواره نقش اولنمش اوله صراحده پیکر وصفت
مرد ایله تفسیرایتدی جمعه تماثیل (حلیه: نشان روی) یوز علامتی که مراد اسلوب
وهیئت درزیرا هرکسك حال وشانه چهره‌سیله استدلال اولنور بعض نسخه‌ده
چهره وبعضنده رنك روی واقع اولدی جمعه حلی (زی وهیئهٔ مثله) زی اصلنده زوی در
یقال زوی اذاجمع لهذا لفلان زی حسن دیعزلر مادام لبسه حسنه وهیئهٔ مستحسنه‌یی
جامع اولمدقجه (شاره پیکرنیك) کوزل صورت لکن مطلقا صورت وهیئت معناسنه
اولمق صواب ملاحظه اولنور حسن البشاره حلو الاشارة دیرلر (سحنه هیئت) جمعه
سحنات (رونق: تازه‌کی روی) یوزك کوزلکی که بشاشت وطلاقت وجه مراد در
آب روی ورنك رویله دخی تفسیراولندی (عرض آب روی) یوز صویی که وقارونیك
نفسلکدن کنایه‌در جمعه اعراض (سرب وعربة وجسد تن) معروفدر جمعه اجساد
(جثمان وجرشی ونسمه مثله) جمعه نسم حوباء ونفس مثله قرون وقرونة وقرین
وقرینة) مثله جمعه نفسك جمعی انفس ونفوس ونفس (جرم مثله) جمعه اجرام (بدن مثله)
جمعه ابدان (شخص کالبد تن) قالب بدن جمعه اشخاص وشخوص (شبح مثله) جمعه
اشباح (جثه بالای مردم خفته پانشسته) انسانك قامتی وشخصی خواه اویوسون وخواه
اویومسون جمعه جثث (خیال * آنچه درخواب بینند) اول نسنه که اویقوده کوررلر
قاموسده خیال خیاله حال یقظه‌ده وحال نومده سنك ایچون بکزه ویلان نسنه‌در
دیدی (طیف مثله: قدبالای مردم) انسانك بویی جمعه قدود (قامه مثله) جمعه قامات
وقوام (نفس * دم) صولوق جمعه انفاس (روح جان) معروفدر جمعه ارواح (مهجه
مثله) مهجه روح حیوانیدن عبارتدرکه آندن دم القلب ایله تعبیراولنوردفق الله مهجتك
دیرلر اهلکك معناسنه ولفظ روح روح حیوانیٔ مذکوره وروح انسانی‌یه اطلاق
اولنور لکن لفظ روح ذکراولنسه متبادراولان معنای اول‌در (حشاشه باقی روح)
حین موتده بدنده قالان جان که اول دخی خروج ایتدکده بدنده جاندن اثر قالمزمابقی
منه الاحشاشة دیرلر موتی زیاده قریب اولدقده جمعه حشاش (رمق وذماء مثله)

(خون) قان جمعه دماء (نجیع * خون تازه) تازه قان صراحده خون که بسیاهی زند یعنی
سیاهه مائل اولان قاندر دیدی اصمعی دم جوفدن غیری‌یه اطلاق اولنمز دیدی (قضه
خون بکارت) بکارت ازاله اولندقده اقان قان (مرة کش زرد) صفرا (منه مثله) بعض نسخه‌ده
بووجه اوزره واقع اولدی لکن منه لفظ مرة مرادف اولدوغی مرة قوت معناسنه
اولدوغنه نظرایله‌در یقال مالقلبه منته ای قوة (بلغم) معروفدر (علقه * خون بسته)
طوکمش قان جمعه علق (مضغه کوشت پاره) ات پاره‌سی کوشت خایده یعنی برچکنمات
دخی دیرلر (غضروف چرندو) کمورتلەیك که یومشاق کمکدر فارسیده چرنده وکرکره
دخی دیرلر (غرضوف مثله (عظم * استخوان) کموك نقوو قصب ایلکلی کموك جمعه عظام
(وصل بند) باغ یعنی اول سکرلرکه الك برنده اولور جمعه اوصال (مفصل پیوندکاه) الك
یری جمعه مفاصل (مخ مغز استخوان) کموك ایچنده اولان ایلك وبینی‌یه مخ الدماغ دیرلر جمعه
مخخ (نقی مثله) جمعه انقا (لحم کوشت) ات جمعه لحوم (لحام: کوشت فروش) ات صاتیجی
(غده عذو) بزکه یومشق یرلرده غلیظ خلطدن حاصل اولور جمعه غدد (صدید
زرد آب) اول صاروصوکه جراحتدن چیقار (قیح ریم صاف) صافی ایرن که ایچنده قان
اولمیه (مده * خونه آبه) قانلو صوکه یاره‌دن آقر جمعه مدد (عصبه پی) سکرکه رباط
مفصل دیرلر فارسیده پی زد دخی دیرلر جمعه عصب واعصاب (عقبه * پی سپید) بیاض
سکرکه اندن کریش وایپ یاپارلر جمعه عقب (عرق رك) طمار جمعه اعراق وعروق
(عضو اندام) معروفدرکه عینك ضم وکسری لغتدر جمعه اعضاء (جارحه مثله) جمعه
جوارح لکن جارحه عضودن خاص‌در زیرا عضو مطلقا بدندن برجزؤه وجارحه اول
جزؤه اطلاق اولنورکه آنکله کسب اولنه ال وایان کبی (شلو مثله) جمعه اشلا (جلد
پوست) دری جمعه جلود (مسك مثله) دباغت اولنمامش دری ایله دخی تفسیراولندی
جمعه مسوك (بشره بیرون پوست) درینك طشره‌سی ادمه (اندورن پوست) درینك ایچ
یوزی جمعه آدم والله اعلم واحکم

فصل فی اعضاء الانسان من رأسه الی قدمه ۹

(رأس * سر) باش جمعه رؤس وارؤس (دماغ * مغز سر) باشده اولان بینی جمعه
ادمغه (شواة پوست سر) باشك دریسی جمعه شوی (فروه مثله (جمجمه کاسهٔ سر) باشك
کاسه‌سی یعنی اول کاسه کبی کموك که دماغی مشتمل اوله جمعه جماجم (شأن بند سر) اول
سکیرلرکه باشك کموکلرین بری برینه بندایدر واکثر کتبده کوزه باشدن یاش نزول
ایده‌جك طمرکه اکا عرق الدمع دیرلر واول ایکی سکیرکه مقدم دماغدن خروج ایدوب
بری برینه ملاقی اولدقدنصکره بیری صاغ کوزه وبری صول کوزه منتهی اولور واول

۹ معلوم اوله که اعضاء آدمی‌ده اون عدد غضو واردرکه جمله سنك اسملرینك اولی کافدر کافات شتا کبی کف کوع کرسوع کتف کاهل کبد کید کمره کعب حکایت اولندی بعض مشایخ لغتدن اسماء مذکوره سؤال اولندقده کمره‌دن غیریسنی ذکر ایدوب آنی استحضار ایده‌مدی تشاشر ایچون مشی‌یه واردقده تذکر ایتدی زیرا کمره‌سنی رأی لعین کوردی که کمره رأس الذکر معناسنه‌در (منه)

ملتقى يه مجمع النورين ديو واقع اولدى جمعه شؤن (قفا: پس كردن) بويون آردى كه
اكسه تعبير اولنور فارسيده حيره ديرلر جمعه اقفا (قذالان: دوموى قفا) قفانك ايكى
جانبى وقفا چقورندن قولاغه وارنجه قذل ديرلر جمعه قذول واقذلة (فوديكسوى سر)
باشك بر جانبى (مفرق ميان سر) باشك اورته سى كه صاچ ايكى طرفه اول موضعده
متفرق اولور جمعه مفارق (فرق مثله (هامه تارك سر) باشك تپه سى جمعه هام وهامات
(يافوخ فراز سر) باشك يوقاروسى يعنى اول موضع كه اطفالك باشنده يومشق ومتحرك
اولور كه بنقيلده يق تعبير اولنور وفارسيده روزن سر دخى ديرلر جمعه يوافيخ (قمه سر
چكاو) باشك اعلاسى جمعه قمم (قحف آهيانهٔ سر) دماغك اوزرنده اولان كموك
اساسده جمجمه ايله تفسير ايتدى جمعه اقحاف (حزاز سبوسهٔ سر) باشده اولان كپك
جمعه حزاز (شعر موى) قيل جمعه شعر وشعور (فرع: موى دراز) اوزون صاچ كه تمام
وقرار اوزرينه اوله جمعه فروع (فاحم موى سياه) اول سياه صاچ كه كومور كبى اوله
(جفاله موى انبوه) كور وصيق قيل وطاغنيق قيله دخى ديرلر جمعه جفال (خليس
موى سياه وسپيد) قره لى آقلى قيل (ذؤابه كيسوى مرد) ارلرده اولان زلف كه اكثريا
علويلر وقلندر ديرلر جمعه ذؤايب (غديره كيسوى زنان) خاتونلرده اولان زلف
صراحده كيسوى تافته يعنى اورلمش زلفله تعبير اولندى ج غدائر (ضفيره مثله) جمعه ضفاير
(صدغ زلف) اصلنده قولاق ايله كوز قويروغنك يانده اولان زلفه صدغ معقرب
ديرلر جمعه اصداغ (شاهد مثله) جمعه شواهد (طره پيچه) بورچك جمعه طرر (ناصيه
موى پيشانى) آلنده اولان صاچ جمعه نواصى كتب معتبرده طره وناصيه يى آلينده اولان
صاچ ايله تفسير ايتديلر صاحب اقناع بعضيلردن شو وجهله روايت ايتدى كه طره اول
صاچدر كه ناصيه دنه آييروب آلينك وسطنه كتوررلر (جمه موى تا كوش)
قولاغه برابر نازل اولان صاچ جمعه جمم (لمه موى تا دوش) اوموز باشنه نازل اولان صاچ
جمعه لمم (قصاص الشعر * رستكاه موى سر) باش قيلى بتمكه باشلديغى موضع كه آندن
اشاغى قيل بتمز (زغب موى مادرزاد) معصوم والده سندن طوغدقده باشنده اولان
صاچ زكير وسكير مثله (حاسه اندام دانا) حس وادراك ايدیجى اولان اعضا كه ظاهره
وباطنه شاملدر جمعه حواس (اذن كوش) قولاق جمعه آذان (صماخ: سوراخ
او) قولاغك دلوكى (شحمة الاذن نرمهٔ كوشه) قولاق يومشاغى (صملاخ * ريم كوش)
قولاق چركى (ذفرى: بنا كوش) قولاق ديبى كه قولاق توزى تعبير اولنور (وطف *
موى كوش) قولاق ايچنده بتن قيل وقاش وكيرپك قيللرى چوق اولمغه دخى ديرلر
(وجه روى) يوز جمعه اوجه ووجوه (طلعة ومحيا مثله * عارض يكسوى روى) يوزك

قاموسده «موصل قبايل الرأس» كلامى بو معنايه قريبدر (منه)

بركسنه بركسه يه غلبه اتسه ركب يافوخ فلان ديرلر وكيجه نك اول وقتنده بوريسه ضرب يافوخ الليل ديرلر كذا فى الاساس (منه)

سكير عنزده واقع اولان نسخهٔ متعدده ده سين مهمله ايله واقع اولدى صواب اولان شين معجمه ايله در (منه)

بير جانبى (صفحة الوجه * پوست روى) يوزك دريسنك ظشره سى (شامه خال
كوشتين) بدنده اتدن اولان بنك كه وشى ايله اولانه شامه ديرلر جمعه شام وشامات
(جبهه پيشانى) آلين جمعه جباه (جبين يكسوى پيشانى) آلينك بر طرفى (جبينان
دوسوى پيشانى) آلينك ايكى طرفى (غضن الجوع پيشانى) آلين چاتوغى كه جبين پيشانى
تعبير اولنور جمعه غضون (سرخط پيشانى) آلين اوزرنده اولان شكنلر وكفده اولان
خطلره دخى سر ديرلر كويا منبور خطلر بعض رموزه اشارت اوله وعلم كفده كتب
ورسائل تأليف اولنمشدر وجمله سى امور ظنيه در جمعه اسرة واسرار واسارير (وجنه
رخسار) يناق كه صحيفهٔ وجهدن مرتفع اولمشدر جمعه وجنات (خد: رخ) يناق ويوزه
دخى ديرلر جمعه خدود (خال) معروفدر كه اول نقطهٔ سياه كه بدنده اولور پس شامه ات
بكى تعبير اولنساندن وخال سياه بكدن عبارت اولور جمعه خيلان (حاجب ابرو) قاش
اصلنده مانع معناسنه در قاش دخى كوزه بعضى توز اوچوب دوشمكه مانع اولمغله بو اسم
ايله تسميه اولندى فسبحان القادر الحكيم جمعه حواجب (حجاج استخوان ابرو) قاش
آنك اوزرنده بتديكى كموك (عين: چشم) كوز جمعه اعين وعيون (طرف مثله (محجره
چشم خانه) ايچنده كوز اولان موضع جمعه محاجر (جفن پلك چشم) كوز قپاغى ج
اجفان وجفون (شفره جايكاه مژه) كيرپيك بتن موضع ج اشفار (هدب مژه) كيرپيك
جمعه اهداب (مقدم العين كوشهٔ چشم ازسوى بينى) كوزك بورون طرفندن اولان
كوشه سى كه كوز بيكارى تعبير اولنور (موق ومؤق وماق مثله (مؤخر العين * كوشهٔ
چشم ازسوى كوش) كوزك قولاق طرفندن اولان كوشه سى كه كوز قويروغى تعبير
اولنور (حملاق * كردا كرد اندرون چشم) كوز ايچنك چوره سى كه سرمه چكلدكده
آنى سياه ايدر وبركمسنه كوزين زياده فتح ايدوب نظر شديد ايله نظر ايتسه حملق الرجل
ديرلر جمعه حمالق وحماليق (مقله سپيدى وسياهىٔ چشم) كوزك آق وقره سنى جامع
بير شحمه در نظر معناسنه دخى كلور جمعه مقل (حدقه سياهىٔ چشم) كوزك بويوك
قراسى تحديق شدة نظردن كنايه در جمعه حدق واحداق (ناظر مردمك چشم)
كوز ببكى جمعه نواظر (انسان العين مثله) جمعه اناسى العيون (لعبة العين مثله) لعبة اصلنده
اطفالك بزدن آدم صورتنده ياپوب اوينادقلرى شيئه ديرلر كه آندن ببك ايله تعبير
اولنور فارسيده مردمك تسميه سى دخى بو معنايه بناءً شعراى عجم لعبتك ديرلر
ومحبوب مراد ايدرلر (بصر * بينايىٔ چشم) كوزك كور وجيلكى جمعه ابصار
(كوكب * نقطهٔ سپيد كه برسياهى چشم اوفتد) اول بياض نقطه كه كوزك قره سى
اوزره دوشر جمعه كواكب (قذاة خاشاك چشم) كوزه دوشن چوب جمعه قذى

فائده شيخ بهاء الدين آملى كشكولده ديدى كه اعلاى انفده بغايت اينجه ايكى منفذ واردر كه كوزلرك بيكارلرى طرفنه منتهى اولورلر كه اول منفذلردن كوزلره رايحه واصل اولور بو سببدندر كه كوزلر بد رايحه دن متأذى اولورلر وصوغان استشمام اولندقده كوزلردن ياش كلور وكوزلرده اولان بعض رطوبات غليظه اول منفذلردن بورونه كلوب بوروندن طشره يه سيلان ايدرلر واكر اول منفذلر اسبابدن بر سبب ايله منسد اولسه كوزلرده اولان طشره چيقميوب كوز آغريلرى حادث اولور نته كيم عربده اولور واتهى وسبب انسداد منفذا كثريا فاسد بخارلر استشمامى در مثلا مصرده بول حمار سببى ايله بخار فاسد چوق اولمغله اهل مصرك كوزلرى عليل اولورلر والله اعلم (منه)

لفظ كوكب بياض مزبوره اطلاق اولنديغى كوكب السماءدن استعاره طريقيله اولمق ملاحظه اولنور لكن قاموسده الكوكب النجم وبياض فى العين كلامى حقيقة اولمسين اشعار ايدر (منه)

(دمعه اشك) كوزياشى جمعه دمع ودموع وادمع (عبره مثله) جمعه عبرات (مدمع ✻ جاى اشك درچشم) كوزده كوزياشى جمع اوله جق موضع كه كوزك ايكى طرفيدر جمعه مدامع

فصل الانف

انف بينى) بورون جمعه انوف واناف (خرطوم بنى كلان) بويوك بورون وفيل بورننده استعمال شايعدر جمعه خراطيم (غمص) كوزده اولان قورى چپاق كه خوابدن بيدار اولدقده كوز لرده اولور (رمص) كوزده اولان ياش چپاق كه فارسيده چپاغه ژفك تعبير ايدرلر (عرنين بن بينى) بورونك ديبى كه ايكى قاش بربره جمع اولديغى موضعك التنده بورونده قوۀ شامه اولان موضعدر جمعه عرانين (قصبه استخوان بينى) بورون كموكى ناى بينى دخى ديرلر جمعه قصب وقصبات (ارنبه سربينى) بورون اوجى جمعه ارانب (مارن نرمۀ بينى) بورونك يومشق يرى (منخر) ميمك فتحى وخانك كسرى وميم وخانك كسرى لغتدر (سوراخ بينى) بورون دلوكى جمعه مناخر (وتره ديوارك بينى) بورون ديوارى كه تحريف ايدوب بورون ديره كى ديرلر (خيشوم ✻ اندرون بينى) بورون ايچى كه مقدم دماغده حس مشترك اولان موضعه متصل اولان موضع كه ككيز تعبير اولنور جمعه خياشم (مخاط آب بينى) بورون صويى كه سوموك تعبير اولنور فارسيده خلم ديرلر جمعه امخطة

فصل الشفة

(شفه لب) دوداق جمعه شفاه (فم دهان) آغيز (فوه مثله) جمعه افواه (نكهة بوى دهن) آغيز قوقوسى (حنك كام) طمق جمعه احناك (لحى استخوان زنخ) چكه كموكى كه صقال بتن موضعدر جمعه لحى (فك مثله (شدق كوشۀ دهان) آغيز بوجاغى كه آوورد تعبير اولنور جمعه اشداق (لعاب آب دهان) آغيزدن آقان صو (بزاق خيو) توكروك (بصاق وريق ورضاب مثله (فلق الفم شكاف دهن) آغزك طولاً وعرضاً شقى (سن دندان) ديش مطلقا جمعه اسنان (ضرس مثله) جمعه اضراس (ثغر دندان پيشين) اوك ديش كه دورت اولور جمعه ثغور (راضع دندان شيرخواره) سودامن معصوملرك ديشى جمعه رواضع (ثنيه يكى ازچهار دندان پيشين) دورت اول ديشك برى جمعه ثنايا (رباعيه يكى ازچهار دندان كه پس ازثنايابود) ثنايادن صكره اولان دورت ديشك بريدر جمعه رباعيات (ناب يكى ازچهار دندان پشتر) نيشتر ديدكلرى دورت ديشك برى جمعه انياب (عارض مثله) جمعه عوارض (ضاحكه دندان خنده) كولك وقتنده ظاهر اولان دورت ديشك برى كه اضراس ايله انياب ميانده در جمعه ضواحك (طاحنه دندان آسيا) دكرمن كبى طعام ازه جك اون ايكى ديشك برى كه دندان خاينده ديرلر ضاحكه نك آردنده هر طرفده اوچ ديش كه آلتيسى آلتده وآلتيسى اوستنده اولور جمعه طواحن

درت سيورى ديشدر ايكيسى يوقارو ده وايكيسى اشاغيده اولوركه توكيده كوپك ديشى ديرلر (منه)

(رحا)

(رحا مثله) جمعه ارحاء (ناجذ يكى ازچهار دندان كه پس ازطواحن بود) طواحندن صكره اولان درت ديشك برى ديشلرك نهايتنده ايكيسى آلتنده هر طرفده بر وايكيسى اوستنده هر طرفده بر وبوديشه سن حلم وسن عقل ديرلركه يكرمى ياشندنصكره بتر جمعه نواجذ (لثه كوشت بن دندان) ديش ديبنده اولان ات كه ديش اتى تعبير اولنور جمعه لثاث (لسان: زبان) ديل جمعه السنه والسن (مقول مثله) جمعه مقاول (لهجه جاى سخن از زبان) لسانده حروف ادا اولنان موضع زبان وكنارۀ زبان ايله دخى تفسير اولندى جمعه لهجات (عذبه سر زبان) ديليك اوجى جمعه عذبات (اسله مثله) جمعه اسلات (عكده بن زبان) ديلك ديبى جمعه عكدات (عكره مثله) جمعه عكرات (حلق كلو) بوغاز جمعه حلوق (حنجره: ناى كلو) بوغاز دلوكى جمعه حناجر (حلقوم مثله) جمعه حلاقم (بلعوم رهكذر طعام وشراب) طعام وشراب مرور ايدن موضع كه فارسيده كلوى سرخ ديرلر جمعه بلاعم وبلاعيم (مرى مثله (غلصمه سر ناى كلو) بوغاز دلوكنك باشى (لهاة ملاژه) بوغازك نهايتنده اولان ات پارەسى كوچك دل تعبير اولنور جمعه لهاولهوات (ذقن زنخ) اكك جمعه اذقان (نونه كوزنخ) اكك چوقورى كه چاه زنخدان دخى ديرلر (عنفقه ريش بچه) الت طوداغيله ذقن ما بيننده بتن قليجغزلر عنفق اصلنده برنسه نك خفتنه وآزلغنه ديرلر (لحيه ريش) صقال جمعه لحى (شارب بروت) بيق جمعه شوارب (سبله سر بروت) بيق اوجى كه قولاقلر جانبنه ممتد اولمشدر جمعه سبال (عثنون سرريش) صقال باشى كه سينه جانبنه نازل اولمشدر جمعه عثانين (عنق كردن) بوغاز جمعى اعناق (رقبه كردن) بويون جمعه رقاب ورقبات (نقرة القفا كو قفا) اكسه چقورى (اخدعرك كردن) بويون طمرى (حبل الوريد مثله (طليه پيش كردن) بويونك اوكى كه صدر جانبىدر آردينه قفا ديرلر جمعه طلى (ودجان دورك بود درسوى وريد) وريد ديدكلرى طمارك ايكى جانبنده واقع ايكى طمردر بعضيلر وريددر ديديلركه شاه طمار ديرلر (جيد كردن) بيون جمعه اجياد (مقلدجاى كردن بند) قلاده طاقدقلرى موضع (منكب دوش) اوموز جمعه مناكب (عطف نيمۀ تن) بدنك ياريسى يعنى انسانك برجانبى جوهرى ديديكه عطف انسانك باشندن وركنه وارنجه اولان عضوك برجانبىدر بعض نسخه ده كيسوى آدمى ايله تفسير اولندى وبعضنده دوسوى كردن واقع اولدى جمعه اعطاف (عاتق ميان دوش وكردن) اوموز باشيله بويون ميانده اولان عضله جمعه عواتق (كاهل ميان دوشانه) ظهر جانبنده ايكى كوركك مابينى كه ميان دوش ايله دخى تفسير اولندى صاحب ديوان مقدم الظهر الى العنق ايله تفسير ايتدى جمعه كواهل (غارب مثله) اصلنده دوه نك سناميله عنق مابيننه ديرلر صكره مطلقا موضع

صوت صهصلق آواز سخت شديد اولان آوازه طرزى ايضاح ده ديدى كه صهصلق لفظى صلق دن مأخوذ در صوت شديد معناسنه وصهلدن مأخوذ اولمق دخى محتملدركه اكاصاد وقاف الحاق ايتديلر زياده لك معناسى افاده ايچون مرزوقى ديدى كه صهصلق عجوز ضحابه يعنى شديد الصوت اولان پيره زن معناسنه وضرب صهصلق ديرلر شديد معناسنه فيروز آبادى ديدى كه صلق اى صات صوتا شديدا كاصلق وخاتونى وجع ولادت اخذ ايتمكله فرياد ايتدى ديه جك يرده تصلقت المرأة ديرلر (منه)

بركمسنه هلاكه قريب اولمش ايكن نجاة بولسه افلت بجريعة الذقن ديرلر وجريعا الذقن يعنى خلاص بولدى نفسى موضع ذقنه ايكن (منه)

حبلك على غاربك استديكك يرده كز ديه جك يرده ضرب اولنور (منه)

مذكوره اطلاق ايتديلر جمعه غوارب (ترقوه ❊ چنبر گردن) بويون حلقه‌سنك
كوكی جمعه تراقی (يد ❊ دست) ال جمعه ايدی و(يمين ❊ دست راست) صاغ ال (يمنی مثله)
(ميمنه سوی راست) صاغ طرف (شمال دست چپ) صول ال (يسری ويسار مثله)
(ميسره سوی چپ) صول طرف (مشأمه مثله) (كتف شانه) كورك كه اوموز باشنك
آردنده برعريض كوكدر جمعه اكتاف (ابط بغل) قولتوق جمعه آباط (صنان كند
بغل) قولتوغك بدرايحه‌سی بيت كنديده بغل نعوذبالله ❊ مردار بآفتاب مرداد
(ثغره موی بغل) قولتقده بتن قيل (عضد بازو) درسكدن كتفه وارنجه اولان عضو
جمعه اعضاد (ضبع ميان بازو) بازونك اورته‌سی مطرزی ديديكه ضبع بانك سكونيله
عضددر بعضيلر بازونك وسطی وبعضيلر بازونك ايچ طرفيدر ديرلر جمعه اضباع
(فريصه كوشت ميان شانه وتهی گاه كه درترسيدن لرزد ازهمه ستوران) اولات كه
كورك ايله بوش بوكور ميانده اولور هرحيوانده وخوف وقتنده اولات تيترر
جمعه فرائص (عضله : كوشت بازو) بيلك اتی كه بالق اتی وسيكرلوات تعبير اولنور
جمعه عضل وعضلات (مرفق آرنج) بيلك ايله قول كوكلری قاووشديغی موضع كه
ديرسك تعبير اولنور فارسيده آرج ووارن دخی ديرلر ودرسكله اتكا اولنه‌جق
يصديغه مرفقه ديرلر جمعه مرافق (ساعد رش) ديرسك ايله كف ماييننده اولان
اولان كوك كه قول تعبير اولنور جمعه سواعد (ذراع از آرنج تاسرانكشتان) ديرسكدن
پارمقلرك اوجنه وارنجه اولان عضوكه فارسيده گز ديرلر جمعه اذرع (باع باز)
قولاج جمعه ابواع (معصم جای دست ابرنجن) ال بيلازيكی طاقدقلری موضع جمعه
معاصم (رسغ خردۀ دست) بيلك جمعه ارساغ (الكحل رك تن) بدن طمری قولده اولان
اوچ طمرك اورته‌ده واقع اولان طمردركه اكا عرق الحيوة ديرلر عرق الكحل ديمك
جائزدكلدر شيئك نفسنه اضافتی قبيلندن اولور (قيفال رك سر) باش طمری كه ذكر
اولنان اوچ طمرك اولكی طمريدر معرب در (باسليق رك زيرين) اوچ طمرك جمله‌دن
اشاغی اولان طمركه رك شش دخی ديرلر (كف پنجه) باش پارمغی مشتمل اولان ال آيه‌سی
جمعه اكف (جمع الكف مشت) يومروق كه پارمقلری كف ايچنه جمع وضم ايتمكدن
عبارتدر جمعه اجماع (راحه اندرون پنجه) ال آيه‌سی كه پنجه‌نك ايچ طرفيدر جمعه
راح (سرخط پنجه) آوج ايچنده طولاً وعرضاً چكيلن خطلر جبهه‌ده اولان خطلره
دخی اطلاق اولنديغی بوندن اقدم مرور اتدی جمعه اسرار (اصبع انكشت) پارمق
جمعه اصابع (ابهام انكشت بزرك) باش پارمق انكشت نر دخی ديرلر جمعه اباهيم
(سبابه انكشت شهادت) شهادت پرمغی انكشت دشنام دخی ديرلر (سباحه ومسبحه ودعاءه

معلوم اوله كه يد لفظنك جمعی ايدی وايدی لفظنك جمعی ايادی كلور ولفظ يد الده حقيقة ونعمتده مجازا استعمال اولنور وعلامهٔ تفتازانی علم بيانده لفظ يد جارحه ونعمة بيننده مشترك اولمق اوزره نعمة معناسنه اولورسه جمعی ايادی كلور مخفی اوليه كه يد لفظنك اصلی يدی در وفعل صيغه‌سی افاعل اوزره جمعلنمز ابوعمرو العلا ديدی كه ايادی نعمتده وايدی اعضاده استعمال اولنور لكن اخفش عكس دخی اولور ديدی وسيد شريف شرح مفتاحه‌ده ديدی كه ايادی نعمده حقيقة عرفيه‌در اگرچه اصلنده ايده استعمالی مجازدر (منه)

خرده حيواناتك طرناغندن بوقارو شكال يعنی دوشاق وضع ايتدكلری موضعه ديرلر الده بيلك منزله‌سنده‌در (منه)

لفظ اصبعده اون لغة واردر همزه‌ده حركات ثلاثه وهر حركت ايله باده دخی حركات ثلاثه لغة اولمغله طقوز اولور اونجيسی اصبوع‌در (منه)

(مثله)

مثله (وسطی ❊ انكشت ميانكی) اورته پارمق (بنصر ❊ انكشت چهارم) دردنجی
پارمق (خنصر كالوج) جمله پرمقلردن كچوك پارمق فارسيده كابليج دخی ديرلر
واياق پرمغنك كوچكنه دخی ديرلر جمعه خناصر (برجمه بند انكشت) پارمق
بوغونی عقدة الاصابع كبی جمعه براجم (سلامی ❊ استخوان انكشت) پارمق كوكی
وحديث شريفده واقع اولدی كه علی كل سلامی من احدكم صدقة ويجزیٔ من ذلك ركعتان
يصليهما من الضحی مصنف فائقده ديدی كه زجاج ديدی كه سلاميات اصابع انساندن
ايكی مفصل ماييننده اولان كوكلردر ابن الانباری ديدی كه سلامی اوفاق كوكلردن
مجوف اولان كوكدر جمعه سلاميات (انمله سرانكشت) پارمق اوجی جمعه انامل (بنانه
مثله) جمعه بنان (ظفر ناخن) طيرناق (فوقه نقطهٔ سپيد ناخن) طيرناق اوزرنده اولان
بياض نقطه كه صبيانك طيرناغنده حادث اولور جمعه فوق (تف ❊ شوخ ناخن)
طيرناق چركی كه طيرناق ايله ات اره‌سنده اولور ريم ناخن دخی ديرلر جمعه اتفاف
(شبر بدست) قاريش جمعه اشبار (فتر ❊ نيم بدست) ياريم قاريش جمعه افتار معلوم
اوله كه شبر باش پارمغك باشيله خنصرك باشی ماپينی در وفتر باش پارمغك باشيله مشيره
يعنی سبابه باشی ماپينی در (ظهر ❊ پشت) ارقه جمعه ظهور واظهار (قرا مثله) جمعه اقرا
(ازر مثله) جمعه ازور (مطا) فتح وقصر ايله (مثله) جمعه امطا (صلب استخوان
پشت) ارقه كوكی فارسيده پشتمازه دخی ديرلر جمعه اصلاب (كتد) كورك ايله آرقه ميانی
(يربوع) ذنوب ارقه اتی (قوت) ايكی پارمق ميانده اولان فرجه (متن يكسوی پشت) ارقه‌نك
برجانبی جمعه متون (ثبج ❊ ميان پشت) ارقه اورتاسی كه ايكی كورك اراسی تعبير اولنور
جمعه اثباج (نخاع ❊ مغز پشت) اوكورغه كوكنك ايچنده اولان ايلك كه براوجی
دماغه وبراوجی آرقه‌نك نهايتنه منتهی اولور كه قوقار ايلك تعبير اولنور فارسيده حرام
مغز ديرلر (حيط الرقبه مثله (فقره مهرهٔ پشت) ايكی جانبدن كلن اوكورغه كوكلرينك
بری برينه متصل اولديغی موضعده اولان يومری كوك جمعه فقر (فقاره مثله) جمعه فقار
سيف ذوالفقاره ذوالفقار تسميه اولنديغی اوزرنده فقرات ظهر كبی خطوط اولديغی
ايچوندر (محجمه حجامتگاه) باشده حجامت اولنه‌جق موضع جمعه محاجم (جنب پهلو) يان
كه ايكو كوكلری اولان طرفده قولتوق التندن بل كوكنه وارنجه اولان عضو
صكره هرشيئك جانبنه اطلاق ايتديلر جمعه جنوب (دف مثله جمعه) دفوف (شق مثله)
(ضلع ❊ استخوان پهلو) ايه كو كوكی كه قابورغه تعبير اولنور جمعه اضلاع واضلع (شرسوف
نوك استخوان پهلوبسوی شكم) قبورغه كوكنك قارين طرفنه اولان اوجی جمعه
شراسيف (سنسن نوك استخوان پهلوپسوی پشت) قبورغه كوكنك آرقه طرفنه اولان

درويش اولان كمسنه‌يه تغير تسميه اولنديغی احتياج فقرات ظهرينی كسر ايتديكی ايچوندر فقير بمعنی منثوردر (منه)

اوجی جمعه سناسن (طغطفه) طانك فتح وكسری لغتدر (كوشت پهلو) ایه كوكوكلرینك
اوزرنده اولان ات جمعه طفاطف (كشح تهیكاه) بوش بوكور جمعه كشوح (خاصره
مثله) جمعه خواصر (خصر مثله) جمعه خصور (حشا) قصر ایله (اندرون تهیكاه) بوش
بوكورك ایچ طرفی كه الات شكم ایله دخی تفسیر اولنور یعنی قارن دیدكلری موضعك
مهماتی صراحده اندرون بدن واقع اولدی جمعه احشا (نحر سر سینه) سینه نك مقدمی
كه بوغازه طاقدقلری قلاده اول موضعك اوزرینه واقع اولور و سینه یه دخی دیرلر
جمعه نحور (صدر سینه) كوكس جمعه صدور (كلكل مثله) جمعه كلاكل (حیزوم* كردا
كرد سینه) كوكسك جمیع جوانبی و میان سینه ایله دخی تفسیر اولندی ج حیازیم
(لبه* میان سینه) كوكس اورته سی كتب معتبره ده منحر و موضع قلاده ایله تفسیر اولندی
بعض نسخه ده واقع اولان سر سینه تفسیری بو معنایه مناسبدر جمعه لبات (تربیه استخوان
سینه) كوكس كموكی كه كوكس تخته سی تعبیر اولنور كه ترقوه ایله تندوه ما بینی در جمعه
ترایب (ثغره گوسینه) كوكوس چقوری كه بویون خلقه سی كموكلرینك اورتاسنده
در جمعه ثغر (جانحه پهلوی سینه) كوكسك التنده اولان ایكی طرفدن كوچك قبورغه
كموكی كه ككرك تعبیر اولنور جمعه جوانح (ثدی پستان زن) خاتونلر ممه سی جمعه ثدی
(ثندؤه) همزه ایله اولورسه ثانك ضمی همزه سز اولورسه ثانك فتحی ایله در (پستان
مرد) ارلر ممه سی جمعه ثنادی (حلمه سر پستان) ممه نك باشی جمعه حلمات (احلیل* سوراخ
پستان) ممه نك سود چیقه جق دلوكی جمعه احالیل (قلب دل) یورك كه روح حیوانیك
منبعی در جمعه قلوب (جنان مثله) جمعه اجنه (روع وخلد: وبال: وضمیر مثله جمعه
ضمائر (فؤاد مثله) جمعه افئدة (حبة القلب دانهٔ دل) یوركده اولان سیاه نقطه كبی اولان
قان ثمرة القلب دخی دیرلر (سویدا مثله) میان دل ایله دخی تفسیر اولندی جمعه سواید (مهجه
خون دل) یورك قانی و مطلقا قانه دخی اطلاق اولنور جمعه مهج (شغاف پوشش دل)
یوركك پرده سی كه اوزرینی احاطه ایتمشدر (وتین* رك دل) یورك طمری كه منقطع
اولسه صاحبی هلاك اولور (نیاط * آویزهٔ دل) اول قالین طمردر كه یورك آنكله وتینه
آصلمش در نوطدن مأخوذدر آصماق معناسنه و فؤاد ایله دخی تفسیر اولندی (بطن
شكم) قارن جمعه بطون (جوف اندرون شكم) قارنك ایچی جمعه اجواف (حشوه
هرچه اندرون شكم بود) هرنه كه قارنك ایچنده اوله (قبه هزارخانه) قرق بایر
دیدكلری كه شكنبه نك باشنده اولور بعضیلر شیردان تعبیر ایلدیلر (فحث و حفث مثله)
(عفج روده كان فراخ) واسع باغرسق كه كودن باغرسغی تعبیر اولنور جمعه اعفاج
(سره ناف) كوبك معلوم اوله كه سره وسط بطنده اولان چوقور موضع در

زدر سینه نك یوقارو
طرفی كه فرسده ضیق
ممدوحه در و لبانی
واسع اولمق ممدوح
اولدیغی كبی و لبان
فیروزآبادی دیدیكی
اوزره صدر یاوسط
صدر ما بین الثدیین
ذوات حافرك
صدری در (منه)

میدانی لفظ ثدی
رجل و مرأه ممه سنه
اطلاق اولنور و ثندوه
ممه نابت اولان موضعدر
دیدی جوهری
و صاحب جامع كلامنه
موافقدر لكن فیروز
آبادی ثدی امرأیه
مخصوص یاخود
رجل و مرأه یه عامدر
(منه)

بركمسنه امید اولنه جق
كمسنه دن امید وار
اولسه عاط من غیر ابواط
د ضرب مثل اولنور
(منه)

ومعصوملرك كوبكندن قابله نك قطع ایتدیكی نسنه یه سر دیرلر سره دیمزلر زیرا سره قطع
اولنماز عرفت ذلك قبل ان یقطع سرك دیمك كرك سرتك غلطدر جمعه سرر (عكنه
شكن شكم) زیاده سموزلكندن قارنیك دریسنده حادث اولان شكن جمعه عكن (كبد
جكر) كه معروفدر جمعه اكباد (طحال سپرز) طلاق جمعه طحل و طالاق مرضنه دخی
طحال دیرلر یقال به طحال ای داء الطحال (رئه: شش) آق جكر كه اویكن تعبیر اولنور
(معده) میمك فتحی و عینك سكونی ایله (جایگاه طعام) انسانده طعام طوره جق موضع
كه قورسق تعبیر اولنور و سائر حیواناتك قورسغنه كرش دیرلر لكن اول قوزی
و اوغلاق كه اوت اوتلامغه باشلامزدن مقدم قورسقلرینه انفخه دیرلر (كلیه كرده)
بوكرك جمعه كلی (ترب: غلاف كرده) اول یاغ كه بوكركلری احاطه ایتمشدر (معا: روده)
باغیرساق جمعه امعاء (مصیر مثله) جمعه مصران و جمع الجمعی مصارین كلور (حویه: چرب
روده) باغیرساق اوزرنده اولان یاغ و یاغلو بغیرساغه دیرلر جمعه حوایا (شحم تیه) ایچ یاغی
جمعه شحوم (مراره زهره) اود (مثانه* جایگاه بول) بول طوره جق ظرف كه قاووق
تعبیر اولنور فارسیده شاشه دان و كمیزدان دخی دیرلر (بول شاشه) معروفدر كمیز دخی دیرلر
جمعه ابوال (منی) تشدید ایله در تخفیفی جائزدكلدر (آب مردی) رجولیت صویی كه
معروفدر (مذی) تخفیف و تشدیدی لغتدر لكن تخفیف اكثردر (آب نشاط) شوق
صویی كه توقان و ملاعبهٔ خواتین وقتنده ذكردن سیلان ایدن ماء رقیق در یقال كل
ذكر یمذی و كل انثی تقذی (ودی) تخفیف ایله درامو ی دیدی كه الفاظ ثلاثهٔ مذكوره
جمله سی مشدددر (آب مردی كه پس از شاشهٔ آید) رجلك ذكرندن بولدن صكره
سیلان ایدر (نطفه* قطرهٔ آب پشت) منیدن برقطره و مطلقا منی معناسنه دخی كلور
جمعه نطف (رحم زه دان) اول جلد رقیق كه جنین آنك ایچنده تكون ایدر فارسیده
بچه دان دخی دیرلر جمعه ارحام (سلا) فتح و قصر ایله (مثله) و اكثر كتب لغتده سلا اول
جلد رقیق در كه ولد والده سندن تولد ایتدكده اكثریا آنكله چیقار و انسانده اولان
جلد رقیقه مشیمه و سائر حیواناتده اولان جلد رقیقه سلا دیرلر دیو واقع اولدی جمعه
اسلاء (ورك: سرون) اویلق دیدكلری عضوك نهایتنده اولان یومروكوك كه اوجه
تعبیر اولنور جمعه اوراك (عورة اندام نهان) رجل و مرأه دن ستری واجب اولان
اعضا كه لسان شرعده بین ما تحت السرة والركبة تعبیر اولنور فارسیده شرم مردم دیرلر
جمعه عورات (سوءه مثله) جمعه سوآت (فرج اندام پیشین مرد و زن) رجل و مرأه نك
اوكنده اولان موضع معهود (قبل مثله (دبر اندام پسین مرد و زن) رجل و امرأه نك
آردنده اولان موضع معهود كه فارسیده كون دیرلر (مقعد* نشستگاه) اوتوراق یری

فیروزآبادی دیدی كه
مهبل دنزل و زنده رحم
یا اقصای رحم یا رحده
مسلك ذكر یا فم الرحم
یار جدن موضع ولد در
(منه)

فرج اصلنده شق معناسنه
در صكره عورتدن
كنایه اولندی (منه)

دیدکلری عضو جمعه مقاعد (کفل کونسته) ایکی اوجه کوکنك آرقه طرفنده اولان
مابینی که حیواناتده صاغری تعبیر اولنور جمعه اکفال (عجیزه کونستهٔ زن) خاتونلرك
ایکی اوجه کوکنك مابینی وهر شیئك صوکنه ودیبنه دخی دیرلر جمعه اعجاز (ردف
میان دوسرون) کفل مرادفیدر جمعه ارداف (است سوراخ کون) دبرك دلوکی که
فارسیده بن دخی دیرلر جمعه استاه (فقحه حلقهٔ کون) دبرك دلوکی اطرافنی احاطه
ایدن حلقه جمعه فقاح (سرم اندرون کون) دبرك ایچ طرفی که مجری الروث دیرلر
جمعه اسرام (عانه: زهار) قاسیق (شعره ٭ موی زهار) قاسیقده بتن قیل صراحده
خاتونلرك قاسیغنه مخصوص در دیدی فیروز آبادی کلامندن اطلاق فهم اولنور (ایر ٭
اندام مرد) رجلك آلت تناسلی که کیرونره دخی دیرلر جمعه ایور (سه مثله) کتب لغتده
مسطور اولان بودر که سته است وعجز وحلقهٔ دبر معناسنه در کاهی تایی حذف ایدوب
سه دیرلر وفی الحدیث الدین وکاء السه ولفظ است سته دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور
زیرا جمعنده استاه دیرلر (ذکر مثله) جمعه مذاکیر معلوم اوله که لفظ ذکر ایکی معنایه اطلاق
اولنور اولا فحل یعنی ارکك معناسنه که انثی مقابلیدر جمعی ذکور وذکران وذکاره
کلور ثانیاً عوف یعنی عضو معهود معناسنه جمعی مذاکیر کلور علی غیر القیاس کویا فحل
وعوف مابینی فرق ایچون بووجه اوزره جمعلندردیلر اخفش دیدی که مذاکیر
برجمعدر که مفردی یوقدر عبادید وابابیل کبی (زب: نرهٔ کودك) اطفالك ذکری
ومطلقا ذکر معناسنده استعمالی شایعدر جمعه زببة وزباب (احلیل: سوراخ نره)
ذکرك دلوکی که مخرج بولدر فارسیده نای نره دخی دیرلر جمعه احالیل (کمره: شر نره)
ذکرك باشی که فارسیده ختنه کاه یعنی سنت موضعی دیرلر جمعه کمر وکمرات (خشفه مثله)
جمعه خشف وخشفات (فیشه مثله) جمعه فیاشل (اقلف بی ختنه) سنتسز کمسنه
جمعه قلف (اغلف مثله) جمعه غلف اغرل جمعه غرل (قلفه وغلفه پوست ختنه) سنت
وقتنده قطع اولنان دری (خصیه خایه) معروف درکه خایه نك برینه اطلاق اولنور
جمعه خصی (خصیان هردو خایه) خایه نك ایکیسی معا (خصی خایه کشیده) خایه سی
چکوب چیقرلمش که خادم تعبیر اولنور جمعه خصیان وخصیه (بیضه: تخم خایه)
خایه نك یمورطه سی جمعه بیض (صفن ٭ پوست خایه) خایه نك دریسی یعنی ظرفی
اولان جلد جمعه اصفان (مجبوب همه بریده) جمله ذکر وخایه سی کسیلش کمسنه
جبّیدن مأخوذدر قطع معناسنه (مخنث ٭ بی رشك) عارسز وغیرتسز کمسنه انخناثدن
مأخوذدر بوکولوب ایکی قات اولمق معناسنه مخنث اوغلانه مخنث تسمیه اولندیغی
بوجهتدندر فارسیده پشتی وهیز دخی دیرلر هاء هوز ایله لکن حیز حا حطی ایله غلط

صراحده نبتت شعرته ای شعر عانته کلامی بو معنایی تأیید ایدر (منه) وفی المثل ابره اطول من ابر حرث مخفی اولمیه که
طول ابو کثرت اولاد دن کنایه در اصمعی دیدی که حرث مدت کورك (٧٤) یکرمی بر مذکر اولادی وار ایدی . حضرت ع
رضی الله عنهدن
روایت اولنان من
یطل ایر ابیه تنطق به
مثلی دخی بو معنایه
مبنی در یعنی اول
کمسنه که انك قرداشلری
چوق اوله آنلر ایله
قوت بولور نطاق
صبی ایله ظهر قوت
بولدیغی کبی (منه)
ابن خلکان روایت
ایتدی که سلیمان بن عبد
الملك مدینهٔ منوره ده
اولان عامله تحریر
ایتدی که اخص المخنثین
یعنی مدینه ده قاچ مخنث
وار ایسه تعداد واحصا
ایله قضایا احص لفظنده
اولان حرف حانك
اوزرینه بر نقطه واقع
اولدی که معناسی
مدینه ده اولان مخنثلرك
خایه وذکرلرن قطع
ایله دیمك اولور عامل
مذکور جمله مخنثلری جمع
ایدوب اخصا ایتدی
مخنثلر بو خصوصدن
ممنون اولوب
بعضیلری ما کان
اغنانا عن سلاح لانقاتل
دیدی وطویس
دیدی که اف لکم
ماسلبتمونی الامیزاب
بولی انتهی وطویس
مزبور شوملق ایله
معروف اولمغله اشأم
من طویس مثلی مشهور
اولمشدر مدینهٔ منوره ده
اولا اسمی طاوس ایدی
مخنث اولدقده طویس
تسمیه ایتدیلر وعبد
النعیم آنك لقبی در
وکندو حقنده دیدی که
نظر انی عبد النعیم انا طاوس الجحیم وانا اشأم من یمشی علی ظهر الحطیم وانا کاثم لام ثم نم فاف حشو میم (منه) دلال مدینه (مشهور)
مختثلردن بر مشهور مخنثدر سلیمان بن عبد الملك خلافتنده مدینه والیسی اولان ابن حزم الانصاری انی اخصا ایتمشدر (منه)

مشهور در هندوشاه نخجوانی دیدی هیز اصلنده حمامده استعمال اولنان طاس معناسنه در
طاس مذکور حمامه کیرن کمسنه لردن دریغ اولنمیوب استعمالی مبذول اولمغله علی طریق
الاستعاره مخنث اوغلانه اطلاق اولندی وبر اوغلان زیاده صفهٔ مذمومهٔ خناثت ایله
موصوف اولسه اخنث من دلال دیو ضرب ایدرلر (خنثی ٭ آنکه هردو آلت دارد)
اول کمسنه که هم ذکری هم فرجی اوله جمعه خناثی (عنین ٭ آنکه کان نتوان کرد)
اول کمسنه که جماع ایتمکه قادر اولمیه (رکب ٭ زهار زن) خاتونك قاسغی که آنده قیل بتر
وبعضیلر رجل ومرأه نك قاسغنه شاملدر دیدی جمعه ارکاب (حر ٭ کس) خاتونك
فرجی اصلنده حرح در حاء ثانیه حذف اولنوب تشدید وتخفیفی جائزدر جمعه احراح
(اسکه ٭ کنارهٔ کس) فرجك کناری (بظر ٭ خروسهٔ کس) فرجك میانندن طشره
چیقان اوزونجه ات پاره سی که دیلاق تعبیر اولنور (بظراء: زن ختنه نا کرفته) سنت
اولنمش خاتون ومعهود ات پاره سی حد اعتدالدن اوزون اولان خاتونه دخی دیرلر
(عجیان میان پس پیش زن) خاتونك دبر وفرجی میانده اولان موضع (رفع نیدان دوران)
ایکی بودك آراسی ایکی بودینك مابینی واسع اولان خاتونه رفعاء دیر جمعه ارفاع (فخدران)
بود جمعه افخاذ (نسأ ٭ رك ران) بودلرده ایکی طمر در تا اوکجه لره وارنجه ممتد اولور عرق النسأ
دیدکلری غلطدر زیرا نسأ اول عرقك اسمیدر وا کحل دخی دیرلر جمعه انساء (رکبه زانو)
دیز جمعه رکب (رضفه ٭ کردنای زانو) دیز آغرشغی جمعه رضف (مابض کوز زانو)
دیزك آلتنده اولان چقور جمعه مآبض (ساق بوزه) بالدیر وبجاق دخی دیرلر فارسیده
شتالنك دخی دیرلر جمعه سوق وسیقان (ظنبوب ٭ استخوان ساق) ساقك کوکی
قروانیجك تعبیر اولنور جمعه ظنابیب (وظیف: جای پای برنجن) ایاق بلازکی طاقدقلری
موضع که فارسیده لنك دیرلر جمعه اوظفه صاحب مصرحه استخوان باریك درساق
وصاحب صراح باریکی ساق صاحب دستور زیر رسغ ایله تفسیر ایتدیلر که ذراعك اینجه
اولان موضعیدر (مجذم جای پای برنجن) بلازیکی طاقدقلری موضع که معروفدر
(مخلخل مثله) (کعب ٭ شتالنك) طوپوق که ساق ایله قدم ملاقی اولدیغی موضعده اولان
یومروکوکدر جمعه کعاب (عرقوب ٭ پی پاشنه) اوکچه اوزرنده اولان غلیظ سکیر جمعه
عراقیب (رجل پای) ایاق جمعه ارجل (قدم ٭ کف پای) آیاق آیه سی پیش پای ایله دخی تفسیر
اولندی جمعه اقدام (حماره پشت پای) ایاغك اوستی (احمص زیر پای که برزمین برسد)
ایاغك آلتنده اولان چقور که یره باصدقده طوقنماز اقوم الوسائل فی ترجمة الشمائل نام
تألیفمزده خمص الاخمصین شرحنده کرکی کبی بیان ایتمشزدر جمعه اخامص (انسی
سوی اندرون پای) ایاغك ایچ طرفی (وحشی سوی بیرون پای) ایاغك طشره طرفی (عقب

رجالده اولان ادره
یعنی دبه لیك کبی فرجده
حاصل اولان زیاده
لکه قرن عفل عفله
دخی دیرلر واول
خاتونه قرنا وعفلاء
تسمیه اولنور (منه)
میدانی کلامندن منفهم
اولور که قوروانجیك
تعبیر اولنان موضعه
ایبس دیرلر جمعی ایابس
کلور (منه)

پاشنه) اوکچه جمعه اعقاب والله اعلم بالصواب

فصل فى صفات الانسان

(ارأس * بزرك سر) باشی بیوك کمسنه قنوار وکروس وکباس مثله (صعل واصعر اصعل * خردسر) باشی کوچك کمسنه (افزع : درازموی) صاچی اوزون (اصمع خردکوش) قولاغی کوچك (ازهر * سرخ وسپیدروی) یوزی قیرمزیلی وآقلی کمسنه (اغر * سپیدروی) یوزی آق وبراق کمسنه (اشوه * زشت روی) چیرکین یوزلو (وقاح خیره روی) یوزی پك یعنی بی حیا که بی شرم وسخت روی دخی دیرلر (مخروط الوجه * درازروی) اوزون یوزلو مخروط الوجه ومخروط اللحیة اوزون یوزلو واوزون صقاللو که عرضلری اولمیه (کلثوم * کردروی) مدور یوزلو که یکاقلرینك ویوزینك اتی مجتمع اولمق معناسنه (مکلثم الوجه ومستدیر الوجه مثله (اخیل * باخال) بکلو کمسنه (اشیم * باخال کوشتین) اتدن بکلو کمسنه شامه دن مأخوذدر خال معناسنه جمعی شیم کلور مؤنثنده شیماء دیرلر (اکحل * سیاه چشم) سیاه کوزلو کمسنه که کوزینك اطرافنه سیاه غالب اولمغله سرمه چکمامش ایکن سرمه چکمش کبی سیاه کورینور که اندن خدایی سرمه لو تعبیر اولنور (اصلم * بریده کوش) قولاغی کسلمش وبورنی وقولاغی کسلمش کمسنه یه دخی اصلم دیرلر جوهری عبارتندن منفهم اولان بودرکه ایکی قولاغی معاً کسلمش اولان کمسنه یه اطلاق اولنور (اجدع * بریده بینی) بورنی کسلمش کمسنه جدعدن مأخوذدر بورون وقولاق وال وطوداق کسمك معناسنه وکسد کدنصکره یرنده باقی قلانه جدعه دیرلر (اهدل آویخته لب) طوطاغی صارقیق کمسنه آلت طوداق صارقیق اولدقده آصیلمش کبی کورنمکله آویخته تعبیر اولندی (العس سیه لب) طوداغی قره لعسدن مأخوذدر سیاهه مائل اولمق معناسنه مجبوبلرك طوداغی نوع ماسیاهه مائل اولمق عندالعرب ممدوحدر دوه آویخته لب اولمق ممدوح اولدیغی کبی (احوی والمی مثله) مؤنثی ملیادر (احور * سیه چشم) کوزی قرا کمسنه احل معناسنه وکوزینك بیکی زیاده سیاه وبیاضی زیاده بیاض اولان کمسنه ومؤنثی حوراء در (اشتر * دریده چشم) کوزینك قپاغی یرتق کمسنه که ییرتلاز تعبیر اولنور (اعمش آب ریزچشم) اول کمسنه که کوزینك همیشه یاشی آقرکه اندن شرلغنلی تعبیر اولنور (اعشی شب کور) کیجه کوزی کورمین (اجهر * روزکور) کوندوز کوزی کورمیان یقال رجل اجهر وامرأة جهراء یقال تسدر عینهما فى الشمس (انجل * فراخ چشم) کوزینك دائره سی بیوك وواسع اولان کمسنه (اشهل * میش چشم) قیون کوزلوکه صاری الا کوز (احول * کژچشم) اکری کوزلو کمسنه که اکثریا بری ایکی کورر **بیت** شبهه را دست تصرف نیست اندر وحدتش ❊ کی تواند دیدهٔ احول دودیدن روزرا (اشکل

افطح ، مقطح ، مصفح ، مفاطح پهن سر یعنی باشی یصی کمسنه (منه)

وفى المثل هو ازرق العین فلان کمسنه ده عداوت علامتی واردر دیه جك یرده ضرب اولنور اسود الکبد وسود الاکباد وصهب السبال دخی بو مقامده ضرب اولنور اصمعی دیدی که جمله سی اعدا صفتیدر (منه)

سرخ چشم) کوزینك بیاضنده قیرمیزیلق اولان کمسنه شکله دن مأخوذدرکه مذکور اولان قیرمزیلق معناسنه شهله کوزوك قراسنده اولان قیرمزیلقدر (ازرق * کبود چشم) کوك کوزلو کمسنه که فارسیده گربه چشم دیرلر (اخفش * تنك چشم) کوزی کوچك وطار اولان کمسنه (اقبل * آن که یکچشمش درپیش کردد) کوزینك بری پیکاری طرفنه مائل اولان کمسنه که شاشی تعبیر اولنور جوهری دیدی که قبل عین اولدرکه کوزك قره سی بورون طرفنه مائل اوله (اعور یك چشم) برکوزلو (اخیف آنکه یك چشمش کبود ویکی سیاه) برکوزی کوك وبرکوزی قره اولان که فارسیده زاغ چشم وترکیده چاقیر دیرلر (ممتع مثله) صاحب مصرحه کژچشم ایله تفسیر ایتدی (اعمی نابینا) کوزی کورمیان کمسنه (اکمه * نابینای مادرزاد) انادن کوزسز طوغان کمسنه (ضریر مثله (اشوش * آنکه بکوشهٔ چشم نکرد) تکبرندن ناشی کوز قویروغیله بقان کمسنه (اشم بلندبینی) بورنی یوکسك یعنی بورناز (السن * زبان آور) فصیح (السن مثله) مصقع فصیح مسلق سلاق مسلاق کلامی قوی اولان کمسنه (لقاعه) حاضر جواب اولان کمسنه (مفوه فیه) زیاد فصیح (ساکوت سکیت) همیشه خاموش اولان کمسنه (مکثار مسهب) چوق سویلیان کمسنه (هذار وهذارمه (بیهوده سویلین کمسنه (اخرس بی زبان) دلسز (جهوری * بلند آواز) سسی زیاده یوکسك اولان کمسنه (رخیم * نرم آواز) سسی یومشق وآلچق اولان کمسنه (افلح لب زیرین شکافته) آلت طوطاغی یاریق کمسنه (اعلم * لب زبرین شکافته) اوست طوداغی یاریق کمسنه (افوه * فراخ دهن) آغزی بیوك وواسع اولان کمسنه (افیخ فراخ کام) طماغی واسع کمسنه (اخرق * شکافته کوش) قولاغی ییرتق (افطس * پهن بینی) بورنی یاصی (اذلف مثله (اصلع * موی پیشانی رفته) باشنك اوکنده قیل اولمیان کمسنه وباشنك اکثر اجزاسنده قیل اولمیان کمسنه ده استعمالی شایعدر فارسیده کچل وترکیده کل دیرلر (احنس * آنکه سربینی اوجسته باشد) بورننك اوجی سیوری واورته سی چوکوك اولان کمسنه (اخنس کژبینی) بورنی اکری (اصجم کژدهن) آغزی اکری اساسده آغزی وبورنی اکری اولاندر دیدی (اکس * کوتاه دندان) دیشلری قیصه اولان (اروق درازدندان) دیشلری اوزون اولان کمسنه اساسده دیدی که روق اولدرکه اوست دیش ایکی آلت دیش اوزرینه کلوب واوزون اوله (مفلج الاسنان * کشاده دندان) دیشلرینك آراسی آچیق یعنی سکرك اولان کمسنه جوهری دیدی که فلج ثنایا ایله رباعیات ما بینی اوزاق اولمقدر ورجالدن ایکی ممه نك مابینی متباعد اولدقده رجل افلج دیرلر واوك دیشلر سیرك اولسه مفلج الثنایا دیرلر (اقلح زرددندان) دیشلری صاروکمسنه

اوقص اول کمسنه درکه بوینی قصیر اولغله کویا بوینی قیریلوب برطرفه مائل اولمش وقص قیرمق معناسنه در وقص فلان دیرلر دابه دن دوشوب بیونی منکسر اولسه کذا فى الزاهر (منه)

(ادرد پوسیده دندان) دیشلری چورومش کمسنه فیروز آبادی در دلغظنی ذهاب السن ایله
تفسیر ایتدی جوهری رجل اوردلیس فی فمه سن دیدی مصنف اساسده دیشلرك کوکی بری
برینه سورتلمك دیدی (اغ کرفته آواز) سسی طوتلمش کمسنه که بوغوق سسلی تعبیر اولنور
(الثغ شکسته زبان) دلی دوزاولمیان کمسنه که حرف رایی حرف یا تلفظ ایده که پلتك
تعبیر اولنور (الکن کرفته زبان) دیلی طوتلمش یعنی اسانده لکنت و آغیرلیق اولان کمسنه
که حروفی اداده زحمت چکر (ابکم * کنك) اناسندن دلسز طوغان کمسنه که فارسیده
لال دخی دیرلر (مکثار * بسیار سخن) چوق سوزلو کمسنه (مهذار * بیهوده سخن)
عبث و مالایعنی سویلین کمسنه (عیی * آنکه سخن نتوان کفتن) سوز سویلکه قادر
اولمیان کمسنه که بر حرفی ادا ایتمکیچون عظیم مضطرب اولور (سناط * کوسه)
معروفدر که اصلا یوزنده قیلدن اثر اولمز (اثط و کوسج مثله (اعسر * چپه) هر شیئی صول
الیله طوتن کمسنه (اعسر یسر * مردچپ وراست) هم صاغ الین وهم صول الین استعمال
ایدن کمسنه اعسر ایسر دیمك جائز دکلدر (اضبط مثله (اقطع بریده دست) الی کسلمش
کمسنه (اشل مثله) صراحده شلل لفظنی تباه شدن دست دیو تفسیر ایتدی یعنی ال فائده یه
یاره مق نه وجهله اولورسه اولسون (مقدود * در ازبالا) اوزون بویلی کمسنه (ربعه
میان بالا) اورته بویلو (مربوع مثله (مبطن بزرك شکم) بیوك قارنلی کمسنه (مهفهفه *
زن باریك میان) اینجه بویلو خاتون (منهوم * آنکه سیر نشود) اول طعامه حریص
کمسنه که هر نقدر اکل اتسه طویمیه (عتل * درشت کار) هر عملی غلظت اوزرینه
اولان کمسنه مثلا تکلم اتسه آدمك یوزینه بدبد چاغریر و بدبد سویلر (علج * درشت
خوی) بدخوی کمسنه که شدید اولمغله هر کز بر کمسنه ایله اختلاط ایتمز و بر طائفه که
کفاردن اصلا بر دین ایله متدین اولمامشلردر آنلره علج دیرلر جمعی علوج (جلف
ناکس و بی‌أدب) اصل زاده وحسیب ونسیب اولمیوب وادبسز کمسنه غلیظ الطبع
اولان کمسنه یه جلف دیرلر جمعی اجلاف (اجلح کل چکاذ) باشنك اورته سنك قیلی
دوکلمش کمسنه و باشنك ایکی طرفندن ویا اوکی طرفندن قیلی دوکولن
کمسنه یه دخی دیرلر (اجلی * پیش سر کشاده) باشنك اوکنك قیلی دوکولمش آچیق
قالمش (اصلع * بی موی) باشنك قیلی دوکلمش کمسنه صراحده صلع لفظنی بالتحریك موی
رفتکی پیش سر دیو تفسیر ایتدی صاحب مصرحه لفظ دغ ایله تفسیر ایتدی که فارسیده
باش کچل اولمغله جمله قیلی دوکولمکه دیرلر (ازعر ریخته موی) باشنك قیلی دوکولمش
کمسنه خواه کل اولمقدن و خواه غیری سببدن (شائب * سپیدموی) قوجالقدن صاچی
وصقلی آغارمش کمسنه (فاحم * سیاه موی) صاچی وصقلی کومور کبی سیاه اولان کمسنه

جاحظ روایت ایتدی که
ایکی کمسنه وار ایدی
بری ایمن و بری ایسر
یعنی بری صاغ و بری
صولاق صاغ اولان
همیشه صولاق اوزرینه
تفاخر ایدر ایدی
مزبورلری سرقه‌دن
اخذ ایدوب شرعا صاغ
المرینی قطع ایتدیلر
صولاق اولان صاغ
اولانه تفاخر ایتمکه
باشلادی صاغ دیدی که
ماعلمت للاعسر فضیلة
الا ان یسرق فیؤخذ
یمینه (منه)

ذرب بدزبان حدید
اللسان اولان کمسنه
ذرابدن مأخوذ در
زهر معناسنه سنان
مذرب دیرلر زهراب
ایله سیوارلمش اولسه
وجه مناسبت ظاهردر
(منه)

مقتضای قاعده بودر که شائب بیاض اولان قیله واشیب بیاض قیل صاحبنه کذلك
فاحم سیاه قیله وافحم سیاه قیل صاحبنه اطلاق اولنه شویله ملاحظه اولنور که اصل
نسخه ده موی سپید وموی سیاه اولوب نساخ تقدیم وتأخیر ایتمشلر اوله‌لر والله
اعلم (کث * انبوهی موی) صاچ وصقال کور وچوق صیق اولمق وقبا صقاللی آدمه
رجل کث اللحیة (جعد * پشك) قیور جیق صاچ (قطط مثله) لکن قططده زیاده
مجعدلك معتبردر لهذا صاحب مجله پشکی پشك ایله تفسیر ایتدی که پیچاپیچ کبی در
(سبط) بانك تحریکیله (موی فروهشته) اشاغی صارقمش صاچ وسبط بانك سکونیله
وسبط کسریله نعتدر یعنی صارقمش صاچ صاحبی اکثر نسخه ده فروهشته موی واقع
اولدیغی تصحیح ثانی یه نظراً اولمق ملاحظه اولنور غفلت اولنمیه (احطل * دراز
کوش) اوزون قولقلی کمسنه اوزون واشاغی صارقمش قولاغه اذن خطلاء دیرلر
(مقرون الحاجبین * پیوسته ابرو) چاتیق قاشلی کمسنه (اقرن مثله (اصم کر) صاغر که
قولاغی آواز ایشتمز خواه آز و خواه چوق (اطروش سخت کر) زیاده صاغر که اصلا
اشتمز کتب مطوله معتبره ده شو وجهله بیان اولندی که طرش صممدن آزدر مصنف
اساسده طرشی صمم ایله تفسیر ایتدی فیروز آبادی صمم تفسیرنده انسداد الاذن
وثقل السمع دیدی بوندن منفهم اولور که صمم طرشدن زیاده اوله علی خلاف ما
فی نسخ الکتاب (حسن * خوب) کوزل (قبیح * زشت) چرکین (طلیق کشاده روی)
یوزی آچیق که کولر یوزلو تعبیر اولنور (وضی روشن روی) یوزی نورانی و پاك کمسنه
نظیف الوجه کبی (عبوس ترش روی) اکشی یوزلو که اکری یوزلو تعبیر اولنور
(جهم مثله) وجه جهیم دیرلر غلیظ واتی چوق اولسه (کالح مثله) کالح اول کمسنه در که زیاده
تعبسندن و غایت یوزینی اکدیکندن ناشی دیشلری کورینه (باسر مثله (اسمر کندم کون)
بغدادی رنکلو که قره یاغز تعبیر اولنور (اسود * سیاه) قره (ابیض * سپید) آق
(ابلج * کشاده ابرو) ایکی قاشنك اراسی آچیق اولان کمسنه و کریم النفس اولان کمسنه یه
ابلج دیرلر اقرن دخی اولورسه (ابلد مثله (ازب * بزرك ابرو) قالین و بیوك قاشلو کمسنه
اساسده قاشلرینك و قوللرینك وسائر جسدینك قیلی چوق اولان کمسنه یه دیرلر دیدی
و توکی چوق اولان دوه یه بعیر ازب دیرلر کل ازب نفوذ مثلی مشهوردر زیرا توکلی
دوه‌نك کوزلرینك اطرافی دخی قیللی اولمغله اول قیللری آدم ظن ایدوب کندوینی
طوتغه کلور فهم ایدوب فرار ایدر (اجید درازکردن) اوزون بیونلو کمسنه (اغلب
سطرکردن) بوینی یوغون کمسنه (اقعس * سینه بیرون آمده) کوکسی طشره چیقمش
کمسنه (احدب * کوزپشت) صیرتی طشره چیقمش کمسنه لکن اساسده احدب واجدل

عند مزده اولان
نسخه‌لرده بشك مو واقع
اولدی لکن غلط
وتقدیم و تأخیر اولمق
ملاحظه اولنور زیرا
بشك بانك کسریله
قیوریجك صاچ
معناسنه‌در (منه)

قبه صقاله هلوفه دیرلر قال معاویة فی حسین رضی الله عنه لکونه عظم اللحیة بیت هلوفة یحملها مائق مقلوب

مائل الشق معناسنه یعنی اموزینك بری اوبیر اوموزندن یوکسك اولان کمسنه دردیدی (ضخم ٭ سطبر) قالین جمعه ضخام (غث ٭ لاغر) آریق جمعه غثاث (ازل لاغر سرون) صاغریسی آریق کمسنه مؤنثی زلاء کلور (اعجف مثله (سمین فربه) سموز جمعه سمان شحیم دخی بو معنایه‌در (قصیر کوتاه) قیصه جمعه قصار (عمید بیمار ازعشق) مرض عشقه مبتلا اولمغله خسته اولان کمسنه ع عشق بر یوکدر که خم اولمش آنك آلتنده قاف ٭ وبو مقوله خسته غایت ضعفندن اطرافنه یصدقلر وضع اولنمد قجه اوتور معه قادر اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (مقعد ٭ برجای مانده) اول خسته‌که یرندن قالقوب حرکته قادر اولمیه (زمن مثله (مضطر ٭ بی چاره) مددسز وعلاجسز ضردن مأخوذدر هزال وسوء حال معناسنه (مهفهف ٭ مردباریك میان) بیلی اینجه رجل (لحیانی ٭ ریش آور) قبه صقاللی کمسنه (طویل دراز) اوزون جمعه طوال (کبیر ٭ بزرك) بیوك جمعه کبار وکبار (جسیم تناور) بیوك کوده‌لی کمسنه عظیم الجثة معناسنه جمعه جسام (اعرج ٭ لنك) آغساق ٭ فرومایه صدرنشین اعتبار اولسه حجل الاعور الاعرج دیو ضرب ایدرلر یعنی غراب کبك اولدی معلوم اوله‌که عرج یا عارضیدر یا خلقی ومادرزاددر عارضی اولورسه ماضیسنده عرج دیرلر رانك فتحیله خلقی اولورسه عرج دیرلر رانك کسریله وکفتاره ضبع عرجاء تسمیه ایتدکلری صیادی کوردکده طوپال طوپال مشی ایتدیکیچوندر که کویا طوپال اولمغله صیاد آنك صیدینه تنزل ایتمیه (نسیب ٭ مرد بانسب) نسبلو کمسنه که کشی زاده تعبیر اولنور (جلیس همنشین) مصاحب مطلقا (ندیم همشراب) شراب مجلسنده مصاحب اولوب بیله شرب ایدن جمعه ندماء وندمان وندامی وندامی وندام والله سبحانه اعلم

فصل فی الجنین والطفل وغیرهما من الانسان

(جنین ٭ کودك اندرشکم) والده‌سی قرننده یعنی رحمنده اولان چوجق جمعه اجنه (طفل کودك خرد) کوچك چوجق که والده‌سی قرنندن طشره چیقد قدنصکره بلوغ مرتبه‌سنه وارمدقجه اکا طفل دیرلر که فارسیده کودك تعبیر اولنور مذکر ومؤنثی ومفرد وتثنیه وجمعی مساویدر اکرچه بعضیلر طفله دیرلر انسانك ووحشی حیواناتك ولدنه طفل اطلاق اولنور صاحب تهذیب بسیط اسمیله مسمی تفسیر حدادیدن روایت ایتدیکه عرب جاریة طفل جاریتان طفل جوار طفل غلام طفل غلامان طفل غلمان طفل دیرلر جمعه اطفال (رضیع ٭ شیرخواره) سود امن ولد جمعه رضعاء (محول ٭ یکساله) بریاشنده ولد (فطیم ٭ ازشیرباز کرده) ممه‌دن کسلمش ولد افطم الصبی دیرلر ممه‌دن کسلمسی قریب اولسه وزیاده فقیر اولان کمسنه‌یه ما یملك فطیمة دیو ضرب

هرون بها لایق ومعاویه کوسه اولمغله حضرت حسین شو وجهله مقابله ایتدی که والبلد الطیب یخرج نباته باذن ربه والذی خبث لایخرج الانکدا

جلیس قعقاع اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که جلیسندن فوق المأمول منتفع اوله مراد اسخیاء عربدن قعقاع بن شور هذلی در حکایت اولندی که قعقاع مذکور معاویه مجلسنه واردی که کثرت ناسدن موضع جلوسی اولمامغله توسیع ایتدیلر جلوس ایتدی معاویه بر صره‌یه یوزبیك درهم وضع وقعقاعه عطیه ایتدی قعقاع یانده اولان کمسنه‌یه آن شو صره‌یی حفظ ایله دیدی اول کمسنه دخی اخذ ایدوب طشره چیقد قلرنده قعقاعه اماتنکی آل دیو صره‌یی چقاردقده قعقاع دخی بزم عادتمز دکلدر که برنسنه‌یی برکمسنه‌یه ویردکدن صکره کیرویه الهوز بن انی سکا المق نیتیله ویرمدم دیدی (منه)

جوهری دیدی که الجنین الولد مادام فی بطن امه (منه)

ایدرلر که فطیمه ممه‌دن کسلمش اوغلاغه دیرلر (ولد ٭ فرزند) اوغول وقیز جمعه اولاد (صبی ٭ کودك نر) ارکك چوچوق ج صبیان (ولید مثله) ج ولدان (صبیه: کودك ماده) دیشی چوچوق که فارسیده دخترك دیرلر یعنی قیزجغز جمعه صبیات (ولیده مثله) جمعه ولاید (سقط: ازشکم بیفتاده) وقتی کلمدین والده‌سی قارنندن دوشن چوچوق که دوشود تعبیر اولنور (وصیف: غلام نارسیده) یتشمامش یعنی بالغ اولمامش اوغلان جمعه وصفاء (وصیفه کنیزك نارسیده) بالغ اولمامش قیز جمعه وصایف (مراهق نزدیك ببلوغ) بالغ اولمق سننه قریب اولان اوغلان رهقدن مأخوذدر قرب معناسنه (بالغ: رسیده) سن احتلامه یتشمش اوغلان (امرد: بی ریش) صقالی کلمامش اوغلان کلمهٔ مذکوره رجاله مخصوص اولمغله جاریة مرداء دیمك جائز دکلدر جمعه مرد (حدث ٭ جوان) ییکی یتشمش اوغلان ویاشی آز دیمك مراد اولنسه حدیث السن دیمك کرك جمعه احداث (شاب مثله) جمعه شبان (فتی مثله) جمعه فتیان وفتیة وفتو (فتات: زن جوان) کنج خاتون جمعه فتیات (شباب: جوانی) یکتلك (فتوة مثله) وکرم معناسنه استعمالی کثیردر کریم اولان کمسنه‌یه فتی دیرلر خواه شیخ خواه شاب **بیت** ان الفتی لفتی المکارم والعلی ٭ لیس الفتی بمعلج الصبیان (روق الشباب: اول جوانی) یکتلکك ابتداسی (ریق الشباب: ریق الشاب: وشرخ الشباب: ریعان الشباب: وعنوان الشباب: وعنفوان الشباب م (کهل: دوموی) صقالنه آق دوشن کمسنه که قیر غیل تعبیر اولنور واصلنده اوتوز یاشنی تجاوز ایدن کمسنه‌یه دیرلر جمعه کهول (کهله ٭ زن دوموی) صاچنه آق دوشن خاتون جمعه کهلاء (شهله ٭ زن پیر) قوجه قاری واورته یاشلی عاقله خاتونه دخی شهله دیرلر نسایه مخصوص اولان الفاظدندر مذکرنده معنای مخصوص ایله شهل دیمزلر شیخه مثله (شیخ: مرد پیر) معروفدر جمعه اشیاخ وشیوخ وشیخان ومشیخة ومشایخ ومشیوخاء (هرم ٭ سخت پیر) زیاده پیر ٩ جمعه هرماء وهرامی وهرمون (هرم سخت پیری) زیاده قوجه‌لق

فصل فی طبایع الانسان

(طبع: سرشت مردم) انسانك مجبول اولدیغی طبیعت جمعه طباع (طبیعة مثله) جمعه طبایع (غریزه مثله) جمعه غرایز (عقل: خرد) معروفدر جمعه عقول (بصیرة: بینایی دل) قلبك ادراکی که قلب کوزیله کورمك ایله تعبیر اولنور بصر ظاهری اولان حاسهٔ رؤیت وبصر ضریر مقابلیدر وبصیر عالم معناسنه‌در وعقل معناسنه دخی کلور جمعه بصائر (لب: خرد) عقل لکن هر نسنه‌نك مغزنه وخالصنه اطلاق اولنمغله وهم ایله مغشوش اولمیان عقلده استعمال اولنور لهذا اصحاب تفاسیر اولوا الالباب

٩ پیرلکك کنیه‌سی ابو مالکدر قال بیت: ابا مالك ان الغوانی هجرننی ٭ اباما لك انی اظنك ذائبا: ای دائما غیر زائل وپیرلك برکمسنه‌یه حلول ایتدکده کویا مالك اولمش کبی مفارقت ایتمامکله بو لفظی اطلاق ایتدیلر وآجیلغه دخی ابو مالك دیرلر (منه)

رجل کهل ابن الانباری دیدی که کهل عرب عندنده اوتوز یاشنی تجاوز ایدن رجلدر کهل تسمیه اولندیغی کامل اولدیغی ایچوندر یقال اکتهل النبات اذاتم وحسن واستوی ودحی نور الهموم دیوب شیب مراد ایدرلر واکثر شعرا شیبی نوره تشبیه ایتدیلر ابن الرومی شاب ایکن صقالی وباشنك قیلی اغاران کمسنه حقنده دیدی که بیت قد یشیب الفتی ولیس عجیباان یری النور فی القضیب الرطب (منه)

وتزواو فتحیله اهل عالیه لغتی واوك کسریله اهل حجاز لغتیدر (منه)

ترکیبنی اصحاب عقول صافیه ایله تفسیر ایتدیلر جمعه الباب والب والبب دخی کلور (نهیه: مثله) نهیدن مأخوذدر عقل دخی صاحبنی قبیحدن نهی ومنع ایتدیکیچون بو اسمله تسمیه اولندی جمعه نهی (ذهن مثله) جمعه اذهان حجر وحجی وحلم مثله (حلم بردباری) یاواشلق که مشقته تحمل ایتمکدر (شمال: خوی) خلق جمعه شمائل (خلق مثله) جمعه اخلاق (خلیقه مثله) جمعه خلایق (شیمه مثله) جمعه شیم (سجیه مثله) جمعه سجایا (عادة) که معروفدر جمعه عادات (سیرة روش) آیین وتوره اصلنده ساریسیردن مأخوذ اولمغله یوروبوش دیو تعبیر اولنور (وتیره: وطریقه: وشاکله: ودأب وهجیر مثله (بلبال: اندوه دل) قلبده اولان غصه وغم جمعی بلابل در (غله * سوزش دل) یورك حرارتی عطش کبی جمعه غلل (غلیل مثله (ضغن: کینه) برکسنه یه طوتدوغی کین جمعه اضغان (ضغینه مثله) جمعه ضغاین (ذحل مثله) جمعه ذحول (تبل مثله) جمعه تبول (احنه مثله) جمعه احن (وتر مثله) جمعه اوتار (تره مثله) جمعه ترات (غل: وغمر: وحقد مثله) جمعه حقود واحقاد (ثار مثله)

﴿ فصل فیما یتعلق بالنساء کالبکر والثیب وسائر احوالهن ﴾

(بکر: دوشیزه) ٩ اول قیزکه قزلغی زائل اولمش اولمیه جمعه ابکار (عاتق: دختر نورسیده) ییکی یتشمش قیز واوچاغه باشلامش کبوترپچه‌یه دخی دیرلر جمعه عواتق (عذراء * دوشیزه) اصلنده صاحبة العذرة دیمکدر جمعه عذاری (عذره: دوشیزه‌کی) قیزلغی زائل اولمامق که عذراء آنك نعتیدر (نصف * میان ساله) اورته یاشلی خاتون که قرق بش یاش ایله تقدیر اولندی تصغیری نصیف کلور تاسز (عوان مثله) جمعی عون کلور (عجوز: پیره‌زن) ٧ یاشین آلمش خاتون ابن السکیت دیدی که عجوزه عوام کلامیدر جمعه عجایز وعجزاسکی شرابه دخی عجوز دیرلر (عروس: زن آراسته) ٦ تزیین اولنمش خاتون که کلین تعبیر اولنور تحقیق بودرکه لفظ عروس برلغتدرکه رجل ومرأه یه اطلاق اولنوب کویکویه وکلینه اطلاق اولنور وعرس زوجه یه دیرلر فقط جمعه عرایس (عرس) عینك ضمی ورانك سکونی وفتحتین ایله لغتدر (مهمانی عروس) کلن ضیافتی که کلین دوکونی ضیافتی تعبیر اولنور وکلین دو کننه فارسیده زناشوی دیرلر جمعه اعراس عرسات دخی کلور (جهاز) جیمك فتح وکسری لغتدر معروفدرکه عامه تحریف ایدوب چیزدیرلر عروسك مهمات ولوازمندن عبارتدر فارسیده سازعروس دیرلر (عروب زن شوی دوست) زوجنه محبت ایدن خاتون جمعه عرب (فروك زن شوی دشمن) زوجنه عداوت ایدوب سومیان خاتون فرکت المرأة زوجها وفرکها زوجها دیرلر زوجه زوجه‌سنه بغض وعداوت ایتسه وکلمهٔ مذکوره زوج وزوجه‌دن غیری محلده استعمالی استماع اولنمدی جمعه فرك (عجزاء * زن کلان کون) صاغریسی بیوك خاتون

٩ اول وجوده کلان والده دخی بکر دیرلر واول طوغن ولده دخی بکر اولورسه عرب آنکله تشأم ایدرلرا گر اول ولدك پدر ومادری دخی اول اولورسه شوملغی زیاده اولوب انلردن تولد ولد اوله بکرین دیرلر کذا فی الدرة (منه)

٧ قندفیر عجوز پیر معناسنه کنده پیر معناسندن معربدر (منه)

٦ وبرنسنه‌یی حسن ایله وصف مقامنده لیلة العروس دیرلر وسوداء العروس اول سیاه جاریه درکه الاشیاء تعرف باضدادها مفهومی وزره عروس حسنانك مقامنه اجلاس ایدرلر بعضیلر چشم بدن حفظ ایچون دیدیلر وسوق العروس بغدادده بر چارشونك اسمیدر بغایت لطیف ومجمع الظرفا اولمغله برنسنه‌یی حسن ایله مدح مقامنده احسن من سوق العروس دیو مثل ایدرلر وابوبکر خوارزمی جاریهٔ حسناء وصفنده کأنها سوق العروس وکأنها العافیة فی البدن وبعضیلر دیدی که لفظ عروس محاسنی جامع اولان هرشیئه اطلاق اولنور مثلا نفایس امتعه وظرفه اشیا وضع اولنان تجارك سفینه‌سنه سفینة العروس واشیاء مرغوبه وامتعهٔ فاخره بیع اولنان چارشویه سوق العروس دیرلر مترجم فقیرك وطن اقامتی اولان محروسهٔ بروسه‌ده کائنجك چارشوسی بو قبیلدن اولمق ملاحظه اولنور (منه) ازلاء

(زلاء زن لاغرکون) صاغریسی آریق وکوچك خاتون (مذکار * پیوسته نرزاینده) هر طوغوردقجه اوغلان طوغوران خاتون (میناث: همیشه ماده زاینده) دائما قیز طوغورن خاتون (نزور: اندك زاینده) آز طوغورن خاتون (نثور: بسیار زاینده) چوق طوغورقان خاتون قال ابن مرداس **بیت** بغاث الطیر اکثرها فراخا * وام الصقر مقلات نزور (مقلات * آنکه بچهٔ اونزید) اول خاتون که ولدی معمر اولمیه (معقاب آنکه نرو ماده زاید) اول خاتون که بر دفعه‌ده اوغلان وبر دفعه‌ده قیز طوغوره (عقیم: نازاینده) طوغورمیان خاتون وولدی اولمیان رجله دخی دیرلر جمعه عقم (متئام آنکه همیشه دوزاید) همیشه اکیز طوغرن خاتون (ارمله: زن بیوه) طول خاتون اول اره وارسون یا وارمسون بعضیلر اردن آیرلمش خاتونه دیرلر دیدی وخاتونی اولمین رجله ارمل دیرلر مؤنثنده رملاء دیمزلر ابن السکیت دیدی که رجال ونسادن محتاج ومسکین اولانه ارامل دیرلر اساسده دیدی ارمله رملدن مأخوذدر فقر معناسنه ارملت المرأة ورملت من زوجها دیرلر لکن لفظ مذکوری احتیاجی اولمینه دیمزلر جمعه ارامل (ایم زن بی شوی) ارسز خاتون ثیب اولسون بکر اولسون زوجه‌سی اولمین رجله دخی ایم دیرلر اول تزوج ایتسون ایتمسون (جمعه ایامی) اصلنده ایایم دری قلب مکان اولندی (ثیب زن شوی دیده) ار کورمش خاتون ابن سکیت دیدی که داخل اولان رجله ومدخول بها اولان مرأه یه ثیب دیرلر مذکر ومؤنثه اطلاقی مساویدر اصلنده ثیوب در سید لفظنك اصلی سیود اولدیغی کبی ثوبدن مأخوذدر عودت معناسنه برکسنه خسته‌لقدن صحته رجوع ایتسه ثاب الرجل دیرلر واکثریا ثیب دخی تزوجه عودت ایتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه ثیبات (خریده: زن شرمکین) اوتانجق وحیا صاحبه‌سی اولان خاتون جاریة خرود دیرلر خفرة یعنی زیاده حیا صاحبه‌سی اولسه ابن الاعرابی دیدی که دلنمامش انجویه خریده وهر بکر اولان قیزه خریده دیرلر جمعه خرائد وخرد دخی کلور (خود: زن نیك خو) حسن خلق صاحبه‌سی اولان خاتون ویومشق تنلو اولان خاتونه دخی دیرلر جمعه خود (خرعوبه مثله) وا کثر کتبده اینجه کوکلو خاتون که کنج وکوزل اوله دیو تفسیر اولندی (غانیه: بی نیاز از پیرایه) جمال مادرزادی اولمغله کندوبی تزیینه محتاج اولمین خاتون جمعه غوانی وغانیات دخی کلور (زعبوبه: زن سپید ودراز بالا) بیاض تنلو واوزون بویلو خاتون (خریعه زن فاجره) فاحشه خاتون که نامحرمدن پرهیزی اولمیه خرعدن مأخوذدر یومشقلق معناسنه که کوشك تعبیر اولنور فاجره دخی هرکسه اطاعتی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (قحبه * پلیدکار) مردار عمللو خاتون که فارسیده بدکار وروسبی دخی دیرلر قحابدن مأخوذدر سرفهٔ خشك یعنی قورو

وفی المثل احر من دمع المقلات زیرا اول خاتون همیشه محزونه اولمغله کوزینك یاشی حار اولور ودمع حزن حار ودمع سرور بارد اولمغله برکسنه‌یه خیر دعا مقامنده اقر الله عینه دیرلر وبد دعا مقامنده اسخن الله عینه دیرلر که سخندن مأخوذدر حرارت معناسنه بعضیلر دیدیلرکه اقر قراردن مأخوذدر پس اقر الله عینه حق سبحانه وتعالی فلان کسنه‌یه اول مرتبه رزق احسان ایتسون که غیریلرك مالندن نظرینی قطع ایتسون معناسنه اولوب حاصلی اکا قناعت ویرسون دیودعادر وجاهلیتده عادت بوایدی که مقلات اولان خاتون مقتول اولان شریفك میتنی ایاغیله بصسه ولدی معمر اولور ملاحظه سیله بو قاعده‌یی اجرا ایدرلر ایدی (منه)

صاحب عباب دیدی که قحبه کلمهٔ مولده در وابن درید دیدی که قحبه اول نسنه‌درکه مرضدن ناشی فاسد اولمش اوله صکره فاجره‌یه اطلاق اولندی لکن عرب بو اسمی استماع ایتمدیلر (منه)

اوكسورك كه باغر اقتضاسندن اولمیه دیار عربده زانیه خاتونلر بر رجل كورسه‌لر
اوكسوروب كندینك فاحشه اولدوغنی اوكسورمك ایله اشعار ایتدیكی ایچون بو اسم
ایله تسمیه ایتدیلر وقحبه لفظی زانیه لفظندن خاصدر زیرا قحبه آشكاره اجرت ایله
فحش ایدن خاتونه دیرلر واهل یمن مطلقا نسوانه قحبه دیرلر لاتثق بقول القحبة ولا
تغتر بطول الصحبة جمعه قحاب (سلیطه : زبان دراز) دیلی اوزون خاتون كه زوجنك
یوزینه بدبد چغروب دلازارلق ایدر جمعه سلایط (سحاقه ٭ سعتری) زیبقجی تعبیر
اولنان خاتون كه فارسیده چرمینه بنددخی دیرلر وعورت سون عورته وارلر لباسیله
كزن عورته دخی دیرلر لعن الله السحاقات (غرب مجرد) اركن كه تزوج ایتمش اولمیه

الباب السادس عشر فی الاقرباء ومایناسبها

(قریب خویشاوند) خصم وقوم جمعه اقارب واقرباء وقرایب (قربی : خویشاوندی)
خصملق (قرابة مثله (رحم خویشاوند نزدیك) یقین خصم جمعه ارحام (حمیم دوست
خالص) كشینك مخلص دوستی اساسده هو حمیمی هی حمیمتی ای ودیدی ودیدتی
دیدی وكشافده اهل واولاد وذی قرابته دخی حمیم دیرلر دیدی جمعه احمام واحماء (اجنبی
بیكانه) معروفدر كه یاد تعبیر اولنور جمعه اجانب (حسب ٭ كوهر مردم) انسانك
شرفی وهنر ومعرفتی (حسیب ٭ كوهری) آبا واجدادی شریف اولان كمسنه كه كشی
زاده تعبیر اولنور جمعه احساب (نسب) معروفدر جمعه انساب (نسیب : اصیل زاده) نسبی
پاك اولان كمسنه (اصل نژاد) بر كمسنه نك صوبی وصوپی جمعه اصول (اصیل بااصل) كشی زاده
(منصب اصل مردم) انسانك اصلی ونسبی وتركب ایتدیكی اجزاء عنصریه سی ج مناصب
فیروزآبادی دیدی كه النصاب الاصل والمرجع كالمنصب (عنصر مثله) ج عناصر (نجار
ونصاب ومحتد وارومه وجرثومه مثله (اب : پدر) بابا اصلی ابو در جمعه آباء (والد مثله (ام
مادر) آنه جمعه امهات (والده مثله) جمعه والدات (ابوان : پدر ومادر) باباوانه (جد
پدر پدر) بابا باباسی وآنا باباسنه دخی جد دیرلر كه دده تعبیر اولنور جمعه اجداد
وجدود (جده مادر كلان) بیوك آنا كه آنا آناسی در وبابا آناسنه دخی دیرلر جمعه
جدات (عم : برادر پدر) بابا قرنداشی جمعه اعمام (عمه : خواهر پدر) بابانك قز قرنداشی
جمعه عمات (خال برادر مادر) آنه قرنداشی كه طایی تعبیر اولنور جمعه اخوال (خاله
خواهر مادر) آنا قیز قرنداشی كه تیكزه تعبیر اولنور جمعه خالات (ابن : پسر) اوغول
جمعه ابناء وبنون ابن لفظنك نسبتنده بنوی دیرلر اگرچه بعضیلر ابنی دیدیلر وابنه
لفظنك نسبتنده دخی بنوی دیرلر (ولد مثله) جمعه اولاد (سبط نبیره) اوغول اوغلی وقیز
اوغلنه دخی دیرلر جمعه اسباط (نافله مثله) جمعه نوافل (حافد مثله) جمعه احفاد وحفده

جوهری امرأة سلیط
صخابة ورجل سلیط
فصیح حدید اللسان
دیدی (منه)

قارب ملاحین میاننده
صندل دیمكله مشهور
اولان كوچك سفینه در
مصنف اساسده دیدی
كه سفینهٔ مزبوره یه
سنبوك دیدكلرین
استماع ایتدم (منه)

ابن الانباری دیدی كه
حسیب كریمدر كه
افعال جمیله تعداد ایدر
كویا كندو وغیریلری
اول افعالی حساب
ایدر (منه)

(بنت)

(بنت دختر) قیز ولد جمعه بنات (ابنة مثله (حافده دختر ولد) اوغول وقیز قزی جمعه
حافدات وحوافد (ابن رشده : حلال زاده) ابن غیه حرامزاده (ابن زنیه مثله) كه
فارسیده زناپچه دیرلر (دعی : پسر خوانده) اوغول اوقنمش كمسنه كه اوغلق تعبیر اولنور
جمعه ادعیاء (ملصق) میمك ضمی ولامك فتحی وصاد مشدده نك فتحی ایله مثله وملسق
دخی بو معنایه در ومكرم وزننده ملصق وملسق اول كمسنه در كه بر كمسنه بر قومه نسبت
اجنبی ایكن كاوب آنلره قریشوب وبیله قونر وبیله كوچر بعض نسخه ده جفسیده
وبعضنده بر جفسانیده ایله تفسیر اولندیغی تصحیح ثانی یه وبعضنده پسر جفسانیده ایله تفسیر
اولندیغی تصحیح اوله یعنی دعی معناسنه اولمغله مناسب ملاحظه اولنور كما یعرف بالتأمل
(زنیم مثله) بو كلام دخی تصحیح ثانی یه مناسبدر زیرا زنیم اول اجنبی كمسنه دن عبارتدر كه
بر قومه قاریشر وقومك اكا قطعا احتیاجی اولمز زنمه دن مأخوذر كه قویونك ودوه نك
قولاغنی بچاق ایله یارارلر وكلیت ایله كسمیوب كسدكلری پاره یی ممه كبی صارقیدیرلر
واول صارقان پاره یه زنمه دیرلر ولفظ زنیم یرامز لئیم كمسنه وحرامزاده معناسنه دخی
كلور (حمیل : بچهٔ برداشته) قالدرلمش چوچوق یعنی اول چوچوق كه حال صغرنده یا
والده سی قرننده بر دیاردن دیار آخره كوتورلمش اوله مطرزی اول چوچوق كه
بر یاردن بر دیاره والده سیله نقل ایده سن واول چوچوق بنم ولدمدر دیو دعوی
ایده سن اول چوچوغه حمیل دیرلر دیدی صاحب قاموس دخی اوبله تفسیر ایتدیكی
بو كلامه قریبدر (لقیط : انداخته) براقلمش چوچوق لقطدن مأخوذدر اخذ معناسنه
اصلنده مطلقا یر اوزرینه هر كیم آلورسه آلسون ملاحظه سیله براقدقلری
چوچوق ویابرنسنه یه دیرلر ایدی صكره اصطلاح شرعده اول چوچوغه تخصیص
ایتدیلر كه ولیسی فقیر اولمغله یازنا تهمتندن خوفاً بیراقیرلر واول چوچوغه لقیط
وملقوط ومنبوذ دیرلر وبعض نسخه ده حمیل لقیط مرادفی اولمق اوزره اشارت
ومصرحه ده تصریح اولنمشدر امیدوارمكه بیان اولنان وجه صواب اوله وعندمده
اولان نسخهٔ معتمده ده حمیل ولقیط تفسیرلری كتب معتبره تفسیرلرینه موافق اولمغله
سائر نسخه ده اولان تفسیرات مضطربه نك شرحنه تعرض اولنمدی (اخ : برادر)
قرنداش جمعه اخوة اخ لفظی اصلنده اخودر لهذا تثنیه سنده اخوان دیرلر
اگرچه بعض عرب اخان دیدیلر كاه اولور كه جمعی آخاء كلور آباء كبی ولاب وام اولان
قرداشلره بنو الاعیان ولام اولان قرداشلره بنو الاخیاف ولاب اولان قرداشلره
بنو العلات دیرلر (شقیق وصنو مثله (اخت ٭ خواهر) قیز قرنداش جمعه اخوات (ربیب
پسر زن) رجلك زوجه سنك زوج اولندن اولان اوغلی كه فارسیده پسراندر دیرلر

اساسده فلان ملصق
ولصیق دعی دیدیكی
دلالت ایدر كه تصحیح
ثانی اوزره دخی دعی
معناسنه اوله (منه)
بعض نسخه ده حرام
زاده ایله تفسیر اولندیغی
بو معنایه موافقدر
(منه)

حمیل دخی دعی معناسنه
كلور قاموسده حمل
ماده سنده دكامیر الدعی
دیدی (منه)

صنبور رجل صنبور
یرادر وعمی یوقدر
منفرددر معناسنه
وبرداق مثللو صو
ایچه جك ظرفك امزیك
تعبیر اولنان لوله سنه
دخی صنبور دیرلر
كذا فی الایضاح (منه)

اوکی اوغلی جمعه ارباء (ربیبه دختراندر) اوکای قزی جمعه ربایب (راب پدراندر)
اوکی بابا که شوی مادردخی دیرلر (رابه مادراندر) اوکی انا که زن پدردخی دیرلر (علّه
مثله) جمعه علات (بعل شوی زن) خاتونك اری جمعه بعول و بعولة (زوج مثله) جمعه
ازواج (زوجه زن) زوجك خاتونی جمعه زوجات (حلیل شوی) زوج که ار تعبیر
اولنور (حلیله زن شوی) ارك خاتونی ومحل واحده اولان رجل وامرأیه دخی حلیل
وحلیله دیرلر جمعه حلایل (عرس مثله) جمعه اعراس (قعیده وظعینه مثله) ظعینه اصلنده
هودجه یعنی محفه یه دیرلر ایچنده خاتون اولسون اولمسون ومحفه ایچنده اولمیان
خاتونه ظعینه دیمزلر بلکه محفه ایچنده اولدقجه دیرلر مصنف فایقده دیدی که ظعینه
هودج ایچنده اولان خاتونه دیرلر ایدی صکره هودجه وهودجی کوتورن دوه یه دخی
ظعینه اطلاق ایتدیلر جمعه ظعاین (ضره * بناغ) برزوجك تحت نکاحنده اولان
ایکی خاتون که قومه تعبیر اولنور بری برینه نسبت ضره در وبرخاتونی وارایکن
برخاتون دخی آلمغه ضر دیرلر ضادك کسریله وبرقاچ خاتونی اولان کمسنه یه مضر وهر
خاتونه مضره دیرلر جمعه ضرات وضرایر (ختن * داماد) کوبکو عرب عندنده
خاتون طرفنده اولان کمسنه ختن در باباوقرنداش کبی لکن عامه قزینك زوجنه
تخصیص ایتدیلر جمعه اختان (صهر * پدرزن) خاتونك باباسی که قین آته تعبیر اولنور
وفارسیده خسر دیرلر خاوسینك ضمه لریله وفتحه لریله خسر قاین آته یه دیرلر وعندالعرب
زوج طرفندن اولان کمسنه یه صهر دیرلر جمعه اصهار (حم * پدرشوی) زوجه نك باباسی
یعنی خاتونك قین اتاسی جمعه احماء (حماة مادرشوی) زوجنك اناسی یعنی خاتونك
قین اناسی بعض نسخه ده کذلك دستور ومصرحه ده حم لفظی پدرزن وحماة لفظی
مادرزن ایله که فارسیده خوشه وخوشتامن وخوشدامن دخی دیرلر تفسیر اولندی
یعنی زوجك قین اتاسی وزوجك قاین اناسی (سلف) سینك فتح وکسری لغتدر (شوی
خواهرزن) رجلك زوجه سنك قیزقرنداشنك زوجی که بجاناق تعبیر اولنور (کنه زن
پسر) اوغلك خاتونی که فارسیده کلین دیرلر (حنه * خواهرشوی) خاتونك زوجنك قیز
قرنداشی کوروجه تعبیر اولنور

فصل فی الحبیب والصدیق ومایناسبه

(حبیب دوست) جمعه احبا (خلیل مثله) جمعه اخلاء وخلان (صدیق مثله) جمعه
اصدقاء وصدقاء دخی کلور (خلیط مثله) مخالط کبی ندیم ومنادم وجلیس ومجالس کبی
وهمباز درچراکاه ایله تفسیر اولندی یعنی اوتلاقده مشترك اولان کمسنه عادت اعراب
بودرکه ایام کلأ اولدقده قبایل متفرقه مجتمع اولوب حیوانلرندن کلأده رعی ایدرلر

خاتونه دخی زوج
اطلاق اولنور زوجه
کبی قال الله سبحانه
اسکن انت وزوجك
الجنة ودخی همازوجان
وهما زوج دیرلر
(منه)

صفدی دیدی که
صدیق مذکر وصدیقه
مؤنثه اطلاق اولنور
وکاهی مفرد وجمع
ومؤنثه صدیق اطلاق
ایدرلر ودخی دیدی که
برکمسنه بربلایه مبتلا
اولمغله انی صدیقنه
اظهار ایتمك باعث
تخفیفدر که واصدقا
اوچ قسمدر کما قال
الشاعر ولابد من شکوی
الی ذی مروءة یواسیك
او یسلیك او یتوجع
اولا اول صدیق که
سنك غمك زوالنه
وحصول مرامکه معین
اوله صدیق کریم صاحب
مروتدر واول صدیق
که سکا تسلیه ویرمکه
قادر اوله فقط صدوق
حکیم صاحب تجربه
در واول صدیق که
توجع ایدوب مجرد
سنك اضطرابکدن
مضطرب اوله صدیق
عاجزدر اقسام ثلاثة
مذکوره دن خارج
اولان صدیقك وجود
وعدمی مساوی بلکه
عدمی وجودندن
اولی در (منه)

ایدی بو اثناده مابینلرنده محبت ومودت حاصل اولور ایدی صکره مطلقا دوست
معناسنده شایع اولدی جمعه خلطاء (اخ مثله) نسبا قرنداش ومحب صادقه دخی اطلاق
اولنور * اخوان الوداد اقرب من اخوان الولاد * جمعه اخوان (خدن مثله) جمعه اخدان
(حب مثله) جمعه احباب (ولی مثله) جمعه اولیاء (حلیف * هم سوکند) اول کمسنه که برکمسنه
ایله برخصوص ایچون عهد لشوب هربری اول عهددن رجوع ایتمامك ایچون یمین
ایده لر زمان جاهلیتده برکمسنه برکمسنه ایله شو وجهله عهد ویمین ایدرلر ایدی که بنم قانم
سنك قانیك بنم حریم سنك حربك بنم صلحم سنك صلحك وسن بکاوارث وبن سکاوارث
بنم جنایتم سنك وسنك جنایتك بنم احکام اسلامیه قرارداده اولدقدنصکره رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم مسلم جبیر بن مطعمدن تخریج ایتدیکی * لاحلف فی الاسلام وایما حلف کان
فی الجاهلیة لم یزده الاسلام الاشدة حدیث شریفیله زمان جاهلیتده مصلحتی متضمن
اولمین عهدی ابطال ومصلحتی متضمن اولان عهدی ابقا بیوردیلر وتوارث خصوصنی
منع ایتدیلر وکتب فقهیه ده مذکور اولان ولاء خصوصی حلف مذکور قبیلندن دکلدر
جمعه حلفاء (عدو * دشمن) جمعه اعداء واعادی و(عدی) عینك ضم وکسریله وعدات
(لدة: همزاد) بیله طوغمش که اکیزاشی تعبیر اولنور جمعه لدات ولدون دخی کلور (ترب
همسال) یاشده آخره مساوی اولان ولدکه آنلره یاشتاش دیرلر وترب لفظنك اکثر
استعمالی مؤنثه در جمعه اتراب (توأم : همشکم) اکیزاوغلان (مثل مانند) برشیئك
مشابهی جمعه امثال (شبه مثله) جمعه اشباه (نظیر مثله) جمعه نظراء (شبیه وسی وشکل مثله) جمعه
اشکال (ند مثله) جمعه انداد (کفؤ همتا) برابر جمعه اکفاء (شروی مثله (نقیض ناهمتا)
برابر اولمین نسنه (ضد مثله) جمعه اضداد (سمی * همنام) اسملری بر اولان کمسنه لر آداش
تعبیر اولنور جمعه اسمیاء (کنی: هم کنیت) کنیه لری بر اولان کمسنه لر جمعه اکنیاء (حریف
همپیشه) صنعتلری بر اولان کمسنه لر ایکی ترزی کبی جمعه حرفاء (شریك همباز) اورتاق
فارسیده انباز دخی دیرلر جمعه شرکاء (جار همسایه) قومشی اولان رجل جمعه جیران
اصلی جوراندر (جاره زن همسایه) قومشی اولان خاتون جمعه جارات (بلدی همشهری)
ایکیسی برشهرلو اولان کمسنه لر (قروی: هم دیه) ایکیسی برکویلو اولان کمسنه لر (صاحب
یار وخداوند) یولداش وبرشیئك صاحبی جمعه اصحاب وصحب (جلیس * همنشین)
مصاحب جمعه جلساء (ندیم همقدح) شراب مصاحبی جمعه ندماء (حر مرد آزاد)
غلام اولمین رجل جمعه احرار (حره: زن آزاد) امه اولمین امرأه جمعی حرایر (ضجیع
همخواب) برکمسنه نك بیله یاتدیغی کمسنه (مهیره * کدبانو) برخانه ده سوز صاحبه سی
اولوب کشی زاده اولان خاتون جمعه مهایر (ابناء المهایر کدبانوزاده کان) کشی زاده

خلیل خلّه دن مأخوذ
در محبت معناسنه معلوم
اوله که خلّة ماده سی
خانك فتحیله قفروق
خصلت معناسنه در
وخانك ضمیله محبت
معناسنه وخانك کسری
ایله قلیج قینك ایچ
طرفی وکیسه نك استاری
معناسنه در ذکره
المرزوقی فی احکام الاعلام
وکذا فی القاموس
زیادة علی ماقاله المرزوقی
لایسعها الهامش (منه)

عرب مرأه نك فرجنه
جار ودبرینه جارة
الجار دیرلر واول کمسنه یه
که خاتونی حایض
اولمغله فرجنی ترك
ودبرینه ایلاج ایلیه
اکافلان اخذ الجار
بالجار دیرلر (منه)

اولان خاتونلرك اولادلری ابناءدرزه مقابلی دریعنی فرومایه زادهوالله اعلم

فصل فی الاستادوالاجیرومایناسبه

(استاد) معروفدر جمعه اساتذه واساتیذواستاذون (اجیر: مزدور) اجرت ایله
ایش ایشلین کمسنهکه ارغاد تعبیر اولنور جمعه اجراء (صمیم القوم* بهترین مردمان)
قومك خالص وکزیدهسی (غمر) میمك ضمی وسکونی لغتدر (کارنا آزموده) تجربه صاحبی
اولمین کمسنه که فارسیده کول دیرلرصاحب دستور نادان ایله تفسیر ایتدی جمعه
اغمار (مغمر مثله (دیوث بی رشك) غیرتسزعربیده قندع دخی دیرلرزوجهسنی نامحرم
ایله صحبت ایدرکن کوروب مسامحه ایدن کمسنه (قواد: قلتبان) محرمنی نامحرمدن قاچورمین
کمسنهوکتب معتبرهدهدیوث وقلتبان وقرطبان برمعنایهدردیو تصریح اولنمشدرولفظ قواد
اکثریافواحش وزوانی میاندهواسطهاولان کمسنهیهدیرلرکهاندن پزونك ایله تعبیراولنور
ودیوثه فارسیده کشخان دیرلر (لص* دزد) خرسز جمعه لصوص (صالح: نیکوکار)
عملوایواولوب شرع وعقله موافق اولان کمسنه (طالح: بدکار) عملی مذموم اولان کمسنه
(غوغاء شرانکیزان) شروفساده باعث اولوب همیشه فتنهدن خالی اولمین کمسنهلر
(اوباش مثله) صاحب صراح دیدیکه بوش لفظنك جمعیدراشخاص مختلفهدن جمع اولان
لوند طائفهسنه دیرلر (انوك: بی خرد) احمق کمسنه نواکهدن مأخوذدرحمق معناسنه

الباب السابع عشر السلطان و ماینسبه

(سلطان) معروفدر که والی تعبیراولنور سلاطهدن مأخوذدر قهر وغلبه معناسنه جمعه
سلاطین (ملك* پادشاه) معروفدرجمعه ملوك (امیر: بك) اصلندهصاحب الامر معناسنهدر
جمعه امراء (وزیر* دستور) معروفدر واوك کسروفتحیله وزارتدن مأخوذدر یوك
کوتورمك معناسنهوزیراولان کمسنه مملکتك ثقلتنه تحمل ایتدیکیچون بواسم ایله تسمیه
اولندی جمعه وزراء (ولی* خداوند) ملك صاحبی وهر نسنهنك صاحبنه دخی ولی دیرلر
جمعه اولیاء (مولی مثله) جمعه موالی ابوبکرالانباری زاهرده دیدیکه لفظ مولی سکز
معناده استعمال اولنور مولی معتق ومعتق ولی قال علیه السلام ایما امرأة تزوجت
بلااذن مولاها فنکاحها باطل ای بلااذن ولیها* ابن العم معناسنه دخی کلور قال الله تعالی
یوم لایغنی مولی عن مولی شیئا یعنی ابن عم عن ابن عم والموالی بنوالعم واولی معناسنه کلور
قال سبحانه النارهی مولیکم یعنی اولی بکم وحلیف وجار وصهریعنی داماد معناسنه دخی
کلور (صاحب مثله (عمیده خواجهٔ معتمد) هرخصوصده اعتماد اولنهجق اولو کمسنه
عمیدالقوم سیدهم (رئیس سرزور) باش بوغ جمعه رؤساء (سید مهتر) قومك اولوسی
وشریفی اصلنده سیوددر سیادتدن مأخوذ صفهٔ مشبههدر ومصدری سیدودة وسودد

پادفارسیده برشیئك
مضرتنی دفع اتمکهدیرلر
پس پادشاه اولدرکه
خلقك ضررینی دفع ایدن
کمسنهدر پادزهرکبی
(منه)
مخفی اولمیهکهزوجهیه
مزخه اطلاقی کنایه
طریقیلهدرزیراازخ
اصلندهدفع معناسنهدر
زخهفی وهدهدیرلرکه
ترکیدهفلان کمسنهیی
چقوره قاقی ویردی
تعبیراولنور حدیث
شریفدهواقع اولدیکه
مثل اهل بیتی کمثل
سفینة نوح من رکبها
نجا ومن تخلف غرق
وزخ فی النارپس مزخه
موضع دفع الذکر
معناسنهاولور حضرت
علی رضی الله عنهدن
روایت اولندیکه
طوبی لمن کان له مزخة
ثم ینام الفخة یزخها
ای یجامعها (منه)

دخی کلور جمعه سادة وسادات (قرم مثله) قرم وهقرم اصلنده اول بعیره دیرلرکه اکا
اکرام ایچون یوك یوکلتمزلرونمزلر سیدقومه قرم اطلاق اولندیغی بعیر مذکوره تشبیهها
درجمعهقروم (قیل مثله) جمعه اقیال (حشم: خدمتکاران) حشمتدن مأخوذدرغضب
معناسنه (خول: خدمتکاران خاص) تحت ملکنده اولان خاص خدمتکارلر مفرد
وخائلك جمعی اولمق اوزره استعمال اولنور مفرد استعمال اولندقده عبد وامهیه اطلاق
اولنور وجمع استعمال اولندقده حشم وخدمتکاره اطلاق اولنور (خیل مثله) اصلنده
آتلوعسکرهدیرلر (شرطی) شین ورانك فتحهلری وضمهلری ورانك سکونیله (امیر
بازار) پازاربکی که محتسب تعبیر اولنور وپازار باشی وعاملهدخی دیرلر جمعه شرط
(شحنه) معروفدرکه بکلك ایشهقاریشن کمسنهدر شحنهدن مأخوذدر عداوت معناسنه
اکثرعمال طائفهسی خلقی رنجیدهدن خالی اولمغله بواسم ایله تسمیه اولندی بعض
نسخهده کوتوال ایله تفسیر اولندی یعنی دزدارکه قلعه ضابطیدر (عامل عملدار)
میری خدمت طوتن کمسنه ویوهدهکبی جمعه عمال (عشار: دهیك کیرنده) حبوباتدن
عشر یعنی اونده بر آلان کمسنه (مکاس باژبان) باججی وعشار معناسنه دخی کلور
لکن اکثریا بومعنایه ماکس استعمال اولنور (مکس باژ) باج وخراج وعشرهدخی
دیرلر مطرزی دیدیکه مکس جبایتدرکه مکاسك عملیدرومکاس عشاردر وفی الحدیث
لا یدخل الجنة صاحب مکس وصاحب تهذیب ظلما خلقك مالنی اخذ وتنقیصه
مکس دیرلر دیدی (عون عوان) یاردم ایتمك وارقه اولمق ویاردم ایدیجی کمسنهیه
دخی دیرلر جمعه اعوان واعونة (ضریبه: قسمت شهر) سالیانهکه اهالی شهرهتقسیم
ایدرلر وکسیم که کسرلر مثلابدل کتابت وبدل عشرکبی جمعی ضرایب (جعل: پای
مزد) ایاق کراسیکه برکمسنهیی بریره کوندروب ومقابلهسنده ویردکلری اجرت
واصطلاح شرعده عمل مقابلهسنده التزام اولنان ماله دیرلر بشرط آنکه اجاره
طریقیله اولمیه جمعه اجعال (وجعیله مثله (رشوت) معروفدرفارسیده یاره وعربیده
برطیل دخی دیرلران البراطیل بروج الاباطیل صراحدهدیدیکهرشوت بالضم والکسر
یارهرشورشوت ویرمك ارتشاء رشوت آلمق استرشا حکم ایتمکیچون رشوت استمك
جمعه رشی (رعیه: زیردست) فقیرالحال ومحکوم اولان کمسنه زبردست مقابلیدر
غالب وحاکم معناسنهجوهری دیدیکهوالی (راعی: عامی) رعیتدر جمعه رعایا (خراج)
معروفدرکه اخراجات ارض خراجیهدن اخذ اولنان نسنهدر جمعی اخرجة (خرج
مثله (جزیه: سرکزیت) معروفدرکه باش خرجی تعبیر اولنور جمعه جزی (مال:
خواسته) معرفدرکه التون وکوموش واثواب وامتعه ولفظ خواسته خواستن

مصنف اساسده
دیدیکه برطیل اصلنده
اوزون طاش معناسنهدر
رجل مبرطل الرأس
دیرلر باشی اوزون
اولسه القمة البرطیل
دیدکلری بوندن
مأخوذدر وبرطل
فلان دیرلر اکا رشوت
ویرلدی معناسنه
(منه)

لفظندن مأخوذ اسم مفعولدر مطلوب معناسنه واشياء مذكوره هركسك مطلوبى ومهمى اولمغله خواسته اطلاق اولندى جمعه اموال (نشب: مال بزرك) بويوك مال كه مراد عقاردر اساسده مال اصيل ايله تفسير ايتدى النخل فى ارضنا لاصيل ديرلر يعنى نخل بزم ديارمزده هميشه باقيدر فنا بولمز (وفر: مال ماتم) چوق مال جمعه وفور (علق: مال كرانمايه) عزيز وذى قيمت اولان مال جمعه اعلاق (نفيس مثله) ذى قيمت اولان ماله منافسه يعنى رغبت اولنديغى ايچون بو اسم ايله تسميه ايتديلر جمعه نفايس (رغيبه مثله) جوهرى عطاء كثير ايله تفسير ايتدى مصنف اساسده انه لو هوب للرغايب وهى نفايس الاموال التى يرغب فيها ديدى جمعه رغايب (ركاز كنج) تحت الارض دفن اولنان مال بعضيلر زمان جاهليتده مدفون اولان ماله ركاز وبطن ارضده مخلوق اولانه معدن ديديلر وبعضيلر ركاز عامدر ديدى واهل حجاز ركازى مال مدفونه تخصيص ايدرلر (كنز مثله) جمعه كنوز (بضاعه سرمايه) معروفدر (ناطق برده وستور) غلام وامه وحيوانات خواستهٔ زنده ايله دخى تفسير اولندى (صامت زر ونقره) آلتون وكوموش خواستهٔ مرده ايله دخى تفسير اولندى صاحب ديوان صامت حيواناتدن غيرى اولان ماله ديرلر ديدى (تالد مال كهن) اسكى وقديم مال مثلا بركمسنه نك خانه سنده طوغمش حيوان مصنف فايقه ده ديدى كيم تالد ماولد عندك وتاسى واودن بدلدر (تلاد وتليد مثله (طريف مال نو) يكى وصكره دن اولان مال مثلا غيرى برده طوغوب صكره خانيه كلن حيوان وبعضيلر تالد مال موروث وطريف مال مكتسبدر ديدى (طارف مثله (فاقه درويشى) فقيرلق (خصاصه مثله (شدة سختى) قاتيلق وزحمت جمعه شدايد (بأس دشوارى) كوچلك ومشقت جمعه بؤس بأساء مثله (معيشت زندكانى) ديريلك يعنى حيات وباعث حيوة اولان نسنه رزق كبى بو مقامده مراد معناى ثانيدر جمعه معايش الفدن صكره يا ايله دركه يايى همزه يه تبديل ايدوب معائش ديمك جائز دكلدر زيرا اصلنده معيشة اولمغله حرف يا متحركه واصليه در پس همزه يه تبديلى جائز اولمزوا كر فرعه نظر اولنوب يانك سكونى معتبر اولورسه لفظ مصائب كبى همزه يه تبديلى جائز اولور (كفاف) كافك فتحيله (بسنده كى) كفايت مقدارى رزقى اولمق كه آنكله سؤالدن مستغنى اولنه (بلغه مثله (ضنك تنكى) طارلق ضيق كبى ضاق عيشه ضنك عيشه برمعنايه در (نعمة) معروفدر نعم نعماء ونعمى مثله (الى) همزه نك فتح وكسرى لغتدر جمعه الاء (رخاء فراخى) وسعت ضنك وضيق مقابليدر (مزية افزونى زياده لك وفضيلت وبو كلمه دن فعل بنا اولنمز جمعه مزايا (حرمه آزرم) اكرام ايتمك جمعه حرم (مرتبه) معروفدر جمعه مراتب (منزله مثله دولة) معروفدر دالك فتحيله حربده وضميله مالده مستعملدر

سعد بن عباده رضى الله عنه هميشه دعاسنده ديرلر ايدى كه اللهم ارزقنى حمدا ومجدا فانه لا مجد الا بفعال الا بالمال وسفيان ثورى ديدى كه المال سلاح المؤمن فى هذا الزمان قال احيحة بن الحلاج انى مقيم على الزوراء اعمرها هان الحبيب الى الاخوان ذو مال استغن اومت ولا يغررك ذو نسب من ابن عم ومن عم ومن خال (منه)

بركمسنه بى اصلا برشيئه مالك دكلدر ديه جك يرده ماله ناطق ولا صامت ديرلر (منه)

كمال الدين دميرى كتاب التنوير فى اسقاط التدبير نام كتابدن شو وجهله نقل ايتدى كه شيخ تاج الدين ديدى كه حق سبحانه وتعالى حضرتلرى موجودات ميانندن فقط حيوانى غذايه محتاج ايدوب سائرلرى محتاج ائمديكك حكمتى بودركه حضرت الله سبحانه محض حكمتندن حيواناته برنوع تجلى ايتدى كه اكر حيوانى اكل وشرب ولباسه محتاج ائمه دعواى ربوبيت احتمال غالب ايدى پس اسباب احتياجاتى حيوانده خلق ايتدى كه تاكه حيوان عجزينه مقر اوله وقصورينه معترف اوله (منه)

ايكى عسكرك برى آخره غالب اولمق ومال برالدن براله نقل ايتمك معناسنه بعضيلر احدهما آخرك مقامنده مستعملدر ديديلر جمعه دول (غضارة العيش تازكى زنده كى) حياتك تازه ايكى كه وسعت عيش ووفرة خيردن عبارتدر (عيش رخى عيش واسع) رخادن مأخوذ صفة مشبهه در (لطف) فتحتين ايله هديه اصلنده ضم لام ايله لطفدن مأخوذ در بر يعنى ايلك معناسنه جمعه الطاف (هديه مثله) جمعه هدايا (سيب دادنى) احسان ايدوب برشى ويرمك بخشش دخى ديرلر (عرف نيكويى) ايلك كه نكر مقابلى در شرعاً وعقلاً مذموم معناسنه (عارفه مثله) جمعه عوارف (عرض كاله) قماش ومتاع سوادين جهان ايله دخى تفسير اولندى يعنى دنيا فائده سى مال آز و چوق اكا عرض الدنيا ديرلر الدنيا عرض حاضر يأكل منها البر والفاجر: وعرض رانك سكونى وفتحى ايله درهم ودينار دن غيرى متاعه اطلاق اولنور ودرهم ودينار عين ديرلر وعروض اول متاع دركه مكيل وموزون وحيوان وعقار قبيلندن اولميه (حطام مثله) وريز بريز ايله دخى تفسير اولندى يعنى اوفاق اوفاق قيرلمش نسنه (متاع آخريان) قماش ولفظ آخريان مدو قصرا يله مطلقا متاع واثاث بيتده استعمال اولنور جمعه امتعة (سقط كالهٔ فرومايه) ايو اولمين متاع جمعه اسقاط (سلعة: كاله فروختى) صاتيلق ايچون اولان متاع جمعه سلع (قماش) معروفدر قمش دن مأخوذدر كه اطرافدن شى جمع ايتمكه ديرلر متاع اولسون اولمسون مهمات خانه يه قماش ديرلر جمعه اقمشة (ثمن بها) برشيئك قيمتى جمعه اثمان (تبعه برجاش) ضمان كه اودك تعبير اولنور (درك مثله) وفارسيده تاوان دخى ديرلر (عينه: نسئه) ويره سى كه نقد مقابلى در (قيمة) معروفدر جمعه قيم (مجان رايكان) مفت (عربون ربون) اول بيع كه مشترى بايعه بيع تمام منعقد اولمزدن مقدم برمقدار اقچه ويروب شو وجهله شرط ايده كه اكر بيع تمام اولورسه ويرديكى اقچه ثمنه محسوب اولوب بقيه سن دخى ادا ايده واكر بيع تمام اولمزسه اول اقچه متاع صاحبنك اوله بو مقوله بيعه بيع عربون ديرلر شرعاً منهى دربعض نسخه ده بهاى پيش داده ايله تفسير اولندى صاحب جامع ربون لسان عوامده سفته ديدكلرى در ديدى وصاحب مجمع سامى فى الاساميدن شو وجهله نقل ايتدى كه مشترى بايعدن متاعى اشترا اصدنده آخره كوسترمك ايچون آلوب بايع عندنده برقاچ اقچه بيراقور اكر پسنديده اولورسه قيمتنه محسوب اوله اولمزسه اقچه يى كرو اخذ ايليه ربون اربون ارمون دخى ديرلر بعضيلر ارغادك اجرتين عملدن مقدم ويرمكه ديرلر ديدى (انموذج چاشنى) معروفدر كه بركمسنه برتمان عسل يارو غن اشترا اصدنده بر درهم مقدارى آلوب طادار مرادى اوزره اولورسه اشترا والا ترك ايدر اول بر درهمه چاشنى ديرلر كه نمونه دخى اطلاق اولنور ولفظ مذكور نمودك لفظندن معرب دركاهى همزه سين حذف ايدوب نموذج ديرلر

﴿ فصل فی العبد والامة ﴾

(عبد: بنده) قول جمعه عبید وعباد وعبدان عینك ضم وكسریله وعبدا مد وقصری جائزدر واعبد وعبدان دالك تشدیدیله اخفش عبد دخی كلور سقف وسقوف كبی دیدی عبودیتدن مأخوذدر خضوع وذل معناسنه (قن مثله) لفظ قن لفظ عبددن خاص در زیرا قن اول عبده دیرلركه كندو ووالده سی دخی مملوك اوله مثلا عبدو جاریه دن تولد ایدن غلام كبی یاخود مالكنك خانه سنده تولد ایدوب مالكی آنی عندندن اخراجه قادر اولمیه مفرد وتثنیه وجمعی برابردر جمعه قنان صحاح وقاموسده كاهی جمعی اقنان واقنة كلوردیدی (امة كنیزك) جاریه كه حلایق تعبیر اولنور جمعه اماء (جاریه مثله) جمعه جواری (قینه: كنیزك خنیاكر) مغنیه جاریه كه جنكی جاریه تعبیر اولنور ومطلقا جاریة دخی اطلاق اولنور جمعه قیان وقینات (ظئر: دایه) معروف درعامه تحریف ایدوب طیه دیرلر جمعه اظئار وظوار وظوور دخی كلور (خاضنه: پیشكاره) اول خاتون كه معصومه خدمت وتربیت ایده ومذكری خاضن در وپیشكاره قابله یعنی معصوم تولد اتدكده خدمت ایدن خاتونه دخی دیرلر مامی وابه تعبیر اولنور وپیشاره دخی بو معنایه در جمعه حواضن (غلام كودك) كوچك اوغلان ومؤنثی غلامة در یعنی كوچك قیز جمعه غلمة غینك كسریله وغلمان (مملوك: بندۀ زرخریده) آقچه ایله صاتون آلنمش قول جمعه ممالیك (خادم خدمتكار) مطلقا خدمت ایدیجی غلام اولسون جاریه اولسون جمعه خدام وخدم (خول بنده كان) قوللر حشم كبی خائل لفظنك جمعیدر حافظ معناسنه فرا دیدی كه خائل راعی معناسنه در جمعی خول كلور بعضیلر تخویلدن مأخوذدر تملیك معناسنه دیدیلر ولفظ خول مفرد دخی اعتبار اولنوب عبد وامه یه اطلاق اولنور (قائد سرهنك) چری باشی كه عسكرك صاحب امری سرآهنك وسرجنك دخی دیرلر وچاوشه دخی سرهنك دیرلر دور باش كبی جمعه قوائد وقواد وقادة (تلمیذ شاكرد) معروفدر جمعه تلامیذ وتلامذه (تلماذ مثله (تابع پس رو) تبعیت ایدوب آردجه كیدن كمسنه كه پیش رو مقابلی در (شاكری چاكر) ایرغاد وخدمتكار جمعه شاكریه (حاجب پرده دار) پرده جی قپوجی تعبیر اولنور جمعه حجاب (ركابی ركابدار) معروفدر كه اوزنكی طوتوجی دیمكدر جمعه ركابیه (فیج پیك) شاطر افاجه دن مأخوذدر سكرتمك وسرعت ایله یورومك معناسنه پیكدن معربدر جمعه فیوج (رسول پیغام رسان) خبر تشدیریجی كه ایلچی تعبیر اولنور فرستاده دخی دیرلر وپیغمبر دخی بو معنایه در لكن پیغامبر وپیغمبر لفظلری حضرت الله طرفندن اولان رسوله اطلاق اولنور جمعه رسل (عاس: شب كردنده كردشهر) كیجه وقتی پاسبانلق ایچون شهر

(اطرافنده)

هد بن العبد مدینة الاه دینندن مأخوذدر خوار وذلیل اتمك معناسنه عبد وامه یی عمل وخدمت ذلیل ایتدیكی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندیلر كذا قاله الجوهری (منه)

اطرافنده طولاشن كمسنه وفی المثل كلب عاس خیر من اسد رابض ضعیف وفقیر اولان كمسنه كثرت حركت وكسب ایله قوی وغنی اولور دیه جك ده ضرب اولنور جمعه عسس (دلیل قلاوز) معروفدر بدرقه دخی بو معنایه در جمعه ادلاء (مسخره) معروفدر جمعه مساخر (صفعان سیلی خوار) اول كمسنه كه حضور ملوكده مسخره لق ایچون اكسه سنه سله وطپانجه وورورلر جوهری كلمۀ مولده دردیدی جمعه صفاعنه والله اعلم واحكم

﴿ الباب الثامن عشر فی الدین والملة ﴾

(دین كیش) اصلنده طاعت معناسنه در جمعه ادیان (ملة مثله) جمعه ملل اصلنده زیاده آینده ورونده سلوك اتمكله ایشلك یوله طریق ممل دیرلر وملة طریق مسلوكه معناسنه در شریعت ودین شاه راه مستقیم اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (حنیف مسلمان راست) طوغری مسلمان كه جمیع ادیان باطلۀ معوجه دن عدول وجادۀ اسلامه دخول اتمش اوله زیرا اصلنده تحنف میل اتمكه دیرلر جمعه حنفاء (وضوء آبدست) معروفدر دست وروی شستن ایله دخی تفسیر اولندی یعنی الین ویوزین یومق (غسل همه تن شستن) جمیع اعضاسنی یومق (لمعه آن جای كه آب نرسد) اول عضو كه غسل ایتدكده اكا صو یتشمیه جمعه لمع (صلوة نماز) جمعه صلوات (زكوة) معروفدر وحق خدا ایله دخی تفسیر اولندی جمعه زكوات (صدقه) معروفدر جمعه صدقات (فریضه فرمودۀ خدای) حق سبحانك وتعالی حضرتلرینك امر ایتدیكی اشیاء فعیل بمعنی مفعولدر یعنی مفروضه كه فرضدن مأخوذدر تقدیر وبرشی ایچون حدو قرار ویرمكدن عبارتدر حضرت اللهك ایجاب ایتدیكی شیلری دخی برحد وبرنشانی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه فرائض (سنة: روش رسول) رسول اكرمك سلوك ایتدیكی طریق جمعه سنن (نفل طاعت افزون) عبادت مفروضه اوزرینه زائد اولان عبادت واصلنده مطلقا زیاده یه دیرلر (نافله مثله) جمعه نوافل (سمت راه راست) طوغری یول واكثر كتب معتبره ده مطلق طریق ایله تفسیر اولندی واهل خیرك هیئتنه دخی دیرلر (ذمة زینهار) عبد وامان واهل ذمتك ویردیكی خراجه زینهاری دیرلر زیرا خراج عهد وامانه مبنی در وكافر معاهده ذمی اطلاق اولندیغی مال ودمی امانده ومحفوظ اولدیغی ایچوندر جمعه ذمم ذمام وزمار مثله (عهد پیمان) امان ویمین ایله دخی تفسیر اولندی جمعه عهود (عقد مثله) جمعه عقود (میثاق مثله) جمعه مواثیق (موثق مثله) جمعه مواثیق (وثیقه مثله) جمعه وثایق امانة معروفدر جمعه امانات (معروف كار نیك) ایو عمل شرعاً وعقلاً حسنی معلوم اوله (منكر كاربد) بد عمل كه شرعاً وعقلاً قبیح اولمغله هر كس آنی انكار وآندن اعراض ایدر (نكیر مثله) ومنكر اولان شیء تغییر اتمكه انكار دیرلر (باطل) معروفدر كه حقك ضدیدر

حكایت اولندی كه احمد بن المدبر مرجع شعرا ومؤل ادبا ایدی هر شاعرك كه شعرینی پسند ایلیه فوق المحوظ احسان ایدر ایدی وپسند اتمدكده غلامنه تنبیه ایدر ایدی كه بو شاعری مسجده كتوروب یوز ركعت نماز قلمدقجه یانندن منفك اولمه بعده تخلیۀ سبیل ایله لهذا شعرا شعرلرین اكا عرض اتمكدن خوف ایدرلر ایدی لكن حسین بن عبد الرحمن البصری كه جمل دیمكله معروفدر استیذان ایدوب احمد مزبورك مجلسنه واصل اولوب شعر انشاد اتمكه استیذان ایتدكده احمد دیدی كه شرطمز وعادتمز معلومك اولمق كرك جمل دیدی كه نعم معلومزدر پس انشاد ایتدی كه: اردنا فی ابی حسن مدیحا: كما بالمدح تنتجع الولاة: فقلنا اكرم الثقلین طرا: ومن كفه دجلة والفراة فقالوا تقبل المدحات لكن جوائزه علی المدح الصلاة: فقلت لهم وما تغنی صلاتی وعاقبنی الهموم الشافلات فیأمرلی بكسر الصاد منها: لعلی ان تنشطنی الصلات فتصلح لی علی هذا حیوتی ویصلح لی علی هذا مماتی: پس احمد مزبور استحسان ایدوب یوز دینار عطیه ایتدی (منه)

جمعی اباطیل کلور علی غیر القیاس (سحت٭حرام (حسنه: کردار نیك) ایو ایش که سیئه‌یه مقابلدر جمعه حسنات (ثواب٭پاداش نیك) ایو عوض که طاعت مقابله‌سنده اولان جزادر (مثوبه مثله(سیئه: کردار بد) یرامز عمل جمعه سیئات (فحشا: کار زشت) چرکین عمل که حدی تجاوز ایتمش اوله قول و فعله شاملدر افحش علیه فی المنطق دیرلر برکسنه‌یه زیاده بدسوبلسه و عمل زنایه فاحشه دیرلر و بخیل اولان کمسنه‌یه دخی فاحش دیرلر (فاحشه مثله) و مطلقا شرعاً منهی اولان نسنه‌یه دخی دیرلر جمعه فواحش (فحاش فحش کوی) کلام مستقبح سویلیان کمسنه مطرزی سیئ الکلام ایله تعبیر ایتدی (خیرنیکی) ایولك که معروفدر جمعه خیور (خیر: مرد بسیار خیر)چوق خیر اشلین رجل مؤنثی خیره‌در و یانك تخفیفی ایله دخی بو معنایه کلور فیروز آبادی مخفف جمالده و مشدد دینده استعمال اولنور دیدی جمعه خیار و اخیار (شر: بدی) یارامزلق جمعه شرور (شریر مرد بسیار شر) چوق شر ایشلین کمسنه فلان شر الناس دیرلر اشر لغت ردیه‌در وفی المثل صغراها شراها جمعه اشرار (ذنب٭گناه)جرم که صوچ تعبیر اولنور (جریمه مثله) جمعه جرایم (جریره مثله) قاموسده الجریرة الذنب والجنایة دیدی جمعه جرایر جرم و جناح و وزر مثله (زور٭دروغ) یالان و حاشا اشراك بالله (افك و افیکه مثله (بهتان معروفدر که برکسنه‌یه افترا ایدوب ایشلمدیکی عملی ایشلدی دیمك کبی بهت بهتاً و بهتاناً دیرلر افترا ایلسه (فری سخن ساخته) اصلی یوق ایکن پیدا ایتدکلری کلام مصنوع

فصل فی القرآن وما یتعلق به

(قرآن: نبی) فرقان مثله) فرقدن مأخوذدر بیان معناسنه قال الله تعالی وقرآنا فرقناه ای بیناه و هر نسنه که آنکله حق باطلدن متمیز اوله اکا دخی فرقان اطلاق اولنور (مفصل ٭ سور های کوتاه) قیصه سوره‌لر که سورهٔ لم یکن دن آخر قرآن عظیمه وارنجه سور مذکوره‌نك ما بینی بسمله ایله چوق چوق فصل اولنمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی و بعضیلر مفصل سورهٔ فتحدن آخر قرآنه وارنجه‌در دیدیلر و اکثر کتب فقهیه‌ده شو وجهله مسطوردر که سورهٔ حجراتدن سورهٔ بروجه وارنجه طوال و آندن سورهٔ لم یکنه وارنجه أوساط و آندن آخر قرآنه وارنجه قصار دیرلر (ام الکتاب٭سورهٔ فاتحه) ام اولدیغنه نسبت اصل اولوب سورهٔ مذکوره دخی قرآن عظیمك مفتحی و اولی اولمغله کویا قرآنك اصل و منشأی‌در لهذا اساس دخی دیرلر و دخی ام اولدیغی مشتمل اولوب سورهٔ مزبوره دخی حضرت حق جل شانه‌نك ثناسنی و امر و نهی ایله تعبدی و بیان و عد و عیدی مشتمل اولمغله اسم مذکور ایله تسمیه اولندی (فاتحة الکتاب: مثله) زیرا فاتحه شیئك اولنه اطلاق اولنور سورهٔ (مذکوره)

معلوم اوله‌که ثواب پاداش و پاداشن ایو عوض‌ده و باد افزاه و باد افره و باد فراه کم عوضده استعمال اولنور مصنف عبارتنده لفظ نیك ذکری پاداش مطلقا عوضده استعمالنه مبنی‌در (منه)

وفی المثل مالی ذنب الا ذنب صحر ثعالبی دره‌ده و میدانی مجمع‌ده مورد مثل مذکوره شو وجهله ایراد ایتدیلر که بر کون لقمان ابن عاد یا برادری لقیم ایله غارت ایچون طشره کتدیلر لقیم بر از جزور غارت و برادری لقماندن مقدم خانه‌یه مراجعت ایتدی صحر که لقمانك قزیدر بدری لقمانه اکرام و خانه‌یه عودت ایتدکده اطعام ملاحظه سیله عمیسی یعنی لقیمك کتوردیکی جزوری بر بنی ذبح و لحمندن طعام مهیا ایتدی چونکه لقمان خانه‌یه عودت ایتدی صحر دخی مهیا ایتدیکی لحم جزوری هزار اعزاز ایله لقمانك پیشکاهنه احضار ایتدی چونکه لقمان لقیمك کندودن اول سوق جزور ایتدیکندن لقیمه غضب بلکه حسدی اولمغله صحرك احضار ایتدیکی طعام لقیمك جزورندن اولدیغنه واقف اولدقده قزی صحره بر لطمهٔ عنیفه ایله لطم ایتدی که صحر هلاك اولدی که برکسنه‌نك اصلا ذنبی و صنعی یوق ایکن معاتب یا معاقب اولسه و دخی اول کسه که احسان مقابله‌سنده اسائت اولنه انك حقنده ضرب اولنور (منه)

مذکوره دخی اول قرآن اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (سورة) معروفدر که قرآندن بر طائفه‌یه دیرلر که اقلی اوچ آیتدر معلوم اوله که لفظ سوره‌نك واوی اصلیه و همزه‌دن منقلبه اولمه‌سنده اختلاف ایتدیلر اصلیه اولدیغی صورتده سور بلددن مأخوذدر که شهری احاطه ایدن دیواره دیرلر سور قرآنیه علوم و معارفی محیط اولمغله شهری احاطه ایدن سوره تشبیه و استعاره اولندی بعضیلر مرتبه معناسنه اولان سوردن مأخوذدر دیدیلر زیرا سور قرآنیه منازل و مراتب کبی درکه تلاوت قرآن ایدن کمسنه آنلره مترقی اولور یاخود طول و قصر جهتندن مراتب و فضل و ثواب اعتباریله منازلی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی و همزه‌دن منقلبه اولدیغی صورتده بقیه و قطعه معناسنه اولان سؤردن مأخوذدر که سور قرآنیه دخی قطعه قطعه اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه سور (آیة) معروفدر که اصلنده نشان و علامت معناسنه‌در لسان شرعده علم یقین افاده ایدن شیئه دیرلر جمعه آیات (فواتح السور٭ اولهای سوره‌ها) هر سوره‌نك اولی (خواتم السور٭ آخرهای سوره‌ها) هر سوره‌نك آخری (حجة) معروفدر که دلیل دیمکدر حج لفظندن مأخوذدر که غلبه معناسنه حاجه فحجه دیرلر ایکی کمسنه منازعه ایدوب بیری دلیل ایرادیله غالب اولسه وفی المثل لج فحج برکسنه برشیئ طلبده مجد و ساعی اولوب آخر الامر مطلوبنه ظفر بولسه ضرب اولنور بعضیلر برکسنه لج و نزاع صددنده ایکن شانندن اولمیان برشیئه نائل اولسه آنده ضرب اولنور دیدیلر جمعه حجج (برهان مثله) یقال ابره اتی بالبرهان والعجائب وغلب الناس (مصداق مثله) عنده مصداق ذلك دیرلر دعواسنی تصدیق و مدعاسنی تحقیق ایدر دلیلی اولسه جمعه مصادق (بینه مثله) جمعه بینات (حکمة٭ سخن راست) طوغری سوز که اصلنده اشیایی نفس الامرده اولدیغی وجه اوزره بیلمکدن عبارتدر واجب الوجود قدیم العالم حادث الانسان حیوان ناطق دیو بیلمك کبی جمعه حکم (مثل ٭ داستان) حکایه مثل اصلنده نظیر معناسنه‌در مثل و مثیل دخی لغتدر شبه شبه شبیه کبی صکره مضربی موردینه مماثل اولان قوله اطلاق ایتدیلر و غرابتی اولان شیده ذکر اولنور لهذا مثل واقع اولان الفاظك محافظه سنده اهتمام ایدوب تغییر و تحریفدن احتراز ایدرلر صکره هر حال یا قصه یا صفة که آنك شان و غرابتی اوله اکا مثل دیرلر و اکثر حکایات غرابتدن خالی اولمامغله حکایه‌لره مثل دیرلر (خبر) معروفدر جمعه اخبار (نبأ مثله) بعض نسخه‌ده آکاهی ایله تفسیر ایتدی یعنی خبردار اولمق جمعه انباء (اثر کفتهٔ صحابه) صحابهٔ کرامك سوزلری و مطلقا نقل اولنان خبره دخی دیرلر جمعه آثار (حدیث: کفتهٔ رسول) رسول اکرمك سویلدیکی سوز و مطلقا خبر معناسنه دخی کلور جمعه احادیث جمع مذکور

موردی بودر که برکمسنه داینلرندن فرار ایدوب غیبت طویله ایله اهل و عیالندن غائب اولمق اثناسنده کعبه‌یه واروب حج ایتدی (منه)

خلاف قیاسدر حتی فرادیدی که ظنم بودرکه احادیث احدوثه نك جمعی اوله وعامه
حدیثك جمعیدر دیدیلر (مصحف: کراسه) مصحفك دفه لری مابیننده اولان جزؤلری
میمك ضم وکسری لغتدر فرادیدی که عرب حرف میمده ضمی استثقال ایدوب مصحف
دیدیلر مع هذا لفظ مصحف اصحفه دن مأخوذدر صحیفه لر جمع اولندی معناسنه جمعه مصاحف

فصل فی الادب والخط والقرطاس والقلم والدوات

(ادب: فرهنك) معروفدرکه هرکس عندنده مطبوع ومقبول اولان وجه اوزره
حرکتدن عبارتدر صاحب توضیح دیدی که ادب برخصلتدرکه صاحبنی مکارمه
دعوت ایتدیکی ایچون بو اسم تسمیه اولندی ادب دن مأخوذدر ضیافته دعوت معناسنه
وضیافته مأدبه دیرلر الادب مأدبة مالاحد فیها مأربة جمعه آداب (لغت زبان هرقومی)
هرقومك استعمال ایتدیکی لسان اصلی لغو یا لغی در واو ویادن بدل تاویردیلر لغوت بکذا
دیرلر برکلامی تلفظ وتکلم ایتسه لر جمعه لغات (نحو: علم عرب وترازوی سخن)
عربك علمی وکلامك میزانی که علم نحو الفاظ عربیه نك صحیح وسقیمی ومعرب ومبنیسی
بلنمك ایچون وضع اولنمغله تفسیر مذکور ایله تفسیر اولندی بعض نسخه ده نوعی از علوم
واقع اولدی (منقبه: هنر) صفات حمیده که مثلبه مقابلی درکه صفات ذمیمه وعیوبه دیرلر
نقب دن مأخوذدر تبریزی دیدی که مناقب مکارم معناسنه مفردی منقبه در اخلاق حمیده
صخرهٔ صمادن سخت اولان قلب حسوده تأثیر ایتمکله یاخود هنر برحالت مرغوبه
وکیفیت ستوده درکه البته کندوبی نقب وکشف ایدر لهذا بو اسم ایله تسمیه اولندی
کما قال الجامی قدس سره السامی **بیت** نکو روتاب مستوری ندارد ❊ چو دربستی سراز
روزن برآردع که عشق ومشك را نتوان نهفتن ❊ جمعه مناقب (مأثره کذلك مخبره) فائقده
دیدی که مأثره اول مکرمه درکه روایت اولنور زمان جاهلیتده حسب ونسب ایله تفاخر
ایتدکلری مکارم کبی جمعه مآثر (کتاب: نوشته) یازلمش که بربره جمع اولمش اوله
مجلد اولسون اولمسون ونامه یه دخی کتاب دیرلر کتبدن مأخوذدر جمع معناسنه جمعه
کتب تانك ضم وسکونی جائزدر (دفتر ٭ نوشته وجلد کرده) یازلمش ومجلد اولمش
کتاب قاموسده الدفتر جماعة الصحف المضمومة کلامی بو معنایه قریب در جمعه دفاتر
(سفر: نامه) معروفدر فیروز آبادی کتاب کبیر ایله تفسیر ایتدی جمعه اسفار (صحیفه)
معروفدرکه دریدن یا کاغددن برقطعه درکه اکا یازی یازرلر وکتاب معناسنه دخی
کلور جمعه صحائف وصحف حانك سکونی ایله وضمیله نادردر زیرا فعیله فعل اوزرینه
جمعلنمز (صفیحه مثله) جمعه صفایح (حجم الکتاب: پری کتاب) کتابك جمیع اجزاسی یعنی
جثه ومصدری که کتابك قالنلغی تعبیر اولنور لهذا بعض نسخه ده سطبری کتاب واقع

محقق اولیه که بو مقامده
ادبدن مراد لسان خلقده
مذکور اولان ادب
دکلدر بلکه علم ادب
در لغت ونحوی ذکر
ایتدیکی قرینه قائمه در
وعلم ادب برعلمدرکه
لفظا وکتابة کلام عربی
خللدن حفظه سبب
اولور مقدمات علم
ادب بودرکه ذکر
اولنور علم مخارج علم
لغت علم وضع علم اشتقاق
علم صرف علم نحو علم
معانی علم بیان علم بدیع
علم عروض علم قافیه
علم قرض الشعر علم
مبادی الشعر علم الانشاء
علم الامثال علم محاضره
علم دواوین علم کتابت
(منه)
هرعریض اولان
شیئك بوزینه صحیفه
دیرلر ودخی صحیفه قطعه
قرطاس وصنجهٔ نحاس
وبرنج وسائر اشیاده
مستعملدر کذا فی شروح
بیست باب للطوسی
(منه)

اولدی (قط: نامهٔ نبشته) یازلمش نامه که مراد قاضیلرك صکی در وکاغد وکتاب معناسنه
دخی کلور وجائزه ایچون یازیلان تذکره یه دخی دیرلر اکا فارسیده کاغذ زر دیرلر جمعی
قطوط وفی الاساس اخذوا القطوط ای خطوط الجوائز (ورقه: یك ورق) بر ورق
جمعه اوراق ورق (وراق: کراسه فروش یا نویسندهٔ اجزا) کتاب صاتیجی که صحاف
دیرلر ویازیجی (مجلد: جلدکر) کتابه جلد یاپیجی (صفحه: یك روی ورق) کاغدك بر یوزی
جمعه صفحات (فصل جدایی میان دو سخن) ایکی کلام آره سنده واقع اولان فاصله
اصلنده ایکی شیئی بری برندن آیرمغه دیرلر واول عقدکه هر ایکی انجو مابیننه بر بونجوق
وضع اولنه اکا عقد مفصل دیرلر واصطلاح فقهاده مسائلدن بر طائفه دن عبارتدرکه
ماقبلنده مذکور اولان مسائله نوع مامناسبتدن خالی اولمیه ولفظ فصل اکرما
بعدینه وصل اولنورسه منون وصل اولنمازسه ساکن ذکر اولنور فصل فی الاذان
فصل ینزح ماء البئر کبی جمعه فصول (ورد: وظیفهٔ هرروزینه) هرکون قرائتنی التزام
ایتدکلری کلمات معینه مثلا نظم کریمدن هرصباح سورهٔ یس یاخود هرکون قرآن
کریمدن برجزء قراءت ایتمك کبی جوهری دیدی که الورد الجزء یقال قرأت وردی
مجدالدین جزؤ من القرآن دیدی جمعه اوراد (وظیفه مثله) اصلنده انسان ایچون هر
کون تعیین اولنان طعام ورزق وغیری نسنه یه دیرلر جمعه وظائف (حاشیه: کنارهٔ
کتاب) کتاب کناری اصلنده جانب معناسنه در جمعه حواشی (هامش: حاشیة الکتاب)
مولد (کلمه یك سخن) برسوز جمعه کلمات وکلم معلوم اوله که لفظ کلمه ده اوچ لغت
واردرکه اهل حجاز لغتی که کافك فتحی ولامك کسریله جمعی کلم کلور کافك فتحی ولامك
کسریله ٭ وربیعه لغتی که کافك فتحی ولامك سکونیله جمعی کلم کلور کافك فتحی ولامك
سکونیله ٭ وبنی تمیم لغتی که کافك کسر ولامك سکونیله جمعی کلم کلور کافك کسری ولامك
فتحیله ولفظ کلام اسم جنس در قلیل وکثیره اطلاق اولنور (حرف: یکحرف) برحرف
اصلنده طرف معناسنه در اسم وفعلدن برطرفده واقع اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی
جمعه حروف واحرف (قباله: نامهٔ قاضی) قاضینك ویردیکی صك که حجت تعبیر اولنور
جمعه قبالات (صك مثله) جمعه صکوك صکاك دخی کلور (رقعه: نامهٔ خرد) یازلمش کاغد
پاره سی ویامه تعبیر اولنان بز پارچه سنه دخی دیرلر یقال الصاحب کالرقعة فی الثوب
فاطلبه مشاکلا یعنی کشینك مصاحبی اثوابده اولان یامه کبی در پس مناسب طلب ایله
جمعه رقاع (جریده: دفتر حساب) حساب دفتری جمعه جرائد وائمهٔ قراء ومحدثینك
آلدقلری وظیفه یه خریطهٔ شهر دیوب ضرب مثل ایدرلر که شهر بن خوشب که جملهٔ
محدثین دن ایدی برکون بیت المال داخل اولوب برخریطه یه طمع واخذ ایتدی که

معلوم اوله‌كه اول شاعركه بغدادده فصيح بليغ اوله اكا وخد بذ ديرلر اندن دون اولورسه شاعر اندن صكره شويعير آندن

ايچنده برايكى درهم وارايدى قال الشاعر **بيت** لقدباع شهر دينه بخريطة ❊ فمن يأمن القراء بعدك ياشهر (خريطه: كيسه) اكثريا كاتبلرك سختياندن كاغدقومق ايچون ياپدقلرى كيسه‌ده مستعملدركه جزؤدان تعبيراولنور وجزؤكش دخى ديرلر ومطلقا توبره معناسنه دخى كلوركه فارسيده خليته ديرلر جمعه خرايط (رق كاغد پوستين) يازويازمق ايچون يوفقه دريدن ياپدقلرى كاغدجلد رقيق معناسنه جمعه رقاق (قرطاس) قافك كسروضمى لغتدر كاغدابوزيد نوادرنده ديدى‌كه قرطس دخى بومعنايه‌در جمعه قراطيس (طرس مثله) بعضيلر ديدى‌كه طرس اول كاغددركه سيلنوب صكره يازيله وطلس دخى بومعنايه‌در جمعه اطراس (طومار) معروفدركه قاموسده طامور وطومار صحيفه‌در ديدى ساميده نامۀ طراز پيچيده ديوتفسير ايتدى جمعه طوامير (اضباره تودۀ كاغد) بريره جمع اولمش كاغدكه دسته واوزبه تعبير اولنور صراحده پشتوارۀ كتاب وكاغد ديدى يعنى ارقه‌يوكى اوله‌جق قدرباغلنمش كتاب وكاغد ضباره وضباره دخى لغتدر صاحب دستور اضباره واضبانه دستۀ نامه‌ديدى جمعه اضابير (اضمامه مثله) صاحب ديوان اضباره‌يى اضمامه‌ايله تفسيرايتدى جمعه اضاميم (قصيده) معروفدر شاعرك نظم ايتديكى ابياتك بيت اولى مصرع يعنى قافيه‌دار اولوب واول ابيات منظومه برمطلب تحصيلنى متضمن ويكرمى بيتى متجاوزاوله اصطلاح شعراده اكاقصيده ديرلر جمعه قصائد (شعر) معروفدر وشووجهله تعريف ايتديلركه كلام موزون مقفى مرتب متساوى الاواخر شعوردن مأخوذدر علم معناسنه اماقاسم بن سلام بغدادى‌كه علماء نحوولغت وتاريخك سرآمدلرندندر شويله‌روايت ايتدى‌كه يعرب بن قحطان‌كه لغت عرب آنك زماننده انتشاركلى واشتهارمالاكلام بولمشدراسجاع وقرائنه عظيم رغبتى اولوب اساجيع عربدن اتفاقى برمصرع موزون استماع ايتسه قوت فطنت وذكا قريحتى سببى ايله آنى ادراك وموزون وغيرموزونى برى برندن فرق ايدر ايدى ارتجالاً بركون لسانته شوبيت جارى اولدى‌كه **بيت** ماالخلق الاالاب والام ❊ خذابن جهل اوخذابن علم ❊ پس بوبيتى ميان اكابرواعيان قبيله‌سنده قراءت ايدوب آنلر ديديلركه ماهذا الترتيل الذى ماكنا شعرنابك قبل يومناهذا يعرب دخى ديدى‌كه وانا ايضاً ماشعرت من نفسى قبل هذا چون يعرب تعليم وتعلمسز واصلا تصوروشعورسز صنعت مرغوبۀ شعره موفق اولدى نظمه شعروناظمه شاعراطلاق ايتديلر والله اعلم جمعه اشعار (بيت) معروفدركه ايكى مصرعى متضمن كلامدن عبارتدر بعض نسخه‌ده دوپاره سخن ايله تفسير اولندى وحيدالدين تبريزى ديدى‌كه بيت شعرى بيت شعره تشبيه ايتديلركه صحرانشين اولان اعرابك خانه‌سيدركه آنك ريسمان وميخى واوزرينه اورتدكلرى پلاسى اولمدقچه وزمين

صكره شعرآندنصكره متشاعرديرلر كذا فى القاموس (منه) ومدح وستايش شعر حقنده وارد اولان كلمات منظومه ومنثوره كنجايش ليل ونهار اولمديغى اربابنه ظاهر وبديدار در حكايت اولندى‌كه برشاعر سخن آرادن سؤال ايتديلركه رسول اكرم ونبى محترم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى جميع كمالاتى جامع برذات ستوده صفتدر فى الحقيقة اكر صناعة شعر كمال اوليدى وجودموددود آنكله موصوف اولوب وماهو بشاعر قول كريمنه مظهر اولمزايدى اولمكسنه شووجهله جواب ويردى‌كه شعر برزيور در امابزكبى ناقصلره اول‌كه كاملدر آنى محتاج زيورقيلمامش وبودقيقه‌يه قريبدركه برعالمدن سؤال ايتديلر كه خاتمى صول الده اولان اصبعه كچورمك سنت اولدوغنه نه سببدر ديواول عالم ديدى‌كه صاغ ال حد ذاتنده قوى اولمغله كاملدر وزينته محتاج دكلدر وصول ال فى الحقيقة ضعيف اولمغله ناقص درخاتم آنى تكميل ايدر (منه)

(وسقف)

حكايت سيف الدوله هركيجه علمايى جمع ايدوب صحبت ايدر ايدى بركيجه متنبى وابن خالويه نحوى مجلس مذكورده برخصوص ايچون مجادله ايتديلر ابن خالويه غضبه كلوب برندن قالقدى وميانلرنده اولان مفتاح ايله متنبى‌نك باشنى اوروب ياردى

وسقف وحدود اربعه‌سى بولنمدقجه قائم اولمز وهركز برصورت بولمز كذلك بيت شعرك زمينى واردركه قافيه‌سيدر وسقفى واردركه مقصود اولان معنى‌در وحدودى اربعه‌سى واردركه ايكى مصرعده اولان اركان اربعه‌دركه صدر وعروض وابتدا وضرب‌در وبيت شعرك اسباب واوتاد وفواصلى بيت شعرك رسيمان وپلاس وميخى منزله‌سنده‌در وبيت شعرده اولان نقوش وآرايش هرنه قدركه حسن وزيورايراث ايدرسه بيت شعرده اولان صنايع ومحسنات شعريه دخى مطلعندن دخول اولنور والله اعلم جمعه ابيات (مصرع: نيم بيت) بيتك نصفى (قافيه: آخر بيت) بيتك آخرى ولفظ قافيه قفودن مأخوذدر بركمسنه‌نك آردينه اويمق معناسنه وشعراصطلاحنده ابياتك اواخرنده رعايتى واجب اولان حروف وحركات مجموعندن عبارتدر وبعضيلر بيتك آخركلمه‌سنه وبعضيلر حرف روى‌يه قافيه اطلاق ايدرلر مذهب اكثر بودركه بيتك آخرنده واقع اولان مستقل كلمه‌يه رديف ديرلر وهربيت مقفى اولمق واجب‌در ومردف اولمق لازم دكلدر جمعه قوافى (مقلمه: قلمدان) قلم قويه‌جق ظرف جمعه مقالم (مزبروقلم مثله) (خامه) معروفدركه يونولمشنه اطلاق اولنور يونولمامشنه يراعه ديرلر جمعه اقلام (جلفه: تراشۀ قلم) قلم يونولدقده يره دوشن پارچه‌لركه قلم يونغه‌سى تعبير اولنور برايه وبزاء مثله (سن: نوك قلم) قلمك اوجى‌كه كاغده طوقونان موضعيدر جمعه اسنان (مبرءه قلمتراش) برى‌دن مأخوذاسم آلت‌در قطع معناسنه ورنده‌يه دخى ديرلر جمعه مبارى (محراك دويت آشوب) دوات قرشدره‌جق آلة (مقط قلمزن) اوزرنده قلم كسدكلرى نسنه صاحب ديوان ديدى‌كه بركوكدركه كاتبلر اوزرنده قلم كسرلر يعنى نوك قلمى آنك اوزرنده قطع ايدرلر اصلنده مقططة قط دن مأخوذدر عرضنه قطع معناسنه وقددال ايله طولنه شق وقطعه ديرلر فارسيده قلم بردخى ديرلر جمعه مقاط (دواة) دالك فتح وكسرى ايله معروفدر فارسيده آمه وخوانستان وخوانسته جمعه دوى (فرضه: سوراخ دويت) دويدك دلوكى‌كه آغزى دركه اندن سياه آب قورلر بعضيلر مركب طوران موضعدر ديدى وقاموسده محل النقس تفسيرى بومعنايه قريب‌در (ليقه صوف دويت) دواته قودقلرى يوك‌كه بزم ديارمزده ابريشم استعمال اولنور (وفعه غلاف دويت) دوات غلافى بعضيلر دواتك آغزينى قاپادقلرى بزپاره‌سيدر ديديلر (وفيعه كوى قلم) قلم سيله‌جك اسكى بزكه دويت مقرمه‌سى تعبير اولنور بعضيلر وفيعه ووفعه غلاف دوات ووفيعه قلم پاك كن ايله تفسيرايتدى (مداد: سياه آب) قره صوكه مركب ديرلر (نقس مثله) جمعه انقاس (نقص مثله) جمعه انقاص (حبر) حانك فتح وكسرى لغت‌در (مثله) (محبره حبردان) دويت جمعه محابر (صمام سربند دويت) دوات قپاغى وشيشه آغزينه وضع

متنبى اول ساعت قانى اقيدارق مجلسدن چيقوب مصر جانبنه كافور اخشيدى وحضورينه عازم اولدى وكافور مزبورى مدح ايدوب ميانلرنده جارى اولان احوال مشهوردر وبعده مصردن دخى حركت وفارس طرفنه عزيمت ايدوب عضدالدوله ابن بويه مجلسنه داخل اولوب آنى مدح ايتدى وجائزۀ كثيره اخذ ايتدكدنصكره بغداد طرفنه توجه ايتدى صافيه‌نام موضعه واصل اولدقده فاتك بن ابى جهل الاسدى برازعسكر ايله متنبى‌نك يولنه كلوب مقاتله ايتديلر موضع مذكورده متنبى واوغلى محمد وغلامى مفلح مقتول اولديلر ابن رشيق عمده‌نام كتابنده شعرك منافع ومضارينى بيان صددنده حكايت ايتدى كه متنبى مقاتلۀ مزبورده خصمك غلبه‌سنى كوروب فرار قصد ايتدكده مفلح مذكور ديدى‌كه مولاى سن اول دكلمى سن‌كه شوبيتى انشاد ايتدك فالخيل والليل والبيداء تعرفنى والحرب والضرب والقرطاس والقلم بوبيت افواه حلقده مذكورومشهور ايكن اكرفرارايدرسك الى يوم القيام كالعنت ايدرلر متنبى غلامك بوكلامنى استماع ايتدكده ينه جنكه شروع ايدوب بالاخره مقتول اولدى حاصلى بيت مذكور قتلنه باعث اولدى (منه)

ایتدكلری نسنه كه طیقاچ تعبیر اولنور (سداد مثله) وهر نسنه كه انكله برشی سداولنه اكه سداد دیرلر وبر فقیرك احتیاجنی دفع ایده جك شیئه فیه سدادمن عوزه دیرلر (لوح تخته وهر نسنه كه یصی اوله اكا لوح دیرلر تخته اولسون غیری اولسون واكثریا مكتبده معصوملره تعلیم ایچون یازدقلری تخته ده استعمال اولنور مولانا جامی فرزند دلپسندینه نصیحت نامه سنده بیوردیلر كه **بیت** لوح خود آن دم كه نهی بر كنار ❋ چون الف انكشت ازو بر مدار ❋ جمع الواح (طلاسه ٭ دویت پاك كن) دوات پاكلیه جك بز وتخته پاك ایده جك بزه دخی دیرلر

﴿ فصل فی الجنة و ماینا سبها ومافیها ﴾

(جنة بهشت) جمعه جنات وجنات جنت اصلنده بستان معناسنه در وعرب نخلستانه جنت دیرلر (فردوس) مثله جوهری جنتده بر باغچه در دیدی وانواع نباتاتی متضمن اولان وادی یه دخی دیرلر بعضیلر عربیه وبعضیلر رومیه وبعضیلر سریانیه در دیدی (دار السلام مثله) وجه تسمیه جنتده هر آفة وبلیه دن سالم اولدقلری در بعضیلر بعض اهل جنت بعضنه تحیت ایتدكده سلام ایدردی قال الله سبحانه وتعالی تحیتهم فیها سلام بعضیلر ملائكه آنلره سلام ایله تحیت ایتدكلری ایچوندر وبعضیلر لفظ سلام اسماء الهیه دندر واضافت تشریف ایچوندر دیدی بیت الله ناقة الله كبی (مأوی مثله) اصلنده مطلقا مكانه دیرلر (عدن مثله) اصلنده اقامت معناسنه در جنات عدن جنات اقامة ایله تفسیر اولندی (عرش) معروفدر اصطلاح حكماده فلك ثامنه عرش وفلك تاسعه كرسی دیرلر وعرش اصلنده ملوكك تختنه وسقف بیته وسایبانه دیرلر سماواتده اولان عرشه عرش اطلاقی معانیٔ مذكوره یه مناسبدر (بطنان الجنة: میان بهشت) جنتك اورته سی (بحبوحة الجنة مثله (حظیرة القدس: بهترین جایها اندر بهشت) جنتده اولان منازلك اعلاسی وایوسی حظیره اصلنده برد وریحدن امین اولمق ایچون دوه یه یاپدقلری آغیل معناسنه در فیروز آبادی مطلق جنت ایله تعبیر ایتدی (كوثر: جوییسیت در بهشت) جنتده بر ایرمقدر كه جمیع انهار جنت آندن متشعب اولور كثیر الخیر اولان سیده كوثر دیرلر كثرتدن مأخوذدر قلت مقابلی واو مزیده در جعفر لفظنه الحاق ایچون واكثر نسخ كتابده حوض بزرك در بهشت ایله تفسیر اولندی (تسنیم: آبیست در بهشت) جنتده آقار بر بیكاردر تسنم برشیئك اوزرینه چیقماغه دیرلر ماء مذكوره تسنیم تسمیه اولندیغی جنتده اولان غرفه لرك وقصرلرك اوزرندن جریان ایتدیكی ایچوندر (سلسبیل چشمهٔ آبست در بهشت) جنتده بر چشمه در قال الله تعالی عیناً فیها تسمی سلسبیلاً اخفش دیدی كه لفظ سلسبیل معرفه ایكن آخرینه الف الحاق اولندیغی فاصله یه

الله تعالی كتاب مرقوم یشهده المقربون (منه)

صاحب دیوان وجوهری میمك كسریله در دیدیلر لكن صغانی صواب اولان میمك فتحی وضمیله در دیدی وصاحب باهر میمك فتحی وبانك ضمی ورانك تشدیدی ایله در دیدی (منه)

مشارقده قوموا الی جنة حدیثنك شرحنده بعض شراح حدیث دیدیلر كه جنته جنت تسمیه اولندیغی اشجار ملتفه ایله مستور اولدیغی ایچوندر صغانی حدیث مذكوری مسلمدن اخذ ایتمشدر شروح مسلمه نظر اولنه (منه)

فرا دیدی كه فردوس عرب عندنده كروی مشتمل اولان بستاندر كلبی دیدی كه بو معنایه عربی دكلدر رومیه در ونبطیه ده بر دناء دیرلر ابن حرث اعناب معناسنه در دیدی حسن دیدی كه فردوس جنتك اعلاسنده بر سبزه زاردر ابو امامه سبزة الجنة دیدیكی بو معنایه قریبدر حسان وابن رواحه شعرلرنده فردوس لفظی مذكور اولدیغی عربی اولدیغنه دلیلدر كذا فی الزاهر (منه)

رعایت ایچوندر (زنجبیل ٭ آمیزش شراب در بهشت) جنتده شرابه قارشدیردقلری نسنه كه زنجبیل دیدكلری كوك طعمنده در وعربك عادتی شرابه زنجبیل قاتوب ایچرلرایدی (رفرف ٭ پسترهای بهشت) جنتده فرش اولنان بساط (سدرة المنتهی درختیست در آسمان هفتم) سماء سابعه ده بر اغاجدر وجنتده بر مقامك اسمیدر (علیون دیوان نیكها در آسمان هفتم) فلك سابعه ده ایو منزللر درجات بهشت ایله دخی تفسیر اولندی

﴿ فصل فی الزندیق واصحاب الملل وكتابهم ورئیسهم ﴾

(زندیق بی دین) دینی اولمین كمسنه كه ثنویه دندر بعضیلر یزدان واهرمن دیوب نور وظلمته قائل اولان كمسنه وبعضیلر آخرتی منكر اولان كمسنه بعضیلر ابطان كفر واظهار اسلام ایدن كمسنه در دیدیلر وبعضیلر زن دیندن معرب در ناقصات العقول اولان نساء مذهبلو معناسنه دیدیلر مصدری زندقه در كتب عقائدده تفصیل وآنك تحقیقی ایچون رسائل تألیف اولنمغله لفظ مذكورك تفسیرنده مجد الدین فیروز آبادی قولیله بو مقامده اكتفا اولندی جمعه زنادقه وزنادیق (نصرانی ٭ ترسا) حضرت عیسی علیه السلام امتی جمعه نصاری مفردی نصرانه دخی كاور ونصرانه شامه قریب بر قریه نك اسمی در كه نصرانی آكه منسوبدر (قس) قافك فتحی ایله (دانشمند ترسایان) ترسالرك عالمی ورئیسی جمعه قسوس (قسیس) مثله جمعه قسیسون قساوسه دخی كلور كه اصلی قساسسه ایدی سینلرك كثرتن استثقال ایدوب واوه تبدیل ایتدیلر (جاثلیق مهتر ترسایان) ترسالرك اولوسی وقاضیسی وحاكمی (راهب ٭ زاهد ترسایان) ترسالرك زهد صاحبی اولان كمسنه لری رهبدن مأخوذدر خوف معناسنه یقال رهبوت خیر من رحموت یعنی دولتمند اولوب سندن خوف ایتدكلری اولی در فقیر وضعیف اولوب محل مرحمت اولمقدن جمعه رهبان (اسقف قاضیٔ ترسایان) سقفدن مأخوذدر اوزون ومنحنی اولمق معناسنه ابن السكیت دیدی كه اسقف النصاری دخی بوندن مأخوذدر زیرا نصارانك سقفلری متخاشع یعنی خشوع وتواضع ایتمكه معتاد اولورلر جمعه اساقف (صلیب ٭ چلیپا) خاج مطرزی دیدی كه صلیب اول شیٔ مثلث الشكل در اكا نصاری عبادة ایدرلر حضرت عائشه دن حدیثده واقع اولدی كه كان اذا رأی التصلیب فی ثوب قضبه یعنی رسول اكرم حضرتلری ثوب اوزرنده خاج صورتی كورسه البته قطع ایدر ایدی ونصاری زعم فاسدلرنجه عیسی علیه السلام صلب اولندیغی اغاجك شكلی صلیب شكلنده اولمق اعتقادیله اكا تعظیم وپرستش ایدرج صلبان (زنار) معروفدر كه نصاری نك راهبلری قوشانورلر بر نوع قوشاقدر كه میان بند ترسایان دیرلر (غیار: نشان جهودان) یهودیلر نشانی كه نصاری نك زناری منزله سنده در قاموسده علامت اهل الذمة دیدی كه

صاحب انوار دیدی كه سلسبیل اصلنده خوش كوار اولان شرابه دیرلر عین مذكوره دخی بوغازدن سهولت ایله كچوب خوشكوار وسهل الهضم اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی وبعضیلر بازاندردر دیدیلر اصلنه سل سبیلا ایدی تأبط شرا كبی عین مذكوره یه اطلاق اولندی زیرا اول صودن ایچمز الا اكا عمل صالح ایله سبیل استین ایچر (منه)

حكایت اولندی قاضی عبد الوهاب مالكی بغداددن دلگیر اولوب مصره توجه ایتدكده جم غفیر علماء وفضلا واد بادن آنی تشییع ایتدیلر هنكام وداعده دیدی كه ای زمرهٔ احباب شویله معلوم اوله كه اكر صبح ومسادن بغدادده ایكی رغیف تحصیلی ممكن اولیدی آنی سدرمق ایدوب سزدن مفارقت ایتمز ایدم والا (نظم) بغداد دار لاهل المال طیبة ٭ وللمفالیس دار الضنك والضیق ٭ ظللت فیها مضاعا بین ساكنها ٭ كاننی مصحف فی بیت زندیق (منه)

انجيل بعض اهل لغة ديديلركه انجيل اصل دستور معناسنه دركه نازل اولديغى قومانك مضمونيله عامل اولوب حلال وحرام خصوصندا كا مراجعت ايدرلر قدنجله ابواه كرءان ديرلر ولداه معناسنه ولمن الله ناجلبه دبوب اب وام مراد ايدرلر

زناره دخى شاملدر (انجيل كتاب عيسى عليه السلام) حضرت عيسى يه نازل اولان كتاب كاهى كتاب اعتباريله مذكر وكاهى صحيفه اعتباريله مؤنث استعمال اولنور (زبور كتاب داود) حضرت داود عليه السلامه نازل اولان كتاب (توريةء كتاب موسى) حضرت موسى يه نازل اولان كتاب بصريون ديديلركه اصلنده وورية درواو اولى يى تايه ويايى الفه قلب ايتديلر وتاسى تأنيث ايچوندر كتاب موسى يه بو لفظى اطلاق قرآن عظيمه نور اطلاقى كبى در (فصح :عيد ترسايان) نصارانك بيرامى كه ات يبوب افطار ايتدكلرى كوندر افصح النصارى ديرلر بيراملرى كلسه (يهودىء يك جهود) برجهود جمعه يهود (حبرء دانشمند جهودان) يهوديلرك عالمى حانك فتح وكسرى لغتدر وكسرى افصحدر زيرا جمعى افعال درفعول دكلدر فرا ديدى كه حبر كسريله عالم معناسنه در اصمعى كسر وفتحده تردد ايتدى ابو عبيد ديدى كه بنم عندمده حبر حانك فتحيله در معناسى تحبير كلامه وتحسيننه قادر اولان عالم ديمكدر محدثين دخى فتحله روايت ايتديلر وبعضيلر بحردن مقلوبدر ديدكلرى بو وجهى تأييد ايدر ملاحظه اولنور جمعه احبار (مجوسى مغ) بير آتش پرست كافر جمعه مجوس مجوس اصلنده كوچك قولاقلى كمسنه معناسنه منج كوشدن معربدر زيرا صغير الاذنين بر آدم دين مجوسيتى پيدا ايدوب خلقى اول دينه دعوت ايتدى (صنم :بت) معروفدر شمن دن معربدر وثن معناسنه جمعه اصنام (وثن مثله) جمعه اوثان وثن دخى كلور (نصب) نون وصادك ضمه لرى وصادك سكونيله لغتدر (مثله) جمعه انصاب زمان جاهليتده كعبه نك اطرافنه طاشلر نصب ايدوب ذبح قربان ايتدكده قانى آنلرك اوزرلرينه دوكرلر ايدى واول طاشلره انصاب ديرلر (طاغوت مثله)

فصل فى جهنم والسعير ومايناسبه

(جهنمء دوزخ) جهنامدن مأخوذدر بئر بعيدة الغور معناسنه حق سبحانه وتعالى عبادنى يوم جزاده تعذيب ايتديكى نارك علمى اولمغله تأنيث وعلميت ايچون غير منصرفدر بعضيلر فارسى دن معربدر ديديلر اعاذنا الله منها (جحيم مثله) وهر چقور يرده اولان نار عظيميه جحيم ديرلر (سعير مثله) سقر مثله) اصلنده شمسك حرارتنك شدة واذاسنه سقر ديرلر وحيواناتى داغله دقلرى دموره ساقور اطلاق اولنور ولفظ سقر دخى مؤنث وعلمدر نته كيم لا تبقى ولا تذر قول شريفى مؤنث اولدوغنه دلالت ايدر (حطمه مثله) حطم دن مأخوذدر قيرمق معناسنه جهنم دخى القاء اولنان كمسنه لرى قيروب افنا ايتديكى ايچون بو اسم ايله تسميه اولندى ونار شديده دخى حطمه ديرلر (هاويه مثله) معرفه اولمغله الف لام داخل اولمز هوه دن مأخوذدر عميق اولان چوقور معناسنه (درك: بن دوزخ) جهنمك دبى يعنى جمله موضعلرندن اشاغى اولان موضع منازل ناره دركات ومنازل جنته درجات

ابن الانبارى زاهر دهمالى فى هذا الامر درك عبارتنك معناسنده ديدى كه يعنى فلان نسنه ده بم بچون نه جلب منفعت ونه دفع (ديرلر) مضرت واردر فراء ديدى كه درك اول اينجه ايپدركه دلوك قولپلرينه باغلايوب بو طرفنى رشا تعبير اولنور قالين ايپه باغلارلركه رشا صويه طوقنوب چورومسون ايچون بعضيلر درك نردبان معناسنه در ديدى (منه)

وبعضيلر ديديلركه انجيل تسميه اولنديغى حضرت الله انى اظهار ايتديكى ايچوندركه حق بالكليه مندرس اولمش ايكن انى خلقه حق بيان ايچون ظهار ايتدى تقول العرب نجلت الشىء اذا اظهره واستخرجه ابو عمرو ديدى كه تناجل تنازع معناسنه در (منه)

تورية فرا ديدى كه تورية ضيا ونور معناسنه درعرب وريت به زنادى ديرلر اضاءت معناسنه واصلى نورية درياءنك ماقبلى مفتوح اولمغله الفه قلب اولندى ياخود توريت درراءنك كسريله پس راءنك كسره سنى فتحه يه تبديل ايدوب يايى الفه قلب ايتديلر جاريه ده جارات ناصيه ده ناصاة باقيه ده باقات ديدكلرى كبى بصريون ديديلركه توراة لفظنك وزنى فوعلة در دوحلة كبى كه اصلى ووراة دركه واو اولى يى تايه تبديل ايتديلر وولج تولج ديدكلرى كبى (منه)

زبور كلام عربده كتاب معناسنه در زبرت الكتاب ازبره وازبره ديرلر كتبته معناسنه اصمعى ديدى كه زبرت الكتاب ديرلر كتبت ياقرأته معناسنه (منه)

ديرلر لظى مثله (حميم : آب سخت كرم) زياده اسى صوكه اهل جهنم صو استدكجه اندن ويررلر لهذا بعض نسخه ده شراب دوزخيان ايله تفسير اولندى (غساق : ريم دوزخيان) اهل جهنمك بدنلرندن چيقان قان وايرين سينك تخفيف وتشديدى جائزدر (غسلين: زرد آب دوزخيان) اهل جهنمك بدنلرندن چيقان صارى صو (مقمع دبوس آهنين) دموردن چوماق كه اهل جهنمه اوررلر قمعدن مأخوذدر قهر واذلال معناسنه جمعه مقامع (عذاب) معروفدركه فارسيده شكنجه ديرلر (رجز وعقوبت ونكال ومثله) ميمك فتحيله اهل حجاز وضميله بنى تميم لغتيدر (مثله) جمعه مثلات مصنف فائقده ديدى كه رجز ورجس عذاب معناسنه در وابو تراب شووجهله نقل ايتدى كه رجز ورجس ناسه نازل اولان امر شديد معناسنه در وبعضيلر ديديلركه نكال اول عذابدركه مجرمه ترتيب ايدرلر تا كه غيريلر آندن عبرت آلهلر

فصل فى الآلات واللبن والآجر

(ادات: دست افراز) ال آلتى كتابت ايچون قلم وخياطت ايچون سوزن كبى جمعه ادوات (فرجار: پركار) معروفدر پركاردن معربدر عوام غلط ايدوب پركل ديرلر (دوارة مثله) (مطمر ومطمار رشتهٔ درودگر) دولكرلرك ايپى كه آنكله برشىء تقدير ايدوب اولچرلركه چيرپى ايپى تعبير اولنور بعض نسخه ده رشتهٔ بنايان واقع اولدى كه اكثر كتب لغته مناسب اولان بودر (تره مثله (مسعه: ماله) چامور صوايه جق آلت كه بنالر مصرى ديرلر وچامورى صيوه دقدنصكره سورتدكلرى آلته اطلاق اولنمق ماله لفظنه مناسبدر (سياع كاه كل) صمان ايله مخلوط اولان چامور (ملبن خشت زن) كرپيچ كسيجى كمسنه (ملبن: كالبد خشت) كرپيچ قالبى (لبنه: خشت خام) چيك كرپيچ جمعه لبن (آجره خشت پخته) پشمش كرپيچ جمعه آجر (قرميد خشت پختهٔ بزرك) بيوك پشمش كرپيچ عامه تحريف ايدوب كرميد ديرلر وفارسيده تابه ديدكلرى ظرفه دخى ديرلر جوهرى قرميد لفظين آجر ايله تفسير ايتدى جمعه قراميد (نقير: ناوهٔ كل) چامور تكنه سى وخمير تكنه سى معناسنه دخى كلور نقردن مأخوذدر منقور معناسنه دركه نقر بر آغاجك ايچنى اويوب چيقارمغه ديرلر

فصل فى الحذاء والاته و ماينا سبه

(حذاء: نعلين كر) پاپوشچى نسبت صيغه سيدر عطار وبقال كبى حذا نعلين پاپوش حذا پاپوش معناسنه حذودن مأخوذدر برابر ومساوى اولمق معناسنه چونكه نعلك برى آخره مساوى اولمق لازم اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى جمعه احذية (نعل مثله) جمعه نعال (اشفى : درفش) پاپوشچى بيزى جمعه اشاخ (ازميل: نشكرده) پاپوشچى بيچغيسى جمعه

ولفظ لظى آتش زبانه زننده عبارتيله دخى تفسير اولندى جوهرى مطلقا نار ايله تفسير ايتدى (منه)

فارسيده اكارژه وزژه ديرلركه اصلنده خانه لرده اثواب سرمك ايچون كردكلرى مجيم معناسنه در ومزبور ايپه رزه بناء ديرلر (منه)

معلوم اوله كه مطرزى وجوهرى وفيروزآبادى ملبن مطبوخ معناسنه اولان آجر لفظى معربدر ديديلر صاحب كشاف سورة قصص تفسيرنده ديدى كه فرعون وزيرى اولان هامانه (فاوقدلى ياهامان على الطين) ديوب فاطبخ لى الاجر ديمدى زيرا اول وقتده دك آجر يوق ايدى بلكه فرعون صنعت آخر تعليم ايدوب اندنصكره آجر شايع اولدى حتى حضرت عمر رضى الله عنه شامه كلدكده آجر ايله بنا اولنان سرايلر كوروب ماعلمت ان احدى بنى بالاجر غير فرعون ديدى (منه)

عندمزده اولان کتب لغاتده لفظ صندل کفش معنا سنه مصادف اوله مدم فقط دستورده چبدر لفظیله تفسیر اولندی که فارسیده چیدار وچیدر سرموزه یعنی ادیك اوزرینه کیدکلری نسنه یه دیرلر (١٠٤) صاحب مجمع دیدی که عربیده جرموق دیرلر

ازامیل (شفره ومحذاء مثله (سیر) دوال قایش جمعه سیور (قدمثله) ج قدو دولفظ قد دباغت اولنمامش دریدن کسدکلری قایشده استعمال اولنور وبرکسنه یی تحمیق مقامنده مایعرف القدمن القددیرلر یعنی اوغلاق دریسی ایله قایشی فرق ایتمز (شراك: دوال نعلین) نعلین قایشی که تاصمه تعبیر اولنور جمعه شرك وفی الحدیث اصلحوا شرك نعالكم (شسع مثله) وبعض نسخه ده دوال میان دوانکشت ایله تفسیر اولندی برنوع نعلین واردر که تاصمه سن ایکی ایاق پارمغنك آراسنه ایدرلر واکا کثریا جمجمه دیرلر قال الراجز ❊ وادنی الی المرء من شعسه ❊ وابعدو صلامن الکواکب ❊ جمعه شسوع (خف: موزه) ادیك جمعه خفاف (خفاف: موزه دوز) ادیك دیکیجی کمسنه عامه تحریف ایدوب قواف دیرلر دیرلر (اسکاف کفشکر) باشماقجی یعنی باشمق تعبیر اولنان پاپوش دیکیجیسی بعضیلر هر اهل صنعته اسکاف دیرلر دیدی جمعی اسا کفه کلور (کوث: کفش) باشمق وپاپوش جمعه اکواث (تمشل مثله مداس) میمك کسریله و (صندل مثله) جمعه صنادل (مکعب: سر) سینك ضمیله خراسانده سیاه ایپلکدن یاپوپ ایاغه کیدکلری نسنه که فقط طپوغی ستر ایدر سرموزه دخی دیرلر جمعه مکاعب (شرثه سرموزه) که ذکر اولندی قاموسده ایکی نعلین در دیدی شرث کبی (موق: سرموزه) ولفظ سرموزه یی ادیك اوزرینه کیدکلری نسنه ایله تفسیر ایتدیلر وکتب لغاته موافق اولان بودر وفی الصحاح الموق مایلبس فوق الخف فارسیده چاپاتان دخی دیرلر جمعه امواق (جرموق: مثله) که ادیك اوزرینه کیدکلری نسنه در که بزم دیارمزده چزمه تعبیر اولنور (تمشد: لکا) دباغت اولنمامش دریدن یاپدقلری چاریق لخادخی دیرلر وبعض نسخه ده لالك ایله تفسیر اولندی که کفش معناسنه در وبعضنده پارهٔ که برموزه دوزندیو تفسیر اولندی یعنی ادیك اوزرینه اوردقلری یامه (جشك مثله) مصرحه ده پارهٔ که برموزه دوزندیو تفسیر اولندی (اهاب: پوست ناپیراسته) دباغت اولنمامش دری فارسیده پوست خام دخی دیدیلر جمعه اهب (کیمخت) معروفدر که صاغری تعبیر اولنور (زرغب مثله صرم چرم) کوك که دری چرمدن معربدر جمعه صروم (صرام چرم کر) کونجی یعنی کون اصلاح ایدن یاخود کون بیع ایدن کمسنه (دارش چرم سیاه رنك) سیاهه بویانمش کون (یرندج: مثله) برکمسنه یه زیاده احمق سین دیه جك مقامده لم تدرما نسج الیرندج یعنی سن برآدمسن که سیاه درینه دن طوقوندوغنی بلمزسن سیاه دری طوقوندوغن وطوقونمدیغن بیلمین آدم عاقل اولمز تغلیطده دخی استعمال اولنور (حوره میشین) ٩ قیون دریسندن یاپدقلری سختیان که اکثریاسله اوزرینه کچوررلر عامه تحریف ایدوب مشن دیرلر جمعه حور (ادیم تیماج) سختیان پوست رنك کرده ایله دخی تفسیر اولندی وتیماجی کچی دریسندن یاپوب اکثریا کونا کون رنکله بویارلر جمعه

حاصلی مترجم فقیرك خاطرینه خطور ایدر که لفظ صندل مندل دن کاتب تحریفی اوله ومنتل دن مصحف اولق دخی محتملدر سامیده مداس ومنتل پای افراز دیدی (منه)

صاحب سامی جرموق لفظنی خرکش لفظیله تفسیر ایتدی کاشانی دیدی که خرکش کافك ضمیله وحرکش عربیده جرموق معناسنه در وصاحب جامع دیدی که خرکش برنوع ادیك درکه ترکیده صوقاق دیرلر وبعض محققین دیدیلر که لفظ موق سرموزه دن معربدر و لفظ جرموق سرموزه دن معربدر که موزه موزه اوزرینه کیلور چامور دن ونجسدن محافظه ایچون جوهری موق وجرموق میانی فرق ایتمیوب الموق مایلبس فوق الخف والجرموق الذی یلبس فوق الخف دیدی وبوعبد فقیر کتب لغات وفقهی ممکن مرتبه تتبع ایدوب شووجه اوزره میانلرنده فرقه ذاهب اولدمکه خف موزه یعنی ادیك وموق خف اوزرینه کیدکلری خف آخر وجرموق سرموزه خف چامور مثللو نسنه دن محافظه ایچون کیدکلری جزمه مثللو نسنه اوله والله الموفق (منه)

٩ میشین میش قیون (ادم) معناسنه وآخرنده اولان یا ونون قواعد فارسیه اوزره نسبت ایچوندر کاسهٔ زرین کبی (منه)

ادم (جیره * پوستکاله) سیلنمه دیك دری که اول بیاض تاصمه درکه آنکله اکرك قالتاغنی محکم ایدرلر (اشکر: یرانداق) آق تصمه تفسیر مذکور جوهری کلامنه موافقدر که جیره یی اشکره ایله تفسیر ایدوب ذکر اولنان تاصمه ایله بیان ایتدی بعض نسخه ده آسترموزه ایله تفسیر اولندی یعنی ادیك ایچنه دیکدکلری آستار که مشین دن اولور صاحب سامی مصرحه اشکر لفظنی یرانداق وآن دوالی باشد سپید وآسترموزه دیو تفسیر ایتدی (قالب: کالبد) عامه تحریف ایدوب قالیب دیرلر جمعه قوالب

فصل فی السقاء وآلاته

(سقاء * آب کش) صو طاشیجی کمسنه که معروفدر سقی دن مأخوذدر اصلنده صواریجی معناسنه (سقا: مشك آب) صوطلومی جمعه اسقیة (قربه * مشك خرد) کوچك طولوم جمعه قرب (عزلاء: دهن مشك) طلومك آغزی معلوم اوله سقا طولوملرینك اکثریا ایکی آغزی اولور بیری یوقاروسنده که اندن طلومه صو طولدورر وبری اشاغیسنده که آندن صویی دوکر جوهری ومطرزی کلاملرندن منفهم اولان بودر که آشاغیده اولان آغزینه دیرلر حیث قالا العزلاء خم المزادة الاسفل جمعه عزالی لامك کسری وفتحی جائزدر (شن: مشك کهنهٔ خشك) اسکی وقورومش صوطلومی (وکاء: بند مشك) طلومك آغزینی باغلیه جق ایپ وسکوت ایله امر مقامنده اوك علی فمك دیرلر جمعه اوکیة (رکوه: خیك خرد) کوچك طولوم وصو قودقلری ابریقه دخی دیرلر واکثر نسخه ده خاشاك دان ایله تفسیر ایتدی یعنی آب ریزه که عامه تحریف ایدوب هاوریز دیرلر جمعه رکاء (زکره: مثله) فیروزآبادی شراب وسرکه قودقلری کوچك طلومدر دیدی (مزاده مشك کلان) بویوك طلوم بعض نسخه ده توشه دان ایله تفسیر اولندی یعنی زخیره قودقلری طغارجق (مطهره: ابریق چرمین) کوندن یاپدقلری ابریق که فارسی وترکیده متاره دیرلر (اداوه مثله) جمعه اداوی (راویه: خیك آب) صوطلومی ومجازاً صوطلومنی کتورن دوه یه دخی راویه دیرلر کما حقق فی علم المعانی

فصل فی الفراء وانواع الفرو ومایناسبها

(فراء: پوستین دوز) کورك دیکیجی که کورکجی تعبیر اولنور (فرو: پوستین) کورك جمعه فراء (سنجاب) معروفدر فاره کبی قویروقسز حیواندر که دریسنه دخی سنجاب دیرلر (فنك فنه) قارساق دیدکلری جانور شغال کبی حیوان جلدینه دخی قارساق دیرلر (قاقم آس) معروفدر (سمور: کیش) معروفدر (دلق: دله) سکسار (ثعلب: روباه) تیلکو جمعه ثعالب (قضاعه: قندز) فارسیده سك آب دخی دیرلر (ابن آوی شغال) چقال جمعه بنات آوی (خز: جامهٔ ابریشم) ایپکدن اولان ثوب

مرزوقی دیدی که قالب لامك فتحیله اول آلتدر که انکله برنسنه نك عوج واستقامتنی تجربه ایدرلر ومستقیم اولسون ایچون خف ومکعب مثللو نسنه یه وضع ایدرلر وایکی نسنه بری برینه برابردر دیه جك یرده هذا علی قالب هذا دیرلر (منه) وکاهی لامك کسره سنی اشباع ایله قوالیب دیرلر دانق ودوانق ودوانیق کبی (منه)

پوستین پوست دری یاونون نسبت ایچوندر (منه)

فصل فى الحف وآلة الجلاح

(حف) حانك فتحى وفانك تشديديله (بفترى) صاحب مجمع ديدى بفترى بريصى
اغاجدركه ديشلرى واردر چون جلاح آرغاجى آته كندوجانبنه چكر تاكه بزمحكم
اوله وكفترى دخى ديرلر بعض نسخه ده چوپ خاره باف واقع اولدى يعنى بزطوقويجنك
آغاجى جوهرى ديدى كه حفه منوال در يعنى اول اغاجدركه جلاح بزى اكاصارر
وحف منسج درابو سعيد ديدى كه مذكوراغاجه حف ديمزلر بلكه حف منسج در و منسج
لفظى طوقومق ايچون اوزرينه بزاوزادقلرى اغاجدر ديو تفسيرايتدى ومصنف
(منسج :شانهٔ كرباس) ديدى يعنى بز طراغى وبعضيلر بومقامه شويله تحرير
ايتديلركه حف ديدكلرى اغاج طراق منزله سنده در صاحب مصرحه ايپ بوكدكلرى
اغاجدر ديدى (حائك چولاه) باف كار) معروف در تحريف ايدوب چولحه ديرلر
حوكدن مأخوذدر طوقومق معناسنه (شهرق :چرخ كلابه) كلابه چيقريغى
(منوال: نورده) اول اغاج كه جلاحلر بزى طوقودقجه اكا صارارلر تركيده نورد ديرلر
نول دخى بومعنايه در (مرشه: غرواشه) اول سپوركه كبى ليف در جلاحلر آنى بزه
سوررلر وپاپوشچيلر دخى سختيانه سوررلر جمعه مراش ٧ ممسحه ماله) بزه حشل
سوره جك آلت بعض نسخه ده مرشه وممسحه مرادف اولمق اوزره اشارت اولندى
(نجير: آهار) جشل كه جلاحلر بزه سوررلر بولاماج كبى برنسنه در لهذا بولاماج آشنه
عربيده نجيره ديرلر (بت مثله (وشيعه :غرو) اول قالين قامش كه جلاحلر آنك اوزرينه
ايپلك صارارلر چوزمك ايچون بعض نسخه ده ماسورهٔ باريسمان ايله وبعضنده كلابه ايله
تفسيراولندى (استيج: ماسوره)معروفدركه اول اينجه قامش كه اكا ايپلك صاروب
مكيك ايچنه قورلر قاموسده الذى يلف عليه الغزل بالاصابع لينسج ديدى (فلهم مكيك)
جلاح مكوكى (سدا: تار) اريش جمعه اسداء (حايل مثله (لحمه پود) ارغاج (نابل مثله) بركمسنه
ايشنى معكوس ايشلسه حول حابله على نابله ديوضرب اولنور يعنى ايشنك التنى اوستنه
كتوروب قارش مورش ايتدى (مجاجه ﴿ آنچه ازدهن اندازند)اول ايپلك پاره سى
كه جلاح آغزينه آلوب توكورر جمعه مجاج مجدن مأخوذدر آغزدن برشى آتمق
معناسنه اغزينك سالبالرى آقن كمسنه يه احمق ماج ديرلر وبزاقه دخى مجاجه ومجاج
ديرلر (غزل ريسمان) ايپلك مغزول معناسنه درزيرا غزل اصلنده ايپلك اكرمكه ديرلر
(غزال: ريسمان فروش)ايپلك صاتيجى (ابريشم) معروفدر (ابريسمى ابريشم فروش)
صاتيجى كمسنه (فيلق: پيله) كوكول قوزاغى (دمقس :ابريشم سفيد) بياض ابريشم
قاموسده الدمقس كالقمطر الابريسم كالمقدس ديدى (نقايه پيلهٔ سره) ايو پيله نقادن

كلابه وكلاده جلاحلرك
ايپلك صاردبغى چيقرق
واول ايپلكه كلب وكلابه
دخى ديرلر (منه)

٧ وفى السامى ممسحه
والمسوحه سمه شرح
سامى ده ديدى كه سمه
بر قاريش مقدارى
براغاجدركه اوجى
يصى اولوركه بزى
نورده صاردقده اول
اغاج ايله سورتولر
(منه)

(مأخوذ)

مأخوذدر پاك وكزيده معناسنه نقاده دخى بومعنايه در (نفايه ﴿ پيلهٔ بد) كوتى پيله نفى دن
مأخوذدر رد وطرد معناسنه كويارداءتندن ناشى هركس عندنده مردود ومطروح
در مخفى اولميه كه فعاله صيغه سى اكثريا برشيئك فضله سندن ساقط اولان نسنه ده
استعمال اولنور پس لفظ نقايه قاف ايله لفظ نفايه يه فاء ايله حملاً بووزن اوزره جارى
قلندى (نيرعلم جامه) جامه نك تمغاسى جمعه انيار (علم مثله) جمعه اعلام (طراز مثله)
فارسى معربدر وطراز هيئت معناسنه دخى كلور كذا فى الصحاح (مطرز علم كر) تمغاجى

فصل فى الملاح والسفينة ومايناسبها

(ملاح: كشتى بان) كميجى (نوتى: مهتركشتيان) كميجينك اولوسى كه كمى رئيسى تعبير
اولنور اكثركتبدن مستفاد اولان بودركه ملاح ونوتى صاحب سفينه معناسنه اولوب
نوتى صاحب سفينه معناسنه اولديغى اهل شام اصطلاحى اولمق اوزره در جمعه نواتى
(سفان: كشتى كر) كمى ياپيجى كه مرانقوس تعبيراولنور (سفينه: كشتى) كمى جمعه سفاين
وسفن جوهرى سفينه نك جمعى سفين دخى كلور سافنه معناسنه كويا كمى درياىى سفن
ايدر يعنى قابوغين صويار تقول سفنت الشئ سفنا قشرته (جاريه: كشتى روان) يورويوجى
كمى بعض نسخه ده كشتىٔ بزرك واقع اولدى جمعه جوارى (فلك كشتىٔ دريا) درياده اولان
كمى نهرلرده اولان سفينه يه فلك ديمزلر مفردو جمع ومذكر ومؤنث استعمال اولنور جمعه
فلك سيبويه ديدى كه جمع اولان فلك مفرد اولان فلكك تكسيريدر (زورق: كشتىٔ خرد)
كوچك كمى كه قايق تعبيراولنور (معبر كشتى كذر) بيوك صولردن كچه جك كمى كه كچيت
كميسى تعبيراولنور عبوردن مأخوذدر كچمك معناسنه جمعه معابر (شراع: باذبان) يلكن
(قلس: رسن كشتى) كمى ايپى كه پالامير تعبيراولنور ليفدن وخرما ورقندن وكندردن
ييارلر قالين ايپ در جمعه قلوس (دقل تيركشتى) كمى ديره كى (مردى: خلهٔ كشتى) كمى
كوندرى كه اول اوزون اغاجدركه كمي آنكله كناردن دفع ايدرلر (مجداف: بيل كشتى)
كمى كوره كى ابن دريد ديدى كه دال وذال ايله لغت فصيحه در جمعه مجاذيف (مرساة ﴿
لنكركشتى) كمى لنكرى كه معروفدر جمعه مراسى (انجرمثله (سكان ﴿ دنبال كشتى)
كمى قويروغى كه دومن تعبير اولنور (رمث) راوميمك فتحه لريله (عمد كه) صال كه
برقاچ اغاجى برى برينه باغليوب درياده اوزرينه بنرلر وقامشدن دخى ايدرلر جمعه
ارماث (رماث عمدكر) صال ياپوجى وصال سوريجى

فصل فى الحداد ومايناسبه

(حداد: آهنكر) دمورجى (قين مثله) جمعه اقيان (حديد: آهن) دمور (ذكر پولاد) قتى تيمور
كه چليك تعبيراولنور (فولاد مثله) پولاددن معرب درفالود دخى بومعنايه در (انيث

پيله پيله ايپك قوردينه
وايپكه دخى ديرلر
صحيح اولان سامى فى
الاسامى ده بيان ايتديكى
اوزره ايپك قوردينك
كندى اطرافنه ياپديغى
قوزيدر (منه)

صاحب تهذيب
وجوهرى صاحب
السفينه ايله تفسيرايتدى
وقاموسده ملاح ونوتى
برمعنايه اولمق فهم
اولنور (منه)

وكذا المجدف دال
مهمله ومعجمه ايله لغتدر
مجداف الطائر قوش
قنادى معناسنه در
پس مجداف السفينة
تشبيه طريقى ايله در
كسائى ديدى كه جدف
الطائر ديرلر قوش
چناحلرى قيرقيلمش
اولديغى حالده اوجه
شووجه اوزره كه كويا
جناحلرينى خلفنه رد
ايدر اصمعى ديدى كه
مجداف السفينة
بومعنادن مأخوذدر
(منه)

نرم آهن) بومشق تیمور (زبره: پارهٔ آهن) دمورپارچه‌سی جمعه زبربانك فتح وضمی
جائزدر (خبث الحدید: ریم آهن) تیمور چرکی (علاة سندان) اورس جمی علاکلور سندان
سینك فتحیله مثله (قرزوم: چوب سندان) اورس اغاجی یعنی اوتوردقلری اغاج
وپاپوشجیلرك سختیان کسدکلری اغاجه دخی دیرلر (مطرقه خایسك) مطلقا چکوج
طرق دن مأخوذدر ضرب معناسنه جمعه مطارق (مدوس: مالهٔ آهنکر) تیمورجینك
تیمورك پاسنی سیله‌جك آلتی که مصقله دیرلر دوسدن مأخوذدر صیقل معناسنه
(مقرض: کاز) تیمور کسه‌جك مقص که صندی تعبیر اولنور جمعه مقارض ومقراص
ومقطع مثله (ماس: الماس) مجدالدین فیروز آبادی دیدی که الماس بر محکم طاشدر که
معروفدر غایة بیوکی جوز قدر آنجق اولور آغزه قوسه‌لر دیشلری چورودر آتش وتیمور
تأثیر ایتمز واشیاء دلمك ایچون استعمال اولنور ورصاصدن غیری معدنا که تأثیر ایتمز
وماس دیمك کرك الماس لحندر (فطیس: تپك) بیوك چکوج (کلبتان انبور) اول قیصاج
که دمورجی انکله قیزمش دموره یاپشور (کلوب: مثله) وکتب معتبره‌ده کلوب وکلاب
مهمازه دیرلر که اول دموردر که جزمه‌یه حیوانی دورتمك ایچون قاقارلر که فارسیده
مهمیز وعامه غلط ایدوب ماهمیز دیرلر وعربیده منشال ومهماز دیرلر واساسده
اوگندره‌نك اوجنه قاقدقلری سوری دموردر دیدی (مبرد: سوهان) اکه که آنکله
دمور اکه‌لرلر (براده: سونش آهن) اکنتی که دموری اکدلدکده دوکلن
خرده اجزادر (کیرا نبان آهنکر) دمورجی کوروکی که دریدن یاپارلر طغارجیق کبی
ابو عمرو دیدی که کیر الحداد طلومدن وغلیظ قالین دریدن یاپارلر (کور: تنور آهنکر)
دمورجینك آتش یاقق ایچون چاموردن یاپدیغی اوجاق آتشدان دخی دیرلر (منفاخ: دمه)
آتش اوفوره‌جك آلت دریدن وقامشدن اولانه شاملدر (منفخ مثله) بعضیلر کور
دمورجی کوروکی ومنفاخ قیومجی کروکی اولمق اوزره فرق ایتدیلر اساسده منفاخ
لفظنی کیرایله تفسیر ایتدی مطرزی دیدی که نفخ فی النار بالمنفخ والمنفاخ وهوشیٔ طویل
من حدید (فحم: انکشت) کومور فارسیده ذکال دخی دیرلر جمعه فحوم (فحام: انکشت
فروش) کومور صاتیجی وکومور یاپان کسنه‌یه دخی دیرلر بعض نسخه‌ده انکشت کر
واقع اولدیغی معنای اخیره مناسبدر (حممه ٭ انکشت ریزه) کومورك قیرغی واوفاغی
جمعه حمم

قال صدر الافاضل فی التوضیح فی شرح المقامة الکرجیة البرد اصله من برد الحدید بالمبرد لانه یسلب الاشجار ورقها والارض نباتها فکأنه یبردها (منه)

﴿ فصل فی الصیاد وآلاته ومایناسبه ﴾

(صیاد: شکارگیر) آوجی نخجیرگیر دخی دیرلر (صیدشکار) آوحق وعدله تابع اول که
مرادیکه نائل اولەسن دیه‌جك مقامده اقتصد تصدد دیرلر (قنیص وقنص مثله)

قنیص آوجی معناسنه یقال جاء القنیص بالقنیص ای الصائد بالصید کذا فی الاساس شویله ملاحظه اولنور که فعیل بمعنی فاعل اولورسه صائد بمعنی مفعول اولورسه صید معناسنه اولور (منه)

(سانح)

(سانح ٭ شکاری که ازجانب راست آید) اول آوکه صاغ طرفدن کلوب صول طرفه
کچه (بارح ٭ شکاری که ازجانب چپ آید) اول آوکه صول طرفدن کلوب صاغ طرفه
کچه زمان جاهلیتده بارح ایله تطیر وسانح ایله تفأل ایدرلر ایدی رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم لاطیرة حدیثی ایله آنی منع وابطال ایتدی (قعید: شکاری که ازجانب پس
آید) اول آوکه آردطرفدن کلوب اوك طرفه کچه (ناطح: شکاری که ازجانب پیش آید)
اول آوکه اوك طرفدن کلوب آردطرفه کچه (عرکی: صیاد ماهی) بالیق آوجیسی جمی
عرك کلور عربی وعرب کبی وکمیجیلره عرك تسمیه اولندیغی اکثریا بالق آولادقلری
ایچوندر (شبکه: دام) آغ شابك آغ ایله بالق آولیان کمسنه تقول رأیت علی الماء الشباك ای
الذی یصیدون السمك بالشباك جمعه شبك وشاك واشباك (شرکه دام) دوزاق آهو مثللو حیوانه
وقوشه قورارلر جمعه شرك واشراك (حباله: پادام) حیوانات ایاغندن طوتولمق ایچون
قوردقلری دوزاق بعض نسخه‌ده دام آهو ایله تفسیر اولندی جوهری التی تصادبها
دیدی جمعه حبایل (کفه: خلقهٔ دام) دوزاغك خلقه‌سی که اکه صیدك ایاغی یاباشی
کچوب اخذ اولنور جمعه کفف (ملواح: خورش دام) آغه وضع ایتدکلری مأکول
نسنه مثلا سرچه‌یه آرپا یابغدای ووحشی حیواناته ات پاره‌سی کبی فارسیده خروهه
ونشان دخی دیرلر واکثرلسان ترکیده یك دیدلر (فخ: دام خرد) کوچك دوزاق که
عامه تحریف ایدوب فق دیرلر فارسیده تله دخی دیرلر بعض نسخه‌ده دام گنجشك واقع
اولدی یعنی سرچه دوزاغی جمعه فخاخ وفخوخ (قتره: خانهٔ صیاد) آوجینك خس
وخاشاکدن یاپدیغی اوکه آوجی کومه‌سی تعبیر اولنور عربده ناموس دخی دیرلر

(شص) صدر الافاضل توضیحده دیدی که شینك فتح وکسریله بالیق صید ایده‌جك اکری دموردر که ترکیده اولته دیرلر ومطرزی ایضاحده اولی لص که کوردیکی نسنه‌یه تعرض ایلیه اکا دخی دیرلر دیدی (منه)

﴿ فصل فی المطرب وآلاته ومایتعلق به ﴾

(مطرب: خنیاگر) تغنی ایدیجی تطریب صوت آوازی مد وتحسینه دیرلر وطرب
بر حالتدن عبارتدر که شدة سروردن یاخود شدة حزندن انسانه عارض اولور محتمل
درکه مطرب بو معنا لراعتباریله طربدن مأخوذ اوله زیرا تغنی کاهی سرور وکاهی
حزن ایراث ایتدیکی ظاهردر (عواد: بربطزن) قوپوز دیدکلری ساز چالیجی کمسنه
(بربط) جعفر کبی (عود) قوپوز فارسیدن معربدر فارسیده بربط قاز کوکسی دیمکدر
ساز مزبور قاز کوکسنه مشابه‌در وفارسیده ششتا وششتار دخی دیرلر (مزهر مثله) جمعه
مزاهر (وتر: روده بربط) عودك کریشی یعنی تارلری که قیل وتل تعبیر اولنور رود
تعبیر اولندیغی تارلر کیریشدن وکیریش باغرسقدن اولدیغی ایچوندر جمعه اوتار (زیر
تیزروده) آوازی اینجه اولان تار (بم: سطبر روده) آوازی قالین اولان تار وجرمی اینجه
اولان تاره زیر وقالین اولان تاره دخی بم دیرلر بعض نسخه‌ده اولان رودهٔ باریك ورودهٔ

سطبر تفسیری بو معنایه مناسبدر (مضراب زخمه) معروفدر (مضربه مثله) جمعه مضارب (صناج: جنك زن) چنك دیدكلری ساز چالیجی كمسنه (صنج چنك) جمعه صنوج (صغانه چغانه (رباب كمانجه) طنبور) معروفدر فارسیدن معربدر كه اصلنده دنبۀ بره یعنی قوزی قویروغی آلۀ معهوده اكا تشبیه اولنمشدر جمعه طنابیر (مزمار نای) معروفدر كه دودك تعبیر اولنور زمردن مأخوذدر قامشده تغنی معناسنه جمعه مزامیر (یراعه نی كلان) قالین قامیش كه فارسیده غرو دیرلر عامه تحریف ایدوب قارغو دیرلر عربیده قصب دخی دیرلر صاحب مصرحه یونلدق قلم وصراحده اول غرودركه آندن اوق وقلم ایدرلر دیدی بعض نسخه‌ده سردم ایله تفسیر اولندی یعنی اوفوره جك قامش جمعه یراع (دف) دالك فتح وضمی ایله‌در معروفدر جمعه دفوف (دفاف: دف زن) دف چالیجی (جلجل: ژنك دف) دف پولی سنج دخی دیرلر جمعه جلاجل (كوبه: طبلك) كوچك طبل كه طبلبازه ودمبلك دیدكلرینه شاملدر (غناء) غینك كسریله سرور وتغنی ایتمك كه ایر و تعبیر اولنور جمعه اغانی واغینه (غناء سرودكوی) تغنی ایدیجی كمسنه (مغنی مثله)

﴿ فصل فی اللعاب واللعب و مایناسبه ﴾

(لعاب: بازی كر) اویونجی (لعبة * دخترك بازی كر) اویونجاق اویونجینك قیز صورتنده یاپدیغی نسنه كه معصوم قیزلر یاپوب اوینارلر وكندو اصطلاحلرنده ببك دیرلر فارسیده بازیچه دخی دیرلر قاموسده تمثال وشطرنج ونرده دخی دیرلر دیدی جمعه لعب (لعب مثله: بنت مثله جمعه بنات (دمیه * بازی بچه كان) معصوملر اویونجاغی واكثریا فیل كموكندن یاپدقلری صورته دیرلر (قله: دوده) چلیك اویونی كه مشهوردر جمعه قلون (كره: كوی) طوب مراد بو مقامده چوكان ایله اوینادقلری طوپدر جمعه كرات واكر صولجان چوكان معروفدر عربیده محجن دخی دیرلر جمعی صوالج (ارجوجة نرمورة) صالینجاق كه ایپدن قوررلر زبان هرویده كاز كرمانیده كواچو اصفهانیده چنچولی دیرلر ودخی بادیج وبازیچ ووازنیج دخی دیرلر جمعی اراجیج (دریه: خلقۀ نیزه باختن) مزراق اوینایه‌جق خلقه كه نیزه بازلر تعلیم ایتدكده نیزه‌نك اوجونی اول خلقه‌دن كچوررلر (قذافه فلاخن) صاپان كه آنكله طاش آترلر فلاخان دخی بو معنایه‌در قذفدن مأخوذدر رمی معناسنه جمعی قذافات (دوامة: كردنای) فیرله صاحب سامی شو وجهله تصویر ایتدی كیم بیر مدور تخته پاره‌سنك بیر یوزینه سیوری بر آغاج یادمور كچوروب اكا بیر پارچه ایپ صاریرلر وبیر اوزرینه اول تخته‌یی القا ایتدكده معهود سیوری بیر اوزرینه كلور اول ایپی شدت ایله كندو جانبنه چكرلر اول تخته پاره‌سی بیر اوزرنده وافر زمان دوران ایدر اول دوران ایدن تخته‌یه دوامه دیرلر (مكسع تازیانۀ

وفی الاساس وقع الحریق فی الیراع ونفخ الراعی فی الیراع وكتب الكتاب بالیراعة بو كلامدن منفهم بودركه یراع مطلقا قامش وشوبانلرك قوال دیدكلری دودك وقلم معناسنه اوله (منه)

بدیع مزیده براعب دركه صورتی بودركه ذكر اولنور ایكی كمسنه یوز یوزه وباش باشه ویروب ایاق اوزره طورررلر وانلك بریسی بر ایپك اوجنی الی ایله طوتار واخر كمسنه اول ایپك اخر اوجنی طوتوب اول ایكی كمسنه نك اطرافنده دور ایدوب مزبورلرك صرتنه بنمك مراد ایدنلری ایپك قامتی مقداری موضعدن ایاغی ایله ضرب اتمك ایچون طواف ایدر وركوب اتمك مراد ایدنلرك برینی ایاغی ایله ضرب ایدرسه انی كندو موضعنه قویوب ایپك اوجنی انك الینه ویرر وعلی هذا القیاس ولعب مزبوره فارسیده مزادو خرو خربنده وخربازان وخیزوبكیر وكزیده دخی دیرلر (منه)

كرد نای) فیرلایه باغلادقلری ایپ كه فیرله‌نك قامچیسی منزله سنه‌در كسعدن مأخوذدر بر كمسنه‌نك قفاسنه سله‌وورمق معناسنه خاقانی مناجاتنده دیدی كه **بیت**

❁ پا كامنزها تو نهادی بأمر خویش ❁ در كردنای چرخ سكون وبقای خاك (خذروف بادفره) چاقلداق كه قوشن اوركتمكیچون بوستانلر قورارلر روزكار ایله دونر وآوازی چیقر فارسیده بادفره وفرفره وتركیده پیر لاغاج دیرلر وبر نوعی دخی اولدركه اطفال اللریله چویررلر آوازی چیقر وكندو اصطلاحلرنده اكه تیرتیر دیرلر صراحده فرفره لفظی جنبانیدن ایله تفسیر ایتدی محتملدركه فرفره‌دن معرب اوله (صفاره سرنای مسین) باقردن وپرنجدن یاپدقلری بوری كه بورغو دخی دیرلر فارسیده بوق دیرلر بعض نسخه‌ده آواز دهنده ایله تفسیر اولندی صفیردن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور (مخراق شمشیر چوبین) اغاجدن قلیج وبزدن بوكوب دوردكلری طوره كه فارسیده دره دیرلر (جلاهق كمان كروهه) معروفدر عامه تحریف ایدوب كمان كره دیرلركه بندقه آتدقلری یای‌در (بندقة: كروهه بندق) كه مذكور یای ایله آتارلر جمعی بنادق وبندق كلور عامه تحریف ایدوب فندق دیرلر (سبطانه توپك) بندقه آتدقلری توفنك قاموسده قناة جوفاء یرمی به الطیر دیدی یعنی ایچی بوش اوزون نسنه كه آنكله قوشه آتارلر وفارسیده زبطانه ودورانداز دخی دیرلر (حذف: سنك ریزه انداختن بأنكشتان) پارماقلر ایله اوفاق طاش آتمق كه فسكه طاشی آتمق ایله تعبیر اولنور

﴿ فصل فی المیسر والشطرنج ﴾

(میسر: قمار) معروفدر (خطر: كروبستن) رهنه باغلامق كه اوج قومق تعبیر اولنور واكثریا اوكدول دخی دیرلر كه عربیده سبق وندب دخی دیرلر (شطرنج) شین مكسورۀ معجمه كذلك مهمله ایله دخی لغتدر معروفدر (نرد) معروفدر نردشیردن معربدر ملوك ساسانیه‌نك اولی اولان شاپور بن اردشیر وضع ایتمشدر شیخ كمال الدین دیدی كه شاپور مزبور آلات نردی شو وجهله وضع ایتدی كه رقعه‌سنی وجه ارض منزله‌سنه تنزیل ایدوب تقسیم رباعیی فصول اربعه‌دن مثال ایتدی اوتوز پول اوتوز كون سواد وبیاضی لیل ونهار اون ایكی خانه‌سنه‌نك اون ایكی آی وكعبتین اقضیۀ سماویه كه انسانك نفع وضرینه مؤدیدر وبند ایتدكلری كرو انسانك سعی ایتدیكی غرض منزله‌سنده‌در (بیدق پیاده) شطرنجك بیدقی اصلنده اهل سفرك یایانه وسفرلرده اولان قولاووزه دیرلر جمعی بیاذق (فیل: پیل) جمعی افیال وفیول كلور (شاه) معروفدر (فرزان فرزین) شطرنج فرزی معربدر جمعی فرازین وفرازنة (رخ) معروفدر جمعی رخاخ ورخخة (رقعه: بساط شطرنج) شطرنج بزی جمعی رقاع (قدح تیر قمار) جمعی قداح واقداح

خصل دخی بو معنایه‌در وجوهری كلامندن منفهم اولان بودركه بودركه مناضله یعنی اوق آتمق خصوصنده اتدكلری خطر اوله وشیخ كمال الدین نرد اوینمق خصوصنده اولنه خصل اطلاق ایتدی (منه)

(زلم مثله) جمعی ازلام (آبده چیستان) لغزکه بیلمیه جه تعبیر اولنور اکثریا لغز فارسیه نك
ابندالری لفظ چیست اولمغله بو اسم ایله تسمیه ایتدیلر ابوددن مأخوذدر وحشیلك
وغرابت معناسنه واشعارده واقع اولان قوافی غریبه یه اوابد دیرلر جمعی اوابد
(اسطوره: افسانه) غریب مثل وحکایه لغزه دخی دیرلر (اجوة مثل: اجیة) مثله جمعی
احاجی (ادعوة مثله) ادعیة جمعی اداعی (خسام ام زکا: طاقست یاچفت) چفتمی تکمی
دیدکلری اویون که اطفال مابینده مشهوردر

﴾ فصل فی العطار والعطر ﴿

(عطار: بوی فروش) قوقی صاتیجی یعنی خوش رایحه لو شیٔ صاتان کمسنه (عطر بوی
خوش) ایو رایحه (فوه مثله) جمعی افواه وطیب اصلاح ایتدکلری نسنه یه دخی افواه دیرلر
طعام اصلاح ایتدکلری نسنه یه توابیل دیدکلری کبی (وافاویه: نشر مثله) جمعی نشور (ریا
وعرق مثله (رایحه بوی) مطلقا قوقی ایو اولسون اولمسون ولهذا صاحب مجله بوی
خوش وناخوش ایله تفسیر ایتدی جمعی روایح (ریح مثله (بخور) بانك فتحیله (بوی
سوختنی) آتشه یاقمق ایله حاصل اولان قوقی عود وعنبر رایحه سی کبی که توتسی تعبیر
اولنور (فاره نافهٔ مشك) مسك کوبکی که معروفدر فورة المسك دخی بو معنایه در (نافجه
مثله (مسك مشك) معروفدر فور دخی مشك معناسنه در مخفی اولمیه که فاره ماده سی
موش معناسنه اولدقده مهموز اولوب جمعی فیران کلور تقول نزمزلت فی دار قلیلة خیر
الجیران کثیرة شر الفیران مسك کوبکی معناسنه اولدقده مهموز اولماز (عنبر) معروفدر
زعفران دخی دیرلر (عبیر مثله) قال مولانا عبد الرحمن الجامی **بیت** ❊ خوش بو ر خوش
بو بهر صورت که باشد چون عبیر ❊ کر بتصحیفش کسی خواند و کوید عنبراست (کافور)
معروفدر بحر هندوصین اطرافنده آغاجلردن حاصل اولور بغایت بیوك آغاجدر
ویومشاقدر یاروب ایچندن کافور چیقاریرلر اصلنده رنکی قیرمزی در تصعید ایله
بیاض اولور (زعفران) معروفدر حساد وحسود مثله بعض نسخه ده زعفران
ناکوفته ایله تفسیر اولندی یعنی دوکلممش زعفران (حادی وکرکم مثله (لخلخه ٭ معجون
عطر) بیرقاچ نوع عطری بیری بیرینه خلط ومعجون ایتدکلری عطر لوخ دن مأخوذدر
خلط معناسنه (فهر: سنك زیرین عطر) عطر ازدکلری طاشلرك اوست طاشی وهوان
دسته سنه دخی دیرلر (مداك) میمك فتح وکسری لغتدر (سنك زیرین عطر) عطر
ازدکلری طاشلرك آلت طاشی که هموار ویصی طاشدر مدوك وصلایة مثله صلائة
همزه ایله مثله قاموسده مدق الطیب ایله تفسیر اولندی وجوهری کلامندن صلایه
ویئة فهر معناسنه اولمق فهم اولنور والله اعلم

زمان جاهلیتده برکمسنه بر موضعه سفر ایتدکده اوچ قدح پیدا ایدوب برینك اوزرینه امرنی ربی وبرینك اوزرینه نهانی ربی یازوب برینی غفل یعنی خالی ترك ایدوب اقداح ثلاثه یی ضرب ایدر اکر امرنی ربی یازیلان قدح چیقار ایسه حضور قلب ایله سفره عازم اولور ایدی نهانی ربی چیقار ایسه اعاده ایدر ایدی وبعضیلر ایکی قدح پیدا ایدوب برینك اوزرینه افعل وبرینك اوزرینه لاتفعل یازوب ضرب ایدر ایدی افعل چیقار ایسه عازم لاتفعل چیقار ایسه تارك اولور ایدی بعضیلر اوچ کره افعل چیقمدقجه تارك اولمز ایدی اکر برکره افعل وبرکره لاتفعل چیقار ایسه متردد بین الخوف والرجا عزیمت ایدر ایدی لهذا برکمسنه بر خصوصده تردد اولور ایسه اکا کالضارب بین القدحین دیو ضرب مثل ایدرلر (منه)

عرب زعفرانه عبیر دیرلر ابو عبیده قولی بودر واکثر اهل لغة دیدیلر که انواع طیب مخلوطه دن بر نوعدر وحدیث شریفده ایعجز احدکن ان تتخذ تومتین فتخلطهما بعبیر وزعفران واقع اولدی تومة کموش والتوندن حبه در (منه)

﴾ فصل فی الاشربة واوانیها واسماء الخمر ﴿

(فقاعی) فانك ضمی وقافك تشدیدی ایله (فقاع فروش) فقاع صاتیجی معروفدر که عامه
تحریف ایدوب فقه دیرلر که صوو شربت ایچه جك بیر قابدر (شرابی ٭ شربت فروش)
شربت صاتیجی واکثر نسخه ده شرابدار ایله تفسیر اولندی یعنی شراب حفظنه موکل
اولان کمسنه (شراب) معروفدر بیر کمسنه بیر کمسنه یه بر شیٔ ایله افترا ایتسه افترا اولنان کمسنه
اشربتنی مالم اشرب دیو ضرب ایدر یعنی ایشله مدیکم نسنه یی بنم اوزریمه ادعا ایتدك
(جلاب) معروفدر وکل صویی وماء الورد معناسنه کلابدن معربدر (سکنجبین ٭
سکنکبین) معروفدر ولفظ سکنکبین اصلنده سك انکبین در یعنی سرکه وعسل
مجموعی وسرکنکبین دخی دیرلر مولانای رومی مثنوی ده دیدی که **بیت** از قضا سرکنکبین
صفرا فزود ❊ روغن بادام خشکی مینمود ❊ ولفظ سك کسر سین ایله سرکه معناسنه
اولدیغی معجزی نك بو بیتندن منفهم اولنور **بیت** چو با انکبین سك بوحدت نشست ❊
ره کثرت خیل صفرا ببست (جلجبین کلنکبین) کل ایله مخلوط عسل لفظین مذکورین
معربدر (خمار: می فروش) شراب صاتیجی (خمر) شراب (سبیه مثله) جوهری دیدی سبیه
برشهردن برشهره کوتوردکلری شرابدر وایچمك ایچون اشترا اولنان شرابه
سبیئه دیرلر همزه ایله (راح وریاح وقهوة مثله) جیامثله) واکثر کتب لغتده شرابك سورتی
وشدتی معناسنه اولمق اوزره مذکوردر محتملدر که جوه دن مأخوذ اوله سورت
معناسنه دستورده سنحتی شراب مصرحه ده قوت شراب ایله تفسیر اولندی (عقار مثله)
عقلی عقر مختل ایتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی ابو نصر دیدی که لزوم معناسنه اولان
عقردن مأخوذدر کویه ملازم اولمغله عقار تسمیه اولنور (سلافه وسلاف مثله) جمعی
سلافات (رحیق مثله) اصلنده خالص شرابه دیرلر (مدامة ومدام مثله) شراب ایام کثیره
شرب اولنور سائر اشربه یه مداومت اولنمز ولهذا بو اسم ایله تسمیه اولندی (جریال مثله)
سلافه دن الحاق شرابه دیرلر زیرا سلافه زیاده اعلی اولان شرابدر وشرابك لونه دخی
دیرلر قال الاعشی سلبتها جریالها یعنی قرمزی ایچدیم وبیاض تبول ایتدم (معتقه: می کهنه)
اسکی ویله مش شراب واکا عاتق دخی دیرلر (وقراقف وقرقوف مثله) مطلقا شرابه اطلاق
شایع در قرقفه دن مأخوذ در تترمك معناسنه خمر دخی شراب ایچن کمسنه نك
وجودینه رعشه ایتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی (خندریس: می کهنه) معتقه کبی حنطة
خندریس دیرلر بغدای براززمان طورسه بعضیلر لسان رومیدن معربدر دیدی (شمول
می) شراب وطعمی صووق اولان خمره مشموله دیرلر کویا باد شمال طوقونمغله برودت کسب
ایتدی (بنت الکرم مثله) فارسیده دختر رز دیرلر (صهباء: می سرخ) قیرمزی رنکلو شراب

شراب کنیه سی ابو المهنا وندیمك کنیه سی ابو الکمال در (منه)

ثمرة البستان نام کتابده روایت ایتدی که مغفلیندن برکمسنه دن سؤال ایتدیلر که سکنجبین تسمیه سنك وجهی نه در دیو جواب ویردی که من شرب منه سکن وجع جبینه یعنی لفظ مذکور ایکی جزءدن مرکبدر بر جزؤ سکن وبر جزؤی جبین یعنی کیم که انی ایچسه پیشانیده اولان وجع ساکن اولور (منه)

سلافه شرابك خالص وافضلی وشرابك زیاده خالصی بودرکه صیقمه دن تقاطر ایده لهذا میدانی دیدی که السلاف والسلافه آنکه دست وپا بوی نرسیده باشد (منه)

اصهب لفظنك مؤنثى در صهب شقرة يعنى بياضه مائل قيرمزيلق معناسنه در (كميت مثله)
سياهه مائل قيرمزى اولان شرابه ديرلر (صراح: مى بى آب) صويى اولميان خالص شراب
وهر شيئك خالصنه صرح ديرلر رانك فتحيله وشرابك كوپوكنى ازاله ايتمكله تصريح
ديرلر (نبيذ: مى خرما) خرمادن ياپدقلرى شراب جمعى انبذة كلور (غبيرا: شراب
كاورس) طارودن ياپدقلرى شراب كه بوزه تعبير اولنور (سكر: مست كاره) هر
سرخوش ايديجى نسنه هر نه دن اولورسه اولسون واكثريا خرمادن اولان شرابده
استعمال اولنور نبيذ كبى

﴿ فصل فى آلات شرب الخمر مثل الصراحية والنقل ﴾

(صراحية: قدح شراب) شراب قودقلرى اوزون بوغازلى ظرفه صراحى ديرلركه
صراحه نسبتدر (قنينة صراحى بزرك) بويوك شراب ظرفى جمعى قنانى كلور (نقل
ميوهٔ شراب) شراب ايچركن تناول اولنان ميوه كه مزه تعبير اولنور (باطيه) بويوك قدح كه باديه
تعبير اولنور صاحب صراح پاتله دن معربدر ديدى (قاقوزه پيالهٔ تهى از شراب) ايچنده شراب
اولميان قدح جمعى قاقوز (قاقوزه مثله) جمعه قازوز بعض نسخه ده لفظين مذكورين دن هر
برى كوزه آوره ايله تفسير اولندى كه ياتيق ديدكلرى شراب ظرفيدر (ناطل: پيمانهٔ
شراب) شراب اولچدكلرى ظرف جمعى نواطل وجوهرى نياطل كلور ديدى (جام پيالهٔ
آبكينه) شيشه دن اولان قدح (طاس) معروفدر (كأس: جام پرمى) شراب ايله طلو جام
بوش اولدقده جام ديرلر بعضيلر عكس اعتبار ايتديلر ابن الاعرابى كلامى قول اوله موافق
درجمعى كؤس (ناجود: كلاجود) شراب قويه جق بويوك قاب بعض نسخه ده پيالهٔ بزرك
ايله تفسير اولندى صاحب جامع كلاجود لفظنى طپو صغرغى كه فاسقلر آكه دوه طبانى
ديرلر تفسير ايدى (مزغله: جرعه دان) شراب جرعه سنى دوكدكلرى قاب كه قدحك
دبنده قلان شراب چندان خالص اولمغله آنى ايچميوب برظرفه دوكرلر زغلدن
مأخوذدر صويى ياغيرى نسنه يى دفعه دفعه صب ايتمك معناسنه (زق: خينك مى) شراب
طولومى جمعى زقاق (عصير: آب انكور) اوزوم صويى

﴿ فصل فى القصار وآلاته ﴾

(قصار: كارز) بز آغارديجى كه كرزجى تعبير اولنور (ميقعه: چوپى كه جامه بروى كوبند)
اول آغاج كه كازرلر آنك اوزرنده بز دوكرلر (بيزر: كوبك كازر) كازر طوقاغى فارسيده
كزينه وكزين وكوبين دخى ديرلر جمعى بيازر (ميجنه مثله) وجن دن مأخوذدر دق يعنى
دوكمك معناسنه ابو زيد مدقه ايله تفسير ايدى جمعى مواجن (مصقله: مهرهٔ كازر) كازرك بز
صيقلديغى مهره (كاره: پشت واره) بيرارقه يوكى بز كه بوغچه يه باغليوب صيرته يوكلنورلر

ظرفادن بركسنه بر
دوستنك چهره سنده
اثر جراحت كوروب
سببندن سؤال ايتدكده
جمح بى الكميت ورمانى
يعنى كميت سركشلك
ايدوب بنى زمينه
دوشوردى كه مرادى
صاف قيرمزى شراب
ايچمكله دوشدم
ديمكدر وظريف مزبور
ديدى كه لو قرنت به
الاشهب لماجح بك يعنى
شرابه براز صو قاتمش
اولسك شركشلك ايتمزدى
(منه)

اول كسنه كه منغص
العيش اوله اكا حمار
القصار ديو مثل ايدرلر
يقال يوم فلان كيوم حمار
القصاران جاع شرب
وان عطش شرب
(٣٣)

بعض نسخه ده بوغچهٔ كازر واقع اولديغى بو معنايى تأييد ايدر (رزمه: پرفنده) بز يوكى
وبز قودقلرى بوغچه فارسيده پرونده دخى ديرلر بعض نسخه ده بندجامه واقع اولدى جمعى رزم

﴿ فصل فى النجار وآلاته ﴾

(نجار: درودكر) معروف عامه تحريف ايدوب دولكر ديرلر نجردن مأخوذدر آغاج
يونمق معناسنه (قدوم: تيشه) دولكر آلاتندن كسر ديدكلرى كوچك پالته جمعى قدم
قدايم دخى كلور (منحاة: تيشهٔ بزرك) بويوك كسر كه بالته تعبير اولنور نحتدن مأخوذدر
اغاج يونمق معناسنه يعنى آلت نحت (منحت مثله) منشار: اره) بويوك بچقى جمعى مناشير (ميشار
مثله (ثقاف شكنجه) جندره كه اول آغاجه ديرلر كه آنكله اكرى شيلر طوغر ولدرلر (مثقب:
پرماهه) بورغو كه آنكله برشئ دلرلر پرماه وپرمه دخى بو معنايه در ثقب دن مأخوذدر
دلمك معناسنه (عتله: اسكنهٔ بزرك) بويوك ويصى ايه دمورى كه آنكله آغاج دلرلر (بيرم
اسكنهٔ خرد) كوچك ايه دمورى اسكنه شكنه سكنه بير معنايه در وكنده كر دخى
ديرلر كه نجارلرك آغاج اوزرينه نقش ايده جك آلتلريدر

﴿ فصل فى البيطار وآلاته ﴾

(بيطار: بزشك ستوران) حيواناته علاج ايدن كمسنه (زيار: لويشه) ياواشه كه بيطارلر
آنكله حيوانك بورننى صيقارلر حين معالجه ده سركشلك ايتمسون ايچون (مبضع نيش
بيطار) بيطارك حيواندن فصد ايده جك نيشترى ولفظ مبضع بيطار نيشترينه مخصوص
دكلدر بلكه مطلقا طمرودرى شق ايده جك آلته ديرلر (مبزع مثله: مشرطه نيشتر)
معناسنه در يقال بزع الحجام والبيطار اى شرط (شكال: شكيل) كوستك كه حيوان
اياغنه وورورلر (شظاظ: چوب شكيل) كوستكك آغاجى اصلنده چوال قولپنه
كچوردكلرى آغاجه ديرلر جمعى اشظة

﴿ فصل فى القصاب ولوازمه ﴾

(قصاب: كوشت فروش) ات صاتيجى قصبدن مأخوذدر قطع معناسنه قصب القصاب
والشاة ديرلر قيونى پاره پاره قطع ايلسه (وضم خوان قصاب) اول آغاج كه قصاب آنك
اوزرنده ات پاره لركه ات ياغريغى تعبير اولنور مصنف اساسده ديدى كه وضم اول
آغاجدركه ات زمينه طوقنمسون ايچون آنك آلتنه قورلر آغاج اولسون غيرى شئ
اولسون وبركمسنه زياده ذليلدر ديه جك مقامده وهو لحم على وضم ديرلر (مدية)
ميمك كسر وضمى لغتدر (كارد بزرك قصاب) قصابك بيوك بچاغى وساطوره دخى
ديرلر جمعى مدى (قناره) معروفدر كه قناره ديرلر فارسيده شاخ آويز ديرلر (قماط
رسن قصاب) قصاب قيونك آياقلرين باغلاديغى ايپ ذبح مراد ايتدكده جمعه قمط

كلب القصاب اول فقير
حقنده ضرب اولنور كه
برغنى نك جوارنده
اولمغله غنينك رفاهتنى
وعيشنى كوروب
كندوده اولان شدة
وفقرى ملاحظه دن
ناشى هميشه مكدر اوله
ومن كلمات العوام
قصابك كلبى سازكلا بدن
يكرمى سنه مقدم اعمى
اولور زيرا هركون
غايت آرزوسى اولان
لحمى كوروب اكا واصل
اولمز حكماء ديديلر كه
مشتهاسى اولوب
واصل اوله مديغى
نسنه يه چوق نظر عمى
ايراث ايدر زيرا
آفات عينندر (منه)

فصل فى الحجام والفصاد والحلاق

(حجام) معروفدر كه باشدن قان آقيدن كمسنه حرفتنه حجامت ديرلر حانك كسريله (فصاد: رك‌زن) طمردن قان الان كمسنه كه معروفدر نيشترينه مفصده ديرلر (محجمه) ميمك كسريله (شيشهٔ حجام) حجام شيشه‌سى كه بوينوزدن اولانه دخى شاملدر جمعه محاجم (محجمه) ميمك فتحى ايله (دكان او) حجام دكانى (مشرط: نيش او) حجام نيشترى جمعه مشارط (ضماد) ضادك كسريله (ركوى جراحت) ياره اوزرينه باغلادقلرى بز پاره‌سى (حلاق موى تراش) قيل تراش ايديجى كمسنه كه بربر تعبير اولنور موى ستردخى ديرلر وتراش اولنان قيله حلاقه ديرلر وبر معصوم كثرتا كلدن تخمه اولوب ككيرسه حلقة وكبرة ديرلر يعنى چوق يشه‌يه‌سين كه باشك تراش اولنه وبيوك اوله‌سن (مزين : آينه‌دار) باش تراش اولدقدنصكره آينه طوتن كمسنه كثريا عادت عرب بوايدى كه بربر بركمسنه‌نك باشين تراش ايتدكدنصكره برآدم آينه‌يى اول كمسنه‌نك پيشگاهنه طوتوب تا اول كمسنه صقال وبيغين بربره مرادى اوزره اصلاح ايتديره (موسى: ستره) باش تراش ايتدكلرى استره **بيت** حلقت لحية موسى باسمه ❊ وبهرون اذا ماقلبا ❊ واستره وستوره دخى ديرلر ولفظ استره‌دن موسى مراد اولديغنه مبنى در محمود اسمنه اولان معما كه شرف الدين يزدى حلل مطرزى نام تأليفنده ايراد ايتمشدر رباعى ❊ دلاك پسركه فتنه‌ها در سرداشت ❊ برخاست بپاقصد سرجا كرداشت ❊ چون استره‌اش اب بلب سنك نهاد ❊ دستش ز كرم بجاى سرمو برداشت ❊ جمعه مواسى (مسن: سنك فسان) بيلكو طاشى كه استره‌يى اكاسوررلر كسكين اولسون ايچون سن‌دن مأخوذدر حديد يعنى كسكين ايتمك معناسنه جمعه مسان (مجبر ٭ شكسته‌بند) صنق باغلايجى كمسنه كه قيرلمش كموكى صارير جبردن مأخوذدر اصلاح معناسنه يقال جبرت العظم جبرا اى اصلحته نصر بابندن لازم ومتعدى استعمال اولنور (جبيرة: چوبى كه برشكسته‌بندند) اول آغاج پاره‌سى كه قيريق اوزرينه باغلارلر (جباره مثله) جمعه جبابر

فصل فى الدهن ومايتعلق به

(دهن روغن) ياغ كه اوتدن ويمشدن وچچكدن وحبوباتدن استخراج اولنور جمعه دهان (دهان: روغن فروشن) ياغ صاتيجى وروغن كرودخى ياغ چيقاريجى (حل روغن كنجد) سمسم ياغى فارسيده شيروغن عامه غلط ايدوب شيرلغن ديرلر ودخى شير بحت ديرلر (شيرج م (رهش: كنجد آس كرده) دكيرمنه قونمش سمسم كه طحين تعبير اولنور بعض نسخه‌ده آرده وبعضنده كنجد آرد كرده واقع اولدى يعنى دكيرمنده چكيلوب اون اولمش سمسم كه مراد طحين در (لكدمثله (كسب كنجاره) پوسه وتحريف ايدوب

مثل افزع من حجام ساباط حجام مذكور بركمسنه ايدى كه هميشه مداين شهرينك چارسوسنده كزوب مرور ايدن عسكردن ويره‌سى‌يه عودت ايتدكده اجرتنى ويرمك اوزره حجامت ايدر ايدى وبر ايكى هفته بكلر ايدى اصلايانه كمسنه اوغرامز ايدى كنديسنك حجام اولديغنى خلقه اعلام ايچون والده‌سنى بازاره چيقاروب خلق رغبت ايليه‌لر ديواندن حجامت ايدر ايدى آخر الامر والده‌سنك قانى قالميوب هلاك اولدى شاعر بركمسنه‌نك حستنى وبخلنى بيان ومذمت ايدوب ديدى كه مطبخه قفز وطباخه افرغ من حجام ساباط بركمسنه بوش وايشسز كزوب يوروسه بومثلى ضرب ايدرلر حكايت اولندى كه كسرى پرويزدن برسفره ده بحسب الاقتضا حجام مزبور حجامت ايدوب اول مرتبه احسانه نائل اولدى كه اندن صكره عادت معهوده‌سى ترك ايتدى (منه)

قالى مقصوره‌ده ديدى لسان عربده فعلى وزنى يوقدر مضموم ومنون الاموسى لفظى ابو خاتم دخى منوندر ديدى (منه)

كسبه ديرلر فارسيده كنجاله وكنجال وشيرازيلر خره ديرلر وهر نسنه كه ياغين آلەلر پوسه‌سنه كسب ديرلر (قمع) قافك فتح وكسرى لغتدر روغن ريز برقاب آغزينه وضع ايدوب ياغ دوكه‌جك آلة كه حونى تعبير اولنور وياغه مخصوص دكلدر مايعاتدن هرنه كه وضع اولنوب دوكه‌لر آنده دخى مستعملدر مثلا بال وبكماز قويه‌جق حونى‌يه دخى قمع ديرلر جمعه اقماع وقمع (مدهن: روغندان) ياغ قودقلرى ظرف جمعه مداهن (كعدل كوپين روغن) اول نسنه كه حصر اوتندن ترازو كفه‌سى كبى اوروب ياغخانه‌لرده دوكلمش حبوباتى آنك ايچنه قورلر بعده تنكه اوروب ياغين چيقاريرلر وياغ اولچه‌جك ظرفه وياغ سوره‌جك آلته دخى ديرلر حاصلى ياغخانه زنبيلى اولمق اوزره مشهورنته كيم تفصيل اولندى (قفعه مثله) صراحده زنبيل خردبى كوشه يعنى قولپسز كوچك زنبيل ديدى كه معناى مذكوره مناسبدر (مدهنه: كاركاه روغن كر) ياغجى دكانى كه ياغخانه تعبير اولنور (قسطان كيستان) ياغجى منكنه‌سى كه فارسيده شكنجه دخى ديرلر (جايز: تيرروغن كر) ياغجى اوقى كه بربيوك اوزون آغجدر واول اغجه تره وتژه ديرلر سامى فى الاساميده تژه عربى‌ده جائز ديدكلريدر ديدى جمعه جوايز (ملطاط: آسياب كنجد) شيروغن چيقاردقلرى دكرمن

فصل فى الابار والابرة ومايناسبها

(ابار: سوزن كر) ايكنه ياپيجى كمسنه (ابره: سوزن) اينه كه ايپلكى اولسون اولمسون جمعه ابر (مخيط: سوزن) خياط مثله جمعه خيوط (سم: سوراخ سوزن) ايكنه‌نك دلوكى كه ايكنه يوردوسى تعبير اولنور فارسيده سوفار دخى ديرلر جمعه سموم مصنف فائقده سمام الابرة خرتها ديدى يعنى لفظ سمام ايكنه‌نك دلكيدر لكن لفظ خرت ايكنه‌يه مخصوص دكلدر بلكه پالته وقولاق وانجو دلوكينه دخى ديرلر (منصح) مثله نصح‌دن مأخوذدر اثواب ديكمك معناسنه ودرزى‌يه ناصح وايپلكنه نصاح ديرلر اساس البلاغه‌ده ديدى كه ناصح اول درزى دركه ثوبى ايوديكوب اصلا خلل وفتق قوميه (عطل سوزن بى‌رشته) ايپلكسز بوش ومعطل ايكنه عطل اصلنده خاتونلرك بويونلرى حلى‌دن بوش وخالى اولمغه واول خاتونه عطل ديرلر ايدى صكره هر بوش وخالى اولان نسنه‌ده عطلك اطلاقى شايع اولدى رجل عطل من المال والادب ديرلر مالدن وادبدن خالى اولسه (ذياله: سوزن بارشته) ايپلكلى ايكنه ذيال اصلنده اوزون قويرقلى آته ديرلر يقال فرس ذيال اى طويل الذنب كويا ابرهٔ مذكوره فرس مزبوره تشبيه اولنوب ابره مؤنث اولمغله مؤنث ايله توصيف اولنمق ملاحظه اولنور (كنف: تلى درزى) درزى توپره‌سى صاحب سامى ديدى كه تلى تانك فتحى ولامك كسريله اول كيسه‌دركه درزيلر

اكايكنه وايپلك ويوكسوك قورلر صاحب مصرحه تله ٔ درزى ايله تفسير ايتدى وبعض
نسخه‌ده دخى بو وجه اوزره واقع اولدى كه تله توبره معناسنه‌در جوهرى شوبان توبره
سيدر تصغيرى كنيف كلور ديدى جمع اكناف (خليته مثله (مير: سوزندان) ايكنه قودقلرى
ظرف كه ايكنه‌لك تعبير اولنور (خياط: درزى) معروفدر درزه نسبتدر كه تيكش بيوى
ديمكدر (خيط: رشته) ايپلك جمع خيوط (كبه: كروهۀ ريسمان) ايپلك يوماغى (جروهق
مثله) كروهه‌دن معربدر (مقراض: دوكارد) مقص كه صندى تعبير اولنور قرضدن مأخوذدر
قطع معناسنه فارسيده دوكارد تسميه اولنديغى ايكى جانبنك هر برى بچاق كبى اولديغى
ايچوندر كاز دخى ديرلر صاحب مجمع ديدى كه دوكارد اول نسنه‌در كه ناخن پيرا كبى
درزيلر آنكله اثواب كسرلر وعربيده جلمان وهرجانبنه جلم ديرلر جمع مقاريض

﴿ فصل فى المغزل والمغزلى ومايناسبه ﴾

(مغزلى: دوك‌تراش) ايك يونوجى كمسنه كه ايكجى تعبير اولنور (مغزل: دوك) ايك كه
آنكله ايپلك اكيررلر غزلدن مأخوذدر ايپلك اكيرمك معناسنه يعنى آلت غزل وايپلكه
دخى غزل ديرلر غزيل يعنى مغزول معناسنه وبر كمسنه غيريلره نصيحت ايدوب وكندو اول
نصيحت ايله عامل اولميه اكا اضل من ساق المغزل ديو ضرب ايدرلر ساق مغزلك ضلالتى
بودر كه غيريلره ثوب كيديرر مع هذا كندى عريانددر جمع مغازل (طريده: ناوك‌دوك
تراش) ايك ياپان كمسنه‌نك ايك پرداخت ايتديكى اولوق كبى آلت كه قودوش تعبير
اولنور (صناره: سردوك) ايكك باشى ودمورايكه دخى ديرلر وچنار آغاجنه دخى
ديرلر معربدر (فلكه: بادريسه) ايك آغرشاغى استداره‌سى اولمغله بو اسم ايله تسميه
اولندى (فلاك: بادريسه‌كر) آغيرشاق ياپان كمسنه (خفش: دوك‌دان) ايك قودقلرى
كيسه جمع اخفاش

معلوم اوله كه ايپلك يوماغنه فارسيده جله ديرلر كه جى جلها كلور صكره جلها لفظى حائكه اطلاق ايتديلر هكذا يستفاد من القاموس لكن صاحب جامع الفرس جلاه لفظى حائك ايله تفسير وچولهه ايله تعبير ايتدى (منه)

﴿ فصل فى الحلاج والآلته ﴾

(نداف: پنبه‌زن) پنبه آتيجى كه مندفه ايله پنبه دوكن كمسنه (مندفه: كمان‌او) ندافك ياىى
منفجه مثله (وتر: زه كمان‌او) ندافك يانيك كيريشى (مقبض دستۀ‌او) نداف يانيك
قبضه‌سى يعنى ال ياپشه‌جق يرى (محبض: مشتۀ‌او) ندافك طوقماغى (حلاج پنبه فلخم)
پنبه‌نك چكردكين پنبه‌دن چيقاران كمسنه فلخميدن مشتق وعبارت مذكوره وصف
تركيبى قيلنلندر فلخميدن فرخيدن فلخيدن فلخودن جمله‌سى پنبه‌نك چكردكنى
چيقارمغه ديرلر لكن لفظ حلاج لفظ نداف مقامنده استعمالى شايعدر (محلج ومحلجه: تختۀ‌او)
اول تخته كه آنك اوزرنده حلاج پنبه آتار

﴿ فصل فى الصيدلانى والادوية ﴾

(صيدلانى)

(صيدلانى: پيلور) چرچى فيروزآبادى ديدى كه صيدلان بر بلده ويا بر موضعك اسمى
در نسبتى صيدلانى وصندلانى وصندنانى كلور سيوطى لب الالباب تأليفندن ديدى كه صيد
نانى وصيدلانى ادويه وعقاقير بيعنه نسبتدر جمعه صيادله (عقار: خاشاك‌دارو) دارو كوكى
واصلى اصول الادوية جمعه عقاقير (دواء: دارو) معروفدر كه درمان تعبير اولنور جمعه
ادوية (سعد مشك‌زمين) بر مشكى كه توپالق تعبير اولنور (قسط معروفدر) جوهرى عقاقير
بحر ايله مجدالدين عود هندى وعربى ايله تفسير ايتدى (صندل) معروفدر كه خوش رايحه
لو بر آغاجدر كه قيرمزى وصارى اولور (اطريفل) معروفدر كه معجوندر (وردمربى :
كل بشكر) كل ايله مخلوط شكر كه مشهوردر (مفرح القلب : داروى دلكشا) قلبه سرور
ويرن دارو وبعض نسخه‌ده كوارش ايله تفسير اولندى (جوارش: كوارش) معروفدر
معربدر (اهليلج: هليله بليلج: بليله: املج: آمله (ايارج ايارۀ (مسهل داروى شكم‌ران) يورك
سوريجى دارو (مرقد: داروى خواب) اويقو ايراث ايدن دارو رقوددن مأخوذدر
اويقو معناسنه مراد داروى هوش بر دركه تناول ايدن كمسنه‌ده عقل وشعور قالميوب
اويوركبى اولور (زنجبيل) معروفدر آجى كوكدر (صبر: الوا) صبر سقوترى كه سقوترا نامنده
بر جزيره‌ده بتر آغاجك صمغى در صاحب ديوان ديدى كه صبر بانك كسريله‌در وضرورت
شعريه ايچون تسكين ايدرلر بر آجى آغاجك عصاره‌سيدر (عنزروت: كنجد)
انزروت ديدكلرى صمغ كه كوز علاجلرندندر لهذا بعض نسخه‌ده داروى
چشم ايله تفسير اولندى (قنه پيرزد) قاسنى كه دنه چادر دخى ديرلر فارسيده
باژنده وبارژنده ديرلر (حلتيت: انكرد) قاصنى اغاجنك صمغى كه بد رايحه‌سى واردر
شيرازيلر انكشت كنده ديرلر انكدان اغاجندن حاصل اولور لهذا انكدان ژد دخى
ديرلر زيرا ژد صمغ معناسنه دهنك دخى بو معنايه‌در (طرنجبين: ترانكبين) كوكدن
اغاجلر اوزرينه ياغار بال كبى بر شئ دركه بال صيره تعبير اولنور عربيده ترنجبين فارسيده
كزنكبين دخى ديرلر (من: مثله (كثيرا) معروفدر كه تحريف ايدوب كتيره ديرلر (مقل
كندر) كونلك كه توتسى ايدرلر صاحب تقويم ديدى كه المقل صمغ كالكندر وشجرته
تسمى البهش

سيوطى كتاب الوسائل ده ديدى كه دنياده اول حادث اولان حمى ارسلانك حماسيدر كه حضرت نوح عليه السلام حيواناتى سفينه‌يه تحميل ايتدكده سكان سفينه اسددن خوف ايتديلر حضرت نوح دعا ايتدى اسد حمايه مبتلا اولدى اخرجه ابن ابى حاتم عن اسلم مولى عمر مرفوعا (منه)

﴿ فصل فى الداء والمرض واسماء نوعه ﴾

(داء: درد) مرض وعلت (آفة) معروفدر كه بلا تعبير اولنور جمعى آفات (عاهة مثله)
جمعه عاهات (حمى تب) ايستمه جمعه حميات (صالب: تب كرم) قيزدريجى ايستمه (نافض تب
لرزه) ديتره‌ديجى ايستمه كه صالبك ضديدر (وردتب: هرروز) هر كون طوتن ايستمه
(غب: تب روزافكن) بر كون طوتوب بر كون طوتميان ايستمه كه كون آشيرى ايستمه‌سى

تعبیراولنوراصلنده دوه‌یی صویه برکون کتوروب برکون کتورممکه دیرلر (ربع: تب چهارروزه) اول ایستمه‌که برکون طوتاروایکی کون طوتمازودردنجی کون ینه طوتر (مطواء ومطی وتمطی: یازیدن) کرنمك (ثوباء: خام‌یازه) اسنه‌مك ثاب‌دن مأخوذ در کسل وفتورمعناسنه فارسیده دهان‌دره وآساوپاسك وفاژه دخی دیرلر قذی کبی (صداع: دردسر) باش آغریسی (عابر: دردچشم) کوزآغریسی وکوزه‌دوشن چوپه دخی دیرلر (رمدمثله (شقیقه: دردنیم‌سر) یاریم باش آغریسی (دوار: کردش‌سر) باش دونمه‌سی (ویل: وای) تهدیدمقامنده استعمال اولنور (ویح وویس مثله) لکن کتب معتبره‌ده بوایکی کلمه مرحمت مقامنده استعمال اولنورلر دیدی (سلاق دمیده کی زبان) دیلك شیشمه‌سی ودیلك دیبنده واصلنده چیقان قبرجق وسیویلجی وآغز ایچنده چیقان سیویلجی بعض نسخه‌ده برجستکی زبان واقع اولدی (فواق: زغنك) انجقریق که انسانه حین موتده عارض وصدرده ریحك انقباضندن حاصل اولور (تخمه: ناگوارد) طعام هضم اولممقدن وامتلاوامتلادن بدنده حاصل اولان ثقلت (هیضه: اسهال ناگوارد) تخمه‌دن اولان اسهال دستورده شکم‌رفتن باقی دیو تفسیراولندی (قولنج: بسته‌کی کمیز) باغرسقده نجاست محتبس اولمقدن حاصل بروجعدر (بهق) معروفدر بدنده حادث اولور بیاضدر (جدری: آبله) قبارجق که بدنده چیقاروچیچك تعبیراولنور (برص بیسی) بدنده حاصل اولان آلاجالق (لقوة کژی دهان) آغیز اکلمك (سرسام ❋ دردسراز کرمی) اسیدن حاصل اولور باشده برمرضدر (برسام ❋ درد سراز سردی) برودتدن حاصل اولورباشده برمرضدر (نقرس: دردپای) ایاقده حاصل اولور بروجعدرکه طوپوقلرك مفصللرنده وایاق پارمقلرنده اولور (دمل: دنبل) چیبان (حبن وحبنه مثله) قاموسده دیدی که چیبان کبی برچیقمه درجمعه حبون (جرب کژ) اویوز (اجرب کژکین) اویوزلوکمسنه (عرهب مثله (سعفه ریش کودکان) اطفالك باشنده چیقان یاره (ثعفه مثله (ثؤلول آزخ) سیکل که بدن انسانده اشکال مختلفه ایله چیقار بلغمی یاسوداوی خلط غلیظدن حاصل اولور (قوباء پریون) دمره کی که بدنده چیقار یایلور وقابقلنور ولفظ قوباء قافك ضمی وواوك سکونی ایله دراصلنده واو متحرك ایدی حرکتینی استثقال ایدوب تسکین ایتدیلر زیرا فعلاء لغت عربده یوقدر (داحس: دردناخن) طیرناق مرضی که قورلاغان تعبیراولنور (حصبه: سرخره) قیزامیق که اکثر صبیانده چیقار قیرمزی واوفاق سیویلجیلردر صاحب دیوان صادك سکونی وکسری لغتدر دیدی (نقره: خفتن پای) ایاق اوکوشمك (ذبحه) ذالك ضمی وبانك سکونی وفتحیله (دردکلو) بوغازده اولور بروجعدر وبرشیشدرکه بوغازی صیقوب قتله مؤدی اولور (سلعه: دامغول) اورکه بدنده بزکبی

قبة الحمی طوطاقده چیقان اوچوق عربیده عقابیل دخی دیرلر (منه)

(چیقار)

طاعون اول قوم فرعونه نازل اولدیکه موسایه دیدیلرکه ادع لنا ربك بما عهد عندك لئن كشفت عنا الرجز لنؤمنن لك دیدیلر (منه)

چیقار کوچکی نخود وبیوکی قرپوزقدر اولور (بثرریش خرد) سیویلجی که بدنده چیقار بیوك اولسه دمل دیرلر بعض نسخه‌ده ریش خارش واقع اولدی یعنی اویوز یاره‌سی جمعی بثور (خراج مثله) وهرنسنه که بدنده ظهور ایدرا کا دخی خراج دیرلر (قرحه ریش) یاره جمعی قروح وقرح وقرح امرء القیسه ذوالقروح تسمیه ایتدیلر زیرا روم ملکی مسموم برقیص ارسال ایتمشیدی آنی امرء القیس کیدکده بدنی سراپا چیبان اولوب آخرالامر هلاك اولدی (قیح ریم) چیباندن آقن ایرین (قرح) یاره‌نك وجعی ویاره‌لمق وخسته ایتمك معناسنه دخی کلور (جرح) جیمك ضمی ایله (ریش) یاره وجیمك فتحیله یاره‌لمق معناسنه‌در (شجه: شکاف‌سر) باش یاریغی جمعی شجاج (شرا: خارشن هفت اندام) یدی عضوده یعنی جمیع اعضایه دوشن کیجشمه که قورداشنی تعبیر اولنور (طاعون وبا) معروفدر مرض عام ایله تعبیراولنو (ندب: نشان ریش) یاره صاغالدقده یرنده قالان اثرجمعه ندوب وانداب والله اعلم

﴿ فصل فی البیاع والسکر والعسل وامثاله ﴾

(بیاع: کاله‌فروش) متاع صاتیجی کمسنه (بیع مثله (فامی: میوه‌فروش) میوه صاتیجی اصلنده فومی درفامی‌یه تغییر ایتدیلر فوم صارمساق وبغدای ونخود مثللو شیئه دیرلر (سکر شکر) معروفدر (طبرزد) معروف برنوع صافی شکردرکه پك اولور (نبات) معروفدر شکر انواعندندر دوزشکر تعبیراولنور (قند) معروف شکردر (فانیذ پانید) معروف شکردر که قوامه کتوروب قورودرلر حالا بزم دیارمزده عقیده دیرلر (اب: مغز) جوز وفندق وبادام ایچی (فراتق فلاته) سود ایله پشردکلری حلوا که میده دخی دیرلر لکن مؤید الفضلاده میده شکر ایله پشردکلری میوه ریچالی وسامیده پالوده در دیدی (سماق وسموق: تتم) معروف برمیوه درطعامه اشتهایی آرتیرر واسهالی قطع ایدر وصوایله ایصلادوب کوزه چکسه‌لر کوز آغریسنه نافع در وتتم تالرك ضمه‌لریله وتاء ثانیه‌نك سکونی وتاء اولی نك فتحی وثانیه‌نك ضمی ایله دخی لغتدر (زبیب: مویز) قوری اوزوم (منقا: مویزدانه‌پاك کرده) چکردکی چیقارلمش قوری اوزوم (غنجد: کشمش) معروفدرکه قوش اوزومی تعبیراولنور چکردکسز اوزومدر (قشمش مثله (طلاءشیره) اوزوم صویی ومثلثه دخی دیرلر میپختج کبی (طلاء: شیرفروش) شیره صاتیجی کمسنه (دبس دوشاب) بکماز (عسل انکبین) بال (اری مثله) لسان ترکیده بال یاپان نحله آری لفظی اری لفظندن اسم فاعل ملاحظه اولنور (شهد) شینك فتح وضمی لغتدر (عسل سفید) بیاض بال (سویق پست) قاووت (سلیق: غرمج) آرپه وبغدای یارمه‌سی که ال دکرمنده چکرلر صاحب مجمع یاغ ایله یات ایله پشمش طارو ولفظ غرمجی غینك فتحی ورانك سکونی ومیمك فتحیله دیو تفسیر

مبرت دخی طبرزد معناسنه دریقال یشرب المبرد بالمبرت ای الماء البارد بالطبرزد مخفی اولمیه‌که لفظ مبرت برت‌دن اسم مفعولدر یقال برته ای ضربه بالفأس یعنی بالته ایله اورلمش زیرا برت فأس معناسنه دخی کلور لهذا خاطر فاطره خطور ایدرکه طبرزد تبرزددن معربدر کویا زیاده پك اولغله بالته ایله قیریلور والله اعلم (منه)

حکایت اولندی که برکمسنه شیخ شهاب الدین مغلطای حضورلرینه کلوب دیدی که رؤیامده کوردمکه برکمسنه ندا ایدرکه اشرب شراب الکهاری شیخ دیدی که قارنکده وجعك وارمیدر اول کمسنه دیدی که نعم شیخ دیدی که عسل مصفی ایچ که سکا شفاویره شیخدن سؤال ایتدیلرکه تفسیر مذکوره نه جهتدن انتقال ایتدیکوز دیدی که بن کهاری یه منسوب اصلا شربت بلم ولفظ رؤیایه مراجعت ایتدم شراب الکهاری عبارتنی ملاحظه ایتدم واری عسل معناسنه (اقصی) (ل) (۱٦) اولدیغنه بناء وجه مذکور اوزره تعبیر ایتدم وابوسعید خدرینك کذب بطن اخیك حدیثنی تذکر ایدوب قارنکده وجع وارمیدر دیدم دره (منه)

وتصحیح ایتدی (جشیش: بلغور) معروفدر جش‌دن مأخوذدر برشیٔ ایری‌اوکتمك
معناسنه (نشا: نشاسته) معروفدر (موم) معروفدر (شمع) میمك سكون وفتحی لغتدر
(چراغ ازموم یاازروغن) مطلقا کیجه آیدینلق ایچون یاقدقلری نسنه بال‌مومی‌اولسون
یاغ اولسون وبال‌مومی معناسنه دخی کلور جمعی شموع (شمعه) معروفدر قاموسده بال
مومندن برقطعه‌در دیدی (سعوة: شمع افروخته) یانمش‌موم جمعی سعو (تابل: دیك‌افراز)
طعام‌طنجره‌سی آتشده ایكن طعامی اصلاح ایچون قودقلری نسنه کمیون وشونیز ونخود
وفلفل کبی جمعی توابل (ابزار) همزه‌نك فتح وکسری لغتدر (مثله) لکن مشهوراولان
بودرکه ابزارطعام اوزرینه اکدکلری نسنه‌در دوکلمش فلفل ودارچین کبی فارسیده
اوزار دخی بومعنایه‌در جمعه ابازیر (علك: کندرو) کونلوك که بخور ایدرلر بعض
نسخه‌ده مصطکی وبعضنده کذلك مصرحه‌ده صمغی که میخایندواقع اولدی یعنی اول
صمغ که چگنرلرکه ساقیزتعبیر اولنور (دبق: شلم) اغاج پوسی که بعض اشجارده قوش
نجسندن حاصل اولوریشل اوتك تخمی در آنی تربیت ایدوب صبیان آنکله سرچه‌طوترلر
فارسیده اکسودوعامه تحریف ایدوب اوکسه دیرلر (ثرط: سریش) چریش که آنکله
کاغدیاپشدررلرو پاپوشچیلر دخی استعمال ایدرلر (لزاز: مثله) لزدن مأخوذدریاپشدرمق
معناسنه (غراء: سریشم) طوتقال که بعض نسنه یاپشدررلر یلم دخی دیرلر (عفص
مازو) معروفدرکه تحریف ایدوب مازی دیرلر (قرظ: پزغند) باءعربی وفارسی ایله
لغتدر سلم دیدکلری اغاجك ورقی که آنکله دری دباغت ایدرلر مؤیدده دیدی کیم فستق
کبی برنسنه‌درکه فستق آغاجنده حاصل اولور لکن ایچی یوقدر آنکله دری دباغت
ایدرلر (عندم سپرك) بقم دیدکلری شجر مصرحه ودستورده عندم خون سیاوشان
ایله تفسیراولندی صاحب جامع ایکی قرداش قانه دیرلر دیدی وصاحب مجمع سپرك
تفسیرنده دیدی که برصاروات درکه بویاجیلر استعمال ایدرلر اسپرك وزیره دخی دیرلر
(سنجرف: شنكرف) زنجفره که معروفدر ازوب قیرمزی صویین استعمال ایدرلر ونامنه
سرخ وسرخی دیرلر (سیمشنجرف: سیم شنكرف) آق زنجفره بعض نسخه‌ده شنكرف
پخته ایله تفسیراولندی (زنجار: ژنكار) معروفدرکه تحریف ایدوب چنكار دیرلر (فوه
روین) قزیل بویاورینه روناس روناس دخی دیرلر (عصفر: کاژیره) آسپورکه بوستانجیلر
اکرلر (قرطم تخم کاژیره) آسپور تخمی (بقم) قافك تشدیدی ایله (دارپرنیان) مشهوردر
بقم اغاجی دیرلر (قرفه: نارپوست) دارچین که قبوقدر وهرصویولمش اغاج قابوغنه
دخی قرفه دیرلر رانك کسریله جمعه قرف (کحل) سرمه معروفدر (برودچاکشو)
اول سیاه دانه‌لرکه کافورایله دوکوب کوزه چکرلر بزم دیارمزده چشمه‌زن دیرلر وخاکشو

(دخی)

دخی خاء معجمه ایله بومعنایه‌در بعض نسخه‌ده کذلك صراحده داروی چشم ایله
تفسیری اولندی ولفظ برود اصلنده هر برودت ایراث ایدن نسنه‌یه دیرلر ایدی صکره
کوزه برودت ویرن نسنه‌یه تخصیص اولندی ولهذا اساسده البرود دواء یبرد العین
دیدی (حنا) معروفدر تحریف ایدوب قینه دیرلر بربیوك اغاجك یپراغیدر زیتون
یپراغی کبی برسنه‌ده ایکی کره یپراغی بتروبیاض چیچه‌کی اولور (رقان مثله) جمعه رقون
(نیل) معروفدر لفظ نیل اوج نسنه‌یه اطلاق اولنور اولا نباتاتدن براوته دیرلر که
یپراغنه وسمه دیوب آنکله صقاج وصال بویارلر ثانیا اندلس دیارنده اولور براوت که
اکاعظم دیرلر اول دیارك بویاجیلری آنکله اثواب بویارلر ثالثا جویت که هندوستان
طرفندن کلور وبویاجیلر استعمال ایدرلر (وسمه) معروفدرکه نسوان قاشلرینه
سوروب راستق تعبیرایدرلر (نوشاذر) معروفدر (اسفیداج: سپیده) تحریف ایدوب
اوستیچ دیرلر اسفیداب واسپید آب دخی دیرلر (غمره غاژه) خاتونلر یوزلرینه سور
دکلری که قیزلجه تعبیرایدرلر وکلکونه دخی بومعنایه‌در (حنوط: بوی مرده‌کان) میتلره
صاچدقلری خوشبوی شیلر (ذریره: داروی خشك) قوری داروی که دوکوب
برنسنه اوزرینه اکرلر لهذا صراحده داروی پر اکنده‌کی تفسیرایدی بعض نسخه‌ده
حنوط معناسنه اولمق اوزره اشارة اولندی اساسده دیدی که ذریره قصب الطیب
دیدکلری نسنه که هنددن کلور برقامشدر آنك قیرلمشنه واوفاغنه دیرلر (صمغ)
معروفدرکه اغاج کوسبه‌سیدر صاقیز کبی انواعی چوقدر لکن مطلق ذکراولسه صمغ
عربی مراد اولنورکه طلح اغاجنده حاصل اولور (قلی وقلو اشنخار) قالیه طاشی‌که
کازرلر وصابونجیلر استعمال ایدرلر (اشنان) معروفدرکه چوغان تعبیراولنور (حرص
مثله حرضی: اشنان فروش) چوغان صاتیجی کمسنه (صابون) معروفدر (صابونی) صابون
فروش) صابون صاتیجی (کلعب: غوشنه) براوت درکه آنکله ال واثواب غسل ایدرلر
(بوبون: وقعیل مثله)

فصل فی المأدبة و الضیافات والمأکولات

(مأدبة: میزبانی) اول ضیافت که مجرد اظهار محبت ایچون احبابه ایدرلر ومهمانی دخی
دیرلر جمعی مارب (ضیافة ودعوت مثله) (زلة) زانك فتحی وضمی لغتدر معروفدرکه بخشیش
وعطیه معناسنه‌در قاموسده صنیعه ایله تفسیرایتدی که عطیه واحسان معناسنه‌در (ولیمه
مهمانی عروس) کلین ضیافتی که تزوج وقتنده ایدرلر (عذیره مهمانیٔ ختنه) سنت دوکننده
ایتدکلری ضیافت (وکیره مهمانیٔ بنا) احداث بنا وقتنده ایتدکلری ضیافت (وضیمه مهمانی
تعزیت) میتك اقرباسنی تطیب ایچون ایتدکلری ضیافت صاحب دیوان دیدی که وضیمه

حنانك خواصندندر
جدری خروج ایتدکده
ایکی ایاقلرینك التنه
قالین حنا یاقسه‌لر باذن
الله تعالی کوزلرده
جدری چیقمز غایت
مجربدر وبر عضوه
صووق اصابت ایتسه
سرکه وبرازاسی صو
ایله حنایی قارشدیروب
ماده حرکت ایتدکده
اول موضعه ضماد
ایتسه‌لر برؤ الساعه‌در
(منه)

ومن کلامهم اکل العشا
یورث الغشا یعنی اخشام
طعامنی تأخیرایتمك کوز
قرارمق مرضنه سبب
اولور قال ابن درید
واری الغشاء فی العین
اکثرمایکون من العشاء
یعنی تأخیر عشا ضعف
بصرایراث ایدر
(منه)

اولدركه چوق كمسنه آز كمسنه‌لره نزول ايدوب قليل العدد اولان كمسنه‌لر كثير العدد اولان
ضيفلرينه هر خصوص ايله اكرام ومراسم ميزبانى‌ده كركى كبى اهتمام ايده‌لر (نقيعه مهمانى
باز آمدن از سفر) بر كمسنه‌يه سفردن وطنه كلديكى ايچون خوش آمدى ضيافتى
(عقيقه: مهمانى موى كودك ستردن) معصوملك باشنى ابتدا تراش ايتدكده ايتدكلرى
ضيافت (خرس مهمانى بچه‌زادن) ولد تولد ايتدكده ايتدكلرى ضيافت واول طعامه
طعام النفساء دخى ديرلر (ضيف مهمان) بركمسنه‌نك خانه‌سنه نزول ايدن مسافركه قونوق
تعبير اولنور مفرد وجمعه اطلاق اولنور قال الله سبحانه هل اتيك حديث ضيف ابراهيم
المكرمين وكاهى اضياف وضيوف وضيفان اوزره جعلنور كما قال جمعه اضياف وضيوف
وضيفان مؤنثى ضيفه‌در بركمسنه‌يى كندويه نزول ايتدرسه اضفته وكندو بركمسنه‌يه نزول
ايتسه ضفته ديرلر (ضيفن: مهمان ناخوانده) دعوتسز كلن ضيف (طفيلى) دخى بو معنايه‌در
(لقمه: نواله) معروفدر جمعى لقم (لهنه: نهارى) على السحر اكل اولنان طعام شويله
ملاحظه اولنوركه نهارى لفظى ناهارى لفظندن مخفف اوله‌كه ناهار ناشتا كبى سحرى
واقع اولان آچلغه ديرلر پس ناهارى اول آچلق وقتنده اكل اولنان طعام اولوركه اكاصفرا
كش وقهوه آلتى ديرلر وبركمسنه سفردن كلدكده احبابنه ويرديكى هديه‌يه دخى لهنه
ديرلر جمعه لهن (سلفه مثله (غداء آش چاشتگاه) قوشلق وقتنده اكل اولنان طعام (عشا
آش شام) اخشام وقتنده اكل اولنان طعام

﴿ فصل فى المطعومات كالكباب والشواء والوان المطعومات ﴾

(كباب: كوشت پخته بسيخ) اول اتكه شيشده پشمش اوله (شواء: بريان) معروفدركه
تنورده بشر وبريان بشيرمكه شتى ديرلركه اصلنده شوى‌در (سحفه چرپوى پشت)
مثلا قيونك اتى ايله دريسى ميانده اولان ياغ (قدير: كوشت پخته بديك) قدرده يعنى
چوملكده پيشمش اتكه كووج بريانى تعبير اولنور (قديد: كوشت خشك كرده) قوريدلمش
اتكه باصدرمه تعبير اولنور (طباهجه خايه كينه) يموطه‌دن بشردكلرى كه تحريف
ايدوب قيقنه ديرلر (عجه مثله (صهاره: جزدرة بيه) ايچ ياغى قاقيرداغى (مرقه شوربا)
معروفدر شوروا وشورأوا دخى ديرلركه معناسنه اكشى آش ديمكدر زيرا باوا أوا آش معناسنه
درجمعه مرق (مراق شورباپژ) شوربا بشيريجى كمسنه بعض نسخه‌ده شوربافروش واقع
اولدى وچوملكه صوقويوب ايچنده ات بشدكدن صكره اتى چيقرسه‌لر وبردفعه دخى
صويه جيك اتقويوب ينه بشرسه‌لر اول صويه مرق مرقين ديرلر (قتار: بوى ديك)
چوملك رايحه‌سى تقول لاتؤذجارك بقتار قدرك ومطلقا طعام رايحه‌سنه وخاصة بريان
رايحه‌سنه دخى ديرلر (بخار دود ديك) طعام چوملكندن چيقان قوقويه دخى بخار

(ديرلر)

سامى‌ده ميدانى ديدى كه اول كمسنه كه ضيافته دعوت ايچون ارسال اولنورا كا ابو المنى ديو كنيه ايدرلر (منه)

لحم حكايت اولندى كه شعبى اصدقاسندن برينك خانه‌سنه نزول ايدوب برساعت مقدارى صحبتدن صكره قيام مراد ايتدكده صديق ديدى كه لطف ايدوب برازطعام اكل ايده‌لم بعده فى امان الله شعبى ديدى كه تكلف اتمه وهرنه كه ماحضردر آنى احضار ايله صديق ديديكه ايكى تحفه‌نك هرقنغيسنى مراد ايدرسز آنى تدارك ايده‌لم يعنى تحفهٔ ابراهيمى مراد ايدرسز ياخود مريمى مى شعبى ديدى كه تحفهٔ ابراهيمى شمدى خاطرده تناول ايتدم پس صديق برطبق خرما احضار ايتدى كه تحفهٔ ابرهيمدن مرادى لحم وتحفهٔ مريمدن مرادى رطب ايدى حيث قال الله تعالى فى قصة ابراهيم فالبث ان جاء بعجل حنيذ فقربه اليهم (منه)

ديرلر آتشدن چيقانه دخان ديدكلرى كبى فارسيده تف دخى ديرلر (اهاله: چرپوى
ديك) چوملكك ياغى وچوملك قايندقده چيقان صدايه دخى ديرلر (ودك مثله) ات
ياغنه دخى ديرلر وسموز خروسه ديك وديك ديرلر (طفاحه: كفك ديك) طعام بيشركن
چوملك اوزرينه لكن كف وكوپوكه دخى ديرلر (سكباج سكبا) اول آش كه
بلغور وات وسركه ايله بشوررلر خاقانينك بو بيتى ايله استشهاد اولنوركه بيت
كر براى شوربايى بردر دونان روى ✻ اولت سكبا دهند از چهره وانكه شوربا
(زيرباج: زيربا) تحريف ايدوب زيروه وزيروا دخى ديرلر (اسفيدباج سپيدبا)
آق شوربا (شورباباج: شورباى سياه) سياه شورباكه اكشى آش تعبير اولنور
(مصيره: دوغ با) يوغورت آيرانى ايله بشردكلرى آش كه تحريف ايدوب
دودغاشور باسى ديرلر (طفشيل تفشيره) مرجمك شورباسى بقله‌وايه دخى ديرلر
لكن بعض نسخه‌ده عدس باواقع اولديغى معناى اولى تأييد ايدر فارسيده تفشيله دخى
ديرلر صاحب مجمع ديدى كه تفشيله اول آش ديركه ات وپيراسه ويموطه وخاويج
وبال ايله بشررلر (قليه) معروفدر قليه ديرلر اصلنده قاورلمش اته وبغدايه ديرلر جمعى
قلايا وفى المثل من اكل القلايا صبر على البلايا (مطنجنه كوشتابه) كوفته‌لى شوربا كوشت
آوه دخى ديرلر (جوذاب: كوداب) بريان التنده پشمش برنج يا بغداى آشى برنج بره دخى
ديرلر (عصيب: جكر آكنده) جكر طولمه‌سى كه جكرى قيارلر وكندو ياغنه طولدروب
باغارسق ايله صاروب بريان ايدرلر پس عصيب معصوب معناسنه اولوركه عصب
برشئ صاريمق معناسنه‌در وجكر آكنده اضافت ايله دكلدر بلكه وصف تركيبى‌در
آكنده جكر تقديرنده‌در (عصيد: كوشت آكنده) ات ايله طولمش منباردر وصوچوق
كه ات ايله طولدررلر (جبجبه: شكنبه) واشكنبه شورباسى زيرا جبجبه اشكنبه‌يه ديرلر
(لكابه سختو) منبار طولمه‌سى كه ات وياجكر ايله طولمش اوله صاحب مجمع ديدى كه
لكانه زمانه وزننده عصيب معناسنه‌در وسختو تفسيرنده ديدى كه سينك ضميله عصيب
باجرب روده‌دركه باغارسيغى پرنج ودارويه ونخود ايله طولدروب بشررلر شويله
ملاحظه اولنوركه لكابه عربى ولكانه فارسى اوله بو فقير عندنده اولان كتب لغتده
لكابه بولمدم فقط قاموسده ملكبه لفظى واركه اتى صيقى دوه معناسنه مصرحة الاسماء نام
لغتده لكابه‌يى با ايله ايراد ايدوب سختو ايله تفسير ايتدى وبعض نسخ كتابده لكانه‌يى نون
ايله ايراد ايدوب سغدى لفظيله تفسير ايتدى بحرده وجامع‌ده ديدى كه سغدى برنوع
قليه‌دركه عربى‌ده بقيله ديرلر وصاحب مصرحه وميدانى بقيله لفظنى قليهٔ سغدى
ايله تفسير ايتدى (سخينه آردهاله) اوندن بشردكلرى بولاماج آرد دوله دخى بو معنايه‌در

فائده فقيه سمرقندى ديدى كه سكز عدد كمسنه واردر اكر مهان ومحقر اولورسه كندويى لوم ايلسون اولا اول كمسنه كه دعوت اولنمامش ايكن برمائده‌يه حاضر اوله ثانيا اول كمسنه كه بركمسنه‌يه ضيف اولوب صاحب البيته حاكملك ايليه ثالثا اول كمسنه كه اعداسندن خير اميد ايليه رابعا اول كمسنه كه لئيمدن كرم اميدى ايله عرض حاجت ايليه خامسا اول كمسنه كه ايكى كمسنه مخفى كلام سويلشر ايكن ميانلرينه توسط ايدوب كلاملرينى استماع صددنده اوله سادسا اول كمسنه سلطانى ياحاكم الوقتى تخفيف ايليه سابعا اول كمسنه كه مستحق اولمديغى موضعه جلوس ايليه ثامنا اول كمسنه كه كلامنى استماع ايتمين كمسنه‌يه توجيه خطاب ايليه (منه)

(لاخشه تماش) تماج دیدکلری آش (لا کشـه مثله) طردماج (ولطیطه مثله)
(قنقیریص: جوش بره) بورك كه یوفقه دن یاپارلر (اطریه: رشته) اریشته شورباسی
(رشدیه مثله) بعض نسخه ده اطریه لفظنی رشته بشیرایله تفسیرایتدی یعنی سود ایله
پشمش ارشته وبعض نسخه ده اکر ایله تفسیر اولندی کذلك صراحده اکر ایله تفسیر
ایدوب وهو نوع من الطعام دیدی (بهطه: کرنج باشیر) سودلو آش پرنج ایله سوددن
پشررلر (هریسه) معروفدر جمعی هریس وهرایس (هراس هریسه پز) هریسه پشورجی
(عویثه تربنه) ترخانه وکشـکینه دخی بو معنایه در (عبیثه مثله) جوهری اقط یعنی کش
اولمق اوزره روایت ایتدی ودیدی که یاشنی قوروسنه توکوب قارشـدررلر وبعض
نسخه ده قوریمش اکمکدن پشوردکلری اتمك آشی اولمق اوزره ترجه اولندی (قریس
ماهیانه) سرکه ایله پشمش بالق شورباسی بعض نسخه ده فسر دایله تفسیر اولندی که
بزم دیارمزده پاچه دیرلر مصنفك اساسده اولان کلامی بو معنایی تأیید ایدر زیرا
شو وجهله تفسیرایتدی که قریس اول شوربادر که صغیراتی یاخود پاچه ایله پشروب
صوغودرلر (مصوص: مرغ سرکه پرورده) سرکه ایله پشمش وپرورده اولمش قوش
صراحده دیدی که مصوص اول طعامدر که بیلیج ویا کوکرجین یاوریسی ایله ایدرلر
(مری: آبکامه) اول طعامدر که سرکه وسذاب وطوز وبوبر وقوری اتمکدن پشررلر
اطبا اصطلاحنده برغیری نسنه دن عبارتدر که اربابی عندنده معلومدر (صناب: مویز
وسپندان بهم کوفته) قوری اوزوم ایله خردل که خلط ایدوب دوکرلر واتمك قابوغی
ایدرلر (ریصار آچار) ریچال که تحریف ایدوب رجل دیرلر بعض نسخه ده ترشی
پیاز واقع اولدی یعنی صوغان ترشیسی جمعه رواصیر صاحب مصرحه ریچار ایله تفسیر
ایتدی که ریچال معناسنه در ودخی ریصال ریصار معناسنه در دیدی صاحب مجمع روایت
ایتدی ریچار اول بکماز درکه ایچنده میوه قاینانمش اوله (زماورد: میسر: وهنا: نرجس المائده
لقمة الخلیفه: نواله بریده) کسلمش نواله کدات ومعدنوس وعورطه یی قاریشدروب خمیر ایچنه
قویوب اول خمیری یاصیلرلر که بزم دیارمزه اکابیده دیرلر یاخود یوفقه ایچنه قورلر که
ترکیده بورك وفارسیده نواله دیرلر وفرونده بشررلر بشمزدن اول بچاق ایله دیلرلر
یاخود بشدکدنصکره اکل ایده جك وقتده بچاق ایله طوغررلر وفارسیده بزماورد دخی دیرلر
(وسط مثله) جمعه وسایط توسیط برشیء ایکی بلوك اتمکه دیرلر شویله ملاحظه اولنور که
وسط موسوط معناسنه اولوب یعنی ایکی پاره اولمش مراد اولسه وجه تسمیه اولمغه نوع
مامناسب اولور (سنبوسق سنبوسه) تحریف ایدوب صمصه دیرلر (لفه مثله) جمعه لغات
(حلوا) معروفدر جمعه حلاوی (حلوشیرین) دادلو (مر: تلخ) آجی (مز: نه ترش نه شیرین نه

شربتی دیدی که
جوذابه اول اتمکدرکه
تنورك قعرینه وضع
ایدوب تنورك آغزینه
قریب غایة یاغلی ات
آصارلرکه آنك یاغی
اتمك اوزرینه تقاطر
ایدوب اجزاسنه
سرایت ایدرکه صاحبی
اتمك قاتیغنه محتاج
اولمز لهذا کنیه سی
ابوالفرج در لکن
بعضیلر جوذابه
حلوادن برنوعدر دیو
مرزوقی روایت ایتدی
جوزینه دن غلط اولمق
ملاحظه اولنور که
قوزلی حلوا معناسنه
(منه)

(اکشی)

اکشی نه دادلو مایه خوش تعبیر اولنور (زلابی زلابیا) برنوع حلوادر که فارسیده خلقچی
وعامه تحریف ایدوب خلقه چینی دیرلر (زلنبع: روغن جوشی) بیشی که حالا ساکن
اولدیغمز دیارده نمازلقمه سی تعبیر ایدرلر (شفارج پیش پاره) اول حلوا که اون ویاغ
وبکمازدن بیشررلر که بودبارده غازیلر حلواسی وفارسیده فیشفاره دخی دیرلر
(مازیارج: شکربوره) شکربورك که غرابیه دن برنوع در عربیده مازیاری وفارسیده
مازیاره وترکیده کته دخی دیرلر (سکری شکربیره) ذکری مرورایدن شکر بورك
زیرابوره وبیره برمعنایه در (حریره: شیروا) سود ایله بشردکلری بولاج (حریزه سپو
سایه) کپکدن بشردکلری بولاماج (حزیره: آردهاله) ذکری مرورایتدی یعنی
بولاج لکن اوفق قیلمشات ایله اولور واتسز اولدقده عصیده دیرلر (فالوذج: پالوده)
معروفدر فالوذ وفالوذق وسرطاط وسرطراط مثله) خبیص : افروشه) الفك مدی
وفانك کسری ورانك ضمی وشینك فتحی ایله اون حلواسی که اول اون ایله یاغی
قارشـدروب قاوررلر که اکا بزم اصطلاحمزده میانه دیرلر پس میانه یی برتبسی یه
قویوب ال ایله اولقدر اوورلر که دانه دانه اولور بعده اوزرینه بال دوکوب تابه ده
بشررلر وقورومغه قریب اولدقده آتشدن اندررلر (عصیده: کاچی) بولاماج که
ایچنده اتی اولمیه (مجیع خرمای بشیر آغشته) سوده ایصلانمش خرما وانی
اکل اتمکه مجع دیرلر تقول ابی ان یکون مجیعا من اطعمك مجیعا یعنی سکا مجیع ایله ضیافت
ایدن کمسنه سنی آج قومز (لوزینج: لوزینه) بادام حلواسی (جوزینج کوزینه) قوز
حلواسی (قطایف) معروفدر قطیفه اصلنده اول جامه در که خافلو وصاچاقلو اوله
جمعی قطایف کلورمأ کولاتدن اولان قطایفـا کاتشبیه اولنوب بواسم ایله تسمیه
اولندی (قبیطاء) مخفف اولدقده ممدود ومشدد اولدقده مقصور اولور (حلوای
سپید) آق حلوا که مافش حلواسی تعبیر اولنور (ناطف) معروفدر فارسیده برکنج
وپشمیته وترکیده پشمانی دیرلر (ناطفی برکنج فروش) پشمانی حلواصاتیجی وعندمزده
اولان لغات عربیه ده قبیطا وناطف مرادف اولمق اوزره تصریح وبعض نسخ
کتابده دخی بو معنایه حرف میم ایله اشارت اولنمشدر

فصل فی الخبز وسائر ما یتخذ من الدقیق واصناف اللابن وما یتخذ منه

(خبز نان) اتمك جمعی خبز (قرص کلیجه) معروفدر جمعی اقراص (رغیف کرده) معروفدر
جمعی رغفان (جردقه مثله) کرده دن معربدر جمعی جرادق (رقاقه نان تنك) یوفقه اتمك که
معروفدر جمعی رقاق (حواری) حانك ضمی ایله واوك تشدیدی وتخفیفی لغتدر (نان
سپید) بیاض اتمك که اونی زیاده تطهیر اولنمش اوله (فرنیه کاك) بکسماط جمعی فرانی

رغیف جمعه رغفان
مختلف ومتفاوت اولان
اشیابه رغفان المعلم دیو
ضرب مثل ایدرلر زیرا
معلم صبیانك رغیفلری
صبیانك پدرلرینك غنا
وفقرینه نسبت کبیر
وصغیر اولور که حالا
بزم دیارمزده پنجشنبه
لك تعبیر اولنان اقچه
متفاوت اولدیغی کبی
حالة مذکوره یه قیاس
ایله وزمان سابقده
صبیان مکتبه هفته دن
هفته یه معلملرینه کرده
کتوررلر ایدی
(منه)

وفرنی (فرانی: کاك فروش) بکسماط صاتیجی (طرموس: نان بزرك) بوغاچه تعبیراولنور
(خشکار: نان سبوس آمیز) کپك ایله قارشمش اتمك که اونی کرکی کبی النممش اوله خشك
آرددن معربدر (طهف: نان ارزن) طاروا اتمکی (کعك کلیچه) معروفدر کاکدن معربدر
صحاحده خبز یابس ایله تفسیر ایتدی که مراد بکسماط در (قفار: نان خشك) قوری اتمك
یعنی قاتقسز اتمك صراحده نان بی نان خورش ایله تفسیر و اساسده خبز بلاادام
ایله تفسیر اولندی (کسره: پارهٔ نان) اتمك پارهسی (فتات نان ریزه) اتمك قیریغی
(مرءتن ٭ نان پیهآکنده) یاغلو اتمك که خمیرینه یاغ قاتارلر رتندن مأخوذ در
قاریشدرمق معناسنه خلط کبی (دقاق: آرد فروش) اون صاتیجی (دقیق مثله
(دقیق آرد) اون (نخاله: سپوس) کپك که اونی الکدن کچیردکده الکك اوستنده
قالور (عجین خمیر) یوغرلمش اون لهذا بعض نسخهده آردسرشته ایله تفسیری اولندی
(خمیر خمیر بامایه) مایهسی اولان خمیر مخمور معناسنه یعنی خمیر قاتلمش عجین که خمره
خمیر مایهسنه دیرلر (فطیر: خمیر بی مایه) مایهسز اولان خمیر که بوغچه دیدکلری
اتمك بو خمیردن اولور (فتاق خمیرمایه) خمیره قاتدقلری مایه خمره و خمیره کبی فتقدن
مأخوذدر یارمق معناسنه مایه دخی عجینی شیشروب یاردیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه
اولندی (فرذدقة زواله) خمیردن برپاره آلوب ال ایله مدور ایتدکلری خمیر که یوماق
تعبیر اولنور جمع فرذدق (ادام: نان خورش) اتمك قاتوغی جمع ادم (زیت: روغن زیتون)
زیتون یاغی (خل سرکه) معروفدر (خل ثقیف و ثقیف سرکهٔ تیز) زیاده کسکین سرکه ثقفدن
مأخوذدر سرعت ایله اخذ اتمك معناسنه (خلال: سرکهفروش) سرکه صاتیجی (لبن
شیر) سود جمع البان (لبان: شیرفروش) سود صاتیجی (لبا) قصر ایله (فله) آغوز که حیوان
طوغوردقده ظهور ایدن سود (صقرات: جغرات) سوزلمش یوغورت و تازه پینره دخی
دیرلر (غمیم و غمیس و همیمه مثله (قارص جغرات ترش) اکشی یوغورد که قاتیق تعبیر
اولنور (صریح جغرات تازه) تازه یوغورت و تازه سوده دخی دیرلر (محض شیر بی آب)
صو قاتلممش سود که خالص در اساسده کوپوکی آلنمش سود در دیدی (مذیق شیر با آب
آمیخته) صو ایله قارشمش سود که صویی چوق اوله یقال مذق الشراب مزجه فاکثر ماءه
(رغوة: کفك شیر) سودك کوپوکی (دوایه سرشیر) سود باشی واوستی که قیماق تعبیر اولنور
(شیراز ماست پالوده) سوزلمش یوغورد (زبده: مسکه) تره یاغی (سمن روغن کاو) صغیر یاغی
یعنی اینك سودندن حاصل اولان یاغ (جبن) جیمك ضمیله و بانك سکون و ضمی و نونك
تشدید و تخفیفی لغتدر پنیر تحریف ایدوب پینز دیرلر (مصل: ترف سپید) آق کش که
یوغورت آیراندن یاپارلر که قوروت تعبیر اولنور (رخبین ترف سیاه) قره کش
وفارسیده فرافروت دخی دیرلر بعضیلر یوغورتدن آقان صو در دیدیلر (اقط: پینو) کش

وسوده چالدقلری مایه (ثفل: تیرهکی شیر) سودك بولانغی و چوکهکی (دردی مثله (انفحه
مایهٔ پینز) پینز مایهسی

فصل فی الثوب والقماش وماینا سبه وانواع الملبوسات

(ثوب جامه) معروفدر جمع اثواب و ثیاب (جدید ٭ نو) یکی (قشیب مثله) خلق: کهنه)
اسکی جمعی خلقان (سمل مثله) جمع اسمال (هدم مثله) جمعی اهدام (کسوه پوشش)
کیهجك اثواب جمع کساء (لباس وریش ورياش وبزوبزه مثله (بزاز: جامهفروش)
جامه صاتیجی (کرباس جامهٔ پنبه) پنبهدن اولان جامه جمعی کرابیس (کرباسی ٭ کرباس
فروش) کرباس صاتیجی (ملحم: جامهٔ تار ابریشم) اول جامه که لحمهسی یعنی ارشی
ایپك اوله (خز: جامهٔ تار وپود ابریشم) اول جامه که ارش وارغاجی ایپك اوله
جمع خزوز یقال خرجوا وعلیهم الخزوز والبزوز وهی الثیاب الجیاد قاله فی
الاساس (خزاز: خزفروش) خز صاتیجی (قز کژ) ایپك جمعی قزوز (قزاز: کژفروش
ایپك صاتیجی (شعر) معروف برجامهدر که ایپکدن اولور مصرحهده جامهٔ ابریشم
دیو تفسیر اتدی (توزی) معروف برجامهدر که ارشی ایپك وارغاجی ایپلك اولور
(قصب: کتان باریك) اینجه کتاندن طوقنمش ثوب صراحده کتان تنك ایله تفسیر
ایتدی یعنی یوفقه کتان بزی و صاحب دیوان اینجه و یومشاق کتاندن اولان ثوب
دیدی (برکان: برکانی) تشدید ایله کذلك (برنکان و برنکانی: کلیم سیاه) اول سیاه کلیم
درکه بورونورلر صراحده نوعی از جامها دیدی (سندس: دیبای تنك) اینجه یوفقه
دیبا صاحب قاموس معرب اولدیغی اتفاقی در دیدی (استبرق: دیباء ستبر) قالین
وخشین دیبا ستبرکدن معربدر (برد) معروفدر اکثر عربلر کیرلر الاجه ثوبدر جمعی
برود (کتان) معروفدر (خیش: کتان ستبر) قالین خشین کتان جمع خیوش واخیاش
(دیباج: دیبا) معربدر جمعی دیابج و دیابیج جمع ثانی اصلی ادغام ایله دباج اولدیغنه مبنی در
دینار اصلنده دنار اولوب جمعی دنانیر کلدیکی کبی (دیباجی: دیباباف) دیبا طوقویان کمسنه
بعض نسخهده دیبافروش واقع اولدی (اطلس) معروفدر طلسدن مأخوذدر ساده شیئه
وتوکی توکلمش حیوانه دخی اطلس دیرلر معهود قماشك نقشی اولمغله بو اسم ایله
تسمیه اولندی و فلك تاسعده کوکب اولمغله قماش مزبوره تشبیه ایدوب فلك اطلس
دیرلر (حریر: جامهٔ ابریشمین) ایپکدن اولان ثوب و ایپکه دخی حریر دیرلر (عمامه
دستارسر) باشه صاردقلری صاریق جمع عمایم (سب: مثله) و خاتونلر باشنه اورتدیکی معجره
واینجه کتان بزینه دخی دیرلر (مندیل: دستارخوان) طعام اکل اولندقده استعمال
اولنان پشکیرا کثر نسخ کتابده دستار باریشه ایله تفسیر اولندی یعنی صچاقلو دستار

قال امرئ القیس
فان تك قد سائتك منی
خلیقة: فتبلی ثیابی
عن ثیابك تسل: لفظ
ثیابده اوچ قول وار در
قول اول بودر که ثیاب
بو مقامده امر و حال
وشان معناسنه در
یعنی بنم اخلاقدن
بر خلقمدن آزرده
اولدك ایسه امریکی
بنم امرمدن قطع ایله
قول ثانی بودر که ثیاب
قلبدن کنایهدر زیرا
عرب ثوب دیوب
نفس و قلب مراد ایدرلر
قول ثالث بودر که
عبارت مذکوره کلیه
ایله قطع و فرقتدن
کنایهدر (منه)

لباسه ریش اطلاقی
استعارهدر زیرا ریش
زینت معناسنهاولوب
قوشك توبی قوشه
زینت ویرمکله ثوبه
ریش و آندن استعاره
ایدوب لباسی انسانه
ریش دیدیلر (منه)

وشاعرك بركمسنه‌يی هجو ايچون عقد ايديكی بيت مشهور **بيت** خوان لم يلم به ضيوف
* وعرض مثل منديل الخوان * تفسيری اولی تأييد ايدر جمعی مناديل (نقبه: ميان بند) يل
باغی كه احرام كبی بزه كندو جنسندن غيری جنسدن اوچقورلق ديكوب سراويل كبی
باغلانورلر وسائر ازارلر كبی پاچه‌سی اولمز (مكبه طبق: پوش) طعام وضع اولنان طبق
اورتوسی كه صحن قپاغی وسرپوش ديو تعبير اولنور طبقه مخصوص دكلدر طنجره وصحن
وتابه قپاغنه دخی اطلاق اولنور (كيس: كيسه) معروفدر كه اقچه كيسه‌سی تعبير اولنور
صراحده كيسهٔ سيم ايله تفسير اولندی (فوطه) معروفدر كه تحريف ايدوب فيطه ديرلر
صاحب مصرحه ايام جاره‌ده بيله طوتوندقلری بزدر ديدی وفيروز آبادی ديدی كه بر نوع
ثوبدر كه سندن كلور وبيله باغلادقلری الاجه بزدر ازار كبی محتملدر كه لغت سنديه
اوله جمعه فوط (ممسحه: دستار روی) يوز سيله‌جك مقرمه (مشوش: دستمال) ال سيله‌جك
مقرمه كه معروفدر مش دن مأخوذدر الی برشيئه سلوب پاك اتمك معناسنه وصراحده
دستارچهٔ دست ايله تفسير اولندی وطعام پشكيرينه دخی مشوش ديرلر (خبه: رك بند)
فصد اولنان طمر اوزرينه باغلادقلری بز پاره‌سی وباشی آغريان كمسنه‌نك باشنه باغلاديغی
عصابه كه فارسيده سربند ديرلر جمعی خبب دير (خبيبه مثله) جمعه خبايب (شستچه
دستارچه) ال ياغلغی (قلنسوه: كلاه) معروفدر كه باشه كيدكلری قاووق وتقيه‌يه شاملدر
جمعه قلانس جوهری ديدی كه لفظ قلنسوه‌نك قافنی مفتوح ايدرسك سينی مضموم
وقافنی مضموم ايدرسك سينی مكسور ايدوب واوينی يايه تبديل ايدرسين ولفظ
مذكورده واوونون زائد اولمغله جمعنده واوی حذف ايدوب قلانس ياخود نونی
حذف ايدوب قلاس ديرسن ياخود محذوفلردن ياعوض ايدوب قلانيس وقلاسی
ديرسن (قلاس: كلاه دوز) كلاه ديكيجی كمسنه و(كلاه فروش) كلاه صاتيجی (برنس: كلاه
زاهدان) زاهدلر كيديكی قلنسوه كه صدر اسلامده زاهدلر كيرلر ايدی كه براوزون
كلاه در جمعه برانس قال الشاعر * رضوا بالطيلسان اذا اكتسوه * وتفخيم البرانس
والعمامة * كذا دجج البيوت لهن ريش * ولكن لا يطير مع الحمامة * (كمه: كلاه كرد) مدور
كلاه كم دن مأخوذدر بورومك معناسنه وشكوفه‌نك غلافنه كم النور ديرلر ومدور
اولان كلاه باشی كركی كبی ستر ايتمكله بو اسم ايله تسميه اولندی (دراعه) معروفدر
(فرجه) تعبير اولنور (قميص پيراهن) كوملك جمعه قمص واقمصة وقمصان (سربال: مثله)
جمعی سرابيل (غلاله: نيم پيراهن) يارم كوملك يعنی اتكی قصه كوملك كه زره التنه
كيرلر وزرخ كوملكی تعبير ايدرلر فارسيده شاماك ديرلر سامی فی الاساميده
لفظ شاماك شو وجهله تفسير اولندی كه اول كوچك جامه‌در كه ايش ايشلدكده كيرلر

مطرزی ايضاحده ديدی كه حباك اول ابپ يا ازاردر كه بيله باغلارلر جمعی حبك كلور وبركمسنه ذهاب ايچون يا برامره شروع ايچون متهیء اولسه عقد فلان حبك النطاق ديرلر وديدی كه نطاق خاتونلر كيديكی ازار دركه انك اوچقوری كبی باغی اولور (منه)

قب فی الصحاح مايدخل فی جيب القميص من الرقاع ميدانی قب لفظنی زورنيم ديو تفسير ايتدی كاشانی ديدی كه زورنيم اول پاره‌در كه جامه‌نك ارقه طرفنه ديكرلر (منه)

وصبيانه كيدررلر وبزد يارمزده نيم تن ديدكلری ثوبه دخی شاماك وشامك ديرلر جمعه
غلايل يقال الحلايل لا يبرزن فی الغلايل وهی شعار تلبس تحت الثوب للبدن خاصة (بقيرة
پيراهن بی آستين) يكلری اولميان كوملك كه نسوان كيرلر وعربيده اتب دخی ديرلر جمعه
اتوب كلور (خيعل مثله) جوهری الخيعل قميص لا كمی له ديو تفسير ايتدكدن صكره كمی
لفظندن تثنيه نونی ساقط اولديغی مابعدنه مضاف اولديغی ايچوندر زيرا له لفظنده اولان
لام جاره مقحمه كبی اولمغله بو مقوله مواضعده اعتبار اولنمز لا ابالك ده اولان لام كبی زيرا
اصلنده لا اباك در لكن حذف مذكور حروف جاره‌دن لام جاره ايله اولان الفاظه
مخصوصدر سائر حروف جاره‌ده اولماز زيرا سائرلر اضافت معناسنده استعمال اولنمز
(ذيل: دامن) اتك جمعه ذيول واذيال (قامه تنه) بدنی بوتون ستر ايده‌جك قدر ثوب كه بر
طونلق بز تعبير اولنور وبوی معناسنه دخی كلور قد وبالا كبی (جيب: كريبان) ياقه جمعی
جيوب (زيق زه كريبان) كوملك ياقه‌سنك كناری كه بوغازی يا بويونی احاطه ايدر فارسيده
زه دخی ديرلر ولفظ زيق بوندن معرب اولمق ملاحظه اولنور (زر: كوزكره) دوكمه كه
قفتان ياقه‌سنه دكرلر وكوزكره وجوزكر اصلنده قاووق تپه‌سنه ديكدكلری دوكمه‌يه
ديرلر وقفتان يقه‌سنه ديكدكلرينه كوی كريبان وانكله وتوكه ديرلر هربری آخرك
مقامنده ومطلقا دوكمه‌ده استعمال اولنور (عروه: كوشهٔ او) دوكمه ايلكی فارسيده
اخكوزه دخی ديرلر ودوكمه‌يه اخكوژنی ديدكلری ايليكه كچورلديكی ايچوندر جمعی عری
(دحريص وتحريص: تيرتيز) تحريف ايدوب اتريز ديرلر كه قفتانك ايكی جانبنده اولور
جمعی دخاريص (بنيقه: خشتك) اول درت كوشه‌لی بزدر كه قفتانك وكوملكك قولتوقلرينه
قورلر وخشته وخشتره دخی ديرلر جمعی بنايق (لبنه مثله) جمعی لبنات (كم: آستين)
يك جمعی اكمام (ردن: سرآستين) كوملكك باشی كه قولتوق طرفنه كلن طرفيدر اصل
الكم معناسنه لهذا بن پيرهن ايله تفسير اولندی (كفه وعطف: نوردجامه) جامه‌نك
قيورنتيسی كه قيوروب دكرلر (طره: كنارهٔ كرباس از دراز) طولانی بزك كناری كه
اول طرف صچاقلو اولور (حاشيه: مثله) جمعی حواشی كلور (صنيفه: كنارهٔ كرباس از پهنا)
عرضا بزك كناری كه برطرفك صچاغی اولمز وبعضيلر ايكی طرفنه دخی صنيف ديرلر
ديدی (حجر) حانك كسری وفتحی لغتدر (كنارهٔ دامن) اتك كناری جمعی حجور (درز)
معروفدر كه بيو تعبير اولنور جمعی دروز (غرزه بخيه) تركی وفارسيده نكنده ديرلر
ودرزيلر شورال ديدكلرينه دخی ديرلر وبخنه دخی بو معنايه‌در جمعی غرز (حرزه مثله)
ومطلقا تيكش معناسنه دخی كلور جمعی خرز (شقه پارهٔ جامه) جامه پاره‌سی جمعی شقاق
(جبه) معروف لباسدر جمعی جباب (مذرعه زراعهٔ پشمين) يوكدن اولان فرجی كه چوقه

بيت
افلاك چيست خاسته
كرد سياه اوست
خورشيد چيست
آنكه بركلاه اوست

جوهری ديدی كه صنيفة الازار ازاريك صچاقسز اولان طرفی‌در بعضيلر ديدی كه صنفة الثوب ثوبك طرفی كه صچاقلی اولمسون فيروزآبادی ديدی كه صنفة اولثوب صنف

الثوب ثوبك حاشيه‌سيدر مطلقا ياخود صچاقلی ياخود صچاقسز اولان حاشيه‌سيدر ميدانی صچاقلی اولان طرفه تخصيص ايتدی (منه)

وصوفدن اولان فرجی یه شاملدر جمعی مدراع (بطانه: آستر) جامه نك ایچ یوزنده اولان
آستر راز تاش اولان کمسنه یه دخی بطانه دیرلر (ظهاره: روی جامه) جامه نك
یوزی که بطانه مقابلی در فارسیده ابره واوره دخی دیرلر (دواج) تشدید وتخفیف ایله
لکن صواب اولان تخفیفدر (جامه زورین) جمله اثوابلر اوزرینه کیلوب جمیع اجزاء
بدنی ستر ایدن ایدن ثوب یقال ثوب داج سابغ غطی جسده کله قال فی الاساس صاحب
دیوان فرجی ایله تفسیر ایتدی (فرجی مثله) مصرحه ده جامهٔ زبرین ایله تفسیر اولندی یعنی
اوستلوك شرح سامیده رانك سکونی ایله در دیدی اساس وقاموسده فروج فانك فتحی
ورانك تشدیدی ایله آردی یریق قفتان ایله تفسیر اولندی (صدره لپاچه) تکله قفتان که
جمله اثواب اوزرینه کیرلر وعلما لباسندندر بعض نسخه ده پشتك ایله تفسیر اولندی
یعنی کوچك سجاده که عربیده خمره دیرلر بعضیلر زبون وبعضیلر کوکوسلك
معناسنه در دیرلر جمعی صدر (قبا) معروفدر که قفتان تعبیر اولنور جمعی اقبیه (شفسقه بند
قبا) قافتان باغی که توکه وایلك منزله سنده (شفسقه مثله (یلمق: یلمه) بر نوع قفتاندر که
فارسیده بغلتقاق دخی دیرلر جمعی یلامق (تفرجه چاك قبا) قفتان بیرتماجی جمعی تفارج
(قباء : طاق یکتایی) آسترسز برقات قفتان که ساده تعبیر اولنور (قباء طاقین دوتایی)
آسترلی ایکی قات قفتان که قپامه تعبیر اولنور (قرطق) طانك ضم وفتحی لغتدر وصواب
اولان ضمی در کرته ساده تکله قفتان وقیصه کوملك صاحب تحفه نیم تنه در دیدی
شرح سامیده قفتان کبی بر لباسدر لکن قفتاندن کوچك وطاردر دیدیکی قول اخیره
مناسبدر جمعی قراطق (لباده) تخفیف وتشدیدی جائزدر (قباء نمد) کیچه قفتان که
چوبانلر یغمورلق ایدوب کپه نك تعبیر اولنور (ممطر بارانی) یاغمورده کید کلری که
یاغمورلق تعبیر اولنور جمعی مماطر (مبذله : جامهٔ هرروزه) هر کون معتاد اولوب
کیدیکی اثواب که کونده یی تعبیر اولنور بذل دن مأخوذدر کسر ایله بر نسنه یی صانوب صاقنمق
معناسنه واسکیمکه دخی دیرلر وهر کون استعمال اولنان ثوب البته مبتذل اولوب تیز
اسکیر جمعی مباذل (مطرف) میمك کسر وضمی وطانك سکونی ورانك فتحی ایله
جامهٔ دوعلم) ایکی تمغالی ثوب جوهری دیدی که مطرف اول رداءدر که ایپکدن
طوقیوب تمغا ووررلر فراء دیدی که مطرف لفظنك میمی اصلنده مضمومدر زیرا من
حیث المعنی اطرفدن مأخوذ اسم مفعولدر ایکی طرفنه تمغا اورلمش معناسنه لکن
ضمه یی استثقال ایدوب کسره یه تبدیل ایتدیلر جمعی مطارف (سراویل: شلوار)
ایاغه کید کلری طون که عربیده ازار وترکیده طومان وتنکه دخی دیرلر (حجزه: جای
شلوار بند) اوچقور کچوره جك یر که طون اوچقورلوغی تعبیر اولنور وشلوار بند

قبـاء مدایله مشقوق القدام لباس معروفدر مشقوق اولمسه قمیص دیرلر واشعار فارسیه ده پیراهن قبا کند عبارتی کوملکنی طـولانی شق ایدر مقامنده ذکر اولنور وقبانك اول واضعی حضرت سلیمان علیه السلامدر (منه)

بر کمسنه یی فقیردر دییه جك یرده ماله سبد ولالبد دیرلر ای شعر ولاصوف یعنی کچی سی وقیون و دوه سی یوقدر (منه)

که کندو دن اولمق شرطیله لهذا میدانی دیدی که الحجزة انجا که وا کرد انداز کناره ازار (منه)

(اوچقور)

اوچقور قال الشاعر فی هجو بخیل بیت اگر شلوار بندمادر تو ٭ چو بند سفرهٔ تو بسته
بودی ٭ نزادی آن جلب تو قلتبانرا ٭ جهان از ننك تو وارسته بودی ٭ ج حجز (نیفق نیفه)
طون آغی که ایکی پاچه سی میانده اولور (قتان پاچهٔ شلوار)طون پاچه سی وکوملك یکنه
قن القمیص وقنان القمیص دیرلر مصنف اساسده شمر قنان ثوبك ای کمه دیدی (تبان شلوار
خدمت) خدمت وقتنده کیدکلری شلوار جوهری دیدی که تبان اول کوچك
شلواردر که عورت غلیظه یی ستر ایده جك قدر اولور واکثریا آنی کمیجیلر کیرلر
صاحب دستور سراویل یلبسها المشارعون ایله تفسیر ایلدی اساسده رأیت تبانا یلبس
تبانا دید کدنصکره وهی سراویل صغیرة دیدی ومیم ایله تمان لفظنی شلوار کشتی کیر
ایله بعض نسخ کتابده تفسیر ایتدی یعنی کولشجی شلواری که کولشجی کسوتی تعبیر
اولنور (تکه شلواربند) اوچقور جمعی تکك (تکاك: ازاربند فروش) اوچقور صاتیجی
(خرقه: رکوی) اسکی بز پاره سی جمعی خرق (رقعه پاره) بز پاره سی که جامه یه دکرلر که
یامه تعبیر اولنور ویامه لی ثوبه ثوب مرقع دیرلر که فارسیده ژنده یقال الصاحب کالرقعة
فی الثوب فاطلبه مشاکلا جمعی رقاع (ران :رانین) اثوابی محافظه ایچون کیدکلری شلوار
وبوطلوق تعبیر ایتدکلری ثوب که دیز چاغشیری تعبیر اولنور وقاموسده دیدی که
ادیکدن اوزون ادیك کبی بر لباسدر لکن ادیك کبی ایاق صوقه جق ظرفی یوقدر بعض
نسخه ده شلوار پشمین ایله تفسیر اولندی که صاحب مصرحه نك چاغشیر ایله تفسیری
بو معنایه مناسبدر زیرا عادتا چاغشیر یوکدن اولور لکن فقط دیز چاغشیرینه
اطلاق اولنمق مناسبدر فارسیده اشم وراغنین دخی دیرلر (لفافه پای تابه) ایاغه
صاردقلری نسنه که طولاق تعبیر اولنور و تحریف ایدوب پتاوه دخی دیرلر
(جورب) معروفدر و معربدر جمعی جوارب و جواربه دخی کلور (ازار)
معروفدر که شلوار وفوطه مثللو ثوبدر ج ازر (میزر م) ج میازر (رداء چادر)
خاتونلر باشنه اورتدکلری که چار تعبیر اولنور صراحده پوشش ایله تفسیر اولندی
یعنی باشه بوروندکلری نسنه جمعه اردیه (طیلسان رداء کلان) بویوك ردا تالشاندن معربدر
وعرب برکمسنه یه عجمی دیوشتم مقامنده یا ابن الطیلسان دیرلر جمعه طیالسه (برقع)
قافك فتح وضمی لغتدر (روی پوش) یوزاورتوسی که طوواق تعبیراولنور صاحب
دیوان دیدی که برقوع دخی بو معنایه در جمعه براقع (نقاب روی بند) یوزه باغلادقلری
نسنه که یاشمق تعبیراولنور جمعه نقب (وصواص: برقع خرد منظر) اوفاق دلکلو
طوواق که قیلدن اورولمش برقعدر که خاتونلرك کوزلرینك اوزرینه باغلارلر فارسیده
چشم بند ونسوان تحریف ایدوب چشمبند دیرلر (لثام: دهن بند) خاتونلر آغیزلرینه
باغلدقلری یاشماق (عصابه سربند) باشه باغلادقلری بز پاره سی که باشی آغریان کمسنه لر

ولفظ طیلسانده مشهور اولان طا ولامك فتحیدر صاحب تهذیب قاضی عیاضدن نقل ایتدی که لامده حرکات ثلاثه لغتدر دیدی (منه)

مطرزی دیدی که طیلسان عجم لباسلرندن مدور و... لباسدر (منه)

پیشانی بنه وپنجه بند دخی دیرلر که پنجه بانك ضمتیله غنجه وزننده پیشانی معناسنه در (منه)

باغلارلر عصب‌دن مأخوذدر باغلامق معناسنه مصنف فائقده عمامه‌یه دخی عصابه دیرلر
زیرا عمامه دخی باش باغیدر دیدی جمی عصایب (غفاره سرآغوج) خاتونلر باشلرینی
بورودکلری بزکه نزکب تعبیر اولنور جوهری دیدی که غفاره مقنعه‌نك آلتنه باغلدقلری
کوچك بز پاره‌سی در جمی غفایر (صقاع مثله) بعض نسخه‌ده رکویی که در زیر مقنعه باشد
واقع اولدی بو معنا غفارك معناسیدر نته‌کم جوهریدن نقل اولندی مصرحه‌ده ابروبند
ایله تفسیر اولندی جوهری دیدی که صقاع اول بز پاره‌سیدر که نسوان سرپوشلرینك
آلتنه قورلر سرپوشلری یاغدن محفوظ اولمق ایچون (خمار سرپوش) خاتونلرك باش
اورتوسی که کسایی تعبیر اولنور فارسیده باشامه وعربیده معجر دخی دیرلر جمعه خمر
(مقنعه مثله) بعض نسخه‌ده دستارسر ایله تفسیر اولندی ج مقانع (قناع مثله) لکن قناع مقنعه‌دن
اوسعدر (حله دوجامه) ایکی جامه معلوم اوله که حله قاموسده ذکر اولندیغی اوزره
بردن یاغیری ثوبدن ازار ورداء مجموعیدر حله البته ایکی ثوبدن یا آسترلی بربیزدن
اولور نووی مسلم شرحنده دیدی که حله البته ایکی ثوبدن واکثریا ازار ورداءدن اولور
ابوعبیده‌دن نقل اولندی که حله البته جنس واحددن ایکی ثوبدن اولور مطرزی
دیدی که حله ازار ورداءدن اولمق مختاردر جمی حلل (ملحفه چادر قزاغند) یورغان
چارشافی تعبیر اولنور که چادرشبدن محرفدر قزاغند وقزاقند وکژاغند وکژاکند
یورغان معناسنه‌در جمی ملاحف (ریطه چادریك لخت) یکپاره بزیعنی نسج واحد
اوزره طوقنوب برایندن اولان بزدر که بورونورلر جمی ریط ورياط (ملاءة چادر
دولخت) ایکی پاره بزیعنی ایکی این بزکه بری برینه تیکرلر واورتاسی تیکشلی اولور
وبورونورلر (مرط: چادرخز) اول کساء طویلدر که خزدن ایدرلر وخاتونلر اثواب
اوزرینه کیدکلری ثوبه دخی دیرلر جمی مروط (عیبه جامه‌دان) جامه حفظ ایده‌جك ظرف
جمی عیاب (حقیبه باردان) بیوك هکبه که ایچنه اثواب طولدروب دوه‌یه یوکلدرلر
(شرج بند جامه‌دان) جامه دانك آغزینی باغلیجاق نسنه جمعه شروج والله اعلم

فصل فی اثاث البیت ومایفرش کالکساء والخدر والستر والبساط

(کساء کلیم) معروفدر جمعا اکسیة (قطیفه: کلیم بزرك) بیوك کلیم وبیوك قالی که فارسیده
شادروان دیرلر واول صچاقلو احرام که بورونورلر بعض نسخه‌ده کلیم پوشش ایله تفسیر
اولندیغی معنای اخیره مناسبدر وحافلو ثوبه دخی دیرلر جمی قطایف وقطف (شمله
* کلیم تنك) اول یوفقه احرام که اکابوتون بدنلرین صاریرلر مصنف فائقده کساء
یشمل به دیو تفسیر ایتدی واکر بدنلرین اولوجهله صاریسه‌لر که اصلا آچوق موضع
قالمسه اول شمله‌یه شمله صماء دیرلر (ستر: پرده) معروفدر ج ستور واستار و(ستاره)

جوهری دیدی که شودز ملحفه معناسنه‌در که چادردن معربدر که وصاحب مجمل صدار چکی برنوب درکه حدیث السن اولان نسوان کیرلر (منه)

ابن الانباری دیدی که عیبه اول جامه داندر که اکا رجل افضل ثیابنی وانفس متاعنی وضع ایدر وفی الحدیث الانصار کرشی وعیبتی رسول اکرم انصاری محرم اسرار اتخاذ ایتمکله عیبه‌یه تشبیه ایتدی کرشی جاعق معناسنه‌در وکرش عرب عندنده جاعتدن عبارتدر انتهی مصنف اساسده دیدی که ومن المستعار هو عیبة فلان اذا کان موضع سره وعن النبی علیه السلام الانصار کرشی وعیبتی یعنی انصار بنم هم سرمدر اسرارمی آنلره وضع ایدرم (منه)

سامی ده قطیفه وقرطف ومنامه شب پوشدر دیدی که یعنی کیجه وقتی اویویه‌جك پس لحاف قبیلندندر (منه)

م وقاپو پرده‌سنده استعمالی شایعدر ج ستایر (ستره م) ج ستر (خدر م) ج خدور
(حجاب م) ج حجب (حجله) حا وجیم ولامك فتحه‌لریله (پردهٔ عروس) کلین ایچون
قوردقلری پرده که قبه‌لو اولور آنی جهاز ایله تزیین ایدوب عروسی آنده اجلاس ایدرلر
ج حجاف (شف * پردهٔ تنك) برنوع یوفقه واینجه پرده‌در که اکثریا یوکدن ایدرلر
شال کبی ج شفوف (بساط * کستردنی) دوشه‌مك ایچون یاپدقلری نسنه پستر دخی
دیرلر ج بسط (نمط * نهالین) منقش پرده ونهالی دخی دیرلر بیت بتن بویا کند
کلهای تصویر نهالی را * بپابیدار سازد خفتکان نقش قالی را * مطرزی مغربده
دیدی که نمط صوفدن برثوبدر که هودج اوزرینه اورترلر وسیردن شووجهله نقل
ایتدی که انماط نمط لفظنك جمعیدر که نمط دوشك یوزی تعبیر ایتدکلری الاجه ثوبك
اسمیدر جابر حدیثنده واقع اولدی که انه قال لما تزوجت قال لی علیه السلام هل اتخذتم
انماطا بعض نسخه‌ده غلاف پستر وصاحب ترشیح جامهٔ افکندنی ایله تفسیر ایتدکلری
معنای اخیری تأییدایدر واسلوب وطریقت معناسنه دخی کلور ج انماط (زربیه) زانك
ضم وکسری لغتدر (شادروان) اول ذی قیمت قالی درکه ملوك بساطندندر فارسیده شش
علم دخی دیرلر بعض نسخه‌ده پردهٔ تخت دیو تفسیر ایتدی ج زرابی (طنفسه * قالیٔ بزرك)
بیوك قالی که صچاقلو اولور ج طنافس (محفوری م) مطرزی دیدی که محفور بحر
روم کنارنده برقصبه‌درکه آنده دوشمه طوقنور بساط محفوری اول قصبه‌یه نسبتدر (قالی)
معروفدرکه تحریف ایدوب حالی دیرلر (مسح: پلاس) معروفدر که دوه توکندن
طوقورلر برلباسدر اکثر رهبانلر کیرلر پلاس بای عربیه ایله مسح معناسنه‌در پس
معرب اولدیغی ظاهردر ج مسوح (حلس * پلاس خانه) خانه‌لرده اولان پلاس که
هر نره‌یه اولورسه دوشرلر ودابه‌یه چل ایدرلر وحصیر کبی اکثریا بساط جیده آلتنه
قورلر وفی الحدیث کن حلسا من احلاس بیتك یعنی خانه که ملازمت ایله ج احلاس *
(عباء پلاس ستبر)قالین پلاس وبعض نسخه‌ده پلاس کردن ایله وبعضنده کلیم مخطط ایله
تفسیر اولندی ج عباء (لبد نمد) کیجه ج لبود (لباد: نمدکر) کیجه یاپیجی کمسنه (نطع)
نونده حرکات ثلاثه جائزدر (پستر از أدیم) سختیاندن یاپدقلری دوشك بعض نسخه‌ده
پستر از مشکیزه ایله تفسیر اولندی یعنی طلاطیندن یاپدقلری دوشك ج نطوع وانطاع
(حصیر * بوریا) معروفدر (باری م) مشهور اولان بودرکه حصیر اوتندن وقندره‌دن
یاپدقلری وباری قمشدن یاپدقلرینه دیرلر جوهری دیدی که بوریا قصبدن یاپدقلریدر
اصمعی دیدی که بوریا لغة فارسیه‌در وعربیده باری وبوری دیرلر (خمره: جای نماز)
کوچك سجاده جوهری خرما یپراغندن یاپدقلرینه تخصیص ایتدی (مسجده م)

مسجده وسجاده دخی بو معنایه در (دست: چاربالش) درت کوشه لو یصدق ج دسوت
(وساده بالش یصدق ج وساید (مرفقه: بالش تکیه) درسك طایانه جق یصدق (مخده بالش
سر) باش آلتنه قودقلری یصدق (مصدعه بالش رخ) یوز یاصدیغی (مسوره بالش نشستن)
اوزرینه اوتوره جق کوچك مندر صاحب مصرحه بالش چرمین ایله تفسیر ایتدی
یعنی دریدن یاپدقلری یصدق وبو تفسیر فیروز آبادی کلامنه موافقدر که متکأ من أدم
کالمسورة دیدی (مسنده بالش پشتی) ارقه ایله طایانه جق یصدق (نمرقه) نونك ضمی ومیمك
سکونی ورانك کسره لریله لغتدر نیم بالش یاریم یصدق یعنی کوچك یصدق که ایر
اوزرینه قورلر ومحفه ده طایانورلر بزم دیارمزده کردهٔ بالین وقولتق یصدیغی تعبیر
اولنور ج نمارق (حشیه چغبوت) جامه خواب آ کنده معناسنه یعنی ایچی یوك وپنبه
ایله طولمش یاته جق دوشك واول یوك وپنبه یه دخی چغبوت وچغبت وچغبوت وآ کین
دخی دیرلر ج حشایا (فراش بستر) دوشك ومطلقا بسط اولنان دوشه مه ج فرش (مثال م)
ج امثلة ومثل (مضربه پستر آ کنده وبخیه کرده) پنبه ایله طولوب نیگنده لنمش دوشك
(کرسف پنبهٔ کهنه) اسکی پنبه ودیویت لیقه سنه دخی دیرلر ج کراسف (نجاد ژنده) اسکی
جامه بعض نسخه ده پلاس ایله تفسیر اولندی وکتب مطوله ده دیدی که نجاد اول پرده
وسائر دوشمه در که آنلر ایله خانه یی تزیین ایدرلر ویصدق ومندره دخی دیرلر ونجاد
یصدق و دوشك اصلاح ایدن کمسنه یه اطلاق اولنور ومصنفك نجاد ژنده دوز
دیدیکی اگرچه نقل اولنان معنی یه قریبدر لکن نجادی تفسیرینه چندان مناسب دکلدر
(لحاف کژاغند) یورغان وفارسیده لحیف دخی دیرلر ج لحف (شعار جامهٔ اندرونی) ایچ
قفتانی (دثار جامهٔ بیرونی) اوست قفتانی که شعار اوزرینه کیرلر بعض کتب لغتده وبعض
نسخه ده کذلك مذکور اولان تفسیرك عکسی ایله تفسیر اولندی لکن صحیح اولان تفسیر
اول اولدیغنه کتب معتبره شاهددر ج دثر (مقرم چادر شب زیرینی) آلت چارشبی
که جامه خواب اوزرینه دوشرلر فارسیده پستر آهنك دخی دیرلر ج مقارم (قرام
م) ج قرم (محبس م) ج محابس (هدب: ریشه) صچاق وپسکل دیدکلری نسنه ج
اهداب (خله م رصه کلاه دستار) اول کلاه که اوزرینه صاریق صاریرلر والله اعلم

﴿ الباب التاسع عشر فی العدد ﴾

(واحد یکی) بر (اثنان دو) ایکی (ثلاثه سه) اوچ (اربعه چهار) درت (خمسه
پنج) بش (سته شش) التی (سبعه هفت) یدی (ثمانیه هشت) سکز (تسعه نه)
طقوز (عشره ده) اون وفی المثل ده درین سعد القین معلوم اوله که علماء علوم ادبیه
مثل مذکور خصوصنده اقوال مختلفه ذکر ایتدیلر بعضیلر دیدیلر که طائفهٔ اعجام

عرب اعتقادنده اصحاب مکر وخدیعه وارباب کذب وحیله اولوب اکثر اوقاتده
بعض اعجام صیدلانی عرب قبیله لریله مختلط اولوب کوناکون بونجق کتوروب
خرید وفروخت ایدرلر ایدی ولسان عربیه یی کرکی کبی ادایه قادر اولمیوب کندو
اصطلاحلری اوزره واحددن یك اثنین دن دو وعشره دن ده لفظیله تعبیر ایدرلر
ایدی برکون برچرچی عجم احیاء عربدن برقبیله یه براز سیاه وبیاض بونجق کتوروب
متاعنی فروخت صددنده دودر یعنی ایکی نوع بونجغم واردر یاخود اون بونجغی
شوقدر اقچه یه آلدم دیو کلامنی مشتبه سویلدی ومستمعین واقع حالی تفحص ایتدیلر
کلامنی واقعه مطابق بولمدیلر وکاذب اولدوغنه جزم واتفاق ایدوب ده درین دیوب
سعد القین لفظنی دخی یاننه ضم ایتدیلر زیرا سعد حداد کندو عندلرنده کذب
ایله معروف بلکه هردمیرجی هرکز طوغری سویلمامك اوزره معتقدلر ایدی لهذا
دیدیلر که اذا سمعت بسری القین فاعلم انه مصبح یعنی اگر حدادك کیجه وقتی کتدیکنی
استماع ایدرسك معلومك اولسونکه صباح وقتی کتمشدر پس کذبدن بو ایکی لفظی بری
برینه ضم ایله تعبیر ایتدیلر واگر برامر باطلك بطلاننی اشعار مراد ایتسه لر لفظین
مذکورین ایله تعبیر ایدرلر صکره کلمهٔ مزبوره ده تصرف ایدوب دهدر ودهدن
ودهدار دیوب باطل مراد ایتدیلر ولفظ دری تثنیه صیغه سیله ایراد ایتدیلر قین
لفظنه مزاوجه ایچون بعضیلر دیدیلر که ده درایکن مثنی ایتدکلری باطل معناسنده
مبالغه وبطلانك شدة وتضاعفنه تلمیح ایچوندر نته کم داهیه یعنی بلیهٔ عظیمه یه دال
اولان اسماء مفرده یی جمع صیغه سیله ادا ایدرلر شرك کثرة وتضاعفنه اشارت ایچون
مثلا اقور: وفتکر: وبرح لفظلری داهیه معناسنه مفرد ایکن معنای مذکور ملاحظه سیله
اقورین وفتکرین وبرحین دیوب جمع صیغه سیله ایراد ایتدیلر ودخی الفاظ معربه ده
ادنی تغییر مستحسن اولمغله ده لفظنك دالك فتحه سنی ضمه یه تبدیل ایدوب ده دیدیلر
حاصل کلام مذکور کذب وباطل وبرکمسنه صاحبنی تکذیب مقامنده ضرب اولنور مثل
معروفدر حکایت اولندی که عدی بن ارطاة الفزاری بنت اسماء بن خارجه نك هند نام
قزینه خطبه ایچون عمر بن عبد العزیزه برنامه ارسال وبو خصوصی نیاز ایتدکده عمر
مذکور جوابنده شو وجهله درر الفاظی کشیدهٔ سلك تحریر ایتدی که اما بعد فان
الفزاری لاینفك والسلام چون بو نوشته عدی مزبوره واصل اولدی بعد القراءة
معناسنه مطلع اولمدیغندن زمانك اعلمی اولان ابی عیینه بن المهلب نام علامه یه ارسال
ایتدی که مرقوم مذکوردن مراد نه اولدیغنی حل وکشف ایلیه ابی عیینه دخی
قراءت ایدوب مرادی نه اولدیغنی شو وجهله افاده ایتدی که فقرهٔ مرقومه ابن داره نك

صحیفه ١٣٦

سامی ومرقاتده ا کسردنی ایله تفسیر ایتدکلری مطلقا دوشمه معناسنه اولمغی اشعار ایدر ومطولاتده ضرب من البسط تفسیری خاص اولدیغنده صریحدر (منه)

لهذا میدانی پلاس ایله تفسیر ایدی (منه)

یعنی بویون شالی یعنی الاجه کلیم (منه)

مشکیزه وشکره بلغاردن کلور خوش رایحه لو بر دریدر طلاطین وتلاتین (منه)

فارسیده حصیر اوتنه دوخ دیرلر (منه)

مبرد کاملده دیدی هر کلمه که اولی واو مکسوره اوله اول واوی همزه یه تبدیل قیاسدر وشاح وشاح وساده اساده کبی (منه)

فارسیده بوب اول بساطدر که خانه یی تزیین ایچون بسط ایدرلر ترکیده پویله دوشك دیدکلری بوبینه دن محرف اولمق ملاحظه اولنور (منه)

بعض نسخه ده مقرم چادر نقش کرده ایله تفسیر اولندی یعنی اول منقش بز که نسوان باشلرینه اورتولر ودیارمزده ال مقره سی دیدکلری منقش بز پاره سی دخی بو قبیلدندر (منه)

معلوم اوله که ان لاده فلاده مثلی ماده سی وجوه مختلفه اوزره روایت اولندی بعضیلر ان لاده فلاده عبارتیله روایت ایتدیلر یعنی
ایکی ور مینجه اونی هیچ ور مزسن پس اول دودن و ثانی ده دن معرب اولمق ملاحظه اولنور ابو عبید دیدی که فلان

نسنه اولمدیغی صورتده غیری فلان نسنه یی مراد ایدرم دیه جك یرده ضرب اولنور مستقصی دیدی ان لاده فلاده عبارتی دالك فتح وکسریله روایت اولندی که کلهٔ فارسیه در معنامی ضرب دیمکدر عرب کندی کلاملرنده استعمال ایتدیلر اصلی بودر که بر کسنه نك قرینی قتل ایدن قاتلی اول کسنه ضرب واخذ انتقام ایدرم دیمش ایکن بولده مصادفه ایتد کلرنده مسامحه ایدوب ضرب ایتمزا کا کلام مذکوری تکلم ایدرلر یعنی چون بو دفعه قاتلی ضرب ایتمدك بعد الیوم ضرب ایتمزسن پس ان لم یکن ده فلا یکون ده تقدیرنده اولور بر نسنه نك وقتی حلول ایدوب یاخود فرصت اله کیرمش ایکن فوت ایدن کسنه یی توبیخ مقامنده ضرب اولنور یعنی فرصت واقع اولمش ایکن فوت ایدنجه معلوم اولورکه بعد الیوم اول ایشه اقدام ایتمزسك نوبری شو وجهله بیان ایتدی که بر فارسی کسنه دوشمنه فرصت بولوب غلامنه ده ده دیوب غلام دخی خصم مزبوری قبض وضرب ایدر ایدی بر عرب اوزرلرینه اوغرا

شو بیتنه تلمیح درکه بیت ان الفزاری لاینفك مغتلما ❊ من النوا كة دهدارا بدهدار
یعنی فزاری بر قبیله در همیشه غلا مپاره و مأبون اولد قلرندن غیری زیاده
حماقتلرندن ناشی باطل سببیله باطل سویلرلر (احد عشر : یازده) اون بر یانزده
دخی دیرلر (اثنی عشر: دووازده) اون ایکی دوانزده دخی دیرلر (ثلاثة عشر سیزده)
اون اوچ (اربعة عشر : چهارده) اون درت چار ده دخی دیرلر (خمسة عشر
پانزده) اون بش (ستة عشر شانزده) اون التی (سبعة عشر: هفتده) اون یدی (ثمانية
عشر هژده) هجده دخی دیرلر (تسعة عشر: نوازده) اون طقوز نوزده دخی دیرلر
(عشرون بیست) یکرمی (احد وعشرون) معلوم اوله که مرکبات عددیه ده لغهٔ عربیه ده
همیشه اقل اولان عددا کثر اولان عدد اوزرینه تقدیم اولنور واون بردن یوقارو
اولان اون طقوزه وارنجه عددین ما بیننده ملحوظ اولان واو عاطفه لفظدن ساقط اولور
بعده اولان مرکباتده واو مذکور ملفوظ اولور ولغت فارسیه ده اولان اعداد
مرکبه ده اون بردن اون طقوزه وارنجه اقل اولان عدد تقدیم اولنوب اقل ده
نوع ما تصرف اولنور مثلا یك ده مقامنده یازده دیرلر ولغهٔ عربیه کبی واو مذکور
مطوی اولور بعده اولان مرکباتده اکثر اقل اوزرینه تقدیم وعددین ما بیننه واو رسمی
توسیط اولنور ما قبلنك ضمه سنه دلالت ایچون ولسان ترکیده بو اسلوب مرعی درکه
اون بردن اون طقوزه وارنجه اکثر اقل اوزرینه تقدیم اولنور وسائر مرکبات دخی
بو وجه اوزره اولوب عددین میانده اصلا واو توسط ایتمز مثلا فارسیده بیست ویك
وترکیده یکرمی بر دیرلر (اثنان وعشرون: بیست ودو) یکرمی ایکی (ثلاثة وعشرون
بیست وسه) یکرمی اوچ (اربعة وعشرون : بیست وچهار) یکرمی درت (خمسة
وعشرون بیست وپنج) یکرمی بش (ستة وعشرون بیست وشش) یکرمی التی (سبعة
وعشرون بیست وهفت) یکرمی یدی (ثمانية وعشرون بیست وهشت) یکرمی سکز
(تسعة وعشرون: بیست ونه) یکرمی طقوز (ثلاثون سی) اوتوز وطقسان طقوزه
وارنجه اولان مرکبات یکرمی بردن یکرمی طقوزه وارنجه اولان مرکباته قیاس ایله
معلوم اولمغله مقایسه یه حواله ایدوب رؤس عقودك باقیسنك بیانه شروع ایدوب
دیدی که (اربعون چهل) قرق چل دخی دیرلر (خمسون پنجاه) اللی پنجه دخی دیرلر
(ستون شصت) التمش (سبعون هفتاد) یتمش (ثمانون هشتاد) سکسان (تسعون : نود)
طقسان (مائة صد) یوز (مأتان دویست) ایکی یوز (ثلاثمائة سیصد) اوچیوز (اربعمائة
چهارصد) درتیوز (خمسمائة پانصد) بشیوز (ستمائة شش صد) التی یوز (سبعمائة
هفت صد) یدی یوز (ثمانمائة هشتصد) سکز یوز (تسعمائة نه صد) طقوز یوز (الف

بوب قضیه دن آگاه اولمغله کلام مذکوری ایراد ایتدی یعنی فرصت اله کیرمش ایکن همان ضرب ایله اگر بو وقتده ضرب ایتمز
ایسك صکره ضرب ایده میوب پشیمان اولورسن فرصتی غنیمت بیلوب فوت ایتمامك کرك دیه جك یرده ضرب اولنور (منه)

هزار) بیك (الفان دوهزار) ایکی بیك یعنی ایکی کره بیك وعلی هذا القیاس (ثلاثة
آلاف سه هزار) اوچ بیك (اربعة آلاف چهارهزار) درت بیك (خمسه آلاف پنج
هزار) بش بیك (ستة آلاف شش هزار) التی بیك (سبعة آلاف : هفت هزار)
یدی بیك (ثمانية آلاف هشت هزار) سکز بیك (تسعة الاف نه هزار) طقوز بیك
(عشرة الاف ده هزار) اون بیك (احد عشر الفا یازده هزار) اون بر بیك یعنی اون بر کره بیك
(اثنی عشر الفا دووازده هزار) اون ایکی بیك (ثلاثة عشر الفا سیزده هزار) اون اوچ بیك
(اربعة عشر الفا: چهارده هزار) اون درت بیك (خمسة عشر الفا پانزده هزار) اون بش
بیك (ستة عشر الفا شانزده هزار) اون التی بیك (سبعة عشر الفا : هفده هزار)اون
یدی بیك (ثمانية عشر الفا هژده هزار) اون سکز بیك (تسعة عشر الفا نوازده هزار) اون
طقوز بیك (عشرون الفا بیست هزار) یکرمی بیك (ثلاثون الفا سی هزار) اوتوز بیك
(اربعون الفا چهل هزار) قرق بیك (خمسون الفا پنجاه هزار) اللی بیك (ستون الفا
شصت هزار)التمش بیك (سبعون الفا هفتادو هزار) یتمش بیك (ثمانون الفا هشتاد هزار)
سکسان بیك (تسعون الفا نوازده هزار) طقسان بیك (مائة الف : صد هزار) یوز بیك
(مائتا الف دویست هزار) ایکی کره یوز بیك (ثلاثمائة الف سیصد هزار) اوچ کره یوز بیك
(اربعمائة الف چارصد هزار) درت کره یوز بیك (خمسمائة الف پانصد هزار) بش کره
یوز بیك (ستمائة والف ششصد هزار) التی کره یوز بیك (سبعمائة والف هفتصد هزار)
یدی کره یوز بیك (ثمانمائة والف هشتصد هزار) سکز کره یوز بیك (تسعمائة والف نه صد
هزار) طقوز کره یوز بیك (عشر مائة والف ده صد هزار) اون کره یوز بیك (الف الف
هزار هزار) بیك کره بیك (وترطاق) تحریف ایدوب تك دیرلر (شفع جفت) معروفدر

فصل فی کسور العدد ومایناسبها

(حصه: بهره) معروفدرکه اولو تعبیر اولنور ج حصص (شقص م) ج اشقاص
(قسط م) یقال قسط علیهم المال قسمه علی القسط والسویة ج اقساط (جزؤ م) ج اجزاء
(سهم م) ج سهام و سهمان واسهم جوهری دیدی که السهمة النصیب (نصیب م) ج انصباء
(خلاق م) (کفل م) ج کفول (حظ م) ج حظوظ (قسم م) ج اقسام (بعض لخت)
بر از پاره فارسیده برخ دخی دیرلر ج ابعاض (نبذ اندك) از بجق نسنه که اعتباره صالح اولمیه
نبذ اصلنده بر نسنه یی براقوب اعتباردن اسقاط ایتمکه دیرلر و قلیل اولان نسنه دخی اکثریا
مطروح اولور ج انباذ (یسیر م) وفی الاساس الیسیر الحقیر القلیل (نزر و قلیل م) (نصف
نیمه) بر شیئك یاروسی شق وشطر م ثلث سه یك اوچده بر (ربع : چاریك) درتده بر (خمس
پنج یك) بشده بر (سدس شش یك) التی ده بر (سبع هفت یك) یدیده بر (ثمن هشت یك) سکزده
بر (تسع نه یك) طقوزده بر (عشر ده یك) اونده بر (عشیر م) جمعی اعشرا کلور نصیب وانصباء

تا یوزه وارنجه بو قاعده جاری اولور آندن صکره اوچ یوزدن طقوز یوزه وارنجه اقل اکثر اوزرینه تقدیم اولنور زیرا انلرده اقل اکثرك مقداربنی بیان ایچوندر مثلا ثلاثمائة لفظنده اولان ثلاثه قاچ یوز اولدیغنی تعیین ایچوندر (منه)

تا یوزه وارنجه اندن صکره لغت عربیه کبی اقل اوزرینه تقدیم اولنور (منه)

تا یوزه وارنجه اندن صکره اقل تقدیم اولنور عربی وفارسی کبی زیرا اندن صکره اقل اکثرك مقداربنی اعلام ایچون تقدیم اولنور (منه)
طقوز یوزدن صکره بیکه وارنجه مرکبات مقایسه ایله معلوم اولور (منه)

قطاب دیدی مرباع ربع و معشار عشر معناسنه در انلردن غیری استعمال اولنمدی مثلا مثلاث دیمزلر ثلث معناسنه در (منه)

كبى معشارم (موحديكان يكان) بر بر بر مثلا جاءنى القوم موحد ير لر قوم بر بر بر كلوب يالكوز يالكوز كلسه لر وعلى هذا القياس احادم مثنى دوكادوكان) ايكيشر ايكيشر ثناءم ثلاث سه كان كان اوچر اوچر (مثلث م رباع چاركان چاركان) دردر دردر (مربع م خماس پنچكان پنچكان) بشر بشر (مخمس م) وعلى هذا الى عشار معشر من حيث الاعراب كتب نحوده غير منصرف بحثنده احواللرى تفصيل اولنمغله كميت سبك ركاب خامه يه اول واديده ميدان ويرلمدى والله اعلم

فصل فى الوزن كالدرهم والقيراط وغيرهما

(عين زر) النون (شعيره جو) اربه كه معروفدر لكن بو مقامده مراد بر آربه آغر لغنجه وزندر (شعيرتان : دوجو) ايكى آربه يعنى ايكى آربه آغر لغنجه اولان وزن معلوم اوله كه وزنلردن جمله دن مقدم اعتبار اولنان وزن شعيره اولديغى مشهور اولمشدر لهذا مصنف شعيره ايله ابتداء ايتدى وشعيره نك اجزاسنه تعرض اتمدى لكن ابن سينا كلامندن منفهم اولوركه مقدم اوزان ذره اوله حيث قال (نظم)

جوى شش خردلست وخردلى را ❋ ده ودو فلس دان ازروى تقدير ❋ بود هر فلس از آنها شش فتيله ❋ فتيل شش نقيرست اى جهانكير ❋ نقيرى هست قطميرست وانكاه ❋ ده ودو ذره آمد وزن قطمير ❋ پس شعيره آلتى خردلدن مركب اولوب اجزاسى خردل اولور (حبه م) فيروز آبادى ديدى كه حبه بر درهمك ثمننك سدسى مقداريدركه بر درهمك قرق سكز جزؤندن بر جزئى اولور (طسوج : تسو) مفتاح اللغه صاحبى ديدى كه تسو ربع دانكدر زيرا ايكرمى درت حبه بر ديناردر وديناركـ سدسى درت حبه در بر دانكدر وبر دانكك ربعى كه بر حبه در تسو اولوركه تعريب ايدوب طسوج ديرلر انتهى وكلام مذكور بحر الغرايب كلامنه موافقدر وصاحب جامع بحر الغرايب كلامنى نقل وتمريض ايدوب تسو لفظنى شو وجهله بيان ايتدى كه تسو برچق حبه در ويكرمى درت حبه بر ديناردر وديناركـ ربعى كه آلتى حبه در بر دانكدر پس تسو دانكك ربعى وديناركـ ربعنك ربعى دركه ديناركـ يكرمى درت بخشندن برچوق بخشى اولور فيروز آبادى طسوج ايكى حبه در ديدى ج طساسيج (قيراط) اصلنده قرراط ايدى ديناركـ اصلى دنار اولديغى كبى (نيم دانك) يارم دانك كه ايكى حبه اولور ودانكك تعريفنده اختلاف اولنديغى سبقت ايتدى كه بعضيلر عندنده درت حبه وبعضيلر عندنده آلتى حبه اعتبار اولنمغله نصف دانك قول اوله نظرا ايكى حبه وقول ثانى يه نظرا اوچ حبه اولور وبعضيلر ديديلركه قيراط يارم دانك آلتى چكردكدر ودخى معلوم اوله كه بر حبه ايكى شعيره دن ودينار يكرمى درت حبه دن عبارت اولمغله بر دينار قرق سكز شعيره اولور (ثمن سه تسو) اوچ حبه يعنى ديناركـ يكرمى درت جزءندن اوچ جزءنه ثمن دينار

(ديرلر)

ديرلر (سدس دانك) كه ديناركـ يكرمى درت جزءندن درت جزئيدر (دانق م) نونك فتح وكسرى لغتدر ودانكدن معربدر (ربع دانك ونيم) برچق دانك كه آلتى حبه كه اون ايكى شعيره در (ثلث دودنك) ايكى دانك يعنى ديناركـ سكز حبه سى كه اون آلتى شعيره در (نصف دينار نيم دينار) يارم دينار كه اوچ دانك اون ايكى حبه ويكرمى شعيره در دانك وحبه وشعيره اعتباريله (ثلثان چار دانك) درت دانك زيرا بر دينار آلتى دانكدركه ثلثانى درت دانك اولور وحبه حسابيله اون آلتى حبه وشعيره حسابيله اوتوز ايكى شعيره اولور (نصف وربع : چهار دانك ونيم) درت بچق دانك زيرا ديناركـ نصفى اوچ دانك وربعى آلتى حبه كه برچوق دانكدر مجموعى درت بچوق دانك اولوركه بحساب حبه اون سكز حبه وبحساب شعيره اوتوز آلتى شعيره در (ثلث وربع نيم دينار ونيم دانك) يارم دينار ويارم دانك زيرا ديناركـ ثلثى سكز حبه دركه ايكى دانكدن عبارتدر وربعى آلتى حبه دركه برچوق دانكدن عبارتدر پس مجموعى اوچ بچق دانكدر واوچ دانك نصف ديناردر وبحساب حبه اون درت حبه وبحساب شعيره يكرمى سكز شعيره در (نصف وثلث پنج دانك) بش دانك ديناركـ نصفى اوچ دانك وثلثى سكز حبه كه ايكى دانكدن عبارتدر پس مجموعى بش دانك اولور وبحساب حبه يكرمى حبه وبحساب شعيره قرق شعيره در (ثلثان وربع : پنج دانك ونيم) بش بچوق دانك زيرا ديناركـ ثلثانى اون آلتى حبه دركه درت دانكدن عبارتدر وربعى آلتى حبه دركه برچوق دانكدن عبارتدر پس مجموعى بش بچق دانك اولور وبحساب حبه يكرمى ايكى حبه وبحساب شعيره قرق درت شعيره در (دينار يك دينار) بر دينار كه تعريفى مرور ايتدى كه بحساب شعيره قرق سكز شعيره وبحساب حبه يكرمى درت حبه وبحساب دانك آلتى دانك وبحساب خردل ايكى يوز سكسان سكز خردل وبحساب فلس اوچ بيك درتيوز اللى آلتى فلس وبحساب فتيله يكرمى بيك يديوز اوتوز آلتى فتيله وبحساب نقير يوز يكرمى درت بيك درت يوز اون آلتى نقير وبحساب قطمير طقوز يوز طقسان بش بيك اوچيوز يكرمى قطمير وبحساب ذره بيك كره بيك طقوز يوز قرق اوچ كره بيك طقوز يوز اوتوز آلتى ذره مقداريدر هذا ما استخرجته فى هذا المقام والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب يوم البحث والحساب

ج دنانير (مثقال سنك دينار) دينار وزننده يعنى دينار آغر لغنده اولان نسنه هر نه اولورسه اولسون مثلا بر مثقال كومش كه بر دينار آغر لغنده اولان كومش ديمكدر تفسير مذكور ارباب لغتك مثقال الشئ ميزانه من مثله ديدكلرى كلامه مبنى اولمق ملاحظه اولنور ج مثاقيل صاحب سامى ديدى كه مثقال درهم حسابيله بر درهم وربع سدس درهم واوچ شعيره وطسوج حسابيله يكرمى درت طسوجدر وبو مقامده صاحب قاموسك مكيال وميزان خصوصنده تحرير ايتديكى كلمات نقل وترجمه اولنمق مناسب ملاحظه اولنور (م ل ه) ماده سنده ديدى كه مكوك تنور وزننده بر مكيال دركه برچق صاع آله ياخود نصف

شرح وقايه حواشيسندن بر حاشيهٔ معتبره ده ديات بحثنده واقع اولديكه رسول اكرم زماننده بر دينار اون درهم وزننده ايدى كه مجموع اون درهميدى مثقال اولمق اوزره وبزم ديارمزده دولت عثمانيه ده رايج اولان قرق درهم مقدارى اولور زيرا رايج اولان درهمك دوردى بر درهم شرعيدر ديدى (منه)

رطلدن سكز اوقيه‌يه وارنجه‌يا خود نصف ويبه صيغه ويبه يكرمى ايكى مد يا يكرمى درت مددر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك مدى ايله يا خود اوچ كيله‌جه درو كيله‌جه بر من و بر منك سكز ثمنى در ومن ايكى رطل ورطل اون ايكى اوقيه‌در واوقيه بر استار و بر استارك ثلثانى در واستار درت مثقال ونصف مثقالدر ومثقال بر درهم و بر درهمك اوچ سبعيدر ودرهم التى دانك و بر دانك ايكى قيراط و بر قيراط ايكى طسوج و بر طسوج ايكى حبه و بر حبه بر درهمك ثمننك سدسى يعنى بر درهمك قرق سكز جزءندن بر جزؤيدر (بدره: ده‌هزار دينار) اون بيك دينار ج بدر بدور دخى كلور يقال فلان ينهب البدور ويهب البدور (صره: كيسهٔ زر) آلتون كيسه‌سى درهم ودينار وضع ايتدكلرى كيسه‌يه شاملدر صردن مأخوذدر برشيئ باغلامق معناسنه و باغلايجق نسنه‌يه صرار ديرلر بعض نسخه‌ده «كوى زر بستن» ايله تفسير اولنديغى بو معنايه مبنى اولمق ملاحظه اولنور يقال صررت الدرهم فى الصرة اى شددتها ج صرر (قنطار: يك پوست كاو پر زر) جوهرى ديدى كه قنطار معاذ بن جبلدن بيك ايكى يوز اوقيه اولمق اوزره روايت اولندى بعضيلر يوز يكرمى رطل و بعضيلر بر صغير دريسى طولو آلتون ديديلر وصاحب ديوان يتمش بيك ديناره دخى ديرلر ديدى ج قناطير (ورق: سيم) كومش لكن فضهٔ غير مضروبه‌ده استعمالى شايعدر فراء ديدى كه ورقده اوچ لغت واردر واوك فتحى ورانك كسرى واوك فتحى وكسرى ورانك سكونى (رقه م) ها واودن عوضدر وفى الحديث فى الرقة ربع العشر جمعى رقين كلور ويقال ان الرقين يغطى افن الافين يعنى دراهم كثيره احمق كمسنه‌نك حماقتنى ستر ايدر ونعم ماقال البستى فى الامية (نظم) الناس اعون من والته دولته ❋ وهم عليه اذا عادته اعوان ❋ سحبان بلا مال باقل حصر ❋ وباقل فى ثراء المال سحبان (درهم درم)معروف ومعربدر ودرهم التى دانق وهر دانق التى حبه‌در صحيح اولان بودركه ذكرى مرور ايدن اوزان خصوصنده هر عصرك وهر مملكتك بر كونه اصطلاحى واردر ج دراهم (اوقيه: چهل درم) قرق درهم ج اواقى يانك تخفيف وتشديدى جائزدر (طازجه: درست زر) خالص آلتون قاموسده تازه دن معربدر جيد ونقى معناسنه ديدى جمعى طوازج (فلس: درم مسين) باقردن ياپدقلرى درهم فارسيده پشيز و تركيده پول ديرلر ج افلس كه جمعى قلتدر وفلوس جمعى كثرتدر ومفلسه مفلس ديدكلرى كويا درهمى فلوس وزيوف اولدى يا خود بر حاله واردى كه بر فلسه مالك دكلدر معناسنه‌در مصنف اساسده ديدى كه فلس لفظنك اسم جمعى مفاليس در يا خود مفاليس مفلاس لفظنك جمعيدر ومفلس ومفلس اول كمسنه‌دركه قاضى انك افلاسيله حكم ايدوب ندا ايتدرمش اوله (قراضه: پارهٔ زر) آلتون اوفاغى قرضدن مأخوذدر قطع معناسنه قراضة الذهب آلتون قيرپندسى ديمكدر ودله‌يه يعنى سكساره ابن مقرض

عون لام ايله استعمال اولنسه محبت وعلى ايله استعمال اولنسه بغض معناسنه كلور (منه)

معانىٔ اوله نظر ايله افلس الرجل عبارتى اخبث الرجل بر كمسنه‌نك اصحابى خبيث اولسه قبيلندن اولور (منه)

ديرلر تقول ابن مقرض قتال للحمام اخاذ بحلوقها ج قراضات (ضراب: درم زن) درهمه سكه ضرب ايدن كمسنه (سكه‌ميخ درم) درهمده نقش معهود احداث ايتمك ايچون استعمال ايتدكلرى منقوش دمور (صيرفى صراف) معروفدر صراحده «سيم سركننده» ايله تفسير اولندى يعنى كموشى رايج ايديجى ابن سكيت ديدى كه صريف فضه معناسنه‌در جمعه صيارفه جوهرى تاء نسبت ايچوندر ديدى (سبيكه: پارهٔ سيم) كومش پاره‌سى كه تحريف ايدوب سوبكه ديرلر ج سبايك (معيار ترازوى زر) آلتون ترازوسى عياردن مأخوذ وزن معناسنه جمعى معاير كلور

❁ فصل فيما يوزن ويكال به ❁

(وزان: سنجنده) طارتيجى يعنى ترازو ايله برشيئك مقدارينه مطلع اولان كمسنه (ميزان: ترازو) معروفدركه آلة وزن ديمكدر ج موازين (منجم: شاهين ترازو) ترازونك عمودلرى كه كفه‌لرى اكا آصارلر وترازونك لسانى آنك حاق وسطنه كچوررلر (لسان الميزان: زبان ترازو) ترازونك دلى كه عمود كچوروب حين وزنده اعتبار انك استقامت وميلنه‌در (عين الميزان: چشمهٔ ترازو) ترازونك ايكى جانبى مساوى اولمسه مساوى اولسون ايچون وضع ايتدكلرى نسنه جوهرى ديدى كه وفى الميزان عين اذا لم يكن مستويا واساسده وقاموسده وفى الميزان عين اى ميل ديدكدنصكره اساسده اصلح عين ميزانك ديدى نقل اولنان كلماتدن منفهم اولوركه چشمهٔ ترازوده وترازوده اولان عدم مساوى اوله (عذبه: رشتهٔ ترازو) ترازو ايپى جوهرى عذبة الميزان الخيط الذى يرفع به يعنى اول ايپ كه ترازويى قالدردقده آنى ال ايله طوتار وبيوك ترازولرده اول ايپ ايله ترازويى برشيئه اصارلر (كفه: پلهٔ ترازو) ترازو كفه‌سى كه ترازو كوزى تعبير اولنور ج كفف (صنجه: سنك ترازو) ترازو كفه‌سنه موزوناتك مقدارينى بيلمك ايچون وضع ايتدكلرى طاش سين ايله سنجه دخى بو معنايه‌در وفارسيه‌دن معربدر (عمود چوب ترازو) ترازو آغاجى كه قپانده اولور وقول تعبير اولنور كوچك ترازولرده منجم ديرلر (قپان كپان) بيوك ترازو كه آغر شيئلر طارتارلر معروفدر (قسطاس م) لسان روميدن معربدر وقافك ضم وكسرى لغتدر (رمانه سنك كپان) قپان طاشى كه كوچك ترازولرده صنجه منزله‌سنه‌در (قفيز پيمانه) اولچك حبوبات اولچدكلرى ظرف ج قفزان واقفزه دخى كلور (مكيال م (من يك من) بر بطمان كه ايكى رطلدر ج امنان (منام) ج امنا صاحب سامى ديدى كه منا بحساب درهم ايكى يوز اللى يدى درهم وسبع درهمدر تحقيقا (صاع: پيمانهٔ چارمنى) درت بطمان شيئ صيغه‌جق اولچك جوهرى درت مددر ديدى ج اصوع واصوع وصيعان (صواع م (مد: پيمانهٔ يك منى) بر بطمان شيئ صيغان

صنجه سنجه‌دن معربدر توكيده طارته‌جق نسنه ايله تعبير اولنور مثلا ترازونك بر كفه‌سنه وضع اولنان جسم ثقيل كه انكله كفهٔ آخرى‌يه وضع اولنان نسنه‌نك مقدارى بيلنور معلوم اوله كه عرب دراهم صنجه‌ديرلر يوز درهمدن اصلا نقصانى يوق معناسنه انك مقابلى عادة لفظيدركه اون عددن ايكى عدد نا قصدر معناسنه مثلا مائة درهم عادة ديسه‌لر طقسان سكز مراد اولور حكايت اولندى كه نصر حماى سراج وراقه ديدى كه صاحب بهاء الدين حضرتلرندن بر قصيده ايله مدح ايتدم بو كيجه مجلسلرنده قراءت اولنه جقدر جنابكزدن نياز ايدرم كه قصيدهٔ مزبوره حسن ترتيبه ومدح وترويج بيورمغه همت ايده‌سز چونكه مجلس صاحبده قصيده قراءت اولندى قصيده تمام اولدقده سراج ديدى كه بيت ❋ شاقنى للنصير شعر بديع ولمثلى فى الشعر نقد بصير ❋ ثم لا سمعت باسمك فيه قلت نعم المولى ونعم النصير صاحب بو شعرى استماع ايتدكده نصيره بر از عطيه امر ايدوب سراجه ايكى يوز درهم ويرسونلر ديو فرمان ايتدى سراج زمينى بوس ايدوب ديدى بو عبد داعى اول ايكى يوز درهمك عادة اولمه‌سينى نياز ايدر (منه)

اولچك واهل حجاز اصطلاحنده بر رطل وثلث رطل واهل عراق اصطلاحنده ایكی رطل واهل روم اصطلاحنده یكرمی كیل در ج امداد (رطل: نیم من) وتقریبا یوز اوتوز درهم وتحقیقا یوز یكرمی سكز بچق درهم ونصف سبع درهمدر ج ارطال (استار: یك استیر) براستر كه درهم حسابی ایله آلتی بچق درهمدر اصطلاحا ومثقال حسابیله درت بچق مثقالدر ج اساتیر (حفنه: یك مشت) حبوباتدن بر آوج ج حفنات (كر هفصدو بیست صاع) یدییوز یكرمی صاع كه بحساب درهم یدی یوزقرق سكز كره بیك وسكز یوز درهمدر قاموسده التمش قفیز یاخود قرق اردبدر دیدی واردب اهل مصر وشام اولچكلرندن بربیوك اولچكدر كه اهل عراقك استعمال ایتدكلری قفیز كبی واردب یكرمی درت صاع صیغار اولچكدر (غور: دویست هشتاد وهشت من) ایكی یوز سكسان سكز بطمان كه اهل خوارزم اولچكلرندندر ج اغوار معلوم اولهكه الفاظ مذكوره نك اكثری مكیل وكیله دخی اطلاق اولنور مثلا لفظ صاع درت من صیغه جق اولچكه اطلاق اولندیغی كبی درت من مقداری شیئه دخی اطلاق اولنور

فصل فی الفرس واصنافه ومایناسبه

(فرس اسب) آت ج افراس (خیل اسپان) آتلو عسكر فرسان كبی و آته و آت سوریسنه دخی دیرلر وفرسه راكب اولان كسنه یه فارس اطلاق لابن وتامر اطلاقی قبیلندندر ج خیول (عراب اسب تازی) عربی آت كه طرفینی عربی اوله (كراع م) واكثر كتب لغتده مطلق خیل ایله تفسیر اولندی وفی الحدیث احبس الكراع فی سبیل الله ای الخیل (حصان: اسب نر) اركك آت كه آیغور تعبیر اولنور حصن دن مأخوذدر حفظ معناسنه اصلنده حصان اول فرسدر كه منی سینی هر قصراغه انزال اتمكدن دریغ ایدوب بلكه كریم الاصل اولان مادیانه انزاله راضی اولورلر ایدی صكره هر اركك آته اطلاق ایتدیلر یقال ركب الحصان واردف الحصان ج حصن (حجر: اسب ماده) دیشی آت كه فارسیده مادیان وتركیده قصراق دیرلر كه دوسراخدن معربدر جمعی حجور كلور مصنف اساسده شاعرك بیت اذا خرس الفحل وسط الحجور ❋ وصاح الكلاب وعق الولد ❋ قولنی ایراد وجاحظدن معناسنی شو وجهله بیان ایتدی كه محل معركه ده آیغور آت عسكری معاینه وشمشیرلرك لمعانی مشاهده ایتدكده شدت حیرتندن قیصراقلر جانبنه التفات اتمز وكلابك اصحابنك هیئتلری متغیر اولمغله كلاب اجنبی ظن ایدوب نباح ایدرلر ووالده لر مستولی اولان رعب وتحیردن ناشی اولادلرینه باقمزلر (رمكه م) ج رمك ورماك رمكات وارماك دخی كلور (هجین: چرده) باباسی عربی واناسی غیر عربی اولان آت وباباسی

عربی ووالده سی جاریه اولان ولده دخی هجین دیرلر ج هجان (طرف اسب نیك نژاد) اصلی كریم اولان آت كه طرفینی بد اصل اولمیه ابوزید لفظ طرف اركك آته اطلاق اولنور فقط دیدی (كودن: اسب پالانی) سمر آتی ویوریشی اولمیان آت ومجازا بطیء الفهم اولان كمسنه یه دخی اطلاق اولنور ج كوادن (برذون: اسب تركی) تركی آت كه عربی مقابلیدر واكثریا بو مقوله آت سفر وحربه صالح اولمامغله سمر اوررلر لهذا بعض نسخه ده اسب پالانی ایله تفسیر اولندی وجوهری وفیروزآبادی دابه ایله تفسیر ایتدیلر مؤنثی برذونه در ج براذن (مهره كره نر) اركك طای ج امهار ومهار ومهارة (مهره كره ماده) دیشی طای ج مهر ومهرات طایی اولان قیصراغه فرس ممهر دیرلر (حولی یكساله) بر یاشنده طای ج حوالی (جذع : دوساله) ایكی یاشنده طای ج اجذاع وجذع وجذعان (ثنی: سه ساله) اوچ یاشنده طای معلوم اوله كه ثنیه اوك دیشلره دیرلر وصغیر وآهو مثللو چتال درناقلی كه اكا ظلف دیرلر كذلك آت مثللو بوتون طرناقلی كه اكا حافر دیرلر اوك دیشلرینی اوچ یاشنده بیراقورلر واول وقتده حیوانات مذكوره یه ثنی دیرلر وطرناغی اولمین دوه كبی اكا خف دیرلر آلتی یاشنده براقور وعند الفقهاء بش یاشنده دوه یه وایكی یاشنده صیغیره وبر یاشنده قویونه وكچی یه وآلتی یاشنده آهویه ثنی دیرلر ج ثنیان وثناء مؤنثنده ثنیه دیرلر كه جمعی ثنیات كلور (رباعی : چارساله) درت یاشنه كیرمش طای رباعیه اوك دیشلر ایله ناب مابیننده اولان دیشه دیرلر ودرت یاشنده رباعیه سنی بوراقدیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی (قارح اسب تمام) تمام وكامل آت زیرا آتك تماما دیشلری بش یاشنده كامل اولور پس قارح بش یاشنده آت معناسنه در جمعی قرح وقوارح (مركب : برنشستنی) اوستنده اوتوره جق آت یعنی بینه جك دابه كه بنیت تعبیر اولنور ج مراكب سفینه یه دخی مركب دیرلر لكن اكثریا بحری قیدی ایله مقید ذكر اولنور (حملان: اسب خلعتی) خلعت آتی كه پیشكش ایچون آخره اهدا اولنان آت كه یوك كوتورمكه قابل اوله قال فی الاساس اجازه بخلعة وحملان وهو فرس یحمل علیه (جنیبة) معروفدر كه فارسیده كتل وتركیده یدك تعبیر اولنور جنب دن مأخوذدر یان معناسنه یدك آتی اكثریا صاحبنك یاننده چكدیكی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی (قؤد: فرمان بردار) اول آت كه راكبنه مطیع اولوب هر نیجه مراد ایدرسه اكا كوره حركت ایده ومنقاد اوله (سهل وسلس م)صاحب مصرحه لفظین مذكورینی اسب فرمانی ایله تفسیر ایتدی (حرون: اسب نا فرمان بردار) اول آت كه راكبنه منقاد اولمیوب مرادی اوزره حركت اتمیه حرن اصلنده بر مكانده توقف ایدوب آندن حركت اتمامك معناسنه در وحرون اول

آتدن عبارتدركه راكبی تحریك مراد ایتدكده هرنه قدر اقدام ایدرسه حركت اتمز بلكه
خلاف مرادی اوزره حركت ایدر جوهری دیدی كه حرون اول دابه دركه شدة
جری وقتنده یعنی زیاده سكردوب كیدركن توقف ایده اساسده حرن بالمكان فلا
یبرح دیدی ج حرون (شبوب: اسب دونده) یوكرك آت كتب لغتدن مستفاد اولان
بودركه شبوب اویناغان آت اوله شب الفرس یشب ویشب شبابا وشبیبا دیرلر آت
كندولكندن صیچراسه واویناسه ودخی اشبت الفرس دیرلر آنی تحریك ایتسه یقال
المرء فی شبابه كالمهر فی شبابه (صلود اسب بی خوی) درلمین آت كه هرنه قدر یوریسه
وسكرتسه درلمیه واوت بتمین زمینه ارض صلده وقیلی اولمیان باشه رأس صلد وبخیل
آدمه دخی مجازا اصلید وصلد دیرلر وچقماغی طاشه اوروب آتشی چیقماسه اول وقتده
چیقان صدایه صلود دیرلر (هضب: اسب بسیار خوی)چوق درلین آت كه ادنی حركت
ایتسه درلیه هضب بری بری آردنجه یاغان یغموره دیرلر (طمر)طا و میمك كسره لری ورانك
تشدیدی ایله (اسب چهنده) صیچراغان آت كه چالیق تعبیر اولنور طمر تخفیف ایله صیچرامق
معناسنه در وپیره یه یعنی برغوثه ابن طامر دیرلر (اجرد: اسب خردموی)اوفاق تویلی
ات كه یالیسی وقویروغی آز اوله ج جرد (جواد: اسب نیك رو) ایو یورویوشلی
آت فارسیدن معربدر مذكر ومؤنثنه اطلاق اولنور (هملاج: اسب رهوار) یورغه
یورویوشلی آت فارسیدن معربدر (شموس: اسب سركش) تحریف ایدوب جاموش دیرلر
(عقوق آبستن) كبه وطوغورمه سی قریب اولان قیصراق ج عقاق والله اعلم بالصواب
❋ پوشیده اولمیه كه بو فصلده فرسك انواعنك اسامیسی لغت فارسیه ایله ترجمه اولنمغله
اصطلاح اهل فارس اوزره بعض انواعنك اسامیسی كتب معتبره ده منظور واساتید
معتمده دن مسموع اولدیغی اوزره بو مقامده تحریر اولنمق مناسب اولدیغندن غیری
تكمیل فائده ده دخل عظیمی اولدیغی جای شبهه دكلدر لهذا بو عبد مترجم كتاب كمیت
خامه یه ارخاء عنان ایدوب دیدی معلوم اوله كه لسان فارسیده اسب فرس معناسنه
اولدیغی بغایة مشهور ومعروفدر (یك اسبه) بر آتلو معناسنه آخرنده اولان هایه هاء
رسمی دیرلر یعنی اوقنمز یولده رفیق اولمیه نظامی **بیت** این كفت واز وعنان
بكرداند ❋ یك اسبه شد دواسبه را راند ❋ دواسبه مطلقا اولاق معناسنه در خواه
ایكی آتی و خواه اوچ آتی اولسون زیرا اولاقلر قدیم الایامده عجله ایله بر یره
كیتدكلرنده ایكی آت ایله كیتمك معتاد اولمغله اولاغه دو اسبه اطلاق ایتدیلر
دواسبه كریخت دیرلر اولاق كبی سرعت ایله قاچدی دیه جك محلده ضرب اولنور
(اسبیل) آت اوغرلقدن غیری كاری اولمین كسنه (فرس نهادهٔ تست) سنك مغلوبكدر
دیمكدر ودخی معلوم اوله كه هیدخ وهیدب باشی قوی اولوب جنكه صالح اولان

آت (توسن) رام اولمامش اوركك آت مجازا دوه یه وانسانه دخی اطلاق اولنور
(ستاغ) اول آت كه اوكرنمامش وصیرتنه اكرو سمر اورولمامش اوله سامی ده قصیر قصراق
معناسنه در دیدی (ج زیور) یوزی وقارنی ودرت ایاقلری بیاض اوله ابلق معناسنه (بور)
طوری آت كه عربیده اشقر دیرلر وبور اصلنده فستقی رنكه دیرلر ومطلقا آته دخی
بور اطلاق اولنور (چرمه) دمور قیر آت كه عربیده ازرق دیرلر صاحب مجمع كبود ایله
تفسیر ایتدی (زرده وشیده) صارو آت (كهر) سیاهه مائل طوری آت كه خرمایی طوری
تعبیر اولنور (كرنك) آل آت (شولك) قاره بوز آت صاحب مجمع دیدی كه تیز یوریشلی
یورغه آتدر (هیكر) قره آت كه قرمزی یه مائل اوله (كران) اول آت كه طوری ایله صارو
میانده اوله كاهی الف حذف اولنوب كرن دینور (یكران) دخی بو معنایه در لكن شرفنامه ده
دیدی كه اول آتدر كه طوری ویلیسی وقویروغی بیاض اوله خاقانی **بیت** دواسبه در
آور كابی در آور ❋ كز و چرمهٔ صبح یكران نماید (ركابی) بر نوع قدحدر یعنی عجله اوزره
كل وبر قدح شراب كتور كه صبح ازرق آنك شعاعندن شفق كبی سرخ وكلكون اوله
وسائر كتب لغتده قوله آت اولمق اوزره در (دیزه) یاغز آت معربی دیزج در دالك فتحیله
وفی القاموس الدیزج من الخیل معرب دیزه بكسر الدال تعریب اولندقده دالی مفتوح
ایتدیلر لكن خیل مذكورنه رنك ایله متصف اولدیغی بیان اتمدی لكن چارپردی
شافیه شرحنده دیدی كه حمار ادغم اول حماردركه لسان عجمده اكا دیزه دیرلر ودیزه اول
رنكدركه خضرة وزرقة میانده اوله كه نه یشل ونه كوك كه كویا ایكی رنك ممتزج اولدی
وصاحب مجمع دیدی كه سیاه رنك اولان حیواندر وآته مخصوص دكلدر (شبدیز) قره
یاغز آت صاحب بحر قره یه مائل كوك آت دیدی (شبرنك) بوز ه رق قره آت كه عربیده
ادهم دیرلر شبدیز وشبرنك بری برینك مقامنده استعمال اولنور (سیس) چیغت رنكنده
بنك بنك اولان آت وسیس اصلنده چیغت معناسنه در یوزده سمسم كبی بنك بنك چیقار
عربیده كلف دیرلر وسیس حدود شامده بر مملكتدر كه آنده ایو آتلر اولوردیو شروح
مثنوی مسطوردر (رخش) بكلو كلكون آت صاحب اقنوم بوز آت معناسنه در دیدی
وبعضیلر ابرش والاجه بكلو بوز آت در دیدیلر ورستمك فرسنك لقبی در (ابرش) اول آت
دركه بیاض اولوب غیری لون ایله بكلری اوله عربیدر (پالاد) باء عربی وفارسیله یدك آتی
جنبیه معناسنه پالاده وپالاد دخی دیرلر (كتل ونوبتی) دخی بو معنایه در (الاغ) اول آت
دركه اولاقلر بنمك ایچون احضار اولنمش اوله صكره اولاقلرك كندوسنه اطلاق ایتدیلر
(اسكدار) اولاق بارگیرلری حفظ اولنان مقام كه منزلخانه تعبیر اولنور (یام) اولاق بنه جك آت
(نوند ونونده) یورغه آت (اكدش) اول آت دركه بر طرفی عربی وبر طرفی هندی اوله

مصنف اساسده دیدی كه
فرس آزر دیرلر اكر
فقط قویروغنك اطرافی
بیاض اولورسه واكر
بیاض فخذلرینه دك
نازل اولورسه مسرول
دیرلر انتهی یعنی (منه

مخصوص دكلدر بلكه هر ايكى تخمدن حاصل اولان حيوانه اطلاق اولنور باره وباره كى وباركير مطلقا آت در لغت دشت وقبچاقده آرغن ديرلر والله اعلم

فصل فى اعضاء الفرس

(جحفله: لب اسب) آتك طوطاغى ج جحافل (قونس: ميان دو كوش اسب) آتك ايكى قولاغى ميانى صاحب ديوان وجوهرى ديدى كه قونس آتك ايكى قولاغى ميانده اولان سيورى كميكدر ج قوانس (عرف پش اسب) آتك ياليسى كه كردنده اولور ج اعراف (سبيب موى پش وپيشانى ودنبال اسب) آتك ياليسى وآلننده وقويروغنده اولان قيل كه هر برينه اطلاق اولنور (لبان: سينهٔ اسب) آتك كوكسى (صهوه جاى نشتن اسب) آته بنوب اوتوره جق موضعى نشستكاه دخى ديرلر بعض نسخه ده جاى زين ايله تفسير اولندى يعنى آتك صيرتنده اكر وضع ايده جك موضعى ودوه نك سنامنك آردينه صهوة الجمل ديرلر صهوه آته مخصوص دكلدر تخصيص مراد اولدقده صهوة الفرس ديمك كرك ج صهوات (ذنب: دنبال اسب) آتك قويروغى وقوشك قويروغنه دخى ذنب الطائر ديرلر لكن قوش قويروغندن اكثريا ذنابى ايله تعبير اولنور وآت ودوه قويروغنه دخى ذنابى ديرلر اكثريا ذنب ايله تعبير اولنور وقويروغنك قيلى چوق اولان آته فرس ذنوب واهلب دخى ديرلر ج اذناب (هلب: موى دنبال اسب) آتك قويروغنك قيلى ولفظ مذكور بومقامده مفرددر وهلبة لفظنك دخى جمعيدر كه هلبه خنزير قيلى دركه آنكله بونجق دلرلر (محزم) ميمك كسر وفتحى و ميمك فتحى وزانك كسرى لغتدر (جاى تنك از اسب) آتك قولان وضع اولنه جق موضعى (حزام) قولاق در (ايطل: تهى كاه اسب) آتك بوش بوكرى ج اياطل (عجب: استخوان دنبال اسب) آت قويروغنك كوكى وقيون قويروغنك كوكنه دخى ديرلر (عسيب: جاى باريك دم) قويروغك اينجه يرى قويروق صوقومى تعبير اولنور (جردان نرهٔ اسب) آت ذكرى لكن آته مخصوص دكلدر وفى الصحاح الجردان قضيب الفرس وغيره (غرمول م (قنب غلاف نرهٔ اسب) آتك ذكرينك ظرفى (كرش) كافك فتح وكسرى لغتدر (درهٔ اسب) آتك اشكنبه سى ج كروش (فرث: سركين درهٔ اسب) آتك شكنبه سنده اولان نجسى (قائمه: يك پاى اسب) آتك بر اياغى ج قوايم (شوى چهار پاى اسب) آتك درت اياغى وانسانك ايكى الى وايكى اياغى وباشى (حافر سنب اسب) آتك ديرناغى ج حوافر (سنبك پش سنب اسب) آت طرناغنك اوك طرفى ج سنابك (دابره: پس سنب اسب) آت طرناغنك آرد طرفى والله اعلم

فصل فى علامات الفرس

(شيئه)

(شيئه: نشان اسب) آتك نشانى مراد آتك رنكنه مخالف نقطه دن بيوك رنكدر اصلى وشى در واو حذف اولنوب آندن عوض تا ويرلدى قال الله تعالى لاشية فيها ونسبت اولندقده وشوى ديرلر واو محذوفه عودت ايدر سيبويه ديدى كه شينك فتحه سى حالى اوزرينه باقى در اخفش شينك فتحى قياسدر ديدى (ارخم اسب سپيدسر) باشى آق وسائر اعضاسى سياه اولان آت رخمه كركس كبى آق قوشك اسمى در كويا باشى اول قوشه تشبيه اولندى شاة رخماء ديرلر برقيونك باشى آق وسائر اعضاسى سياه اولسه (اصقع: زبر سر سپيد) اول آت كه باشنك اوستى يعنى دپه سى بياض اوله واول بياض اولان موضعه صوقعه وهر حيوان كه فرقى آق اوله اصقع ديرلر عقاب صعقاء ديرلر (اقنف: سپيد قفا) اكسه سى آق اولان آت (اغر: سپيدروى) يوزى آق اولان آت واول بياض كه آتك يوزنده درهمدن بيوجك اوله اكا غره ديرلر ومطلقا آق اولان شيئه اغر وقومك سيدينه وهر شيك اولنه دخى غره ديرلر (لطيم يك سوى روى سپيد) يوزينك بر طرفى آق اولان آت لطم دن مأخوذدر ال آيه سيله بر كمسنه نك يوزينه وورمق معناسنه كويا فرس مزبورك يوزينه سله اوروب اول سله نك اثرى قالمش ياخود بر آق شئ ايله فرس مزبورك يوزينه اورلمشدر ملاطمه ايكى كمسنه برى برينك يوزينه اورمق ديمكدر وفى المثل من السباب يهيج اللطام يعنى مشاتمه ملاطمه يه منجر اولور (ارثم: لب زبرين سپيد) اوست طوداغى آق اولان آت واول بياضه رثمه ديرلر (الثم م) لثام خاتونلرك آغزلرينه وضع ايتدكلرى ياشمغه ديرلر كويا فرس معهودك جحفلهٔ علياسنده اولان بياض ياشمق منزله سنده در (المظ: لب زيرين سپيد) آلت طوطاغى آق اولان آت (ارحل) حاء مهمله ايله (سپيد پشت) صيرتى آق اولان آت اساسده ديدى كه فرس ارحل ديرلر ومجازا صيرتى آق فرس مراد ايدرلر زيرا ظهر موضع رحلدر جوهرى ديدى كه ارحل صيرتى بياض اولان آت وصيرتى سياه اولان قويون ابو الغيث دن شوجهله روايت ايتدى كه رحلاء اول قويوندر كه ظهرى بياض وسائر اعضاسى سياه وظهرى سياه وسائر اعضاسى بياض اوله وفرسده فقط ظهرى بياض اولانه اطلاق اولنور (انبط سپيد شكم) قارنى آق اولان آت واول بياضه نبطه ديرلر (اخصف: سپيد پهلو) يانى آق اولان آت جوهرى ديدى كه ايكى بوكورلرى بياض اولان فرس وغنمه ديرلر ودخى ديدى كه ايكى لون بريره جمع اولسه اكا خصيف ديرلر خاطر فاتره خطور ايدر كه خصف اثوابه ديدكلرى يامه يه ديرلر فرس مذكورك پهلوسنده اولان بياض يامه كبى اولمغله بو اسم ايله تسميه اولنمش اوله (محجل: دست وپاى سپيد) الى واياغى آق اولان آت جوهرى ديدى كه تحجيل قوائم فرسده اولان بياض يعنى درت اياغنده اولان آق يا اوچ اياغنده يا ايكى اياغنده خواه آز اولسون وخواه چوق اولسون اول شرط ايله كه بيلكلرين تجاوز ايدوب ديزلرينه تجاوز اتميه زيرا حجل حاء مهمله نك فتح

وكسرى ايله قيد يعنى بوقاغو معناسنه‌در وذكر اولنان موضعلر بوقاغو موضعيدر پس
اكر بياض فرسك درت اياغنده ايسه‌ا كا محجل اربع وايكى اياغنده ايسه محجل الرجلين
وبر اياغنده اولوب بيلكنى تجاوز ايتمش ايسه بياض صاغ اياغنده ايسه فقط محجل
اليمنى وصول اياغنده ايسه فقط محجل اليسرى ديرلر واكر اوچنده اولوب بر النده يا بر
اياغنده اولمسه اكا محجل ثلث مطلق اليد يا مطلق الرجل ديرلر ودخى ديدى كه فقط
بر الده وفقط ايكى الده تحجيل اولمز مادامكه بر ال ايله بر آيق يا ايكى ال ايله ايكى اياق بياض
اولميه پس اكر صاغ اليله صاغ اياغى بياض اولورسه اكا ممسك الايامن مطلق الاياسر واكر
صول اليله صول اياغى بياض اولورسه اكا ممسك الاياسر مطلق الايامن ديرلر واكر صاغ
اليله صول اياغى ويا صول اليله صاغ اياغى بياض اولورسه خواه آز اولسون خواه چوق
اولسون اكا مشكول ديرلر انتهى ترجمه كلامه هنا ❋ سير كبيرده شو وجهله بيان اولنمشدر كه
قبل البعثة يعنى زمان جاهليتده اولان رجال فرس ارجل ايله تشؤم وفرس اجل ايله تفاؤل
وتبرك ايدرلر ايدى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مبعوث اولوب آيين جاهليتك بعضنى
نسخ وابطال وبعضنى ابقا واهمال بيوردقده بين الرجال متعارف اولان فرس خصوصنى
ابقا وحالى اوزره مسامحه ايدوب فرس اجل ميمون وافضلدر ديو بيورديلر (مجبب پايها تا
بزانو سپيد) اياقلرى ديزينه‌دك آق اولان آت واول بياضه جبب ديرلر وجبب اوك اياقلره
مخصوص دكلدر اكرچه زانو تعبيرى آنى اقتضا ايدر زيرا زانو كه عربيده ركبه‌در اوك
اياقلرده متصوردر وآرد اياقلرده عرقوب ركبه منزله‌سنه‌در پس زانو ركبه وعرقوبه
عام اولمق ملاحظه اولنور (مسرول تابران سپيد) اياقلرى تا بوطنه وارنجه آق اولان آت
زيرا كه شلوار كيمش كبى اولور (اعصم: سپيد دست) اوك اياغى آق اولان آت جوهرى
ديدى كه اكر فرسك بر الى بياض اولسه اكا اعصم اليمنى يا اعصم اليسرى ديرلر واكر ايكى
الى آق ويوزنده دخى براز آق اولورسه اكا محجل ديرلر اعصم ديمزلر واكر بر الى آق ويوزنده
دخى آق اولورسه اعصم ديرلر محجل اطلاقى صحيح اولمز (ارجل سپيد پاى) آرد اياغى آق
اولان آت واول آت كه بر اياغى بياض اوله مستحسن دكلدر مكر اقرح يعنى يوزنده براز بياض
اوله (اصبغ سپيد دنبال) قويروغى آق اولان آت جوهرى ديدى كه اصبغ اول فرسدر كه
آلنى ياخود قويرغنك اطرافى بياض اوله واول قوش كه قويروغى بتون آق اوله اكا دخى
اصبغ ديرلر صاحب قاموس قولاقلرينك اطرافى بياض اولان آته دخى اصبغ ديرلر
ديدى (اشقر پش ودنبال سرخ) ياليسى وقويروغى قيرمزى اولان آت بعض نسخه‌ده
بور ايله تفسير اولندى كه قيرمزى‌يه مائل آت معناسنه (كميت: پش ودنبال سياه) ياليسى
وقويروغى سياه اولان آت سيبويه ديدى كه كميت نه‌كونه فرسدر ديو خليلدن سؤال
ايتدم جواب ويردى كه تصغير صيغه‌سيله استعمال اولنديغى سرخ وسياه مابيننده

متوسط وهر برينه قريب اولديغى ايچوندر وكميت واشقر ميانده فرق يالى وقويروق
اعتباريله‌در يعنى ياليسى وقويروغى قرمزى اولسه اشقر وسياه اولورسه كميت اطلاق
اولنور (وردكلكون) طورى آت كه قيرمزى كل رنكنده اولور جوهرى وفيروز آبادى
كميت واشقر مابيننده اولان آتدر ديدى (اغبس سمند) قوله آت غبس كل رنكى كبى رنكه
ديرلر كه مكدر بياضدر (احضر: ديزه) ياغيز آت والوان خيل وابلده دهمة ايله مخلوط
غبره‌يه حضرت ديرلر حاصلى آندن بوز ايله تعبير اولنور ولون مذكور انسانده اولسه
سمرت ايله تعبير اولنور (ادهم: سياه) قره آت دهمه‌دن مأخوذدر سياهلق معناسنه
فرس ادهم ديرلر سياهى غالب اولوب بياضلغى غائب اولسه واكر سياهلغى زياده شديد
اولسه‌ا كا جون ديرلر ادهم ديمزلر (صنابى: سرخ وسپيده) اول آت كه قيرمزى اولوب
بياض ايله مخلوط اوله صناب اول بويه‌در كه خردل ايله قورى اوزومدن ياپارلر قاموسده
صنابى كميت يا اشقردر ديدى (اشهب: خنك) اول طورى آت كه قويروغى سياه يا اول
آت كه بياضى سياهنه غالب اوله (امغر: سرخ تيره) بولانق قيرمزى آت كه اشقره
قريبدر كه آل ايله تعبير اولنور مغره آشى بوياسى ديدكلرى طوپراقدر جوهرى ديدى كه
امغر اول آتدر كه شقرتنه كدرت قارشمش اوله (ابلق تپيسه) الاجه آت (اغر: پلنك
رنك) قپلان رنكنده اولان آت كه بقله قيرى تعبير اولنور (بهيم يك رنك) بر رنكده
اولان آت كه آنده مخالف رنك اولميه (نكته: نقطه) آتده اولان بك ونشان ج
نكت والله اعلم

وفى المثل اشهر من الابلق ومن فارس الابلق وملوك ماضيه سفرلرده غيريلردن ممتاز اولمق ايچون ابلق فرسه ركوب ايدرلر ايدى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم يوم بدرده قاطر رهوار راكب اولمشيدى (منه)

﴾ فصل فى الضمار وافراس الرهان ﴿

(مضمار: جاى اسب تاختن) آت سكيرده‌جك موضع وتضمير فرس آندن عبارتدر كه فرسك
غداسنى هر كون معتاد اولديغى غدادن زياده ايده‌لر تا كركى كبى سموره بعده هر كون غداسنى
تدريج ايله تنقيص ايده‌لر تا معتاد اولديغى قديمى غداسنه‌دك كه بو كيفيت قرق كونده
وجوده كلور مدة مذكوره‌يه كذلك تضمير ايتدكلرى موضعه مضمار ديرلر كذا قاله
الجوهرى وصاحب قاموس ديدى كه آت سكرتدكلرى ميدانك غايتنه دخى مضمار ديرلر
ضمر آريقلق وبدنك لحمى خفيف اولمغه ديرلر (حلبه: اسبانى كه فراهم آرند از بهر
دوانيدن) اول آتلردر كه سكرتمك ايچون اطرافدن جمع ايده‌لر كه بر آخورده پرورده
اولمش اوله ج حلبات واول آتلره فرس الرهان ديرلر زيرا خطر يعنى اوكدول ايله
سكردرلر ورهان مخاطره يعنى اوجلشمك معناسنه (مجلى: اسب نخستين دردويدن)
سكرتمكده جمله آتلره سبقت ايدن آت جمله‌دن اول كندويى كوستردیكى ايچون بو اسم ايله
تسميه اولندى (مصلى: اسب دوم) ايكنجى آت صلادن مأخوذدر قويروغك صاغ

یاصول جانبی معناسنه فرس مذکور مجلی نك آردنده اولوب بونك باشی آتك قویروغنك
حلاسنده اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی (مسلی : اسب سیوم) اوچنجی آت (تالی
اسب چارم) دردنجی آت تلودن مأخوذدر تبعیت معناسنه (مرتاح : اسب پنجم)
بشنجی آت (عاطف : اسب ششم) التنجی آت (مؤمل اسب هفتم) یدنجی آت (حظی
اسب هشتم) سکزنجی آت (لطیم اسب نهم) طقوزنجی آت (سکیت اسب دهم) اوننجی آت
(فسکل : واپسین همه اسبان) جمله آتلردن صکره اولان آت (قاشور م) جوهری دیدی که
سکیت کافك تخفیفی ایله کمیت کبی حلبه آتلردن جمله دنصکره کلان آتدر وتشدید ایله
کمیت دخی دیرلر واکا قاشور وفسکل دخی دیرلر وبوندن صکره کلان آتلره اعتبار
اولنمیوب اسامی وضع اولنمدی وصاحب نصاب شو وجهله نظم ایتدی که (نظم) ده اسبند
در تاختن هریکی را ❊ بترتیب نامیست روشن نه مشکل ❊ مجلی مصلی مسلی وتالی ❊
چو مرتاح وعاطف حظی ومؤمل ❊ لطیم وسکیت ارب حاجت عرق خوی ❊
فؤادست قلب وجنان وخشادل ❊ برین ده دوی دیکر الحاق میکن ❊ یکی هست
قاشور ودیکرچه فسکل ❊ ونظم مذکوردن مستفاد اولان بودرکه قاشور وفسکل
مستقل برر آتك اسمی اولوب کمیت مراد فی اولمیه والله اعلم

❊ فصل فی آلات الفرس کاللجام والسرج ❊

(عذار افسار) یولار که آتك باشنه طاقوب آنکله یدرلر وانسانده عذار موضعنده
بتن قیله دخی عذار دیرلر وبرکمسنه بی ادب وشر وفساده منهمك اولسه اول کمسنه یه
خلیع العذار دیرلر ج عذر (لجام : لکام) اویان که آت آغزینه اوررلر معربدر ج لجم
(شظاظ : چوب کوشهٔ افسار) یولار قولپنه کچردکلری اغاج وجووال قولپنه
کچوردکلری اغاجه دخی دیرلر ج اشظه (عنان : دوال کرفتنی) دیزکین که آته بندکده
راکبك ال ایله طوته جغی قایش ج اعنه (مقود : پالهنك) چلبیر که یولار صاپی تعبیر
اولنور ج مقاود (شکیمه دهنهٔ لکام) اویان آغزلغی که صولوق دخی دیرلر ودهانه دخی
دیرلر وزفانهٔ لکام دخی ایله تفسیر اولندی یعنی کمده اولان دلوك که صولوغی آندن کچوررلر
تحریف ایدوب زوانه دیرلر ج شکایم (فأس : تبر لکام) اویان بالته سی یعنی اول چتال
دمور که آتك اغزینك ایچنه کیرر ترکیده کم طماغی تعبیر اولنور (حکمهٔ : حلقهٔ لکام)
اول حلقه که آتك چکه لرك احاطه ایدر که صولوق دیرلر صاحب دیوان دیدی که
حکمة اللجام ما احاطه بحنکیه (عقربه : زبانهٔ لکام) کم دیلی که اکثریا کملره ایدرلر آت
آغزی کوپورسون ایچون (سرج : زین) آت اکری ج سروج (خنو چوب زین)
اکر اغاجی که فارسیده خنو وغلطاق وترکیده تحریف ایدوب قلطاق تعبیر ایدرلر ج

ابن درستویه شرح
فصیح ده دیدی که عامه
طرسوس وقربوس
لفظلرنده رانی تسکین
ایدرلر خطادر زیرا
لسان عربده فعلول
وزنی یوقدر فانك فتحی
وعینك سکونی ایله

احناء (قربوس : پیش کوههٔ زین) اکرك اوك قاشی (قیقب : پس کوههٔ زین) اکرك آرد
قاشی (وکاد : دوال زین) اکر قایشی صاحب مصرحه بندزین ایله فیروز آبادی الوکاد
سیور یشد بها دیو تفسیر ایتدی ج اوکده ووکاید (دفتان دوسوی زین) اکرك ایکی طرفی
(میثره : بالش زین) اکر یاصدیغی ج میاسر (غاشیه : زین پوش) اکر اورتوسی که
تحریف ایدوب زلپوش دیرلر ج غواشی (لبب : بربند) آتك سینه بندی فارسیده
پیش بند دخی دیرلر (ابزیم : زبانهٔ بربند) سینه بندلی بزم دیارمزده اکثر علماء
اوردقلری سینه بندلره ایدرلر (ثفر) ثانك وفانك فتحه لریله (پاردم) تحریف ایدوب
پالدیم دیرلر ج اثفار (حزام تنك اسب) آت قولانی ج حزم (حیاصه دوال تنك)
قولان قایشی که تحریف ایدوب قیاصه دیرلر واکثر نسخه ده ومصرحه ده حلقهٔ تنك ایله
تفسیر اولندی قاموسده الحیاصة سیر یشد به حزام السرج دیدیکی تفسیر اوله مناسبدر
حوص دن مأخوذدر ایکی نسنه نك ماببنی تضییق معناسنه (برطنج : زبرتنك) اکر
طابقوری وچنبر قولانه دخی دیرلر (رکاب) معروفدر که اوزنکو تعبیر اولنور
هر نه دن اولورسه اولسون ج رکب (غرز رکاب چوبین) اغاجدن اولان اوزنکو
ابو الغوث دیدی که غرز قایشدن اولان اوزنکو واکردمودن واغاجدن اولورسه اکا
رکاب دیرلر (معلاق : دوال رکاب) اوزنکو قایشی که انکله اوزنکویی اکره آصارلر ج
معالیق (بداد بالزین) اکرك برطرفی وایکی طرفنه بدادان دیرلر صاحب قاموس
دیدی بداد السرج اول ایچی طولمش نسنه درکه آتی اکر بصمه سن ایچون التنه قورلر
ودخی دیدی که بداد اول کیچه درکه دابه نك یاغیری اوزرینه باغلارلر (پون چناغ)
اکر قومی (طفهه م (جدیه آذرم) اکره دکدکلری کیچه که ایچنه ایکی طرفدن
دیکرلر وهر برینه جدیه وایکیسنه جدیتان دیرلر بعض نسخه ده آستر زین ایله تفسیر
اولندیغی بو معنایه قریبدر وبو دیار اصطلاحنده تحریف ایدوب اکرم دیرلر وصاحب
شامل آذرم لفظنی شو وجهله تفسیر ایتدی که آذرم زین که نمد او بدو پاره شده صاحب
صراح جدیه لفظنی قوم زین ایله تفسیر ایتدی وجوهری دیدی که جدیه دالك سکونیله
اول ایچی طولمش نسنه درکه اکرك یانلرینك آلتنه قورلر وبعض نسخه ده نمد زین
ایله تفسیر اولندی (مرشحه نمدزین) اکر کیچه سی که تکلتی تعبیر اولنور رشح دن
مأخوذدر عرق یعنی در معناسنه اصلنده درلك تعبیر ایتدکلری نسنه درکه جمله
اثوابلرك آلتنه کیرلر لهذا تکلتیه در چیقمسون ایچون تکلتی آلتنه قویدقلری کیچه یه
دخی دیرلر ج مراشح (جل) معروفدر که تحریف ایدوب چول دیرلر ج جلال (فرجون
شانهٔ اسب) آت طاراغی که قشاغو تعبیر اولنور ج فراجین (محسه م) حس دن مأخوذدر

آت قاشیق معناسنه ج محاس (محکه م (میسم آهن تمغا) آته تمغااوره جق دمور وسم دن
مأخوذدر علامت و نشان معناسنه اصلنده موسم در (مکوا آهن داغ)داغ دموری که
آته علاج ایچون اول دمور ایله طاغلارلر ج مکاوی (کی) طاغلامق معناسنه حافظ **بیت**
بیانك بلبل و قمری اکر ننوشی می ٭ علاج کی کنمت که آخر الدواء الکی ٭ آته مخصوص دکلدر

فصل فی المعرکة والعسکر ومایناسبها

(معرکه) رانك فتح وضمی لغتدر (حربکاه) جنك یری معرك و معترك دخی بو معنایه در
فارسیده نبردکاه دخی دیرلر ج معارك (قرن همتادرجنك) جنکده برابر و شجاعتده
مساوی اولان کمسنه لر ج اقران ترکیده مفردو جمعنه اقران دیرلر (عسکر لشکر) معروفدر
ج عساکر (فارس سوار) آتلو صاحب الفرس معناسنه نسبتدر لابن و تامر کبی
ج فوارس و فرسان (شجاع دلیر) بهادر فارسیده الب دینور دلاور دخی دیرلر
ج شجعان (بطل م) ج ابطال (کمی م) ج کمات (باسل م (جندسپاه) عسکر
ج جنود (جیش م) ج جیوش (کتیبه: لشکر کرد کرده) جمع اولمش عسکر کتبدن
مأخوذدر جمع معناسنه اساسده کتب الکتیبة ای جمعها دیدی ج کتایب بعضی نسخه ده کتیبه
لفظی یزك ایله تفسیر اولندی صاحب مجمع یزك قاره وول معناسنه در دیدی حلیمی
ومفتاحده یووه واویوتی معناسنه در دیدکدنصکره کمال اسمعیلك شو بیتیله استشهاد
ایتدیلرکه **بیت** ای کاه تربیت صفت ذات تو رحیم ٭ وی کاه صفدری یزك لشکر
تو بیم ٭ (موکب سواران که باامیر باشند) اول آتلو کمسنه لرکه سرعسکر و پادشه ایله
بیله اوله لر مجرد احتشام و تزین ایچون ج مواکب (مقدمه: پیش لشکر) عسکرك
اوکنجه کیدن کمسنه لرکه چارخاجی تعبیر اولنور (ساقه: پس لشکر) عسکرك آردنده
اولان کمسنه لرکه فارسیده دمدار وعامه تحریف ایدوب دون دادیرلر (میمنه : سوی
راست لشکر) عسکرك صاغ جانبی (میسره: سوی چپ لشکر) عسکرك صول جانبی
(جناحان: دو سوی لشکر) عسکرك ایکی جانبی (قلب میانهٔ لشکر) عسکرك اورتاسی
وحدود خمسه یی مشتمل اولان عسکره خمیس اطلاق اولنور (طلیعه: تلایه) قاراوول
درکه دشمن عسکرینك مقدارینه مطلع اولمق ایچون کوندررلر یعنی مطلع اوله که نه قدر
مکانه صیغمشلر و نه مرتبه موضعی طولدرمشلر زیرا طلع طلو معناسنه در طلع الشیٔ
ملؤه (بعث: لشکر بجای فرستاده) بر یره کوندرلمش عسکر کنت فی بعث فلان دیرلر
سرعسکره قوشدقلری عسکرده بولونسه اساسده سرحدلره کوندردکلری عسکره
دیرلر دیدی ج بعوث (جاسوس: خبرجوی) خبر تجسسی ایچون کوندریلن کمسنه
ج جواسیس (ربیئه: دیده بان لشکر) عسکرك تعیین ایتدیکی کوزجی ربوه دن

(مأخوذ)

مأخوذ اولمق کورینور مکان مرتفع معناسنه دیده بان اولان کمسنه مکان مرتفعده اوتور
مغله بو اسم ایله تسمیه اولنمش اوله ج ربایا (راجل: پیاده) یایان کمسنه جمعی رجل کلور
صاحب و صحب کبی و دخی رجالة و رجال کلور رجلان دخی راجل معناسنه در که
جمعی رجلی و رجال کلور (خیاله: سواران) آتلولر یعنی آت صاحبلری خیل دخی
بو معنایه کلور قال الله تعالی واجلب علیهم بخیلك و رجلك ای بفرسانك و رجالك (سریه
چهارصد سوار) درت یوز آتلو شروح مصابیحده واقع اولدی که سریه عسکردن
برقطعه در یقال خیر السریة اربعمائة رجل انتهی مطرزی دیدی که سریه سری دن
مأخوذدر کیجه وقتی یورومك معناسنه سریه دخی خفیة یورومکله بو اسم ایله تسمیه
اولندی و محتملدر که استرادن مأخوذ اوله اختیار معناسنه زیرا سریه عسکردن مختار
و منتخبدر و سریه نك تعیین و عددنده نص وارد اولمدی محمد رحمه الله علیه سیر کبیرده
دیدی که طقوز و طقوزك مافوقی سریه و اوچدن طقوزه وارنجه طلیعه در لکن بعث
رسول الله صلی الله علیه وسلم انیسا سریة واحدة حدیثی بو معنایه مخالفدر والله اعلم ج
سرایا (صف: دستهٔ مرد) آدم دوزمی که معروفدر ج صفوف (سماط م) مشی بین
السماطین دیرلر ایکی صیره خرما و انسان مابیننده یوریسه (عده: ساز لشکر) عسکرك مهماتی
زاد و ذخیره و سلاح کبی ج عدد و عتاد و (اهبه م) ج اهب (رزق اجرایی و جامکی)
عسکره ویردکلری تعینات و قفتانبها ج ارزاق کم رزقك فی الشهر دیرلر آیده علوفك
نه قدر دیه جك مقامده رزق الامیر الجند دیرلر امیر عسکره تعیین اولنان رزقلرین
ویرسه ارتزق الجند دیرلر عسکر تعییناتنی آلسه وجمعی رزقات دخی کلور (حرب
جنك) معروفدر ج حروب (هیجاء و هیجی و وغاء و کریهة و وقعه و وقیعه و قتال و بأس
و لقاء م (مازق حربکاه) جنك موضعی لکن تنك اوله زیرا ازقدن مأخوذدر ضیق
معناسنه لهذا فیروز آبادی اضیق المواضع ایله تفسیر ایتدی (ماقط م) صاحب
مصرحه تنکنای رزمکاه ایله تفسیر ایتدی (سلم آشتی) صلح (نفل غنیمت) معروفدر ج
انفال (فیٔ م) ج افیاء (غنیمت م) ج غنایم (مغنم م) ج مغانم خباسه و غنم م

فصل فی الطبل والعلم والمنجنیق وامثالها

(طبل دهل) معروفدر ج طبول (طبال دهل زن) طبلجی (مقرعه: چوکان دهل) طبل
دوکدکلری چوماق قرعدن مأخوذدر ضرب معناسنه وفی المثل ان العصا قرعت لذی
حلم یعنی تحقیق عصا عاقل ایچون ضرب اولنور موردی بودر که حکام عربدن
برکمسنه بغایت پیر اولمغله بعض امور حکومتده خطا اتمکدن خوف ایدوب دخترینه
دیدی که وقت حکومتده وراء پرده دن بنم کلماتمی استماع ایله اکر حکومتده خطا

ایدرسم عصا ایله شوقلقانی ضرب ایله که بن آکاه اولم مضربی بودر که تنبیه ایله متنبه اولمز الاعاقل دیه‌جك موضعدر ج مقارع (صنج سنج) زنج که ایکی باقردن یاپلمش طبقلردر که بری برینه اوررلر دیارمزده زیل وزنك دخی دیرلر ج صنوج (صناج سنج زن) زنج چالیجی کمسنه وصنج مذکور عرب دیارنده مشهوردر لکن عجم میانده مشهور اولان صنج اوتار ایله درکه ضرب اولنور (دبدبه دمامه) طبلك درکه تحریف ایدوب دمبلك دیرلر ج دبادب (کوس) معروفدر (بوق) معروفدر که بوری تعبیر اولنور ج بیقان (ناقورصور) روز قیامتده حضرت اسرافیلك نفخ ایده‌جکی بوری (شبور سپید مهرهٔ ترسایان) ترسالر چالار برنوع بوری درکه بو دیارده تولومپه دیرلر (علم) معروفدر که بیوك بیراقدر ج اعلام (بند: علم بزرك) بیوك بیراق مصنف اساسده دیدی که بندروم بیراقلرندن درکه هر بیراقك آلتنده اون بیك آدم اولور (رایة علم خرد) کوچك بیراق ج رایات (لواء م) ج الویة (منجنیق) میمك فتح وکسری لغتدر معروف بر آلتدرکه آنکله طاش آتارلر من چه نیك لفظندن معربدر یعنی بن نه ایو نسنه‌یم (عراده: منجنیق خرد) کوچك منجنیق وفی القاموس عردا لحجر ای رماه بعیدا (نفاطه آنچه بدان نفت اندازند) اول آلتکه آنکله دشمن طرفنه نفت آتارلر فیروز آبادی باقردن یاپلمش آلتدر دیدی (نفاط نفت انداز) آلة مذکوره ایله نفت آتان کمسنه وهق کند معروفدر ج اوهاق

﴿ فصل فی اسامی الرجال الذین لهم سلاح ﴾

(مسلحه: مردان باسلاح) سلاحلو اولان کمسنه وهر نسنه که آلة جنك اولمغه صالح اوله اکا سلاح اطلاق اولنور قاله فی الاساس ولفظ سلاح مذکر وتأنیثی جائزدر جمعی اسلحه کلور ج مسالح (سائف: شمشیردار) قیلجلی کمسنه ذوسیف معناسنه (امیل بی شمشیر) قیلجی اولمین کمسنه یا مزراقی اولمین کمسنه (تارس: سپردار) قالقانی اولان کمسنه تراس م (اکشف بی سپر) قالقانی اولمین کمسنه (رامح: نیزه‌دار) مزراقی اولان کمسنه (اجم بی نیزه) مزراقی اولمین کمسنه (مقنع باخود زره) کلاهی اولان کمسنه (حاسر بی خود زره) کلاهی اولمین کمسنه انحسار انکشاف معناسنه کویا باشنده زره کلاه اولمامغله باشی آچیقدر وفی الاساس رجل حاسر مکشوف الرأس جوهری دیدی که حاسر اول کمسنه‌درکه مغفر ودرعی اولمیه (دارع: زره دار) زرهی اولان کمسنه (شاك تمام سلاح) جمیع اسباب جنکی اولان کمسنه شاکی اصلنده شائك درکه شوکتدن مأخوذدر قلب مکان ایله شاکی اولدی (اعزل بی سلاح) اسباب حربدن خالی اولان کمسنه

﴿ فصل فی آلات تستعمل فی الحرب کالطبل والعلم والسیف وامثاله ﴾

(سلاح: ساز جنك) جنك آلاتی ج اسلحه (بزه) بانك کسر وفتحی لغتدر وشکدم (سیف

فارسیده منجنیك منجنیق معناسنه اولدیغی تعریب مذکوری مؤیددر معلوم اوله که لغت عربیه‌ده کلهٔ واحده‌ده جیم وقاف جمع اولمادیغی قاعدهٔ مطرده‌در مکر لغة آخری اخذ وتعریب ایده‌لر مثلا قبج وجرموق وجوسق وجلاهق کبی یاخود بر شیئك صوتی حکایهٔ اوله جلنلبق کبی که بیوك قاپوبی آچدقده وقاپادقده حاصل اولان صوتی حکایه‌در جوهری وفیروز آبادی من چه نیك لفظندن معربدر عربیده ماجودنی عبارتیله تعبیر اولنور دیدکلری چندان مستحسن دکلدر لهذا ابن خلکان تاریخنده دیدی من معناسی انا چه معناسی ایش نیك معناسی جید اولمغله انا ایش جید عبارتندن معنی حاصل اولمز پس اقرب اولان اولدرکه لفظ منجنیق منجکه نیك لفظندن معرب اولمقدر که منجکه مشعبدلرك حیله معناسنه پس معناسی ایو حیله‌در ری احجار کبیره‌ده دیمك اولور (منه)

شمشیر) مطلقا قلیج ج سیف واسیاف (منصل م) ج مناصل (صمصام: شمشیر بران) زیاده کسکین قلیج (مشرفی: شمشیر شامی) شامه منسوب قلیج ج مشارف بومقوله جمعه نسبت اولنمز ومشارفی دیمزلر مشارف الشام ریف دیدکلری موضعه قریب برقاچ قریه‌درکه آنده یاپدقلری سیف غایة مقبولدر قال الشاعر ع ایقتلنی والمشرفی مضاجعی ❁ (مهند: شمشیر هندی هنده) منسوب قلیج (هندانی م (حسام: شمشیر برنده) کسکین قلیج حسمدن مأخوذدر قطع معناسنه وقلیجك یوزینه حسام السیف دیرلر (مذکر کنارهٔ پولادو میانهٔ نرم آهن) اول قلیج که کناری چلیك ومیانی قره دمور اوله (نصل السیف تیغ شمشیر) قلیجك فقط دموری قبضه وسائر اجزاسندن قطع نظرکه آندن قلیج دموری ایله تعبیر اولنور ج نصال ونصول (شفرة السیف کنارهٔ شمشیر) قلیجك کناری که کسکین طرفی درو آندن قلیج آغزی ایله تعبیر اولنور ولفظ شفره سیفه مضاف اولمادقده بیوك بیچاغه وپاپوشجی بیچقوسنه دخی دیرلر ومضاف اولدقده نصل سیف معناسنه دخی کلور ج شفار (غرار کنارهٔ تیغ) قلیجك برطرفی یوزی طرفی اولسون وآغزی طرفی اولسون وایکی طرفنه غراران دیرلر (حدوظبه م) اصلنده ظبو درواودن عوض تاویرلدی ج ظبی وظبات وظبون دخی کلور (کل: شمشیر کند) کسمز قلیج (کهام م) سیف کهام دیرلر کلیل معناسنه (فرندکوهر شمشیر) قلیجك جوهری وصویی تبریزی دیدی که برند دخی بومعنایه‌در وافرند چندان متعارف دکلدر ومعرب اولمق اوزره اکرچه مشهور درلکن محتملدر که عربی اولوب نون زائد اوله وشواذ مجراسنه جاری اوله زیرا قلیجی جودت ایله توصیف مراد ایتسه‌لر سیف فرد وفرد وفرند دیرلر (مقبض: دستهٔ شمشیر) قلیجك صاپی که قبضه دخی دیرلر ج مقابض (قائمه م) ج قوائم (غمد نیام شمشیر) قلیج قینی غلاف وجفن وقراب م (محمل) میم اولی نك فتح وکسری لغتدر (دوال شمشیر) قلیجك قایشی که قلیج باغی تعبیر اولنور ج محامل و(حماله م) ج حمایل (مغول شمشیر در تازیانه) قامچی ایچنده اولان قلیج صاحب صراح سیخ کارد ایله تفسیر ایتدی ودرمیان عصاو تازیانه دارند دیو بیان ایتدی که بزم دیارمزده شیش تعبیر ایدرلر (مضرب ومضربه مقدار بدستی از شمشیر (رونق آب شمشیر قلیجه ویریلان صو (خشیب تمام ناکرده) استادی انی اتمام ایتمامش اوله جوهری یاپمغه شروع اولنمش سیف دیدی وپاصلی ومصیقل قلیجه دخی خشیب دیرلر اضداددندر

صاحب صراح سیخ کارد ایله تفسیر و درمیان عصاو تازیانه دیو تفسیر ایتدی بزم دیارمزده شش تعبیر اولنور (منه)

﴿ فصل فی الرمح واقسامه ﴾

(رمح: نیزه) مزراق ج رماح (اسله م) واول اغاج که اوزون دیکنی اوله اول اوزون تیکنه اسل دیرلر لهذا بعض نسخه‌ده نیزهٔ درازایله تفسیر اولندی ج اسل واسلات

(قناة چوب نیزه) میزراقك اغاجی وبعض نسخه‌ده نیزهٔ بی آهن ایله تفسیر اولندی ج قنا
وقنوات وقنی (صعده: نیزهٔ راست رسته) اول نیزه اغاجی كه طوغرو وهموار بتمش اوله كه
رنده‌یه محتاج اولمیه ج صعاد (ردینی نیزهٔ ردینی سمهری نیزهٔ سمهری) معلوم اوله كه خط
هجر نام موضعده سمهر نام بر كمسنه‌نك ردینه نام بر خاتونی وار ایدی زوج وزوجه‌دن هر بری
نیزه یاپارلر ایدی ردینه‌نك یاپدیغی نیزه‌یه ردینی وسمرك یاپدیغی نیزه‌یه سمهری ومطلقا
موضع مذكورده یاپیلان نیزه‌یه خطی دیرلر م ونیزهٔ یمنی ایله دخی تفسیر اولندی
(وشیج درخت نیزه) نیزه یاپدقلری اغاج (حربه: نیزهٔ كوتاه) قیصه میزراق كه كوندر
تعبیر اولنور ج حراب (سلب نیزهٔ دراز) اوزون مزراق (عكازه مقدار عصا (زانه م)
(مطردمك) اول قیصه مزراقدر كه شكار آردنجه آتارلر (طنب كژی نیزه) وفی القاموس
الطنب بفتحتین اعوجاج فی الرمح (نیزك: نیم نیزه) یارم نیزه نیزك معربدر كه كاف تصغیر ایچوندر
ج نیازك (مزراق زوپین) كوچك وقیصه نیزه دیارمزده خشت دیرلر زرق‌دن
مأخوذدر رمی معناسنه زرقه بالمزراق دیرلر مزراق ایله آتوب اوردی (سنان آهن
سر نیزه) نیزه‌نك باشنده اولان دمور كه تلان دخی دیرلر (شباة الرمح سر نیزه) نیزه‌نك
اوجی ج شبا (كعب: بند نیزه) نیزه‌نك بوغونی كه قارقلو مزراقلرده اولور وسائر
مزراقلرده دخی تزیین ایچون یاپارلر ج كعوب (انبوب میان دو بند) ایكی بوغونك
اراسی ج انابیب (عامل زیر نیزه) نیزه‌نك آلتی یعنی سنانك آلت طرفی ج عوامل
(مجلوز توزبر پیچیده كه جلاز توزباشد) كه دوه‌دریسندن یاپدقلری قایش كاشانی اغاج
قبوغندن دیدی (ثعلب آن قدر كه پستان فرو كذرد از نیزه) خرص خلقهٔ نیزه معناسنه
(زج: آهن دم نیزه) نیزه‌نك دیب دموری كه زمینه صوقرلر كیرر وفی المثل **بیت** زمان
صار فیه الغز ذلا * وصار الزج قدام السنان * من غیر استحقاق متأخر متقدمی سبقت ایتسه
ضرب اولنور اصلنده بیت مذكور جریركدر كه مثل مزبوری تضمین ایتمشدر وقال
غیره **بیت** مایستوی صدر القناة وزجها * ومایستوی فی الراحتین الاصابع * جمعه
زجاج والله اعلم

﴿ فصل فی القوس ما یتعلق به ﴾

(قوس كمان) یای جمعه قسی اصلنده قووس ایدی سینی واو اوزرینه تقدیم ایتدیلر قسوو اولدی
واوی یایه قلب ایدوب كلمه‌ده واو ویا جمع اولمغله قاعدهٔ معروفه اوزره واوی یایه تبدیل
وادغام ویا صحیح اولسون ایچون سینی مكسور ایدوب عصی كلمه‌سنك عینی مكسور
ایتدكلری كبی قافی دخی مكسور ایدوب قسی دیرلر ولفظ قوس مذكر ومؤنث
استعمال اولنور مؤنث اولدقده تصغیری قویسة مذكر اولدقده قویس كلور وفی المثل

صار خیر قویس سهما بر كمسنه حقیر ومهان ایكن عزیز ومحترم اولسه آنك حقنده ضرب
اولنور (قواس كمانكر) یایجی كمسنه (مقوس كماندان) یای قویه‌جق ظرف كه قربان
تعبیر اولنور (وتر زه كمان) یای كریشی جمعه اوتار (مجس) عینده حركات ثلاثه جائزدر
(دستهٔ كمان) یای قبضه‌سی (كبدمیان كمان) یایك اورته یری كه قبضه‌نك حاق وسطی‌در
واوق اول موضعدن چیقار قوس كبداء دیرلر یایك قبضه‌سی آویجی طولدررو فی المثل
صبغ السهم علی كبد القوس مأمولكه واصل اوله‌یم دیرسك سبب قوی‌یه تشبث ایله
دیه‌جك مقامده استعمال اولنور (سیئه خم كوشهٔ كمان) یایك ایكی باشنده اولان اكری
جمعه سیئات (فرض رخنهٔ كمان) یایك ایكی باشنده كریش كچورمك ایچون اولان
كدكلر وحشی القوس پشت كمان انسی القوس شكم او كه روی با كشنده دارد

﴿ فصل فی السهم واجزائه وظروفه ﴾

(سهم: تیر) اوق جمعه سهام واسهم (سهام تیرگر) اوق یاپان كمسنه (نبل تیر ناوك) عربی
اوق جمعه نبال (نبال تیر كر) سهم عربی یاپان كمسنه (مرماه: تیر آماج) نشانه آتدقلری
اوق كه خاكی دخی دیرلر جمعه مرامی (مریخ تیر پرتاب) هوایه آتدقلری اوق (نشابه
تیر ترکان) تركی اوق كه جمعه نشاب (نصل: پیكان) اوق دمرانی كه عامه تحریف ایدوب
تمرن دیرلر جمعه نصول (نصال: پیكان كر) تمرن یاپان كمسنه (مشقص: پیكان دراز)
اوزون پیكان (معبله: پیكان پهن) یصی پیكان (قتر پیكان خرد) اوفاق پیكان (معراض
تیر بی پر) یلكسز اوق كه صیده رمی اولندقده عرضه اصابت ایدر سائر اوقلر كبی
طولنه اصابت ایتمز (ریشه پر تیر) اوق كه یلكی ولباس وزینت ایچون استعاره
اولنور جمعه ریش (قذه مثله) یلكسز اوقه (اقذ) ویلكلی اوقه مریش وبر كمسنه‌نی مالی
وقومی یوقدر دیه‌جك مقامده ماله اقذ ولا مریش دیرلر جمعه قذذ (فوق سوفار تیر)
اوق كزی كه ایچنه كیرش كیرر جمعه افواق (نضی: میان ریشه وپیكان) اوقك یلكی
ایله پیكانی ما بینی ابو عمرو نصل معناسنه‌در دیدی (ختیعه انكشتیانه) زهكیر فارسیدر
وانكشتوانه دخی دیرلر اوق آتان كمسنه‌لر باش پرمقلرینه طقارلر كوكدن ودریدن
ایدرلر جوهری جلیده تفسیر ایتدیكی دریدن یاپدقلرینه ناظردر جمعه ختایع (هدف
نشانهٔ تیر) اوق آتوب وورمق ایچون نصب ایتدكلری نشان جمعه اهداف (غرض
مثله (جعبه تیردان) اوق قویه‌جق ظرف تیركش دخی دیرلر ج جعاب (قرن مثله)
جوهری دیدی كه قرن تحریك ایله اول جعبه‌در كه دریدن دیكوب آغزی طرفی آچق
اولور تا كه اوقك یلكلرینه هوا طوقونسون وفاسد اولمسون دیو ودخی دیدی كه شمشیر
وتیره دخی قرن وشمشیر وتیری اولان كمسنه‌یه قارن درلر جمعه اقران (كنانه مثله) كسایی

وطلب علم ایچون بر
كمسنه‌یه اطرافدن
كلسه‌لر اول كمسنه
فلان یضرب الیه اكباد
الابل دیرلر (منه)

دیدی که کشت الشیء سترته وصنته من الشمس کنانه دخی بو معنی ملاحظه سیله تیردانه
وضع اولنمق ملاحظه اولنور جمع کنائن (وفضه مثله) جوهری دیدی که وفضه
اول تیرداندرکه دریدن یاپارلر اصلا اغاجی اولمز جمع وفاض (جفیر تیردان بزرك)
بیوك تیرکش (خصل: پمان تیر) اوق آتمق خصوصنده قول آتدکلری خطر ورهن
اوقه مخصوص دکلدر (رشق: یکدستهٔ تیر) بردسته اوق

﴿ فصل فی السكاك والسكين ﴾

سکاك: کاردگر) بیچاق یپان کمسنه (سکین کارد) بچاق تذکیر وتأنیثی جائزدر وسکینه دخی
دیرلر فیروز آبادی سکینك صانعی سکان وسکاکینی دردیدی جمع سکاکین مطرزی
دیدی که لفظ سکین سك دن مأخوذ فعلین یاخود سکوندن مأخوذ فعیل دروجه اوله
نظرایله بچاقجی یه سکاك اطلاقی نوع مامناسبتدن خالی دکلدر (شفره: کارد بزرك)
بیوك بچاق جمع شفار (خنجر دشنه) معروفدر جمع خناجر (معبض: شمشیر درخت بره)
اغاج کسه جك قلیچ که فارسیده دهره ترکیده تحریف ایدوب طاحره درلر (سعیره
براز بان کارد) بچاغك پرازوانه سی که بچاغك صاپه کیرن موضعله یوزی ماببننده ایکی
طرفدن ایدرلر (قبیعه بند کارد) بیچاغك باغی که بیچاغك صاپنك اوجنده کموشدن
ودموردن دوکه کبی یاپدقلری نسنه جمع قبایع (سیلان دنبال کارد) بیچاغك صاپنه
کیرن دموری بیچاغه مخصوص دکلدر (نصاب دستهٔ کارد) بیچاق صاپی (قراب
نیامهٔ او) بیچاغك قینی وقلیچ قیننه دخی دیرلر جمع قرب

والالفظ سکاك صانع
السکین معناسنه کتب
معتبره ده بو قدر مقتضای
صیغه سکاك سکه یاپیجی
یاخود ذره یاپیجی
معناسنه اوله مناسب
ملاحظه اولنور زیرا
سکك طاردی دیرلر
پس صانع سکین معناسنه
زره اولدیغی مصلح
حدید معناسنه نظیر ایله
اولمق کرك والله اعلم
(منه)

﴿ فصل فی بعض الات الحرب کالدبوس ﴾

(دبوس) معروفدر که چوماق تعبیر اولنور (جرز: کرز) بیوك چوماق قاموسده
دموردن یاپلمش عموددر دیدی (مرزبه) بانك تخفیفی ایله (چوب دستی) دسته چوب
که طوبقه تعبیر اولنور وآنکله کسك قیررلر (ارزبه) بانك تشدیدی ایله (مثله (هراوه
عصای ستبر) قالین عصا که دموری اولمیه جوهری العصاء الضخمة دیدی جمعی
هراوی کلور واوك فتحیله هروته بالهراوة دیرلر عصای مزبوره ایله وورسه (وبیل
مثله) موبل دخی بو معنایه در (عصا) معروفدر که دکنك تعبیر اولنور جمع عصی اصلی
عصوی در (عکازه عصای باآهن) اوجی دمورلی صوپه بعض نسخه ده عصای پاسبان
ایله تفسیر اولندی جوهری عصاذات زج دیدی جمعی عکاکیز کلور جمع عکاز (منسأة)
مهموز وغیر مهموز استعمال اولنور (مثله) نسأدن مأخوذ زجر وسوق معناسنه نسأت
البعیر دیرلر دوه یی سورسه (سوط تازیانه) قامچی جمع سیاط واسواط (عذبه دوال
تازیانه) قامچی تاسمه سی جوهری دیدی که عذبة اللسان طرفه والعذبة احدی عذبتی

السوط جمع عذبات (علاقه: کوشهٔ تازیانه) قامچینك قولپی یعنی بارمق کچوردکلری
موضع بعض نسخه ده دوال انکشت ایله تفسیر اولندی جمع علایق (مخفقه: درهٔ دوالین)
قایشدن یاپدقلری طوره که اورمزلر وبوکرلر خفق برشیء عرضنه وورمغه دیرلر
بعض نسخه ده درهٔ محتسب ایله تفسیر اولندی (دره مثله) جمع درر

﴿ فصل فی الزراد والدرع والمغفر ومایناسبه ﴾

(زراد: زره گر) زره یاپیجی کمسنه (زرد) زاورانك فتحه لریله زره تحریف ایدوب
زرخ درلر وزرد رانك سکونی ایله زرخك حلقه لرینك بری برینه کیرمسنه وزردرانك
فتحیله درع مزروده یه یعنی حلقه لری بری برینه کیرمش زرخه دیرلر (حلقه) معروفدر
جمع حلق (درع: زره) زرخ جمع دروع وادرع (دلاص: مثله) مفرد وجمعی
دلاصدر درع دلاص ادرع دلاص دیرلر (سابغه: زره تمام) بوتون بدنی استیعاب
ایدن زرخ جمع سوابغ (مفاضه: زره فراخ) واسع زرخ (زغفه مثله ماذیه زره نرم
وفراخ (بدنه: ذره کوتاه) قیصه زرخ که بوتون بدنی احاطه ایتمیه نیم تنه دخی دیرلر
سابغه مقابلی درجمع بدن (ذایل: زره دامن دراز) اتکی اوزون زرخ ذوذیل معناسنه
(جوشن: زره آهنین) دموردن اولان زرخ جمع جواشن (خفتان) معروفدر قرا کند
دخی دیرلر برنوع زرخدر (تجفاف برکستوان) جنك کوننده آته کیدررلر وچوقال وکجیم
تعبیر ایدرلر جمع تجافیف (بیضه: خود) زرخ کلاهی اشق تعبیر اولنور جمع بیض بانك
فتحیله وبانك کسریله بیض ابیضك جمعیدر که سیف معناسنه در اصلنده بیض ایدی
یاصحیح اولسون ایچون بانك ضمه سین کسره یه تبدیل ایتدیلر (مغفر مثله) جمع مغافر
(منطقه: کمربند) قوشاق انتطق الرجل دیرلر لبس المنطق معناسنه ومنطق اول نسنه درکه
آنی قوشانورلر هرنه اولورسه اولسون وفی المثل من یطل هن ابیه ینتطق به قرنداشلری
چوق اولان کمسنه آنلر ایله قوت تحصیل ایدر دیه جك مقامده ضرب اولنور جمع
مناطق (منطق: نطاق مثله) صحاح وقاموسده وصراحده نسوان لباسندندر دیو واقع
اولدی (همیان) معروفدر برنوع اقچه کیسه سیدرکه طولدیروب قوشاق کبی بیله
باغلارلر فارسیده کمری وترکیده تحریف ایدوب کمر دیرلر (ظبیه: کیسهٔ چرمین) دریدن
یاپدقلری کیسه وفی الاساس وفی الحدیث اتی بظبیة فیها خرز ودخی دیدی که ظبیه اول
طغارجقدرکه آهودر یسندن یاپارلر واوزرنده قیللری یولنممشدر

قاموسده حلقه درعدر
دیدی اساسده جمله
سلاحه اطلاق اولنور
دیدی مطرزی دیدی که
حلقه درعك وغیرینك
حلقه سیدر وزهری
حدیثنده واقع اولان
وعلی حلت الابل الا
الحلقة حلقه دن مراد
سلاحدر بعضیلر مراد
درع در دیدیلر فقط
(منه)

﴿ فصل فی التراس وفی الترس ﴾

تراس: سپرگر) قالقان یاپان کمسنه (ترس: سپر) قالقان جمع (ترسه جنه مثله) جمع جنن
بعض نسخه ده سپر بزرك ایله تفسیر اولندی (مجن وجحفه) مثله جمع جحف (درقه سپر

ازپوست کاو) صغیر دریسندن یاپدقلری قلقان که ایچنده اغاجی اولمیه جمعه درق (یلبه جوشن) جمعه یلب

﴿ الباب العشرون فی البهایم من الابل وامثاله ﴾

بهیمه: چارپا) درت آیقلو حیوان جمعه بهایم (نعم : ستوران) درت آیقلو حیوانات جمعه انعام جمع جمعه اناعیم (بعیر شتر) دوه جمعه بعران واباعر (ابل: شتران) دوه سوروسی بانك کسریله وسکونی دخی لغت در اسم جمع ومؤنثدر وکندی لفظندن مفردی یوقدر آدمیندن غیری اولان اسماء جموع که کندی لفظندن مفردی اولمیه تأنیثی واجب در وابل وغنم تصغیر اولندقده آخرینه تا الحاق ایدوب ابیلة وغنیمة درلر وقس علی هذا جمعه آبال یعنی چوق دوه سوروسی تثنیه سی ابلان در یعنی ایکی دوه سوروسی (ابل سدی: اشتران کذشته) کندوباشنه چوبانسز کزن دوه لر (صرمه: کله شتران) دوه سوروسی که اوتوز مقداری دوه یی جامع اوله (ذود: ازسه تاده) اول دوه سوروسی که عددی اوچدن اونه وارنجه اوله اسم جمعدر جمعه اذواد مخفی اولمیه که قلیل اولان نسنه جمع صیغه سیله تعبیر اولنسه کثیره دلالت ایدر وفی المثل الذود الی الذود ابل آزی آزه قارشدرسه لر چوق اولور دیه جك مقامده ضرب اولنور (اعیس: اشترسپید) اول ارکك دوه که بیاض اوله واول کونه بیاض اوله که قیرمزی یه مائل اوله مؤنثی عیسادر جمعه عیس (جمل: اشترنر) ارکك دوه و درت یاشنه داخل اولمدقجه جمل دیمزلر ٧ ابن سکیت دیدی که اول ارکك دوه سوریسی که ایچلرنده ناقه اولمیه اکا جاله دیرلر واول دوه سوروسی که صاحبی ایله وچوبانی ایله اوله آ که جامل دیرلر ج جمال واجمال وجمالات دخی دیرلر (جمال: اشتربان) دوه جی وصاحب جاله دیرلر آت سوروسی صاحبنه خیاله واشك سوروسی صاحبنه حاره دیدکلری کبی (ناقه اشترماده) دیشی دوه که تحریف ایدوب مایه دوه دیرلر جمعه نوق واول دیشی دوه که ارکك دوه خلقتنده اوله اکا ناقة جالیه دیرلر وناقه نك جمعی نوق کلدیکندن معلوم اولور که ناقه نوقة تقدیرنده اوله بدنة لفظنك جمعی بدن وخشبة لفظنك جمعی خشب کلدیکی کبی وفی المثل استنوق الجمل موردی بودرکه طرفة بن العبد بعض ملوك مجلسنه داخل اولوب مسیب بن علس نام شاعری کوردی که برجملی توصیف ایدوب شعر انشادی اثناسنده جمل وصفندن ناقه وصفنه عدول ایتدکده طرفه مثل مذکوری ایراد ایتدی وبرکسنه برحکایه یی غیر حکایه ایله خلط ایلسه آنك حقنده ضرب اولنور وکاهی ناقه نك جمعی نیاق کلور که اصلی نواق در (بق: پوست شتربچه بکاه آکنده) ایچی صمان ایله طولمش دوه یاوروسی که دوه نك یوروسی هلاك اولوب آنه سی سودینی ویرممکله اول یاورونك دریسنی یوزوب

٧ کنیه سی ابو ایوب درجوع وعطشه زیاده تحمل ایتدیکی واسفار بعیده به صبری ایچون ومادام که جسمنده قوت اوله طورر واکر اصلا حرکتی اولمزسه طورور (منه)

جلد دخی بو معنایه در وبر کوچکه هلاك اولمش کوچك دریسنی بورویوب کندو کوچکی اولمق ملاحظه سیله در ایلیه اکا دخی جلده دیرلر (منه)

صمان ایله طولدررلر آنه سی یاوروسنی حیاتده ظن ایدوب بو حیله ایله سودینی صاغارلر برکسنه بغایت حیله کار وزیاده مضر اولسه انکد من اللو واخدع من البو دیرلر (بکر شترجوان) کنج ارکك دوه مؤنثی بکرة جمعه بکار ابو عبیدة دیدی که دوه ده بکر انسانده کنج اوغلان وبکره کنج قیز وقلوص جاریة وبعیر انسان جمل رجل ناقه امرأة منزله سنده در (حوار: شتربچهٔ شیرخواره) اول دوه یاوروسی که آنه سین امراولوب سوددن کسلمش اوله جمعی احورة وحوران کلور (فصیل: شتربچهٔ ازشیرباز کرده) اول دوه یاوروسی که سوددن کسلمش اوله جمعه فصلان (ربع شتربچهٔ بهاری) بهار وقتنده طوغن دوه یاوروسی که وقتیله طوغمشدر جمعه رباع (هبع: شتربچهٔ تابستانی) یای وقتده طوغن دوه یاوروسی که وقتیله طوغمشدر برکسنه یی فقیردر دیه جك مقامده ماله ربع ولاهبع درلر جمعه هباع (ابن مخاض: شتریکساله وبدوم درآمده) بریاشین کچوب ایکنجی یه کرمش ارکك دوه (بنت مخاض: مادهٔ همچنین) بریاشین کچوب ایکنجی یه کرمش دیشی دوه لفظ مخاض اسم جمعدر ناقه دن حامل اولنلره اطلاق اولنور کندو لفظندن مفردی یوقدر بلکه مفردی خلفة در ودوه یاوروسی یاشین کچوب ایکنجی یه داخل اولدقده آنه سی حوامله ملحق اولمغله اسمین مذکورین ایله تسمیه اولندی لفظ ابن مخاض وابن لبون بنات مخاض وبنات لبون اوزره جمعلنورلر ابن آوینك جمعی بنات آوی کلدیکی کبی جمعه بنات مخاض عبارتی ایکی اسمه ناظردر (ابن لبون: شتر دوساله وبسوم درآمده) ایکی یاشین کچمش واوچنجی یه کیرمش ارکك دوه (بنت لبون مادهٔ همچنین) اول دیشی دوه که ایکی یاشین کچمش واوچنجی یه کیرمش جمعه بنات لبون عبارتی دخی اسمین مذکورینه ناظردر ابو زید دیدی که لبون سودی اولان قیون ودوه در سودی آز اولسون چوق اولسون دوه یاوروسی ایکی یاشین طولدروب اوچنه واردقده آنه سی بردخی طوغروب سودلندیکی ایچون دوه یاوروسی بو اسمین مذکورین ایله تسمیه اولندی (حق: سه ساله وبچارم درآمده) اوچ یاشین کچمش ودردنجی یه کیرمش ارکك دوه (حقه: مادهٔ همچنین) اول دیشی دوه که اوچ یاشین کچمش ودردنجی یه کیرمش اوله دوه درت یاشنه بالغ اولدقده یوك کتوروب وانتفاع اولنمغه صالح ومستحق اولدیغی ایچون اسمین مذکورین ایله تسمیه اولندی جمعه حقاق عبارتی دخی اسمین مذکورینه ناظردر (جذع: چارساله وبپنجم درآمده) دورت یاشین کچمش وبشنجی یه کیرمش ارکك دوه جمعی جذعان وجذاع کلور مؤنثی جذعه وجمعی جذعات وایکی یاشنده قویونه واوچ یاشنده آته وصیغره وبش یاشنده دوه یه اجذع درلر (ثنی پنج ساله وبه ششم درآمده) بش یاشین کچمش والتنجی یه کیرمش دیشی دوه واصلنده ایکی

وفی المثل جاؤا علی بکرة ابیهم جماعتك جمله سی کلوب اصلا بری تخلف ائمدی دیه جك یرده ضرب اولنور موردی بودرکه عربدن بر کمسنه نك اون عدد اوغلی وار ایدی شکار ایچون طشره کیتدیلر ودشمنلرینه مصادفه ایدوب محاربه ایتدیلر اعدا غالب اولوب مزبورلری قتل وباشلرینی برتوبره نك ایچنه وضع ایدوب مزبورلرك بابالرینك برکنج دیشی دوه سی آنلر ایله بیله ایدی اول دوه نك بوینه باغلایوب دوه یی صالیویردیلر دوه دخی برکونصکره بابالرینك قپوسنه کلدی بابالری مزبور توبره یی کورد کده باشلری دوه قوشی یمورطه سی ظن ایدوب واقع حال منکشف اولوب میان خلقده شیوع اولوب بومثلی ایراد ایتدیلر کذا فی الکشکول من عینه (منه)

دفعه طوغورمش دوه‌یه دیرلر وایکنجی ولدینه ثنی دیرلر ونسوانده دخی استعمال
اولنور (رباعی: شش ساله وبهفتم درآمده) التی یاشین کچمش ویدی‌یه کیرمش ارکك
دوه‌مؤنثی رباعیه‌در (سدیس: هفت ساله وبهشتم درآمده) یدی یاشین کچمش وسکزینه
کیرمش دوه سدس‌دن مأخوذدر که رباعیه‌دن صکره اولان دیشنی دوشورمك معناسنه‌که
دوه سکز یاشنه کیردکده اول دیشنی دوشورر وسدس لفظنك جمعی سدس کلور دالك
سکونی ایله وسدیس لفظنك جمعی سدس کلور دالك ضمیله (بازل: هشت ساله وبنهم
درآمده) سکز یاشین کچمش وطقوزینه کیرمش دوه بزول لفظندن مأخوذدر دوه‌نك
آزودیشی بتمك معناسنه‌که دوه طقوز یاشنه کیردکده بتر وکاهی سکز یاشنده ایکن دخی
بتر وبازل لفظنك مذکرومؤنثه اطلاقی مساویدر وکاهی طقوز یاشنده بتن دیشنه دخی
بازل درلر جمعه بزول وبزل وبوازل دخی کلور (مخلف: نه ساله وبدهم درآمده) طقوز
یاشین کچمش واونه کیرمش دوه مذکرومؤنثی مساویدر اگرچه ناقة مخلفة دیرلر
لکن معنای مذکور ایله دکلدر زیرا مخلفه اول دیشی دوه‌در که حامل ظن اولنوب صکره
حامل اولمدیغی معلوم اوله (عود: شترپیر) یاشلی قوجه دوه‌که بازل ومخلف رتبه‌لرینی
تجاوز ایتمش اوله وفی المثل ان جرجر العود فزده وقرا بخیل اولان کمسنه‌دن الحاح ایدوب
برنسنه طلب ایله ویرمکدن امتناع ایدرسه ینه الحاح ایله دیه‌جك مقامده ضرب اولنور
جمعه عودة (فحل: شترکش) اول ارکك دوه‌که مجرد دولین آلمق ایچون حفظ ایلیه‌لر
وبزم دیارمزده بوغور تعبیر اولنور جمعه فحول (فنیق مثله) اساسده دیدی‌که فنیق اول
فحل‌درکه اهلی عندنده مکرم اولوب یوك ووریمه‌لر ورکوب ایتمیه‌لر فنق‌دن مأخوذدر
سعت عیش معناسنه (لغام: کفك شتر) دوه‌نك آغزندن چیقان کوپوك وآغزینك
اطرافندن دیل یتشه‌جك قدر موضعه ملغم درلر وفی الاساس رمی البعیر بلغامه والزبد علی
ملاغمه (طروقه: مادهٔ بکشتی رسیده) اول دیشی دوه که فحلك ضرابنه صالح اوله
وطوغورجق یاشه کیره (جران: گردن شتر) دوه‌نك بوینی فرسده دخی استعمال اولنور
(خلفه: شترآبستن) گبه دوه‌که جمعی خلف کلور (مخاض مثله (عشراء آبستن ده ماهه)
اون آیلق گبه دوه‌که ابتداء حملندن اون آی کچمش اوله ووضع ایدنجه بو اسم ایله تسمیه
اولنور جمعه عشار (قلوص: شترمادهٔ جوان) کنج دیشی دوه ابن سکیت دیدی‌که اقلص
البعیر دیرلر سنامی یعنی اورکوجی ظاهر اوله جمعه قلص وقلایص وقلاص جوهری
دیدی‌که قلاص قلص لفظنك جمعیدر وعدویدن روایت ایتدی‌که قلوص اول دیشی
دوه‌که ابتداء رکوبه صالح اوله ثنی رتبه‌سنه بالغ اولنجه بالغ اولدقده جمل اطلاق اولنور
(ناب: شترمادهٔ پیر) یاشلی دیشی دوه جمعه (نیب) اصلی نونك ضمیله در اسد کبی لکن

میدانی دیدی که
مخلف‌دن صکره دوه‌نك
اسمی یوقدر بلکه بازل
عام وبازل عامین دیرلر
وعلی هذا القیاس
ومخلف عام ومخلف
عامین وعلی هذا
القیاس عود رتبه‌سنه
وارنجه بو وجه اوزره
اطلاق اولنور مذکرینه
عود ومؤنثنه عوده
دیرلر (منه)

یاصحیح اولسون ایچون کسره‌یه تبدیل اولندی ودوه پیر اولدقجه نابی یعنی ناب دیدکلری
دیشی اوزانمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی وارکك دوه‌یه پیر اولدقده ناب اطلاق ایتمزلر
وناب صفت قبیلندن اولمغله تصغیرنده نیبب دیرلر نییبة دیمزلر زیرا صفاتك تصغیرینه
تا الحاق اولنمز وفی المثل لا افعل ذلك ما حنت النیب (ثلب مثله) جوهری دیدیکه ثلب
اول یاشلی دوه‌درکه پیرلکندن دیشلری قیریله وقویرغنك قیللری دوکلمش اوله مؤنثی ثلبة
وجمعی ثلبة کلور (بدنه: شترقربانی) مکه‌ده ذبح وقربان ایتمك ایچون بسلدکلری دوه
بدندن مأخوذدر سمن یعنی سموزلك معناسنه ودالك ضمیله بدن دخی بو معنایه‌در سموز
رجله بادن وسموز خاتونه بدناء دیرلر وعادتا قربان دوه‌سن بسلیوب سموز ایتدکلری
ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه بدن (جلس: شتربزرك قوی) قوتلو بیوك دوه
مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور یقال جمل جلس وناقة جلس ای وثیق جسیم (امون
آنکه نلغزد) اول دوه‌که سورچیه قوی اولمغله راکبی هروجهله امین اولور (حرف
شترنزار) آریق دوه حرف جبله تشبیه اولنمشدر که طاغك ذروه‌سنده اینجه اولان
موضعی‌در (نضو مثله) ابو عمر دیدی‌که ناقه وضع حمل ایتدکده ایکی اوچ آیه دك لقوح اندن
صکره لبون دیرلر جمعه لقاح (لقحه مثله) جمعه لقح ولقح دوه گبه اولمغه القاح گبه ایتمکه لقوح
گبه دوه‌یه ملقح دول دوه‌سنه ملقوحه گبه دوه‌نك قارنده اولان یاورویه دیرلر (راحله
شتربرنشستنی) بنه‌جك دوه که بنیت دوه‌سی تعبیر اولنور مذکرومؤنثه اطلاق اولنور
وسمر ووروب یوك یوکلتمکه صالح اولان دوه‌یه دخی راحلة ورحول دیرلر جمعه
رواحل (مطیه مثله) مطادن مأخوذدر قصر ایله ظهر یعنی ارقه معناسنه جمعی امطاء در
ومطیه مذکرومؤنثه اطلاق اولنور جمعه مطایا مخفی اولمیه‌که مطیة اصلنده مطیئة‌در پس
قیاس اولان جمعی مطاوی کلمك کرك ایدی فعایل وزننده لکن ایکی همزه مجتمع اولمغله
همزهٔ ثانیه‌یی یایه تبدیل ایتدیلر زیرا ماقبلی مکسوردر مطاویٔ اولدقدنصکره جمع ومعتل
ثقیل اولمغله استثقال ایدوب یاء مقلوبه‌یی الفه قلب ایتدیلر مطاء اولدی همزهٔ اولی‌یی ایکی
الف مابیننده خفی در دیو یایه قلب ایتدیلر مطایا اولدی خطیئه‌نك جمعنده خطایا دیدکلری
کبی (قعود) اول دوه‌که ایکی یاشنه کیروب رکوبه صالح اوله اوزرنده اوتورمق ممکن اولمغله
بو اسم ایله تسمیه ایتدیلر ابو عبیده دیدی‌که قعود اول دوه‌درکه چوبان آنی هر خدمتی
ایچون استعمال ایلیه تصغیری قعید کلور وفی المثل اتخذوه قعید الحاجات برکسنه حقنده
ضرب اولنور که هرکس آنی هر خدمت ایچون اشاغی یوقارو قوللنه‌لر قعده دخی قعود
معناسنه کلور (رحول مثله (حموله: شتربارکش) یوك کتورمکه صالح دوه اوزرنده یوك
اولسون اولمسون دوه‌یه مخصوص دکلدر (شمله دونده) یوکروك دیشی دوه یقال قد

مطرزی مقامات
حریری شرحنده
رکاب تصغیرنده
دیدی‌که یوك یوکلتمکه
صالح دوه معناسنه
جمع‌در لکن کندی
لفظندن مفردی یوقدر
بلکه مفردی راحله‌در
وصاحب سامی دخی
بو وجه اوزره بیان
ایتدی (منه)

شملل شملة اذا اسرع (عيرانه: شتربانيرو يا كوره‌دو) قوتلو دوه ياخود اشك صپاسى كبى سكردن دوه معناى ثانى اعتباريله عيردن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور حمار وحشى واهلى معناسنه وفى المثل عيروحده عجب صاحبى اولان كمسنه ده ضرب اولنور (بختى شتر خراسانى) خراسانى اركك دوه كه عربى و عجميدن طوغمش اوله بخت نصره منسوب جمعه بخاتى بعضيلر ديديلر كه بختى يانك تشديدى ايله مفرد و تخفيفيله جمعدر (بختيه خراسانى ديشى دوه

وبخت دخى كلور واول دوه كه پدرى بختى و مادرى عربى اوله (كاصرصرانى ديرلر يعنى انك پدرى بختى و مادرى عربى (منه)

فصل فى اسامى اعضاء الابل كالمشفر وامثاله

(مشفر: لب شتر) دوه‌نك طوطاغى آتك طوطاغنه جحفله ديرلر لكن مشفر الفرس ديدكلرى استعاره طريقيله‌در وقالين طوطاغه مطلقا مشفر ديرلر بعض نسخه‌ده لفج شتر ايله اولندى كه لفج قالين طوطاق معناسنه ولب مطلقا طوطاقدر وفى المثل اراك بشره ما احار مشفره ظاهرينى كوردكك كافيدر باطنندن سؤاله حاجت يوقدر ديه‌جك مقامده مستعملدر ان الجواد عينه فراره دخى بو مقامده ضرب اولنور يعنى ايو آتك صورتى ايو اولديغنه دلالت ايدر ديشنه بقمغه حاجت يوقدر جمعه اشفار (حياء الناقة فرج شتر ماده) ديشى دوه‌نك فرجى جوهرى رحم ايله تفسير ايتدى فيروز آبادى ظلف و سباعك دخى فرجنه ديرلر ديدى (قضيب: نرهٔ شتر) دوه ذكرى سائر چارپاذ كرينه دخى ديرلر (مقلم: غلاف او) دوه ذكرينك غلافى يتل مثله وذكرينك غلافى بيوك اولان دوه‌يه اثيل ديرلر (كركره: سينهٔ او) دوه‌نك كوكسى جمعه كراكر (ثفنه: آنچه‌در خفتن بزمين ميرسد از شتر) دوه‌نك اول عضوى كه چوك ايتدكده زمينه طوقنور ديزلرى وغيرى اعضاسى كبى ثفن دن مأخوذدر جلوس معناسنه ثافنته ديرلر جالسته معناسنه جمعه ثفنات (فرسن: سپل شتر) دوه‌نك طبانى كه سائر دابه‌نك خافرى منزله‌سنه‌در واستعاره طريقيله قيونده دخى استعمال اولنور بعضيلر نون زائده‌در ديدى وفارسيده سول وسول دخى ديرلر جمعه فراسن (منسم ناخن شتر) دوه‌نك دير ناغى صراحده سپل شتر ايله تفسير اولندى كه فرسن معناسنه‌در جمعه مناسم (خف: زنكلهٔ شتر) دوه‌ده اولان چتال طرناق كه بقه‌نق تعبير اولنور جمعه اخفاف (بعره پشك شتر) دوه نجسى كه دوه قيغى تعبير اولنور وقيون نجسنه دخى ديرلر جمعه بعر و ابعار دخى كلور (سنام: كوهان شتر) دوه اوركوجى اوركوجى بيوك اولان دوه‌يه جمل سنم وناقة سنمة ديرلر جمعه اسنمة

فصل فى مهمات الابل كالعران وغيره

(عران برس شتر) دوه‌نك بورننه كچوردكلرى اغاج كه بوروندروق ديرلر اساسده كن اشم العرنين كان سد فى عرنينه لا كالجمل الانف فى عرانه ديدكدنصكره عرانى

شو وجهله تفسير ايتدى كه وهو العود الذى يجعل فى وترة الانف البختى (خشاش م) جمعه اخشة (خزامه برس مويين) قيلدن ايتدكلرى بوروندروق كه حلقه كبى نسنه‌در دوه‌نك بورننه كچوروب يولارى اكا طقارلر جمعه خزايم (زمام مهار) يولار جمعه ازمة (خطام مثله) جمعه خطم (بره بروندورق) دوه‌نك بورننه طاقدقلرى باقر ياد مور يابرنج حلقه جمعه برى (جرس دراى) چاك كه دوه‌نك بوينه ياسمرينه طقارلر وفى الحديث لا تصحب الملائكة رفقة فيها جرس جمعه اجراس (نسع نوار) يصى طوقومه قولان جمعه انساع ونسوع وضين م) جمعى وضن كلور (حبل رسن) ايپ جمعه حبال (حبال رسن فروش) ايپ صاتيجى ياخود ايپ بوكيجى زيرا بعض نسخه رسن تاب ايله تفسير اولندى (شطن: رسن دراز) اوزون ايپ كذا قاله الخليل ومطلقا حبل معناسنه دخى استعمال اولنور شطنته ديرلر بر حيوانى ايپ ايله باغلسه جمعه اشطان (رسن مثله) وفرسك بورنندن ايپ وضع ايده‌جك موضعه مرسن ديرلر صكره استعمالى بر مرتبه شايع اولدى كه انسانك بورننه دخى مرسن اطلاق ايتديلر وفعلت ذلك على زعم مرسنه ديدى على رغم انفه كبى جمعه ارسان (مثلوث: رسن سه‌تو) اوچ قات ايپ يعنى اوچ قاتدن بوكلمش (مربوع: رسن چارتو) دورت قاتدن بوكلمش ايپ (رمه: رسن پارهٔ كهنه) اسكى ايپ پاره‌سى رفع اليه الشىء برمته ديرلر برشىء بر كمسنه‌يه كليت ايله ويرسه جاؤا برمتهم ديرلر هيچ بر فرد قالمدى جمله كلدى ديه‌جك مقامده اصلى بودركه بر كمسنه بر كمسنه‌يه بر دوه فروخت ايدوب تسليم ايتدكده دوه‌نك بوينده اولان چوروك ايپى دخى ويردى كويا بنم قطعا علاقم قالمدى جمله سنك ملككدر ديدى (ربقه: كردن بند) بويون باغى جوهرى ديدى كه ربق اول ايپ دركه برقاچ قولپى اولور آنكله حيوان باغلرلر واول قولپلرك هر برينه عروه وربقه ديرلر صراحده ديدى كه اول ايپ ايله قوزى واوغلاق باغلارلر جمعه ربق (فريس: چنبر چوبين) اول اغاج حلقه كه ايپك اوجنه باغليوب آخر طرفنى اول حلقه‌دن كچوررلر (عقال: زانو بند) دوه‌نك ديزينى باغلادقلرى ايپ اصمعى ديدى كه دوه‌نك بالدرينى ذراعيله بوكوب زراعنك اورته‌سندن باغلادقلرى ايپه عقال ديرلر (بطان: شكم بند) دوه‌نك قارنى آلتندن باغلادقلرى قولان جمعه بطن (تصدير مثله) جوهرى كلامندن مستفاد اولان بودركه تصدير اول قولا كدركه دوه‌نك كوكسندن چكرلر و كوبكنك آلتندن چكدكلرى قولا كه حقب ديرلر (صدارهٔ مثله (رحل: پالان شتر) دوه صيرتنه ووردقلرى پالان جمعه رحال (قتب پالان خرد) كوچك پالان كه دوه‌نك اوركوجى مقدار نجه اوله جمعه اقتاب (كورپالان باساز) اول دوه سمرى كه جميع مهماتى حاضر اولوب دوزه‌نى يرنده اوله جمعه اكرار وكيران (قادمه: ميش پالان) سمرك

غدة البعير انسانده طاعون منزله سنده دركه دوه‌يه مخصوص مهلك مرضدر روايت اولندى كه عامر بن الطفيل رسول اكرم حضورينه كلوب ناسزا سوزسويليوب اول حضرتى تكدير ايتدى قبيله سنه عودت اثناسنده بنو سلول بن صعصعه‌يه نزول ايتدكده مرض معهوده مبتلا اولدى پس ايكى خصلت سيئه‌يى جامع اولان نسنه‌ده ضرب اولنور (منه)

ابن الانبارى زاهرده اخذ الشىء برمته عبارتنك بيانده ديدى كه بو مقامده رمه‌دن مراد اول ايپ پاره‌سيدر كه انى قتل اولنه‌جق اسيرك بوغازينه باغلايوب موضع قتله كتوركده اول ايپه ياپشوب كتوررلر اول وقتده اخذه برمته ديرلر ايدى صكره غيرى موضعده دخى استعمال ايتديلر (منه)

وسيد شريف مفتاحنده الربقة حبل فيه عرى ديديكى جوهرى وفيروز آبادى وسائر اهل لغت كلامنه مخالف اولور زيرا عروه اول قولپلرك هر برينك اسمى در وجمى ربق وربق وارتاق وبرناق كلور وحبل مذكورك اسمى ربقدر رفق وزننده (منه)

مقام قرینه‌سیله شویله ملاحظه اولنور که مراد دوه پالاننك ظرفی اوله که ایچنی طولدرقلری چوالدر (منه) ۷ کنیه‌سی ابو الاخطل در
وابو الحرون و ابو قوص وابو وحب ابو ملعون دخی دیرلر زمخشری دیدی که حمار ذم شنیع وشتم غایظ در ارباب

طرفی (آخره پس او) سمرك آرد طرفی (قتد: چوب پالان) سمر اغاجی جمعه قتود واقتاد (حقیبه باردان) بیوك هکبه صاحب مصرحه دیدی که حقیبه هرچه بندند اندر پس پالان یعنی هر نه دوه سمرینك آردینه باغلایه‌لر لکن خاطر فاتره خطور ایدر که ترکیده هکبه حقیبه‌دن محرف اوله بعض نسخه‌ده جامه‌دان شتر ایله تفسیر اولندی جمعه حقایب (حویه هوید) دوه سمرینك آردنده اولان اوزون هویت که هویددن محرف در والله اعلم بحقیقة الحال

﴿ فصل فی سائر الدواب کالبغل والحمار ﴾

(بغل: استر) زارکك قاطر جمعه بغال (بغله استر ماده) دیشی قاطر وسورسینه مبغولا دیرلر (بغال: استربان) قاطرجی جوهری صاحب البغل ایله تفسیر ایتدی (مکاری کرا کش) بر موضعدن بر موضعه کرا چکیجی کمسنه (کرا) معروفدر که مکارینك آلدیغی اجرت در (حمار: خر) اشك مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور ۷ وکاهی مؤنثنده حماره دیرلر جمعه حمر وحمیر واحمرة قال الشاعر ❁ ان لنا احمرة عجافا ❁ یأکلن کل لیلة اکافا (کسعه مثله) جوهری الکسعة الحمیر دیدی وحمیر لغتده کسعوم اشك معناسنه در لکن میم زائد اولمغله جمعی کسعة کلور (عیر: خر کوره) یبان اشکی حمار وحشی معناسنه وحمار اهلی‌یه دخی اطلاق اولنور مؤنثی عیره در وفی المثل هو کجوف العیر بر موضعده خیر اولمسه و بر کمسنه خیر مظنه‌سی اولمسه آنلرده ضرب اولنور اخلی من جوف حمار دیدکلری کبی زیرا حمارك جوفنده انتفاع اولنه‌جق شیٔ یوقدر جمعه اعیار وعیور دخی کلور (فحل وفحوله کبی (فرا: خر کورهٔ نر) حمار وحشینك ارککی جمعه فراء وافراء (مسحل مثله) جمعه مساحل (احقب مثل (جده خط پشت خر کوره) حمار وحشینك صرتنده اولان خط که سائر اعضاسنك رنکنه مخالف اوله جمعه جدد (اتان مادهٔ خر) دیشی اشك جمعه اتن وفی المثل کان حمارا فاستأتن بر کمسنه عزیز ایکن حقیر اولدی دیه‌جك مقامده ضرب اولنور (بیدانه: کوره خر ماده) حمار وحشینك دیشی‌سی جمعی بیدانات (جحش خر کره) ارکك اشك صیپاسی جمعه جحاش جحشان دخی کلور (جحشه خر کورهٔ ماده) دیشی اشك صیپاسی وفی المثل جحیش وحده بر کمسنه همیشه کندو رأیین پسند اتسه وغیریلرك رأینه اعتماد اتمسه آنك حقنده ضرب اولنور (تولب: کرهٔ کوره خر) حمار وحشینك صیپاسی جمعه توالب کتب معتبره‌ده تولب جحش مرادفی اولمق اوزره تصریح اولندی ودیشی اشکه ام تولب دیرلر

﴿ فصل فی مهمات الدواب کالمعلف وغیره ﴾

(معلف آخور) دابه‌یه علف ویره‌جك موضع که ترکیده دخی آخور دیرلر وهمیشه

شرف حضورنده لفظ حماری ذکر ایتمك سوء ادبدن اولمغله کنایه طریقی ایله ذکر ایدوب طویل الاذنین دیرلر واول کمسنه‌یه که انی هر کس استخدام ایدوب خدمات خسیسه‌ده قوللانورلر اکا حمار الحوایج دیرلر قواد القربة وحمل السقایه وکلب الجماعه دخی بو محلده ضرب اولنور واول کمسنه‌که معین اتخاذ ایتدیکی کمسنه‌دن ضرر کورر عیر رکلته امه دیرلر یعنی انی امی ایاغی ایله تپدی (منه)

اقصر من ظمیٔ الحمار غایت قصیر اولان نسنه‌ده ضرب اولنور زیرا حمار عطشه بر کوندن زیاده تحمل ایده‌مز شربین میانده اولان مدته ظمأ دیرلر قصیر اولسون طویل اولسون واول کمسنه‌که انك عمرندن بر اولمغله آز مدة قالمش اوله مابقی من عمره الاقدر ظمأ الحمار دیرلر اصبر من الحمار مثلنی عامه ایراد ایتدکلری شانه اهتمام اولنیوب آز ایله قناعت ایتدیکی ایچوندر (منه)

والمثل الجحش لما فاتك الاغیار یعنی عیر صیدینه قادر اولمز ایسك جحشه قناعت ایله چونکی اولمدیغی صورتده دیه‌جك یرده ضرب اولنور (منه) (آخورده)

آخورده بسلنوب مرعی‌یه کیتمین دابه‌یه علوفه وعلیفه دیرلر جمعه معالف (آری: میخ آخور) دابه باغلمغیچون آخوره قاقدقلری قازیق جمعه اواری (آخیه: کوشهٔ آن رسن که دو سرش دفن کنند) اول ایپك حلقه‌سی که ایکی باشن زمینه دفن ایدرلر بزم دیارمزده اول ایپه طوله ایپی تعبیر ایدرلر آری دخی آخیه معناسنده استعمال اولنور وآخوره قاقدقلری حلقه‌یه دخی دیرلر جمعه اواخی (علف) معروفدر که دابه‌یه اکل ایچون ویردکلری نسنه هر نه اولورسه اولسون ج علوفة واعلاف دخی کلور (نشوار: نشخوار) دوه وصغیر وقیون کویشی که قارنندن آغزینه چیقاروب ساقز کبی چکنرلر (روث سرکین) آت وقاطر واشك نجسی جمعه ارواث (قضیم: جوستور) دابه‌یه ویردکلری اربه قضمدن مأخوذدر دیش اوجیله بر نسنه اکل ایتمك معناسنه وبو کون بر شیٔ اکل ایتمدم دیه‌جك مقامده ماذقت قضیما دیرلر وبر مشکل خصوصه رفق وتأنی ایله وصول ممکن اولور دیه‌جك موضعده یبلغ الخضم بالقضم درلر وخضم آغز طولوسی یمکدن عبارتدر واصل معنی بودر که کاهی انسان آز یمکله دخی طویر یعنی دیش اطرافی ایله اکل آغیز طولوسی اکل مرتبه‌سنه بالغ اولور (علیق مثله) علقه‌دن مأخوذدر سدرمق اوله‌جق مقداری اکل معناسنه (مخلاة توبره) که معروفدر جمعه مخالی (علیقه مثله) جمعه معالق (اکاف: پالان خر) اشك سمری یقال رأیتهم علی الهوان معکفة کأنهم حمر مؤکفة جمعه اکف (برزعة پشما کند) عرب سمری تعبیر اولنان پالان واکر آلتنه قودقلری تکلتی که ایچی یوك ایله طولمش اوله جمعه برازع (حمل بار) یوك که دابه اوزرینه وضع ایدرلر (وقر مثله) جوهری دیدی که وقر اکثریا قاطر واشك یوکنده ووسق دوه یوکنده مستعملدر امرأة موقرة دیرلر حمل ثقیل ایله حامل اولسه جمعه اوقار (عباء مثله) اساسده حمل ثقیل معناسنه در دیدی ویوکك بردنکنه عباء واکی دنکنه عبا آن دیرلر (عدل تنك) یوکك بردنکی یعنی بر طرفی جمعه اعدال (علاوه سربار) یوك باشی یعنی یوك تمام اولدقدنصکره اوزرینه وضع ایتدکلری نسنه یاخود بر طرفنه آصدقلری نسنه سفره ومطهره کبی جمعی علاوی کلور اداوة واداوی کبی وبدننده اولدقجه انسانك باشنه دخی علاوه دیرلر یقال ضرب علاوته ای رأسه

﴿ فصل فی البقر والجاموس ﴾

(ثور: کاو) اوکوز جمعه ثیران (بقره: ماده کاو) دیشی صیغر که اینك تعبیر اولنور جمعه بقر وبقرات جوهری دیدی که بقر اسم جنس در وبقرة تا ایله مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور تا الحاق اولندیغی جنسدن واحد اولدیغن افاده ایچوندر بقور دخی بقر معناسنه اهل یمن بقره‌یه باقوره دیرلر وصغیر سوروسنه چوبانی ایله باقر دیرلر (بقار کاوبان) صغیر چوبانی که صغیرتماج تعبیر اولنور (عجل: کوساله) ارکك بوزاغو مؤنثی عجلة در

دمیری دیدی که صغیر ایچ یاغنی قرمزی زرنیج ایله تخمیر ایتسه‌لر خانه‌ده اولان حشراتی طرد ایدر واکر ایچ یاغنی بر کاسه‌یه سوروب خانه‌نك وسطنه قوسه‌لر خانه‌ده اولان برغوث جمله آنده جمع اولورلر وبوینوزینی سحق ایدوب حمای ربع صاحبنك طعامنه قاتسه‌لر نافعدر یونس دیدی صغیر نجسی سکیله سورسه‌لر اول ساعت دوشوردر (منه)

وبوزاغوسی اولان اینکه مجل دیرلر ذات عجل معناسنه (عجول مثله) ج عجاجیل (تبیع نریکساله) بریاشنه کیرمش ارکك بوزاغو (تبیعه مادهٔ یکساله) بریاشنه کیرمش دیشی بوزاغو (جذع: نردوساله) ایکی یاشنده ارکك طانه (جذعه: مادهٔ دوساله) ایکی یاشنده دیشی دوکه (ثنی سه ساله) اوچ یاشنده طوسون (رباعی چهارساله) درت یاشنده اوکوز (صالغ شش ساله) التی یاشنده صغیرسالغ دخی بومعنایه‌در معلوم اوله که سلوغ وصلوغ اول دیش درکه صغیر آنی آلتی یاشنه کردکده دوشورر وچتال طرناقلی حیوانده اول دیش ذات خف اولان حیوانك بزولی منزله سنه‌در زیرا سلوغدن وبزولدن صکره دیشلری اولمز وصغیر التی یاشنه کیردکده صالغ سنة وسالغ سنة یدی یاشنه کیردکده سالغ سنتین وصالغ سنتین دیرلر وعلی هذ القیاس ومذکر ومؤنثه اطلاق اولنور (قرن شاخ کاو) اوکوزك بوینوزی فارسیده سروکاو دخی دیرلر واو کوزه مخصوص دکلدر هربوینوزلو حیوانك بوینوزینه قرن دیرلر وبوینوزی اوزون اولان اوکوزه اقرن واینکه قرناء دیرلر جمع قرون (ظلف ژنکلهٔ کاو) صغیرك طرناغی که چاتال در ترکیده بقه‌نق تعبیر اولنور وهرچتال طرناقلی حیوانك طرناغنه ظلف دیرلر وکاهی ظلف دیوب چتال طرناقلو حیوانك کندونی مراد ایدرلر جمع اظلاف (غبب پوست آویخته برکلوی او) اوکوزك چکه‌سی آلتندن صارقان دری وخروسده دخی استعمال اولنور (غبغب مثله (کراغ: باچهٔ او) صغیرك پاچه‌سی وهردابه‌نك طوپوغندن اشاغی‌یه وانسانك دیزندن اشاغی‌یه کراغ دیرلر وفی المثل اعطی العبد کراعا فطلب ذراعا ویردکلری مقداره قناعت ایتمیوب زیاده طلب ایدن کمسنه‌ده ضرب اولنور (خثی سرکین کاو) صغیر نجسی جمع اخثا (جاموس: کاومیش) صوصغیری معرب‌در مرحوم جنت مکان کمال پاشا زاده دقایق الحقایق نام تألیفنده دیدیکی عبارتیله نقل اولنور کاومیش کاو ایله میشدن مرکب اسمدر کاو اسم جنسدر وصوصغیری اول جنسدن برنوعدر بوسیبدن اکا کاو اطلاقی صحیحدر ومیشه مشابهتی واردر اول سببدن برنوع کاودر که من وجه اهلی‌در اوده بسلنور خدمتلنرلر من وجه دشتی درنجه آیلر بیانلرده کزرکمسنه کوزتمز ومیش لفظنك دخی عمومی واردر اهلی‌یه ودشتی‌یه اطلاق اولنور اول سببدن مذکور حیوانك میشه نسبتی جائز اولمشدر کاومیشك اصلی میش کاودر معنای ترکیبی کاوك میشی دیمکدر یعنی اول جنسه بکزه‌ینی مضاف اوزرینه تقدیم اولنوب اسم اولمشدر انتهی بعبارته جمع جوامیس

بعض ارباب توارع دیدیلر که صوصغیرینه جاموس تسمیه اولندوغنك وجهی بودر که حضرت موسی علیه السلام دریای قلزمدن عبور ایتدکدنصکره فرعون لب دریایه قریب اولدقده دریا کنارنده برازجاموس کوروب شدهٔ خوفدن موسی عسکری ظن ایدوب اصحابنه جاء موسی دیدی صکره بعض تصرف ایله صوصغیرینه جاموس اطلاق ایتدیلر
(منه)

﴿ فصل فی الغنم والمعز ﴾

(شاة: کوسفند) قویون مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور ولفظ شاة اصلنده شوهة

(در)

در وتصغیری شویهة کلور جمع شاء وشیاه جوهری دیدی که اوچدن اونه وارنجه جمعی شیاه کلور هاء ایله واونی تجاوز ایتدکده جمعی تا ایله کلور واکر قویون زیاده چوق اولورسه هذه شاء کثیرة دیرلر وشاء لفظنك جمعی شوئی کلور ثور وحشی‌یه دخی وکچی‌یه دخی شاة اطلاق اولنور (غنم: کوسفندان) قویونلر زیرا غنم اسم جمع ومؤنث در فقط مذکره وفقط مؤنثه ومذکر ومؤنث مختلط اولان سوری‌یه اطلاق اولنور لهذا خمس غنم دیوب عددی مؤنث و تصغیرنده غنیمة دیوب تازیاده ایدرلر زیرا ذوی العقولدن غیری اول اسم جنس که کندی لفظندن مفردی اولمیه اکا تأنیث لازمدر جمع اغنام (ضائن: میش نر) ارکك قویون جمع ضأن راکب ورکب کبی ضأن دخی کلور همزه‌نك فتحیله حارس وحرس کبی (ضائنه: میش ماده) دیشی قویون جمعی ضوائن کلور (نعجه مثله) جمع نعاج ونعجات دخی کلور (کبش کش میش) قوچ که قیونده مستعملدر جمع کباش (ماعز) ارکك کچی (معز مثله) اکثر نسخه‌ده بووجهله واقع اولدی لکن جوهری دیدی که معز ومعز ومعیز وامعوز ومعزی اسم جنسدر ومعز لفظنك مفردی ماعز در جمع معزی بلکه اسم جمعدر (ماعزه بزماده) دیشی کچی جمع مواعز (عنز مثله) جمع اعنز وعنوز (تیس کش بز) تکه که فارسی وترکیده کچی ده مستعملدر واول دیشی کچی که بوینوزلری اوزون اولسه تیساء دیرلر جمع تیوس واتیاس کلور (کراز نهاز) ارکچ وکتب لغتده دیدی که کراز اول قوچه دیرلر چوبان هکبه‌سن وتوبره‌سین اکا یوکلدر وجوهری دیدی که اول قوچ بوینوزسز اولور زیرا بوینوزی اولان قوچ غیری قوچلر ایله سوسوشمکدن خالی اولمز ولفظ کراز کرزدن مأخوذدر هکبه وچووال معناسنه وبزم دیارمزده اکثریا چوبانلر هکبه سن ارکچ اوزرینه وضع ایدرلر (قطیع وجریعه رمهٔ کوسفندان) قویون سوروسی وصغیر سوروسنه دخی دیرلر جوهری طائفة من البقر والغنم دیو تفسیر ایتدی جمع قطعان واقاطیع دخی دیرلر علی غیر القیاس (لبون شیردار) سودلو قویون بعض نسخه‌ده دوشیدنی واقع اولدی یعنی صاغمال قویون (داجن دست آموز) ال‌ه اوکرنمش قویون که انسانه مألوف اولمغله خانه‌دن مرعی‌یه کیتمز راجن دخی بومعنایه‌در ابن السکیت دیدی که شاة داجن وراجن دیرلر خانه‌یه مأنوس اولسه وقویونه مخصوص دکلدر اساسده دواجن البیوت ماالف من کلب اوشاة اوطیر دیدی جمع دواجن (سخله برهٔ نوزاده) یکی طوغمش کوچك قوزی که فارسیده شیرمست دخی دیرلر ابوزید دیدی که قویوندن وکچیدن طوغان قوزی واوغلاغنه طوغدیغی ساعتده ارکك اولسون دیشی اولسون سخله دیرلر جمع سخال وسخل دخی کلور (بهمه مثله) جوهری دیدی که بهمه قوزی درارکك اولسون دیشی اولسون وسخله اوغلاقدر وبهمه وسخله

وفی المثل اطمع من شاة اشعب اشعب زیاده طماع اولدیغی مشهوردر سندن طماع کمسنه وارمیدر دیو سؤال ایتدیلر دیدی که بنم شانم که برکون طام اوزرینه چیقوب قوس قزح کوروب برباغ بوغچه اولمق ملاحظه‌سیله آتیلوب طامدن دوشدی وهلاك اولدی
(منه)

اصحاب تجربه دیدیلر که قیون یغمورلی کونده سفاد ایتسه اندن ولد حاصل اولمز وشمال هبوب ایدر ایکن سفاد ایتسه اولادی ارکك اولور جنوب هبوب ایدر ایکن سفاد ایتسه اولادی دیشی اولور ودخی زرعی قویون اکل ایلسه‌ینه نمابولور وکچی اکل ایلسه اصلا نمابولوب خراب اولور ودخی برکاسه‌ده عسل وضع ایدوب اوزرینه بیاض قویون دریسی وضع وستر ایتسه‌لر اول عسلی قارنجه اکل اتمیه
(منه)

مخلوط اولسه جملەسنه بهام دیرلر فیروز آبادی کلامندن منفهم اولان بودرکه بهمه
قوزی واوغلاغه اطلاق اولنه تهذیب صاحبنك کلامی بوقوله موافقدرلکن ولدبقره
دخی بهمه اطلاق اولنوردیوروایت ایتدی مطرزی دیدی که بهمه انەسندن طوغدوغی
کبی قوزی یه اطلاق اولنورلکن سخله بهمەدن مقدمدر بعض نسخەده بهمه تفسیرنده
بزرکترازان واقع اولدی یعنی بهمه سخلەدن بیوکدر وبومعنی مطرزینك مغربده سخل
مادەسنده اولان کلامنه موافق اولور جمعه بهام (نقده کوسفند خرد) اوفاق قویون
جوهری دیدی که نقدبرجنس قویوندرکه ایاقلری قیصه ویوزلری چرکین وبحرینده
حاصل اولور واکثر نسخەده نقلی ایله تفسیراولندی که صاحب مجمع آلتی ایلق قوزی در
دیدی ترکیده دخی مستعملدر جمعه نقد وفی المثل صلت علی الاسدبلت علی النقد خوف
اولنەجقدن خوف ایتمیوب خوف اولنمیەجقدن خوف ایدن کمسنەده ضرب اولنور
(جدی: بزغاله) اوغلاق جمعه جداء وجدایاء اوغلاق اوج اولسه ثلاث اجدواوچدن
زیاده اولدقده جداد دیعك کرك جدایا دیعك اولمز (عناق : بزغالەماده) دیشی اوغلاق
جمعه عنوق اعنق دخی کلور (عتود: بزغالۀ بچرا آمده) مرعی دە اوت ییوب بریاشنه
کیرمش اوغلاق جمعی اعتدة وعدان کلورکه اصلی عتدان در (رخل) خانك کسریله (برۀ
ماده) دیشی قوزی جمعه رخال رانك کسر وضمیله (حمل: بره) قوزی جوهری
ارکك قوزیدر دیدی جمعه حملان (برق مثله) برەدن معربدر (خروف برۀ کیاەخواره)
اوت یمکه باشلامش قوزی اصمعی کتاب الفرس ده آلتی یایدی آیلق طایه دخی حروف
دیرلر دیدی (جذع دوساله) ایکی یاشنه کیرمش قویون که اووج تعبیراولنور (ثنی سه
ساله) اوج یاشنه کیرمش قویون (رباعی: چهارساله) دورت یاشنه کیرمش قویون (سدیس
پنج ساله) بش کیرمش قویون (سالغ شش ساله) التی یاشنه کیرمش قویون

﴿ فصل فی اوصاف الغنم ﴾

(رقطا: کوسفند سیاه وسپید) آقلی قرالی قویون که الاجه تعبیراولنور رقطەدن
مأخوذدر سیاه رنکه بیاض نقطەلر قارشمق معناسنه (رأساء : سیەسر) باشی ویوزی
سیاه وسائراعضاسی بیاض اولان قویون (رخماء : سپیدسر) باشی آق وسائر اعضاسی
سیاه اولان قویون (خوصاء یك چشم سیاه ودیکرسپید) برکوزی آق وبرکوزی سیاه
اولان قویون (درعاء سیه کردن) بوینی قره قویون وعندمزده موجود اولان کتب
لغتده باشی سیاه وسائر اعضاسی بیاض اولان قویون دیو تصریح اولندی وهر آیدن
لیالی بیضدن صکره اولان اوج کیجەیه درع دیرلر اولی سیاه وباقیسی بیاض اولدیغی ایچون
(رخلاء :سیاەپشت) آرقەسی سیاه وسائر اعضاسی بیاض اولان قویون بعض

نسخەده سپید پشت واقع اولدی جوهری دیدی که ارحل فرسده صیرتی بیاض
اولنه وغنمده صیرتی سیاه اولنه دیرلر وابو الغوثدن شو وجهله روایت ایتدی که
رحلاء اول شاة درکه صیرتی بیاض وسائر اعضاسی سیاه اولنه کذلك صیرتی سیاه
وسائر اعضاسی بیاض اولنه اطلاق اولنور دیدی ونسخەلردە اولان اختلاف قول
مذکوردن ناشی اولمق ملاحظه اولنور ودخی دیدی که فرسده فقط صیرتی بیاض اولنه
دیرلر (جوزاء: سپیدمیان)اورته سی بیاض اولان قیون (نبطاء: سپید پهلو)یانی آق قیون
نبطه اصلنده آتك قولتوغی آلتنده وقارننده اولان بیاضه واول آته انبط دیرلر (شکلاء
سپیدتهی کاه) بوش بوکری بیاض اولان قویون شاکلەدن مأخوذدر بوش بوکور
معناسنه (حرجاه: پایها تاتیهکاه سپید) ایاقلری بوش بوکرینه وارنجه بیاض اولان
قویون (عصماء سپید دست) اوك ایاغی بیاض اولان قویون ایکیسی یاخود بری بیاض
اولسون (رجلاء یك پای سپید) آرد ایاقلرینك بری بیاض اولان قویون (عقصاء سرو
واپس پیچیده) بوینوزی آردینه قوبرلمش قویون (قبلاء سروپیش پیچیده) بوینوزی
اوکنه قیوبرلمش قویون (نصباء راست سرو) بوینوزی طوغری قویون (قصماء
شکسته سرو) بوینوزی قرلمش قویون (شرقاء: شکافته کوش بدرازی) قولاغی
اوزونلغنه یارلمش قویون (جذماء: شکافته کوش بپهنایی) قولاغی عرضنه یارلمش
قویون (خرقاء سوراخ: کرده کوش) قولاغی دلنمش قویون که مدور دلنمش اوله
(قصواء کنارۀ کوش بریده) قولاغنك کناری کسلمش قویون (قرناء سرودار)
بوینوزلو قویون (جماء بی سرو) بوینوزسز قویون که قبق تعبیراولنور مخفی اولمیه که
اول فصلدن بو محله کلنجه فعلاء وزننده اولان الفاظ جملة مؤنث وصفی اولمغله مراد
دیشی قویوندر مذکردن تعبیراولنمق مراداولنورسه افعل وزنی ایله اداء اولنمق کرك
مثلا اقرن بوینوزلو ارکك قویون اجم بوینوزسز ارکك قویوندر وعلی هذا القیاس
(الیه: دنبه) قویروق تثنیەسنده الیان دیوب تا الحاق ایتمزلر کبش اءلی ونعجة الیاء
قویروقلو قوچ وقویروقلو دیشی قویون معناسنەدر (کبش الیان کش بزرك دنبه)
قویروغی بیوك قوچ (امیهه آبله کوسفندان) قویونلردە حصبه وچچك کبی چیقان قبارجق

﴿ فصل فی الصوف والوبر والشعر ﴾

(صوف پشم کوسفند) قویونك یوکی جمعه اصواف (وبر: پشم شتر) دوەنك یوکی جمعه
اوبار (شعر موی بز) کچی نك قیلی جمعه اشعار (مرغزی پشم میان موی بز) کچی
قلینك اراسنده اولان اوفاق یوك که تفتیك تعبیراولنور (مرغراء) میمك کسر وفتحی
لغتدر (مثله) مشدداولورسه مقصور ومخفف اولورسه ممدود اولور وکاهی الف حذف

وفی المثل خرقاء وجدت صوفا برکمسنه قدرینی بیلیوب مالك اولدیغی نسنەیی ضایع ایتسه ضرب اولنور ودخی اخذ فلان بصوفة قفاء دیرلر بوکمسنه برکمسنەنك آردینه دوشوب اکا ادراك ایدەمم ملاحظه سیله لکن ادراك ایلمسه بوکلامی تکلم ایدرلر صوفة القفا باشدن صارقان قیل معناسنه (منه)

اولنوب مرغز دیرلر (عهن پشم رنکین) بویالی یوك ومطلقا یوکه دخی دیرلر و یوکدن
برقطعه‌یه عهنه دیرلر جمعه عهون (حزه پشم بریده وبرهم پیچیده) قیرقد قدنصکره بری
برینه صارلمش یوك یاپاغی تعبیر اولنور (جلمان: دوکارد شبان) چوبانك قویون وکچی
قیرقدیغی مقص که ایکی قطعه‌در هر برقطعه‌سنه جلم درلر

فصل فی الخلف والضرع

(خلف: پستان شترماده) دیشی دوه‌نك ممه‌سی جوهری ناقه‌نك ایکی اوکنده وایکی
آردنده اولان ممه‌لرینك اوجی‌در دیدی جمعی اخلاف (ضرع :پستان کاووکوسپند
وشتر) صغیروقویون ودوه‌نك ممه‌سی وذات ظلف وخف اولان حیوانات ممه‌سنه
ضرع اطلاق اولنور جمعه ضروع (طبی:پستان اسب وخرودره) آت واشك ودرنده
یعنی سباعك ممه‌سی اساسده دیدی که طبی ذات حافر وسباع خلف ذات خف ضرع
ذات ظلف اولان حیوانلرده مستعملدر جمعه اطباء وفی المثل بلغ الحزام الطبین موردی
بودرکه ناقه حدندن زیاده یورویوب زحمت چکدکده بطنی خالی اولمغله صدرنه
مساوی اولوب قولانی ممه‌لری طرفنه کلور مضربی برکمسنه عظیم زحمته مبتلا اولوب
امر مشکل اولسه آنك حقنده ضرب اولنور بلغ السیل الزبی دخی بو مقامده ضرب اولنور
صاحب وسیط دیدی که زبی زبیه‌نك جمعیدرکه ارسلان کندی ایچون اتخاذ ایتدیکی
موضع معناسنه واول موضع مکان مرتفعده اولمغله اکا سیل چقمز مکر زیاده یغمورلر
یاغوب سیل طاغلرباشنه چیقه میدانی دیدی که زبیه اول چقوردرکه ارسلان صید
ایتمکیچون مکان مرتفعده قازارلر بلغ الدماء الثفن دخی شر نهایتنه بالغ اولدقده بلغ
السکین العظم بلغ منه المخنق دخی مقامده مستعملدر مخنق بوغاز معناسنه‌در
ترکیده دخی برکمسنه زیاده برشیدن مضطرب اولسه شوره‌مه چیقدی دیوب
الی ایله بوغازین کوسترر

وفی المثل ضروغ معز مالهـا ارماث رمث اول لبن قلیلدر که صاغلدقدنصکره ممه‌ده باقی قالور یعنی اول کچی برکچیدرکه اصلا ممه‌سنده سود قالمز ظاهرا حسن کورینوب ضمننده برفائده اولمین کمسنه حقنده ضرب اولنور (منه)

فصل فی الحیوانات الوحشیة والسباع

وحشی: چهارپای دشتی) بیابانده اولان دورت آیقلو جانور جمعه وحش ووحوش حمار
وحشی واضافتله حمار وحش دخی دیرلر (ظبی آهو) ارکك کیك جمعه ظباء وفی المثل به
داء ظبی وفلان کمسنه‌نك اصلا دردی یوقدر دیه‌جك محلده ضرب اولنور زیرا آهونك
مرض موتندن غیری مرضی اولمز آهونك مرضی اولمدیغی کبی آنك دخی یوقدر دیمك
اولور (ظبیه آهوی ماده) دیشی کیك جمعه ضبیات (غزال آهو بچه) آهو یاوروسی
جوهری غزال لفظنی شادن ایله تفسیر ایتدی که شادن اول کیك یاوروسیدرکه
آنه‌سندن مستغنی اولوب بوینوزلری ظاهر اوله جمعه غزلان (خشف ورشا وشادن مثله)

(یعنی)

یعنی بو اوچ لفظ آهو بچه معناسنه‌در لکن خشف آنه‌سندن طوغدوغی ساعت یاخود
یورومکه باشلادیغی وقتده کیك یاوروسنه اطلاق اولنور وبرکمسنه بربلایه مبتلا
اولوب شخص آخرا که مرحمة اول بلایی آندن دفع ایلسه عرتنی نائبة فعطف علی
فی کشفها عطف ام الغزال علی خشفها دیرلر (رشا) دخی بو معنایه‌در تقول عندی جاریة
من النساء اشبه شیء بالرشاء اساسده وهو الغزال اذا تحرك ومشی دیو تفسیر ایتدی شادن
غزال مراد فیدر نته کم ذکر اولندی (ریم آهوی سپید) آق کیك جمعه ارآم (اعفر آهوی
سرخ خاك رنك) اول قرمزی رنکلو آهوکه طوپراق رنکنه مائل اوله جوهری
دیدی که اعفر اول آقدرکه بیاضی شدید اولمیه شاة عفراء اول شاة درکه بیاضی قرمزی‌یه
مائل اولوب بویونی قیصه اوله وبووجه اوزره اولان آهو چندان سکرتمکه قادر
دکلدر جمعه عفر(مهاة : کوزن ماده) دیشی صغین که کاودشتی دخی دیرلر جمعه مها (شاة
کاودشتی نر) ارکك صیغین که عربیده ثور وحشی دیرلر جمعه شیاه (جؤذر بچهٔ کاودشتی)
صغین یاوروسی جمعه جاذر (صوارکلهٔ کاودشتی) یابان صغیری سوریسی (ربرب مثله)
(ارنب خرکوش) طوشان عرب دیرلرکه ان القبرة تطمع من الارنب زیاده عجزندن
کنایه‌در وذلیل اولان برکمسنه‌یه ارنب دیرلر جمعه ارانب(خزن خرکوش نر) ارکك
طوشان جمعه خزان (عکرشه خرکوش ماده)دیشی طوشان (خزبق بچه خرکوش)
طوشان یاوروسی (وعل بزکوهی) طاغ کچیسی جمعه اوعال ووعول دخی کلور (اروبه
مادهٔ او) طاغ کچیسنك دیشیسی جمعه اروی واراوی (ایل مثله(غفر بچهٔ بزکوهی)
طاغ کچیسنك یاوروسی(سبع دده) یرتیجی جانور جمعه سباع (اسدشیر) ارسلان جمعه
اسـود واساد (لیث مثله) جمعه لیوث ضرغام وهزبر وغضنفر وحارث ودلهاث وضیغم
وحیدر وقسوره وهرثمه واسام و هموس وهصور ورهریت و بیهس وهزعـل
ودرواس وضنبم وعنبس مثله (لبؤه شیرماده) دیشی ارسلان (شبل بچه شیر) ارسلان
یاوروسی جمعه اشبال (برثن پنجهٔ شیر) ارسلان پنجه‌سی جمعه براثن (ذئب کورك)
قورت دیدکلری جانور جمعه ذئاب (خمع وعسعس وعسال ولعین وسید مثله) جمعه سیدان
(سرحان مثله) جمعه سراحین (سمع: بچهٔ کرك از کفتار) اول قورت یاوروسی که صیرتلان
دیدکلری جانوردن حاصل اولمش اوله عرب زعمنده بو وجهله تولد ایدن قورت
یاوروسی که یلان کبی موت طبیعیسی یوقدر وقوشدن سریعدر وصحرادقده
اوتوز اندازه مقداری یر صچرار (سلقه : کرك ماده) دیشی قورت (ثعلب روباه)
تلکی جمعه ثعالب (ثعلبان روباه نر) ارکك تلکی (ثرمله: روباه ماده) دیشی تلکی (تتفل
بچهٔ روباه) تلکی یاوریسی (ضبع کفتار) صیرتلان جمعه ضباع (ضبعان کفتار نر)ارکك

جوهری وغل لفظنی اروی ایله تفسیر ایتدیکندن منفهم اولورکه اروی مذکری اوله (منه)

وفی المثل فلان ذئب یوسف اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه اصلا جرمی یوق ایکن آخرك جرمی ایله متهم اوله یقال لاذنب للذئب فی تلك الاکاذیب جاحظ ابو علقمه‌دن روایت ایتدی برادرلری یوسفی دعمون نام بر ذئب اکل ایتدی دیو کذب ایتدیلر پس یوسفی اکل ایتمین ذئبك اسمی دعمون اولوب وسائر ذئبلر دخی یوسفی اکل ایتامك خصوصنده مساوی اولدقلرندن هر برینه دعمون اطلاقی صحیح اولور (منه)

صیرتلان (ذیخـه کفتـار ماده) دیشی صیرتلان که تویی چوق اوله مذکری ذیخ در (فرغل بچهٔ کفتار) صیرتلان یاوریسی (زرافه: شترکاوپلنك) زرنابه دیدکلری جانور که دوه کبی بوینی اوزون ایاقلری قیصه وقپلان کبی الاجه جانوردر (دب: خرس) ایو جمع دببه (دیسم بچهٔ خرس) آیو یاوریسی وایویه وتلکی یاوروسی که کوپکدن حاصل اولمش اوله کذلك قورت یاوروسنه دخی دیسم دیرلر (فهد: یوز) پارس وفی المثل انوم من الفهد چوق اویویان کمسنه حقنده ضرب اولنور زیرا پارس کثرت نومه مبتلادر لهذا ارقد دخی دیرلر جمع فهود (فهاد یوزبان) پارس تعلیم ایدن کمسنه (نمر پلنك) قپلان نمرةدن مأخوذدر آقلی قره‌لی الاجه معناسنه جمع انمور وانمر وانمار ونمر ونمور ونمار دخی کلور (فیل پیل) معروفدر جمع فیول وفیله وفیال (فیال فیلبان) فیل تعلیم ایدن وضبط ایدن کمسنه (عیثوم پیل ماده) دیشی فیل فیروز آبادی مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور دیدی (خرطوم) معروفدر (دغفل بچهٔ پیل) فیل یاورسی وقورت یاوروسنه دخی دیرلر (خنزیر خوك) طوموز جمع خنازیر (رت خوك نر) ارکك طوموز (فرطوسه بینیٔ خوك) طوموزك بورنی (خنوص: بچه خوك) طوموز یاوریسی جمع خنانیص (قردکبی) میمون که فارسیده حدونه دخی دیرلر ج قرده وقرود (قشه کبی ماده) دیشی میمون اساسده واقع اولان کلامدن منفهم اولور که میمون یاوروسنك دیشیسنه اطلاق اولنه زیرا اکیس من قشة مثلی ذکر ایتدکدنصکره وهی القریدة دیو تفسیر ایتدی کذلك ینه اساسده وصحاحده اول قیزجغزکه چثه‌سی کوچك اولوب همیشه حرکت اوزره اوله اکا دخی قشه دیرلر دیدکلری بومعنایی تأییدایدر لکن قاموسده قرده‌یه دخی قشه دیرلر دیدیکی مصنف تفسیرینه موافقدر (رباح) رانك ضمی وبانك تشدیدی ایله (کبی نر) ارکك میمون جوهری رباح دویبة یجلب منها الکافور یعنی کدی کبی بر حیواندر که اندن کافور صاغارلر دیدی فیروز آبادی دیدی بوکلام کذبدر لهذا بعض نسخه‌ده دویبة لفظنی بلدة لفظنه تبدیل ایتدیلر بودخی غلطدر زیرا کافور اغاج صمغیدر (کلب سك) کوپك جمع کلاب واکلب واکالیب (کلاب سکبان) کوپك جی یعنی کوپك صاحبی وصید ایچون کلب تعلیم ایدن کمسنه‌یه مکلب دیرلر وفی المثل الکلاب علی البقر ترفعها وتنصبها یعنی کلابی بقر وحشی‌یه ارسال ایله که نه حال وارایسه کورسون برکمسنه‌یی صنعتله کندی حالنه ترك ایله ومقید اولمه هرنه حالی وارایسه کندو بیلور دیه‌جك محلده ضرب اولنور (کلابزی مثله) جمع کلابزة (زئینی حبهٔ شکاری) صید ایچون اولان کوچك کلب که زغر تعبیر اولنور صراحده سك چنبی ایله تفسیر ایدوب بعده خرد لفظیله بیان ایتدی وبعض نسخه‌ده سك خرد واقع اولدی وبعضنده سك حبه ایله

بعض کتبده سین مهمله ایله قشه معناسنه دردیو واقع اولدی (منه)

تفسیر اولندی کوچك اولمغله حبه اطلاق اولنمق ملاحظه اولنور والالغات فارسیه‌ده حرف حاقلیل اولدیغندن غیری عندمزده موجود اولان لغات فارسیه‌ده لفظ حبه یوقدر (عربج سك شکاری) آوکوپکی مطلقا قاموسده کلب ضخم یعنی بیوك کوپك ایله تفسیر اولندی بعض نسخه‌ده سك کوسپند یعنی قویون کوپکی ایله تفسیر اولندیغی بومعنایی مؤیددر (جروسك بچهٔ) کوپك انیکی وهرجانورك یوریسنه دخی جرو دیرلر جمع جراء مؤنثی جروةدر وجروك دخی تصغیریدر وبرکمسنه برنسنه‌یه اهتمام ونصب نفس ایلسه القی علیه جروته دیرلر موردی اولدرکه برصیاد صیدینك اوزرینه دیشی کلبنی القا ایدوب لفظ مزبور مثل قالمش (ساجور: کردن بندسك) کوپکك بوینه باغلادقلری نسنه که حالته تعبیر اولنور جوهری وفیروز آبادی کلبك بوینه کچوردکلری اغاجدر دیدیلر واساسده دمور حلقه‌درکه اوجلری سیوری مسمارلری اولوردیو تفسیر ایتدی جمع سواجیر (ابن آوی شغال) چقال دیدکلری جانور جمع بنات آوی صاحب قانون دیدی که بعض مذکرك جمعنك آخرینه تا الحاق اولنور سرادقات حامات رمضانات شوالات بنات عرس بنات آوی کبی جوهری دیدی که ابن مخاض ابن لبون ابن ماء دخی بووجه اوزره جمعلنور واخفش بنوعرس وبنونعش دخی دیرلر دیدی (ابن عرس راسو) کلنجك دیدکلری جانور (عناق الارض سیاه کوش) قره‌قولق دیدکلری جانورکه پارسه مشابه‌در (ظربان شغاره) پورسوق میدانی فسی بینهم الظربان مثلنده دیدیکه ظربان کوپك انیکندن بویوجك بدرایحه‌لو جانوردر چوق ضرطه ایدر ودریسنه قلیچ تأثیر ایتمز اکثریا کلرك یوواسنك آغزینه دبرینی وضع ایدر رایحه‌سندن کلر مضطرب اولمغله طشره‌یه چقدقده أخذوا کل ایدر مفرق النعم دخی دیرلر زیرا حیوانات سوروسنك ایچنده ضرطه ایدوب حیوانات متفرق اولورلر برقومك ماییننه تفرقه دوشسه مثل مذکوری ضرب ایدرلر (سنور کربه) کدی جمع سنانیر (هرکربهٔ نر) ارکك کدی جمع هررة (هره: کربهٔ ماده) دیشی کدی جمع هرر (ضیون کربهٔ دشتی) بیان کدیسی جوهری وقاموس صاحبی ارکك کدی دیو تفسیر ایتدیلر ولفظ مذکور اسم موضوع اولمغله ادغام ایله تصرف اولنمدی وجمعی ضیاون کلور (یتبوع بچهٔ کربه) کدی یاوریسی جمع یتابیع

﴿ باب الحادی والعشرین فی الدواب الصغار کالضب والحیة ﴾

(هامه جنبنده) متحرك اولوب مخوف اولان کوچك حیوان کلر ویلان مقوله‌سی هممیدن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور دبیب یعنی یورومك وسورونمك معناسنه جمع هوام (ضب سوسمار) کلر دیدکلری جانورك ارککی مؤنثی ضبة در

تفه دخی بومعنایه‌در (منه)

ابن قتیبه سنور لفظنك مؤنثی سنوره‌در دیدی قور بغه‌نك مؤنثی صفدعه اولدیغی کبی انتهی کمال الدین دمیری دیدی که حنظل وحنظلة ضیون وضیونه وقط وقطه وجندع وجندعه وهر وهره لفظلریدخی سنور وسنوره‌یه قیاس اولنمق چندان مستبعد دکلدر (منه)

وفی السامی التهامة مخنده وهی التی یمشی علی البطن کالحیة وغیرها انتهی (منه)

وکندو یاوریسنی اکل اتمکله معروف اولمغله عقوقه مبتلا اولان کمسنه‌یه اعق من الضب دیو ضرب اولنور وصو ایچممکله مشهور اولمغله تأبید قصد ایتدکده لاافعله حتی یرد الضب دیو مثل ایدرلر یعنی فلان نسنه‌یی اشله‌مم تا کلر صویه وارنجه جمعه ضباب واضب دخی کلور کف واکف کبی (حسل: بچهٔ سوسمار) کلر یاوریسی وکلرك کنیه‌سی ابو الحسل در ابوزید دیدی که یومورطه‌دن چیقدیغی ساعتده حسل دیرلر وحسلك اصلادیشی دوشممکله ابدن کنایه ایدوب لاآتیك سن الحسل دیو ابدا بن سکا کلم دیه‌جك مقامده ضرب ایدرلر جمعه حسول (ورل: مانند سوسمار) کلره مشابه برجانور درکه قویرغی کلر قویروغندن اوزون اولور وسقنقور دیدکلری بالغه ورل مائی دیرلر جمعه ورلان (قنفذ خارپشت) کرپی دیدکلری جانور قاموسده شیهم ایله تفسیر ایدوب وشیهم لفظنی ارکك کیرپی وارکك کیرپینك اوزون تیکنلی اولاننه ودلدله یعنی بیوك کیرپی‌یه دیرلر دیدی ونمام اولان کمسنه‌یه قنفذ اللیل دیو ضرب مثل ایدرلر (سلحفات) سینك ضم وکسری ولامك فتحی وحانك سکونی ایله (سنك پشت) قابلوباغه بر و بحری در فیروز آبادی دیدی که قانی و مراره‌سی مصروعه وقانی سورنسه‌لر وجع مفاصله نافعدر و برمملکته طلوچوق دوشسه قاباو باغه‌یی یوزی یوقارو چویرسه‌لر که اللری واایاقلری هواجانبنده اوله بأمر الله تعالی اول مملکته طولو دشمز صاحب تقویم دیدی که مراره‌سنی خناقه سورسه‌لر و مصروعك بورننك دلوکلرینه طاملسه‌لر وقانی آغریان قولاغه طاملسه‌لر نافعدر جمعه سلاحف (عضاءة کرباسو) کرتن کلر دیدکلری چمعه عضاء (سام ابرص کرسبه) یشیل الاجه کلرکه زهرلو کلر در وزغه‌دن بیوکدر جمعه سوام ابرص هؤلاء السوام دیوب ابرص لفظنی ذکر اتمزلر ودخی هؤلاء البرصة والابارص دیوب سام لفظنی ذکر اتمزلر وتثنیه‌سی ساما ابرص (وزغه: بچه کرباسو) کرتن کلر یاوریسی واکثر کتبده سام ابرص نوعندن باشی کوچك وقویروغی اوزون کلر در دیدی جمعه وزغ (حرباء آفتاب پرستك) عظادن بیوك برکلر درکه آفتابه مقابل طوروب آفتاب دور ایتدکجه دور ایدر وآفتابك حرارتیله کونا کون رنکه کیرر وحرباء مذکرینك اسمیدر ومؤنثنك اسمی حرباءة وکنیه‌سی ام حبین در جمعه حرابی (عقرب کژدم) قویروغی اکری زهرلو معروف جانور در تذکیری وتأنیثی جائز در مؤنثی عقربة در جمعه عقارب (شؤله: دم عقرب) عقربك قویروغی وعقربه شؤاله دیرلر (زبانی سروی کژدم) عقربك بوینوزی (شباة نیش کژدم) عقربك قویروغنده اولان نیشترکه آنکله صوقار (شوکه وابره مثله (حمة زهر عقرب) عقربك زهری جوهری دیدی که اصلی حمو یاحمی در حرف علت حذف اولنوب تایی تعویض ایتدیلر (تریاق تریاك) معروفدر دراوی زهر وپادزهر ایله دخی تفسیر اولندی

(فیروز)

جمعی قنافذ کلور (منه)

دلدل اول بیوك کرپی درکه اوزرنده اولان اوقلرین آتدقده هرنیه اصابت ایتسه هلاك ایدر فارسیده سغر دیرلر شرفنامه‌ده دیدی که شغ وچکاشه وروباه ترکی وزکاشه ورکاشه وسنجول دخی دیرلر ابوشکور بیت چون رسن کرزیس آمد سهمه رفتار مرا بسغر مانم کو یازیس انداز تیر (منه)

وبعضیلر نحوی دن مأخوذ در قیوریلمق معناسنه دردیدی مخفی اولمیه که قول مذکور فهم اولمق ملاحظه اولنور زیرا نحوی
تلوی معناسنه اولدیغی حیه‌یه تشبیه اتمکدن (١٧٩) ناشیدر و حیه‌نك تصغیری حویة درکه اصلی واو در دیدکلری

فیروز آبادی دیدی که تریاق بردواء مرکب درکه ماغنیس نام حکیم اختراع ایدوب اندروماخس حکیم افعی اتی زیاده ایدوب اتمام ایتدی (حیه مار) یلان موت طبیعیسی اولمغله حیه تسمیه اولندی جمعه حیات (اصله مثله) جوهری اخبث حیات در دیدی وفی الحدیث فی ذکر الدجال کأن رأسه اصلة (سلخ الحیة پوست مارکشیده) یلانك چکلمش دریسی که یلان قاوی تعبیر اولنور وارکك قره یلانه سالخ ودیشی سنه اسوده دیرلر (افعی مارمادهٔ سپیدرنك) بیاض رنکلو دیشی یلان سالخ ودیشینه اسوده دیرلر (افعی مارمادهٔ سپدرنك) بیاض رنکلو دیشی یلان برکمسنه خباثته شروع ایتسه تفعی فلان دیرلر جمعه افاعی (افعوان: نراو) افعی نك ارککی (اسود مارسیاه) قرایلان جوهری دیدی که اسود اول بیوك یلاندرکه آنده سیاهلق اوله جمعه اساود جمعی افاعل وزننده کلدیکندن معلوم اولور که اسود اسم اوله صفة اولمیه زیرا صفة اولسه جمعی سود کلور ایدی فعل وزننده اسود سالخ دیرلر مارسیاه یلده برکره قاوینی چیقاردیغی ایچون اکرچه دیشیسنه اسودة دیرلر لکن سالخة ایله توصیف ایدوب اسودة سالخة دیمزلر (ارقم ماربیسه) الاجه یلان جمعه اراقم (صل: مارکشنده درحال) ایصردغی ساعت هلاك ایدر اساسده دیدی که صل اول یلان درکه بروجهله افسون قبول اتمیوب رقیه تأثیر اتمز جمعه اصلال (تنین: اژدها) اساسده دیدی که تنین بربیوك یلاندرکه عرب شویله زعم ایدرلر که بولوت آنی یریوزندن هوایه قالدیروب یأجوج ومأجوجك ساکن اولدقلری موضعه کوتورر وآنلر آنی اکل ایدرلر (ثعبان مارکلان) بیوك اوزون یلان جمعه ثعابین (شیطان: مارسپید) آق یلان جن وانس ودوابدن هرخبیث وطاغی اولانه شیطان لهذا یلانك برنوع خبیثنه عرب شیطان دیرلر (خفاث: ماردمندهٔ بی زهر) اول یلاندرکه اکرچه ایصرر وصورار لکن زهری اولمغله تأثیر اتمز (شجاع: ماربازیك) برنوع اینجه یلاندر وعرب زعم ایدرلر که برکمسنه نك آجلغی ممتد اولسه قارننده بریلان حادث اولور که اکا شجاع وصفر دیرلر جمعه شجعان (اشجع مثله (عثمان: ماربچه) یلان یاوروسی (سم) سینك فتح وضمی لغت در (زهر) معروفدر که آغو تعبیر اولنور جمعه سموم وسمام دخی کلور (فاره موش) صیچان تقول نزلت فی دار قلیلة خیر الجیران کثیرة شر الفیران جمعه فار (جرذ: موش نر) ارکك صیچان اکثر کتبده صیچاندن برنوعدر دیو واقع اولدی جمعه جردان حضرت الله خانه‌کك طعامنی چوق ایتسون دیه‌جك محلده اکثر الله جرذان بیتك دیو کنایه ایدرلر (درص: موش بچه) صیچان یاوریسی وفی المثل ضل دریص نفقه میدانی دیدی که درص صیچان وبیان صیچانی وکدی مثللو جانورك یاوروسنه دیرلر (نفق) فاره وصیچان دلوکیدر صاحب وسیط دیدی که برکمسنه برشیء مراد ایدر لکن

قول مذکوره مبنی در وصواب اولان حییة در زیرا اصلنده حییة درکه ادغام اولنوب حیة اولدی (منه)

صحیحین ده واقع اولدی که عمیر وعایشه رسول اکرمدن روایت ایتدیلر که اقتلوا الحیات وذی الطفتین والابتر فانهما یسقطان الحبالی ویلتمسان البصر نووی دیدی که طفیتان اول ایکی بیاض خطلر درکه یلانك صیرتنده اولور وابتر قصیر الذنب برنوع یلاندر نصر بن شمیل دیدی که برنوع ازرق ومقطوع الذنب یلاندر که حامل اولان خاتون اکا نظر ایتسه البته اسقاط جنین ایدر مسلم زهری دن روایت ایتدی که حالة مزبوره یلانك سمینك شدتیدر (منه)

مفردی فارة در مکان فیر دیرلر شدید الفار معناسنه کنیه‌سی ام الخراب وام راشد در وفار تسمیه‌سنك وجهنده دیدیلر که سفینهٔ نوحك ایپلرینی قطع ایتدیکی ایچوندر پس فری مأخوذ اولور قطع معناسنه حیواناتده فاره‌دن مضر برحیوان یوقدر بوغازی طارشیشه‌ده‌یغ اولسه انی شو وجه اوزره حیله ایله اخراج ایدرکه قویروغنی شیشه ایچنه صوقار چیقاروب قویروغی یالاروبورطه مرقه ایتسه برفاره یومورطه‌یی قوچقلار برفاره دخی قویروغندن آنی چکر (منه)

طريق تحصيلنده خطا ايدوب اول شيئك طريقنه هدايت بولمز آنك حقنده ضرب
اولنور جمعه درصة (يربوع: موش دشتی) يبان صيچانی كينه‌سی ام ادراص در جمعه
برابيع (زبابه: موش كژ) يبان صيچانندن بر نوع صيچاندر كه صاغر اولور وعرب آنكله
ضرب مثل ايدوب اسرق من زبابة ديرلر واكثريا جاهلی آ كه تشبيه ايدرلر تقول صموا
عن الحق كأنهم زباب وصمموا علی الحرص كأنهم ذباب جمعه زباب (خلد: موش كور)
كوزسز صيچان كه كوسته بك تعبير اولنور ميدانی مجمعه ده ديدی كه صيچان بر قاچ نوعدر
جرذ وفار كه بقر وجاموس منزله سنده در يربوع زبابه خلد زبابه صاغر اولمغله زبابة صماء
ديرلر وخلد كور اولور سبحان القادر الحكيم

﴿ فصل فی حشرات الارض ﴾

(حشره: جنبندهٔ خرد) كوچك متحرك اولان حيوان قرنجه وسائر بوجك كبی
جوهری صغار دواب الارض ايله تفسير ايتدی جمعه حشرات (نمله: مورچه) قرنجه
سی چوق اولان موضعه ارض نمله ديرلر ميمك كسريله وقرنجه اوشن نسنه يه منمول ديرلر
جمعه نمل (ذره: مورچهٔ خرد) اوفاق قرنجه جمعه ذر (مازن: خايهٔ مور) قرنجه يمورطه‌سی
وقرنجه يه بنت مازن ديرلر (قمله سپش) بت كه معروفدر جمعه قمل (صؤاب رشك)
بت سركه‌سی بتك تخمی منزله سنده در جمعه صئبان (برغوث : كيك) پوره جمعه
براغيث (قراد: كنه) معروفدر وفی المثل اسمع من قراد ميدانی ديدی كه كنه دوه‌نك
اياغنك صداسنی بر كونلك يولدن حس ايدوب اول جانبه توجه ايدر ابوزياد اعرابی
ديدی كه باديه ده كاه اولور كه خلق بر منزلدن غيری منزله نقل ايتدكده اولكی منزلده
اولان كنه‌لر دوه‌لر ياتديغی مكانلره پريشان اولورلر ويكرمی سنه مقداری اول منزله
كمسنه نزول اتمز مدة مذكوره دن صكره منزل مزبوره نزول ايتدكلرنده معهود
كنه‌لری حياتده بولورلر ودوه‌لر اول منزله كلمه دن حركته باشلارلر جمعه قردان
(حلمه: كنهٔ بزرك) بويوك كنه فيروزآبادی ديدی كه حلمه اضداددندر بويوك وكوچك
كنه يه اطلاق اولنور جمعه حلم (عنكبوت: تننده) اورمجك كه آغ اورر جمعه عناكب
(سرفه: چوب خوزه) اغاج قوردی ديوچهٔ درخت ايله دخی تفسير اولندی معلوم
اوله كه علماء لغت سرفه‌نك تفسير وتوصيفنده اختلاف ايتديلر جوهری ومجدالدين
كلاملرندن مستفاد اولان بودر كه سرفه بر قورتدر كه اغاجك اينجه بوداقلرين
لعابی ايله جمع ايدوب كندو ايچون بر مربع خانه ياپوب ايچنه كيرر وهلاك اولور سرفت
السرفة الشجر ديرلر آغاجك يپراغنی اكل ايلسه مصنف اساسده يعمل السرف بالنشب
مايفعل السرف بالخشب ديدی ميدانی اصنع من سرفة مثلنده ديدی كه سرفه‌نك

نمل ونمل نميه معناسنه
دخی كلور لهذا انعام
اولان كمسنه يه نمل ديرلر
وقرنجه‌نك كنيه‌سی
ابو مشغول دروانثی‌نك
كنيه‌سی ام توبه وام
مازن در ونمل تسميه
اولنديغی كثرت حركتی
ايچوندر (منه)
موشر العضدين دخی
جعله اطلاق اولنور
(منه)

قاموسده ديدی كه
الصؤابة كغرابة بيضة
القمل والبرغوث والجمع
صؤاب والصئبان
(منه)

عنكبوت مذكرينك
كنيه‌سی ابو خشيمه
وابو قشعم در دميری
ديدی كه عنكبوتك
سكز اياغی وآلتی كوزی
واردر عادتی صيد
ذباب در (منه)
مذكر ومؤنثه اطلاق
اولنور وكاهی مذكرينه
عنكب ديرلر ومؤنثنه
عنكبه ديرلر جمعی
عنكبوبات وعناكب
كلور (منه)

(وصفنده)

وصفنده اختلاف ايتديلر يزيدی ديدی كه سرفه بر قورتدر كه اغاجی دلوب ايچنده أوياپار
ابو عمرو بن العلا ديدی كه سرفه ياريم مرجك مقداری بر قورتدر كه اغاجی دلوب اورمجك
آغی كبی اينجه اغاج بوداقلرين جمع ايدوب اغاجك ايچنده اوياپار واول خانه‌نك بر
صحيفه سنه چار كوشه قپو ايدر ومحمد بن حبيب ديدی كه سرفه بر قورتدر كه ايپك
قوردی كبی كندی ايچون ناووس ياپار يعنی كور خانهٔ كبران وايچنده هلاك اولور
بعضيلر ديديلر كه زمان سابقده خلق حيواناتدن بعض حيل وصنايع اخذ ايدرلر
ايدی كور خانلر احداثنی سرفه‌دن تعلم ايتديلر (ارضه مثله) سوسه ديوك جامه) اثوابه
دوشن كووه وتخل بتنه وميوه ده اولان قورده دخی ديرلر يقال العيال سوس المال
فارسيده سپشه دخی ديرلر جمعه سوس (حمارقبان : خرك زمين) براشجيكی كه تركيده
دوه‌جك ديدكلری بوجك كه جكركه كبی اوزون اياقلری وقنادلری اولور واشك
قوردی دخی ديرلر جوهری ديدی كه قبان فعلان وزننده غير منصرفدر عند العرب
معرفه اولديغيچون اكر فعال وزننده اولمش اولسه منصرف اولور ايدی عرب رأيت
قطعة من حمرقبان ديرلر يعنی قب دن مأخوذدر قطع معناسنه قبن دن مأخوذ دكلدر
(دوده: كرم) قورت جمعه دود جمع جمعه ديدان (علق: ديوچه) سولوك فارسيده
زالو وخون خواره دخی ديرلر (شبث صدپايه) چيان چل پايه دخی ديرلر اياقلری چوق
اولمغله بو اسملر ايله تسميه اولندی جمعه شبثان (جعل: خبزدوك) طوكوزلان قوردی خبز
دوسركين كردان دخی ديرلر اركك‌نه اطلاق اولنور جمعه جعلان (حنطبه م (خنفسا
خبزدوك ماده) ديشی طوكوزلان قوردی جوهری حنفساة در ديدی خنفس وخنفسه دخی
بو معنايه در مجدالدين ديدی كه دجله‌نك جانب غربيسنده بر كوه بلند اوزرنده بر موضع
واردر كه ييلده اوچ كون مقداری اول موضعك در وديوارينه بر مرتبه اوفاق خنفسا مجتمع
اولور كه جمله ديوار وز قاق سياه اولور واوچ كوندنصكره اصلا بری كورنمز اول موضعه
دير الخنافس ديرلر (ذروح) حاء مهمله وجيم ايله لغتدر (باغوچه) فارسيده عروسك دخی
ديرلر بانبول قوردی وباشمقجی دخی ديرلر الاجه قنادلی بوجكدر وسمومدندر وقودوز
بوجه‌كی دخی ديرلر زيرا قودوز طالبين كمسنه يه بوطدرسه له نافع در جمعه ذراريح (ذرحرح
مثله) رالرك فتح وضملری لغتدر (جراده ملخ) چكركه جمعه جراد ولفظ جراد اسم جنسدر
مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور جراد وجراده تمر وتمرة وحمام وحمامة كبی در (جندب
ملخ نر) اركك چكركه جمعه جنادب (زنبور منج بيابانی) صاروجه آری واشك آريسی
كه بال ياپمز جمعه زنابير (نحله: منج انكبين) بال آروسی جمعه نحل (دبر مثله) جوهری جماعت
نحل ايله تفسير ايتدی اصمعی مفردی يوقدر ديدی (يعسوب: اميرايشان) آريلرك بكی جمعه

پوشيده اولميه زنبور
يابان اروسی ونحل بال
ارو سی اولديغنه
شرف الدولة بن منقذك
كلامی تلميح ايدر (نظم)
ومفردين ترنمافی مجلس
فتفاهما لاداهما
الاقدام: هذا يجود
بما يجود بمكه: هذا
فيحمد ذا وذاك يلام
(منه)

يعاسيب وقومك رئيسنه يعسوب القوم ديرلر (قمله ملخ پياده) يايا چكركه صحراراوچاز
بعض نسخه‌ده سوش كندم ايله تفسير اولندى يعنى بغداى بتى جوهرى ديدى كه قمل
اول دوبه‌دركه كنه جنسندندر لكن كنه‌دن كوچكدر دوه آرقلرقده اوشر وقملة
الزرع برغيرى دوبه‌دن درچكركه كبى اوچر بويوك كنه خلقتنده درجمعه قمل
(صرار الليل آنكه بشب بانك كند) اول چكركه دركه كيجه وقتى چاغرر فارسيده سنكم
ديرلركه اوجاق چكركه‌سى تعبير اولنور صره‌دن مأخوذدر فرياد معناسنه وعربى‌ده
جدجد دخى ديرلر جندبدن بيوكدر بعض عرب آكه صدى ديرلر (فراشه: پروانهٔ
چراغ) چراغ كله بكى كه معروفدر وفى المثل اطيش من فراشة خفيف الرأس ومتحرك
اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور جمعه فراش (ذباب: مكس) سينك وسينك دفع
ايده‌جك سنكلكه مذبه ديرلر جمعه ذبان (همجه: مكس كوسپند) اول اوفاق سنكدركه
قيون وصغيرواشكك يوزلرينه وكوزلرينه اوشرجمعه همج واحمق كمسنه‌يه دخى همج
ديرلر بعضيلر امور معاشده اولان سوء تدبيردر ديدى (قمعه: مكس شتر) اول سنكدركه
حرارت شمس مشتد اولدقده دوه‌نك وكيكك يوزينه وكوزينه اوشرجمعه قمع (شذاة
مكس سك) ايت سينكى كه ايت ياوسه‌سى تعبير اولنوردوه يه‌دخى اوشرجمعه شذى
(نعره: خرمكس) اشك سنكى كه كوزلرى كوك وكندويشل بيوك سنكدركه قويروغنك
اوجنده اولان نشترى ايله حيواناتى صوقار خصوصا ذات حافر اولان دوابه اذيت
ايدر فارسيده خركز وتركيده اويازديرلر ومزبورسنكه تشبيه ايدوب بغايت متحرك
اولوب برموضعده قرار ايتمسه اول كمسنه‌يه نعرديرلر جمعه نعر (قرقس: مكس بيان) بيان
سينكى قاموسده قرس وقرقس صغار البعوض ديو تفسير ايدى (بعوضه: پشهٔ خرد) كوچك
سورى سنك كه فارسيده موجك دخى ديرلر جمعه بعوض بقه پشهٔ بزرك بيوك سورى
سنك كه جمعه بق فيروز آبادى كلامندن منفهم اولان بودركه بعوضه وبقه مرادف
اوله والله سبحانه اعلم

الباب الثانى والعشرين فى الطير وانواعه

(طائر: پرنده) اوچوجى قوش (طيرمثله) جمعه طيور جوهرى ديدى كه طائرك جمع
طيردر صاحب وصحب كبى وطيرك جمعى طيور واطيار كلور فرخ وافراخ كبى وقطرب
وابوعبيده ديديلركه طير اسم جمعدر واحده‌دخى اطلاق اولنور (ابول: كلهٔ مرغان)
قوش سوروسى جمعه ابابيل مفردى اولمين جوعدندر لكن بعضيلر مفردى ابول‌در
وبعضيلر ابيل‌در ديرلر (ابالة مثله) فيروز آبادى ديدى كه ابالة ابيل ابول ابال قوش وآت
ودوه سوروسنه ديرلر (جارحة: مرغ شكارى) آو آوليان قوش جرحدن مأخوذدر

(يارەلمق)

يارەلمق ياكسب ايلمك معناسنه جمعه جوارح (بازى باز) طوغان ديدكلرى آلجى قوش
جمعه بزات وبزان (سباق البازى: دودوال باز) طوغانك ايكى اياقلرينه طاقدقلرى
قايشلركه كنده تعبير اولنور (صقر: چرغ) چاقير وهرقوش كه آنكله صيد ايده‌لر آنلره
صقر اطلاق اولنور شدة ضرب معناسنه اولان صقردن مأخوذدر جمعه صقور (اجدل
مثله) جمعه اجادل (سوذق وسوذنيق وسيذنوق وسوذانق مثله (زرق) زانك ضمى وراء
مفتوحه‌نك تشديديله (بازسپيد) آق طوغان مصنف اساسده لايقاس الزرق بالازرق
ديدكدنصكره بازى وشاهين ميانده برقوشدر وازرق بازى‌در (عقاب آله) طوشنجل
كه مردار خوار دخى ديرلر جمعه عقبان جوهرى ديدى كه عقاب لفظنك جمع قلتى
اعقب كلور زيرا عقاب مؤنثدر وافعل وزنى جمع مؤنثه مخصوصدر وجمع كثرتى عقبان
كلور (خداريه: مثله) خدارى اصلنده ليل مظلم وسحاب اسود معناسنه اولمغله سياهلق
مناسبتيله عقابه خداريه تسميه ايتديلر واول عقاب كه ديرناغى بغايت سيورى اوله اكا عقاب
عقبناة وعبنقاة وبعنقاة ديرلر ومطلقا عقابه بو اسملر اطلاق اولنور (هيثم بچهٔ آله) طاوشنجيل
ياوروسى (باشق: باشه) اتماجه معرب درجمعه بواشق (صرد: وركاك) كوچوكن
ديدكلرى قوش كه قنادندن يلپازه ياپارلر بيت بجاى مشك نبويند هيچكه سركين ❋
بجاى باز ندارند هيچكه وركاك ❋ وفارسيده ستوجه وشير كنجشك دخى ديرلر جمعه صردان
(حداءة غليواج) چيلاق غلغاج وزغن دخى ديرلر جمعه حداء (يؤيؤ باز تركى) تركى طغان
كه فارسيده تيهو وتركيده دلوجه طوغان وقره كوز وكركنز دخى ديرلر جمعه يايى
(نسر كركس) معروفدر طاغتمق وقوپارمق معناسنه اولان نسردن مأخوذدر طير
مذكور لاشه‌يى قوپاروب اكل ايتديكى ايچون بو اسم ايله تسميه اولندى ومشهور
اولان بودركه كركسك سائر يرتجى قوشلر كبى چنكالى يوقدر طاوق وقارغه كبى
طرناغى واردر (قشعم كركس پير) قوجه كركس ومسن اولان كمسنه‌يه دخى اطلاق
اولنور قشعمان اركك بيوك كركس معناسنه‌در موته ام القشعم درلر جمعه قشاعم (مضرحى
كركس سپيد) آق كركس كه آق بابا تعبير اولنور فيروز آبادى ديدى كه مضرحى
قناتلرى اوزون اولان چقره وهرشيئك بياضنه ديرلر وقومك سيدنه واوزون
نسنه‌يه دخى اطلاق ايدرلر (ناهض: جوزهٔ كركس) كركس ياوروسنك قناتلرى
كلوب اوچمغه قريب اولانى وبووجه اوزره اولان هرقوش ياوروسنه دخى ديرلر

فصل فى الطيور الصغار والكبار

(بغاث: مرغان خرد) اوفاق قوشلر ابن السكيت ديدى كه بغاث برنوع بوز
قوشدر قارتالدن كوچك كركى كبى اوچه مزوفى المثل ان البغاث فى ارضنا يستنسر يعنى بزم

معلوم اوله كه بازى
لفظنده اوج لغت واردر
افصح اولان بانك تخفيفى
درو بازو بازى وبازى
نزواندن مأخوذدر
صچرامق معناسنه
وكنيه‌سى ابوالاشعب
وابو الهلول وابو
لاحق‌در دميرى ديديكه
بازك ياوروسنه غطريف
ديرلر وزياده شريف
اولان نسنه‌ده باز ايله
مثل ضرب اولنور
(منه)

ابن خلكان عماد
الكاتب ترجمه‌سنك
آخرنده ديدى كه
دنياده موجود اولان
عقاب جمله‌سى انثى‌در
آنكله جنس آخردن
برقوش سفاد ايدر
بعضيلر آنكله ثعلب
سفاد ايتدى ديديلر
(منه)

دیارمزه نزول ایدن کمسنه حقیر ایسه بزم جوارمز سببیله عزیز اولور یونس دیدی که بغاث لفظنی مفرد اعتبار ایدنلر جمعنده بغثان دیرلر غزال وغزلان کبی ومذکر ومؤنثه بغاثة دینلر جمعنده بغاث دیرلر نعامة ونعام کبی فرادیدی که بغاث قوشلرك هرزه کاری وشکاره قادر اولمینی درولفظ بغاثده اوج لغت واردر باده حرکات ثلاث اعتباریله (عصفور : کنجشك) ارکك سرچه پنچشك دخی دیرلر مؤنثی عصفورة در جمعه عصافیر (شرشور: کنجشك خرد) اوفاق سرچه (تغره: کنجشك بچه) وفی الحدیث یااباعمیر مافعل النغیر جمعه نغر ونغران (قبره: چکاوك) طوراغی قوشی که کینه سی ابو الملیح در جمعه قبر (حمره: چکاوك سرخ سر) باشی قیرمزی طوراغی قوشی سرخك دخی دیرلر جمعه حمر (صفرد خول مانند چکاوك) اغاج قاقان که طوراغی کبی تاجی واردر درخت سنبه دخی دیرلر والاجه سرچه وطوراغی قوشنه دخی دیرلر بعض نسخه ده ژواو ایله تفسیر اولندی که قیز قوشی تعبیر اولنور جمعه صفارد (وصعه: داربزه) ایسکتی سرچه دن کوچك برقوشدر فارسیده دال بزه دال وزه دخی دیرلر صاحب مجمع داربزه ابابیلدن برنوعدر دیدی جمعه وصع (صعوه: سنکانه) یونت قوشی بعض نسخه ده سرچه دن کوچك باشی قیرمزی قوشدر دیو بیان اولندی جمعه صعو (صغاریه: ذردمرغ) انجیر قوشی وصارو اصمه دخی تعبیر اولنور فارسیده زردبیح دخی دیرلر (مکاء: شبان قریب) چوبان الدادن قوشی (تنوط: کیبو) کلپك قوشی وچکوك قوشی دخی دیرلر بعض نسخه ده زردك ایله تفسیر ایتدی لکن صاحب مجمع زردك تصحیح ایدوب سرچه قدر قیرمزی قوشدر دیدی که چولوق دیدکلری قوشدر (خفاش: شب پره) یارسه که کیجه وقتی اوچار خفش دن مأخوذ در کوزك کوچك اولمه سی وضعف بصر معناسنه خلقة وکوزك قپاغنده اولان فساده یاخود کیجه کوروب کوندز کورمك یاخود بولوتلی کونده کورب آچوق کونده کورمك معناسنه صاحب قاموس دیدی که اکر یارسه نك دماغنی طبانلرك آلتنه سورسه لر شهوت جماعی تحریك ایدروا کر یارسه یی یاقوب کولینی کوزه چکسه لر کوزه دوشن بیاضی ازاله ایدر وقاننی مراهق اولمش اوغلانك قاصیغنه سورسه لر اول موضعده تمکی منع ایدر ومراره سنی وضع حمله زحمت چکن خاتونك فرجنه سورسه لر فی الحال وضع حمل ایدر والعلم عندالله ویراسه عربیده وطواط دخی دیرلر جمعه خفافیش (خطاف: فراستوك) قارلانغچ دیدکلری قوش که فارسیده پرستو فرستو فرستوك دخی دیرلر مصنف اساسده دیدی که خطاف برقوشدر که کندو سایه سنی شکار ظن ایدوب اختطاف یعنی قاپمق ایستر صاحب قاموس دیدی که خاطف ظله دخی دیرلر زیرا سایه سنی صوده کوروب قاپمق ایچون اقبال وسرعت ایدر

فائده امام شافعی دیدی که درت نسنه باهی زیاده ایدر اکل عصافیر اکل اطریفیل کبیر اکل فستق اکل جوز ودرت نسنه عقلی زیاده ایدر ترك فضول کلام استعمال مسواك صلحاء ایله همنشین اولمق ودرت نسنه بدنه قوت ویرر اکل لحم وشم طیب وکثرت غسل من غیر جماع وکتان بزی کیمك ودرت نسنه بدنی ضعیف ایدر کثرت جماع کثرت غم واچ قارنه چوق صو ایچمك وچوق اکشی اکل اتمك وقزوینی دیدی که بقراطدن منقولدر که برکمسه ایاغنی چوق چوق کیك وطوز ایله غسل ایلسه حدة بصر صاحبی اولور (منه)

صاحب وسیله چولوق قوشیدر دیدی (منه)

میمك ضمی ومد وتشدیدی ایله درکمال الدین دمیری دیدی که مکاء برقوشدر که سبزه زارده تصوت ایدر مکاء تسمیه اولندوغی مکاسی یعنی صفیری چوق ایتدیکی اکثریا اصوات فعلل وزنی اوزره کلور (منه)

(صاحب)

صاحب تقویم دیدی که خطافك قانی خناق وزبلی کوزده اولان آقه نافعدر اکر آشیانه سنك چامورینی ازوب وضع حمل ایده جك خاتونلره ایچورسه لر سهولت ایله وضع حمل ایدر وبوخصوصده بدلی صیغیرترسیدر جمعه خطاطیف (زرزور: سار) صغیرجق قوشی صاحب مجمع سار تفسیرنده دیدی که سیاه وسخن کوی برقوشدر وچکرکه قوشی آندن برنوعدر جمعه زرازیر (سمامه: پرستوك کوهی) طاغ قارلانغچی که ابابیل دیرلر فارسیده پالوانه دخی دیرلر (حصانه: مرغ آبی) اوردك (قاریه: سارسبز) یشل صغیرجق که آری قوشی تعبیر اولنور ابو عبیده دیدی که قاریه اول قوشدر که ایاقلری قیصه وبورنی اوزون وصیرتی یشلدر عرب آنکله تبرك ایدوب اسخیابی اکا تشبیه ایدرلر (حمامة: کبوتر) کوکرجین عرب هر طوقی اولان قوشه حمامه دیرلر تا جنسندن واحد اولدیغنه دلالت ایچون زیاده قلنوب تأنیث ایچون اولمغله مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور جمعه حمام (یمامه: کبوترخانکی) اولرده مألوف اولان کوکرجین اموی دیدی که اولرده یاوری چیقارن کوکرجنه حمام دیرلر اصمعی یمامه وحشی کوکرجندر دیدی ومصنفك تفسیری کسائی کلامنه موافقدر وفی المثل ابصر من زرقاء الیمامة یمامه برمملکت اسمیدر که اصلنده جودیرلرایدی وزرقاء یمامه غایت حدة بصر صاحبه سی برجاریه در که کوزلری کوك واسمی یمامه ایدی که اوج کونلك یولدن آتلی یی کوررایدی واول مملکته بوجاریه نك اسمیله تسمیه ایتدیلر جمعه یمام (هذیل: کبوترنر) ارکك کوکرجین ومطلقا کوکرجین صداسنه یاخاصة وحشی کوکرجین یاوروسنه دخی دیرلر وحضرت نوح زماننده وقت طوفانده عطشدن هلاك اولمش یا آلیجی قوش صید ایدوب ضایع اولمش کوکرجین یاوروسنك اسمیدرکه حالا بر کوکرجین یوقدر که الآنك ایچون فریاد ایدوب اغلامیه (عکرمه: کبوترماده) دیشی کوکرجین جمعه عکارم (جوزل کبوتربچه) کوکرجین یاوروسی وکنج یکیت کمسنه یه دخی جوزل جمعه جوازل (قمری) معروفدر جمعه قماری (ساق حر: قمری نر) ارکك قمری (ورشان: کبوتردشتی) یبان کوکرجینی وصاحب صراح حمامه وفاخته دن تولد ایدر بر قوشدر دیدی (قفص قفس) معروفدر جمعه اقفاص (جدیله مثله تمراد کابوك کبوتر وکبوترخانه) کوکرجین کومسی ویووه سی وسقف خانه یه آصدقلری سپت که ایچنده کوکرجین یمورطلر جمعه تمارید (قبجه: کبك) ککلیك فارسیدن معربدر زیرا کلام عربده قاف وجیم برکلمه ده جمع اولمز ومذکر ومؤنثه اطلاق اولنور قبیج وقباج (حجله مثله) جمعه حجل وحجلی (یعقوب کبك نر) ارکك ککلك جمعه یعاقیب (سلك: بچهٔ کبك تر) ککلك یاوروسنك ارککی مؤنثی سلکته در (دراج: ترزو) سوکلون لکن مشهور اولان بودرکه تراج دیدکلری

اکثر نسخه ده جیم ایله ومصرحه ده خاء معجمه ایله ایراد اولندی لکن قاموسده حرف حاء مهمله ده الحصانیات طیردیدی (منه)

صاحب مجمع دیدی که قره برمدینه در ظم بودرکه مصراطرافنده اوله طیرمذکور اول مدینه یه منسوبدر (منه)

قوشـدركه سوكلونه مشـابه درومذكر ومؤنثه اطلاق اولنور (تذروج: ترزو) سوكلون
معربدرجمـه تدارج (غرغر مثله) جوهری دجاجهٔ بری یعنی یبان طاووغیدر دیدی
(حیقطان) قافك ضمیله (دراج نر) اركك تراج (قطاة: سفرود) باغر تلاق قوشی سنك
خوارك دخی دیرلر جمعه قطا وقطوات وقطیات دخی كلوروفی المثل ایس قطا كقطی
یعنی اكابر أصاغر كبی دكلدر بیت ناقص وكامل نه یكسانند در دفع امور ✵ انكه از شمشیرمی
آیدنه حد خنجراست ✵ وایضا فی المثل اصدق من قطاء زیرا قطانك برصوتی واردركه تغییر
ایتمز وصوتیله اسمنی حكایه ایدرزیرا قطاقطادیرلهذا عرب اكاصدوق تسمیه ایدرلر
(حباری: چزر) طوی قوشی وا كثریاقومده یاتدیغی ایچون فارسیده خاك خسبه دخی
دیرلروخرچال ایله دخی تفسیراولندی لكن خرچال بركوك قوشدركه اكثریا صوده
اولور قوغودیرلرجمعه حبارات وحباریات (خرب: چزرنر) اركك طوی جمعه خربان
(نهار: بچهٔ چزر) طوی قوشینك یاوروسی كروان یاوروسنه لیل دیدكلری كبی (نعامه
شترمرغ) دوه قوشی مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور زیرا تا تأنیث ایچون دكلدر حمامة
وحام كبی در جمعه نعام ونعایم وفی المثل خفت نعامتهم پریشـان اولان جماعت حقنده
ضرب اولنور ودخی ظل نعامه دیوب طولدن كنایه ایدرلر (ظلیم: شترمرغ نر) دوه
قوشنك ارككی جمعه ظلمان (هیق مثله) هیقم دخی بومعنایه در میم زائده در (رأل بچهٔ
شترمرغ) دوه قوشی یاوروسنك ارككی مؤنثی رأله جمعه رئایل (اوزه: مرغ آبی) اوزدك
جمعه اوزدخی اوزون كلور (بطه قاز) معروفدر جمعه بط (قلوك مثله (نحام) نونك ضمی
وحانك تخفیفله (سرخ اب) اكیت دیدكلری قوش (دبسی: موسیچه) آق قمری وسیاه
وقیرمزی میانده اولان قوشه ادبس دیرلر صاحب مجمع موسیچه تفسیرنده قمری كبی
برقوشـدر دیدی وصاحب جامع اوكه یكدر دیدی بوكلام صواب اولمق ملاحظه
اولنور (كركی: كلنك) طورنه دیدكلری قوش فیروز آبادی دیدی كه طورنه نك دماغ
ومرارهسنی زنبق یاغیله قارشدروب بورونه سعوط ایتسه لر نسیانی غالب اولان كمسنه نك
نسیـانی ازالهده عجیب در بلكه بعده ابدا برشیٔ فراموش ایتمز ومرارهسنی چوكوندر
صویی ایله اوچ كون مقداری سعوط ایتسـهلر البتة لقوهیی دفع ایدر و مرارهسنی
جرب وبرصه طلا ایسه لرنافع در جمعه كراكی (لقلق م) معروفدركه لكلك دیرلر (قععع
مثله (كروان: چوبینه) قوغووبالقجیل جمعه كروان علی غیرالقیاس جوهری دیدی
كه كروان خباری وبعضیلر كركی دردیدیلر (هدهد: پوپو) معروفدر فارسیده پوپه وپوپك
وتركیده تحریف ایدوب ابك دیرلر بعض نسخه ده بوشك ایله تفسیر اولندی سهو اولمق
ملاحظه اولنور زیرا بوشك كربه یعنی كدی معنـاسنه در جمعه هداهد (هامه: جغد)

نحـام جوهری فتح
وتشـدیدله تصحیح
ایدوب فیروزآبادی
تخطئه ایتدی (منه)

صاحب مجمع وحلبی
چوبینه اغاج قاقن دیو
تفسیر ایتدیلر (منه)

بایقوش جمعه هام عرب شویله زعم ایدرلركه بركمسنه مقتول اولوب قاتلندن انتقام آلنمسه
اول مقتولك روحی هامه اولوب مزارینك اوزرنده فریاد ایدوب اسقونی اسقونی دیر
انتقامی آلندقدنصكره اوچوب كیدر (صدی: جغدنر) اركك بایقوش جمعه اصداء (بومه)
معروفدركه اوكو دیدكلری قوشدر بایقوشدن بیوكدر جمعه بوم (فیاد نراو) اوكونك
ارككی جوهری دیدی كه بوم وبومه برقوشدركه مذكر ومؤنثه اطلاق اولنورلر
صدی وفیاد مذكره مخصوصلردر (ضوع: مثله) جمعه اضواع وضیعان كلور (شقراق
كاسكینه) آروقوشی كه تاجلی ویشلدر سبزك دخی دیرلر وزاغ كبود ایله تفسیر اولندی
یعنی كوكجه قارغه (اخیل: كرابه) بویون بوران قوشی كه سیاه بكلری واردر (سمانی
وریتج) بلدرجین سمانه دخی دیرلر واحدو جمعه اطلاق اولنور (سلوی: مثله) طاوس)
معروفدر جمعه طواویس (فاخته) معروفدر كه اوكیك تعبیر اولنور جمعه فواخت
(بلبل: هزاردستان) معروفدر جمعه بلابل (عندلیب: نراو) بلبلك ارككی جمعه عنادل
زیرا رباعیدن زیاده اولنان كلمه ده قاعده بودركه رباعی یه رد اولنوب جمع وتصغیر بنا
اولنور البلبل یعندل دیرلر بلبل آوازایدر معناسنه (كعیت مثله) تصغیر صیغه سیله استعمال
اولنور كمیت كبی (هزار مثله) هزاردستاندن معرب اولمق ملاحظه اولنور (ببغا) مخفف
اولورسه ممدود مشدد اولورسه مقصور استعمال اولنور پس ببغاء وببغی دیرلر طوطی
معروفدر (عنقاء: سیمرغ) موجودالاسم معدوم الجسم برقوشدر بركمسنه غیبت طویله
ایله غائب اولسه طارت به العنقاء دیرلر (رخمه: استخوان خوار) لوری قوشی وقارتاله
وقوزغونه دخی دیرلر فارسیده دال وداله واستخوان رندومردار خوار دخی دیرلر
جمعه رخم (انوق نراو) رخمه نك ارككی وفی المثل اعز من بیض الانوق زیرا انوق
صارپ طاغلرك قله لرنده آشیـان ایدوب یمورطه سنی زیاده محافظه ایدر مع هذا احمق
اولمق اوزره مشهوردر وجوهری كلامندن منفهم اولوركه رخمه وانوق مرادف اوله لر
زیرا شاعرك ع وذات اسمین والالوان شتی ✵ قولنك بیانده دیدی كه ذات اسمین دیدیكنك
مری بودركه اكا رخمه وانوق تسمیه اولنور (غراب: زاغ) قارغه فارسیده كلاغ
دخی دیرلر جمعه غربان وبرمملكت اوچوزلق اولسه هذه ارض لایطیر غرابها دیرلر
غربان جمع كثرت در جمع قلتی اغربه در (حاتم: زاغ سیاه) سیاه قارغه كه قوزغون
تعبیر اولنور حتم دن مأخوذدر برشیئه قطع وجزم معنـاسنه عرب عندنده غراب
منبور افتراقه جازم اولدیغیچون حاتم دیرلر (عذاف مثله (ابقع: كلاغ پیسه) الاجه قارغه
وحماز قارغه یه وسقسغانه شاملدر طیور وكلابده ایقعلق دوابده ابلقلق منزله سنده در
(مالك الحزین: بوتیمار) بالقجیل دیدكلری قوش ابوالحزین دخی دیرلر بعض كتب

آچلیفـك وپیرلكك
كینه سی ابومالكدر
(منه)

هامشنده رسيدهٔ نظر فقير اولدى كه مالك الحزين بر قوشدر كه هميشه دوزخ خوفندن
غمكين در (عقعق: عكه) سقسغان كلازه دخى ديرلر (شرشور: ستوربانك) بوند
قوشى مرغ اسب دخى ديرلر بوندن اقدم بعض نسخه ده واقع اولديغى اوزره كنجشك
خرد ايله تفسير اولنمشدر (دجاجه) دالك فتحى افصح در (ماكيان) تاووق مذكر
ومؤنثه اطلاق اولنور زيرا تاسى حمامة وبطة ده اولان تا كبى مفرد وجمع مابينى فرق
ايچوندر جمعه دجاج (فروج: چوزهٔ او) تاووق ياوروسى كه بليچ تعبير اولنور (فرخ مثله)
ج فراخ (ديك خروه) خروس كه معروفدر يقال ديك وديك يعنى سموز خروس
جمعه ديكة (عفريه : تاج خروس) خروسك باشنده اولان ايبك خود خروس
شاخ خروس چو بجهٔ خروس خوچهٔ خروس چاچك خروس دخى ديرلر
(منقار نول مرغ) قوش بورنى نقردن مأخوذدر التقاط يعنى دوشرمك معناسنه
جمعه مناقير (حوصله: علف دان مرغ) قوشك قورساغى فارسيده قوش قورساغنده
استعمال اولنان اكثريا سنكدانذر (مخلب: چنكال مرغ) قوشك پنچه سى كه انسانك
طرناغى منزله سنه در اصلنده مخلب ديشسز اوراق معناسنه در خلب دن مأخوذدر قطع
معناسنه جمعه مخالب (جناح: بال مرغ) قوشك قنادى جمعه اجنحه (قادمه پر پيشين او)
قوش قنادينك اوك طرفنده واقع اولان يلكلرى هر قنادده اون يلك در جمعه قوادم
(خافيه: پر پسين او) قوش قنادينك آرد طرفنده واقع اولان يلكلرى جمعه خوافى
اصمعى ديدى كه مقدم جناحده واقع اولان اون يلكدن ماعدا واقع اولان يلكلر
خوافى در وفى المثل ليس القوادم كالخوافى (ذنابى: دم او) قوشك قويروغى كه خوافيدنصكره
درت يلكدر وقوش قويروغنده ذنابى استعمالى ذنب استعمالندن چوقدر وفرس وبعير
بونك عكسنه در (بيضه : تخم مرغ) قوش يومورطه سى وفى المثل اذل من بيضة البلد
يعنى دوه قوشى يومورطه سندن زياده ذليلدر زيرا نعامه يومورطه سنى صحراده القا ايدوب
اهمال ايدر بردخى رجوع ايتمز جمعه بيض (قيض: پوست بيرونى خايه) يومورطه نك
طشره ده اولان ظرفى كه يومورطه قبوغى تعبير اولنور (غرقى: پوست اندرونى خايه)
يومورطه نك ايچ يوزنده اولان رقيق ظرفى كه يومورطه زارى تعبير اولنور (ماخ سپيدهٔ
او) يومورطه آقى (مخ: زردهٔ او) يومورطه صاروسى

الباب الثالث والعشرين فى الالوان و اصنافها

ابيض يقق: سخت سپيد) زياده آق اولان نسنه فارسيده سپيد سپيدى دخى ديرلر (ابيض
ناصع مثله) ناصع خالص معناسنه در هر نه اولورسه اولسون اصمعى ديدى كه هر ثوب كه
بياضى يا صفرتى يا حمرتى خالص اوله اكا ناصع ديرلر (اسود اسفع: سخت سياه) زياده قره

يعقوب قافك كسريله روايت ايتدى (منه)

(اولان)

اولان نسنه جوهرى ديدى كه سفعه اول قاره در كه قرمزى يه مائل اوله و كوكرجينه
سفعا ديرلر بو ينده سياهلق اولديغيچون (اسود غربيب مثله) غرابيب سود كلامنده
واقع اولان لفظ سود غرابيبدن بدل در وغرابيب سودك توكيدى دكلدر زيرا الوانك
توكيدى تقديم اولنمز (اسود يحموم مثله) وفى الاساس اسود احم ويحموم وفى الصحاح
الجحم بالكسر شديد السواد والاحم الاسود (اسود حالك مثله) حلك الشئ ديرلر
سوادى شديد اولسه احلولك دخى ديرلر وحلك شدة سواد دن عبارتدر وبر نسنه غايتده
سياه اولسه اسود مثل حلك الغراب ديرلر مثل حنك الغراب ديسه لر غرابك منقارينى
مراد ايدرلر اسود حالك وحانك بر معنايه در حلك وحلكوك دخى بر معنايه در (اصفر فاقع
سخت زرد) زياده صارى اولان نسنه فقوعدن مأخوذدر شدت صفرت معناسنه
(اصفر ناصع مثله ❋ احمر قانى سخت سرخ) زياده قيرمزى اولان نسنه (احضر ناضر: سخت
سبز) زياده يشيل اولان نسنه (اكهب لامع :سخت كبود) زياده كوك اولان نسنه
اصمعى ديدى كه كهبه قهبه كبى بر لوندر ابو عمرو ديدى كه خالص قرمزى اولميان رنك
درخاصة قرمزيده مستعملدر وقهبه بوز ديدكلرى رنكدر

الباب الرابع والعشرين فى الاشياء المتفرقة

(بابه: كونه) درلو مثلا بر بابت ايكى بابه ديرلر بر درلو ايكى درلو معناسنه ج بابات وفى الاساس
فلان من اهون بابابه الكذب يعنى كذب آنك خباثتى انواعندن بر نوع سهلدر پس هذا
من بابتك ديرلر بو شئ سكا صالح اولان شيلردن دكلدر ديه جك محلده ضرب اولنور (جنس
مثله) بو مقامده مراد جنس منطقى دكلدر همان نوع كبى استعمال اولنور واكر انسان حيوان
جنسندن ديسه لر حيواندن بر ضرب معناسنه اولور جمعه اجناس (نوع مثله) جمعه انواع
(صنف مثله) جمعه اصناف وصنوف (ضرب مثله) جمعه ضروب (طور مثله) جمعه اطوار
الناس اطوار ديرلر طرزلرى برى برينه مخالف معناسنه (خيف مثله) جمعه اخياف طور
واطوار معناسنه موافقدر لهذا جوهرى الناس اطوار كلامنى اخياف شتى ديو تفسير ايتدى
وخيف لفظنك معناسنده تخالف مأخوذ اولمغله بر كوزى كوك وبر كوزى قره اولان
آته اخيف والناس اخياف ديرلر مختلفون معناسنه ولام اولان قرنداشلره اخياف
اطلاق اولنديغى بابالرى متخالف اولديغى ايچوندر وآقلى صاريلى آلاجه چكركه يه خيفان
وخيفانه ديرلر (فن مثله) جمعه فنون نوع وانواع كبى در واجناس كلامه افانين ديرلر
اساليب مختلفه معناسنه (طرز مثله) جمعه طروز واطراز (لون مثله) جمعه الوان فلان متلون
ديرلر برحالت اوزره ثابت اولمسه وهر وقتده بر نوع خلق اظهار ايلسه (اسم نام) آد
بونده دورت لغت واردر اسم اسم سم سم جمعه اسماء واسامى (شئ چيز) نسنه جمعه

اشياء غير منصرفدر خليل ديدى كه زيرا اصلنده شيئاء ايدى فعلاء وزننده آخرنده ايكى همزه نك اجتماعنى استثقال ايدوب همزهٔ اولى يى اوله نقل ايتديلر اشياء اولدى (هنه چيزك) بر حقير نسنه جك جمع هن وهنات (مصمت: چيزى يك رنك) بر درلو نسنه واول آت كه رنكنه غيرى رنك قرشميوب لون واحد اوزره اوله اكا مصمت ديرلر واكنده ودخى ايچى طولمش نسنه اجوف مقابلى در (اجوف: ميان تهى) ايچى بوش نسنه مؤنثى جوفاء در يقال قناة جوفاء صماء مقابليدر (غفل: بى نشان) علامتسز كه بلورسز تعبير اولنور ارض غفل ديرلر بر يره كه آنده عمارت علامتى اولميه كسائى يغمور ياغمين ارضه ديرلر ديدى واول حيوان كه اوزرنده نشانى اولميه اكا دابة غفل ديرلر بر يركه آنده عمارت علامتى اولميه وتجربهٔ امور ايتمين كمسنه يه دخى غفل ديرلر جمع اغفال مصنف اساسده ديدى كه اول مصحف كه آنده عشر وحزب مثللو علامات ثبت اولونمش اوله اكا مصحف غفل واول كتاب كه مؤلفنك اسمى آنده بيان اولنميه اكا كتاب غفل ديرلر (صيت آوازه) معروفدر كه سس تعبير اولنور جوهرى ديدى كه صيت ميان ناسده منتشر اولان ذكر جميلدر ذكر قبيحه اطلاق اولنمز ذهب صيته فى الناس ديرلر بر كمسنه نك ذكر جميلى ميان خلقده مشهور اولسه اصلنده صوت در صادك كسريله صوت مسموع ايله ذكر معلوم ما بيننى فرق ايچون صادى مكسور ايدوب واوى يايه قلب ايديلر (دخل) خانك فتح وسكونى لغتدر (عيب) شئ مدخول ديرلر معيوب معناسنه دغل دخى بو معنايه در (شنار مثله) وعار معناسنه دخى كلور (عوار مثله) صاحب ديوان ديدى كه عينك فتحى وضمى لغتدر لكن فتح افصحدر وفى المثل بدل اعور محمود الخصال كمسنه كيدوب مقامنه مذموم الفعال كمسنه كلسه ضرب اولنور خلف اعور دخى ديرلر (غرض: مقصود) معروفدر وهدفه غرض اطلاق اولنديغى اصابت سهام ايچون مقصود اولديغى ايچوندر جمع اغراض (حاجة: نياز) معروفدر جمع حاجات وحوائج (مأربه مثله) وفى المثل مأربة لاحفادة سكا اكرام ايتديكى ايچون دكلدر بلكه سنك عندكده حاجتى واردر آنك ايچون اكرام ايدر ديه جك مقامده ضرب اولنور ميدانى ديدى كه مأربه رانك ضم وفتحيله حاجت معناسنه در حفى به حفاوة ديرلر بر كمسنه بر كمسنه نك شانينه اهتمام ياخود حال وخاطرن سؤال ايتمكده مبالغه ايتسه ودخى مأربة وخفاوة رفع ايله اولورسه فعلت هذا مأربة اى للمأربة لا للحفاوة تقديرنده اولور جمع مآرب (اربة مثله) جمع ارب وارب كلور (لبانه مثله) جمع لبانات (وطر مثله) جمع اطوار (بغيه مثله) جوهرى ديدى كه بغيه بانك كسريله مقصود اولان نسنه در وضمى ايله نفس حاجت معناسنه در (شفعه) معروفدر كه دار وارضده اولور (غاية سرانجام كار) ايشك عاقبتى وصوكى جمع غايات (نهاية مثله) جمع

يقال شئ اصمت لاجوف له (منه) ميدانى ساى فى الاساميده اصواتى شو وجهله بيان ايتدى كه نقل و تركى لسانه ترجه اولنور (فصل فى الاصوات) صوت. جرم. نغمه. ازمل (آواز) جرس. (١٩٠) حرس (آواز ضعيف) ركز. رز. نبأ) مخفى اولان آواز (همس) آواز كه آهسته اوله (هجس) اول آواز كه استماع اولنور لكن كركى كبى معناسى فهم اولنمز (صيحه. صياح. لعط لجب جلبه) كه تركيده شماته وچيغلدى تعبير اولنور (صيت) آوازه كه ترجمه ده بيان اولندى (غوث. غياث) فرياده يتشمك (اشخوب) اول آواز كه لبن حلب اولندقده استماع اولنور (شيب) دوه صو ايچدكده طوداقلرندن ظهور ايدن آواز (شخيز) آغزندن ظهور ايدن آواز نخير بورنندن ظهور ايدن آواز (كزير) اول آواز كه بوغازينى بوغدقلرى كسنه دن ظهور ايدركه خيرلدى تعبير اولنور (قرقره) باغرسقلردن ظهور ايدن آواز كه قورلدى تعبير اولنور (جشا) ككير دكده اولان آواز (ضراط. حباق. ردام) ضرطه (حنج) دخى بو معنايه در واكر ضرطه نك آوازى آهسته اولورسه اكا (فسا) ديرلر (صدا) طاغدن استماع اولنان آوازك عكسى (فصل) (صهيل) آت آوازى (ضبح) آنك نفسندن ظهور ايدن آواز كه سكيرندكده اولور (قبع) آنك بورننك دلوكلرندن چيقان آواز (حمحمه. تحمم) (نهايات)

نهايات جوهرى نهيه دخى غاية معناسنه در ديدى (حد مثله) جمع حدود (قصارى مثله) قصرك ان تفعل كذا وقصارك بالضم والفتح اى غايتك وآخر امرك (مدى مثله) يقال قطعة ارض قدر مدى البصر يعنى كوزك ادراكى نهايت بوله جق قدر زمين (قصوى مثله) قصيا دخى بو معنايه در (شأو وامد مثله) يقال ما امدك اى منتهى عمرك جمع اماد (مغبه وغبه وعاقبة مثله جمع عواقب (عقبى مثله (اول: آغاز كار) ايشك اولى جمع اوائل اول اصلنده اوءل دركه همزه يى واوه قلب ايدوب ادغام ايتديلر جمعى اوالى دخى كلور قلب مكان ايله بعضيلر اصلى ووءل در ديديلر واو اولى يى همزه يه تبديل ايتديلر (آخر پايان) صوك جمع اواخر (آخر ديكر) ايكى شيئك اول برى مذكردر جمع آخرون مؤنثى اخرى وجمعى اخريات كلور (فاتحه: اول كار) ايشك ابتداسى (انف مثله) وفى الصحاح انف كل شئ اوله (خاتمه آخر كار) ايشك صوكى (ختم مثله) حال معروفدر جمع احوال (حالة مثله) جمع حالات (بال كار) ايش بعض نسخه ده مثله ايله اشارت اولندى يعنى حال معناسنه وفى الصحاح يقال ما بالك اى حالك (امر مثله) جمع امور (شان مثله) جمع شئون (خصلة كارنيك) ايو ايش ومطلقا كارده استعمال اولنور فضيلت اولسون رذيلت اولسون اساسده فيه خصلة حسنة كلامى بو معنايى تأييد ايدر وبو مقامده كارنيك ايله تفسير اولنديغى فضيلتده استعمالى غالب اولديغنه بناءدر جمع خصال (خلة مثله) جمع خلال (خله) فتح خاء ايله فقر واحتياج معناسنه دخى كلور وضم خا ايله دوستلق معناسنه در يقال اذا جاءت الخلة ذهب الخلة (خطب كار بزرك ودشوار) بويوك ايش ومشكل ايش مرض وحاجته خطبان ديرلر لكن مصنفك اساسده هذا خطب يسير وخطب جليل قولندن منفهم اولوركه مطلقا ايش معناسنه اوله فيروز آبادى الخطب الشان والامر صغر او عظم ديو تصريح ايتدى پس تفسير كتاب اغلب استعمالاتنه بناء اولمق ملاحظه اولنور واول حماركه بوز وقيرمزى يه مائل اولسه اكا خطب ديرلر واول كمسنه كه خطبه وكلامنده فصاحت صاحبى اولسه اكا دخى اخطب ديرلر ودعواى فصاحت ايدن كمسنه يه انت اخطب ديوب مستمعك ذهنى معناى ثانى يه تبادر ايدوب كلام مذكوردن ممنون اولور وقائلك مرادى معناى اول اولمغله آنك ايچون حماريت اثباتى درانت اشك منه ديدكلرى كبى جمع خطوب (خطه كار دشوار) مشكل ايش ومطلقا امر وقصه معناسنه دخى كلور (ورطه مثله) هلاك معناسنده استعمالى شايعدر اصلنده اول چوقور موضعه ديرلر كه يولى اولميه وارطه ديرلر خادعه معناسنه يقال لا توارطه جارك فان الوراط يورث الاوراط (بأس وبؤس بأسا مثله) امر بيس امر مشكل معناسنه بر كمسنه غنى ايكن فقير اولسه بؤس بعد غناء ديرلر بايس فقير معناسنه در (غمره مثله) جمع غمرات وغمرات الموت شدائده وغمار غينك

آت علف كوردكده ايتديكى آواز (خضيعه) آنك قارنندن استماع اولنان آواز (وقيب) ذكرينك غلافندن چيقان آواز (رعيق. رعاق) آنك قضيبندن چيقان (١٩١) آواز (شحيح) قاطور آوازى (نهيق) حمار آوازى (سحيل) حمارك نهيقدن مقدم اولان آوازى (زفير) حمارك ابتدا ظهور ايدن آوازى (شهيق) حمارك آخر آوازى (رغا. حنين. كشيش. هدير) دوه آوازى (كتيت) كنج دوه آوازى (خوار) اوكوز آوازى (ثغا) قويون آوازى (ثواج) ديشى قويون آوازى (يعار) ديشى كچى آوازى (نبيب) تكه آوازى (هبيب) سفاد وقتنده اولان تكه آوازى (نباح) كلب آوازى (نبيح) دخى بو معنايه در (وقوقه) كلب خوف ايتدكده آوازى (هرير) كلبك اولوبوب صيزلمه سى كه فارسيده زنويه ديرلر (زير: زار) ارسلان آوازى (خرخره) قپلان آوازى (عوا) قورد آوازى (وعوعه) چقال آوازى (قباع) خنزير آوازى (صباح) تلكو آوازى (هواء) كدى آوازى (ضغا) كدى وتلكو آوازى (ضحك) ميمون آوازى (بغام. نزيت) كيك آوازى ضغيب) طوشان آوازى (فصل) (زمار) مطلقا دوه قوشى آوازى (صرصره) طوغان آوازى (عقعقه) صاقساغان آوازى (صفير) كركس آوازى (هديل) كبوتر آوازى (سجيع) قرى آوازى (عقعقه) چاقير آوازى (نعيق. نعيب) قارغه آوازى (زقا) اوكى ٢

كسر وضمی جائزدر غمر دخی كلور نوبة نوب كبی (فلته: كارنا كاه) فجأة ظهور ایدن نسنه اكسزین دیو تعبیر اولنور افلت فلان دیرلر فجأة هلاك اولسه (یأس: نومیدی) برشیدن نا امید اولمق (دیة: خون بها) قان بها كه معروفدر جمعه دیات (حاله مثله) واول دیت وغرامت كه بركسنه آنی بوینه آلور وكفالته دخی دیرلر جمعه حالات (ارش دیت جراحت) یاره ایچون النان دیت جمعه اروش (مؤنه ربح كار) ایش زحمتی كه امك تعبیر اولنور جمعه مؤن (عوراء: سخن بد) یرامز سوز كلمهٔ قبیحه معناسنه (عیناء سخن نیكو) ایو سوز كلمهٔ حسنه معناسنه وفی الاساس ومن المستعار عجبت ممن یوتر العوراء علی العیناء ای الكلمة القبیحة علی الحسنة (ترهه سخن بی هوده) عبث وفائده سز سوز جمعه ترهات ترهات البسابس ترهات الصحاصح دیوب باطل سوز مراد ایدرلر ترهه اصلنده اولو یولدن آیرلمش طار وانیجه یوله دیرلر وبسابس بسبس لفظنك جمعی در اوتسز صوصز موضع معناسنه صحاصح صحصح لفظنك جمعی در دوز یر معناسنه اضافت وصفة وجهلری اوزره روایت اولندی (احدوثه: كارنو) یكی ایش كه قدیم مقابلی اولور لكن افسانه معناسنده استعمالی شایعدر وبركسنه كه ملوكك اكثر اوقاتده ندیمی وشب وروز مصاحبی اولوب همیشه آنكله سوز سویلشه اول كمسنه یه حدث الملك دیرلر ودخی نسوان ایله بو وجه اوزره محادثه ایدن كمسنه یه حدث النساء دیرلر (برزخ دزنك میان این جهان وآن جهان) اوجهان ایله بوجهان ماییننده اكلنمك یعنی موت وحشر میاننده اولان وقت من مات فقد دخل البرزخ وعالم بین العالمین ایله دخی تعبیر ایدرلر محلنده تفصیل اولنمشدر وهر ایكی شیئك ماییننده اولان حجابه دخی برزخ دیرلر ومابینلرینه دخی اطلاق اولنور (بون: دوری میان دوچیز) ایكی شیئك ماییننده اولان اوزاقلق وفضل مزیت معناسنه كلور بینهما بون بعید دیرلر (بین مثله) وكتب لغتده فراق ووصل معناسنه اضداددندر بین بعید دیرلر لكن افصح اولان بون در واو ایله (ضعف دوتو) ایكی قات یعنی برشیئك ایكی مثلی جمعه اضعاف (ثنی مثله) هرشیٔ كه بعضی بعضی اوزرینه قات قات قوسه لر هرقاتنه ثنی دیرلر جمعه اثناء (قوه: نیرو وتوی رسن) قوت وبوكلش ایپك هربرقاتی (طاقه توی رسن وتوان) ایپك قاتی وقدرت

﴿ الباب الخامس والعشرین المضمرات وبیان اقسامها الخمسة ﴾

مضمرات بش قسمدر منفصل مرفوع متصل مرفوع منفصل منصوب متصل منصوب متصل مجرور ﴿ منفصل مرفوع ﴾ (هو او مرد) اول برجل (هما ایشان دو مرد) انلر ایكی رجل (هم ایشان همه مردان) انلر چوق رجالر (هی او زن) اول برخاتون (هما ایشان دوزن) آنلر ایكی خاتون (هن ایشان همه زنان) آنلر چوق خاتونلر (انت تو مرد) سن بر رجل

٣ قوشی آوازی (صقاع ، صداح) خروس آوازی (قوقاة) طاوق آوازی (شقشقه) سرچه آوازی (فصل) فحج بیلان آوزی (كشیش) ییلانك دریسنك آوازی كذلك اینك آوازی كه قارسیده. آواز مادهٔ كاو تعبیر اولنور وشراب غلیان ایتدكده وآتشدن ظهور ایدن آواز (نقیق) قوربغا آوازی كذلك طاوق آوازی (صیی) فیل كذلك عقرب وفاره وخنزیر وقوش یاروسی آوازی (صریر) قلم وقپو وتخت ونعلین وصارو آری آوازی (هزیز) ایل اسدكده اولان آوازی (هزیم) رعد آوازی (خریر) وقیب) صو صداسی (نشیش) طنجره غلیان ایتدكده آواز (ازیز) قازغان آوازی (خریف) جنی وپری آوازی (خفیف) ریح هبوب ایتدكده اغاجدن ظهور ایدن آواز كذلك قوش قنادینك آوازی (صریف) چرخ وعربه ودوه نك دیشندن استماع اولنان آواز (جعجعه) دكرمان آوازی (قلقله) مفتاح وقفل صداسی (قصیف) رعد كذلك دریا صداسی (رنین) قوشدن ظهور ایدن آواز (خشخشه وخشخشه) كاغددن وثوب جدیددن ظهور ایدن آوازی (دوی) قولاق آواز تركیده قولاق كورلك وقولاق چنكلهمك تعبیر اولنور (طنین) طنبور وقولاق صداسی (منه) رحمه الله تعالی علیه رحمة واسعة (انتها) معلوم اوله كه بوبابده مذكور اولان الفاظك كیفیت استعمالی كتب نحوده مذكور اولمغله بو ترجمه ده تفصیله تعرض اولنمدی (منه)

(انتما: شما دو مرد) سز ایكی رجل (انتم: شما همه مردان) سز چوق رجالر (انت: تو زن) سن برخاتون (انتما: شما دوزن) سز ایكی خاتون (انتن: شما همه زنان) سز چوق خاتونلر (انا: من) بن (نحن: ما) بز منفصل مرفوعك غائبنده تثنیه صیغه لری كذلك مخاطبنده تثنیه صیغه لرینك مذكر ومؤنثی مساوی در ومتكلم وحده صیغه سنده مذكر ومؤنث مساوی ومتكلم مع الغیر صیغه سنده مذكر ومؤنث وتثنیه وجمع مساوی در قرینه ایله یا حس ایله متمیز اولورلر ﴿ منفصل منصوب ﴾ ایاه: او مردرا) اول بررجلی (ایاهما: ایشان دو مردرا) آنلر ایكی رجلی (ایاهم: ایشان همه مردرا) آنلر چوق رجالری (ایاها: او زن را) اول برخاتونی (ایاهما: ایشان دوزن را) آنلر ایكی خاتونلری (ایاهن: ایشان همه زن را) آنلر چوق خاتونلری (ایاك: تو مردرا) سن بررجلی (ایاكما: شما دو مردرا) سز ایكی رجلی (ایاكم: شما همه مردان را) سز چوق رجالری (ایاك تو زن را) سن برخاتونی (ایاكما: شما دوزن را) سز ایكی خاتونی (ایاكن: شما همه زن را) سز چوق خاتونلری (ایای: مرا) بنی (ایانا: مارا) بزی تذكیر وتأنیث خصوصی منفصل مرفوع كبی در ﴿ متصل مجرور ﴾ غلامه: غلام او مرد) اول بررجلك غلامی (غلامهما: غلام ایشان دو مرد) ایكی رجلك غلامی (غلامهم غلام ایشان همه مرد) اول چوق رجلك غلامی (غلامها: غلام او زن) اول برخاتونك غلامی (غلامهما: غلام ایشان دوزن) اول ایكی خاتونك غلامی (غلامهن غلام ایشان همه زن) اول چوق خاتونك غلامی (غلامك: غلام تو مرد) سن بررجلك غلامی (غلامكما: غلام شما دو مرد) سز ایكی رجلك غلامی (غلامكم: غلام شما همه مرد) سز چوق رجلك غلامی (غلامك: غلام تو زن) سن برخاتونك غلامی (غلامكما: غلام شما دوزن) سز ایكی خاتونك غلامی (غلامكن: غلام شما همه زن) سز چوق خاتونك غلامی (غلامی: غلام من) بنم غلامم (غلامنا: غلام ما) بزم غلاممز ﴿ متصل مرفوع ﴾ ضرب: بزد او مرد) اول بررجل دوكدی (ضربا بزدند ایشان دو مرد) اول ایكی رجل دوكدیلر (ضربوا: بزدند ایشان همه مرد) اول چوق رجل دوكدیلر (ضربت: بزد او زن) اول برخاتون دوكدی (ضربتا بزدند ایشان دوزن) اول ایكی خاتون دوكدیلر (ضربن: بزدند ایشان همه زن) اول چوق خاتون دوكدیلر (ضربت: بزدی تو مرد) سن بررجل دوكدك (ضربتما بزدید شما دو مرد) سز ایكی رجل دوكدیكز (ضربتم: بزدید شما همه مرد) سز چوق رجل دوكدیكز (ضربت: بزدی تو زن) سن برخاتون دوكدك (ضربتما: بزدید

شما دو زن) سزایکی خاتون دوکدیکز (ضربتن: بزدید شما همه زن) سزچوق خاتون
دوکدیکز (ضربت: بزدم من)بن دوکدم (ضربنا: بزدیم ما) بزدوکدك ﴿ متصل
منصوب ﴾ ضربه: بزدمردمردرا) بر رجل بررجلی دوکدی (ضربهما: بزد مرد
دومردرا) بررجل ایکی رجلی دوکدی (ضربهم : بزداومرد همه مردمان را) اول بر
رجل چوق رجلی دوکدی (ضربها: بزد اومرد زن را) اول بررجل بر خاتونی
دوکدی (ضربهما: بزداومرددوزن را) اول بررجل ایکی خاتونی دوکدی (ضربهن :
بزداومرد همه زنان را) اول بررجل چوق خاتونی دوکدی (ضربك: بزداومرد
تومردرا)اول بررجل سن رجلی دوکدی (ضربکما : بزداومرد شما دومردرا)
اول بررجل سز ایکی رجلی دوکدی (ضربکم : بزد اومرد شما همه مردان را)
اول بررجل سز چوق رجلی دوکدی (ضربك : بزداو مرد توزن را) اول
بررجل سن خاتونی دوکدی (ضربکما : بزد اومرد شما دوزن را) اول بر رجل
سز ایکی خاتونی دوکدی (ضربکن : بزد اومرد شما همه زنان را) اول بررجل
سزچوق خاتونی دوکدی (ضربنی : بزد اومرد مرا) اول بر رجل بنی دوکدی
(ضربنا: بزد اومردمارا) اول بررجل بزی دوکدی

﴿ فصل فی الظروف ﴾

قبل: پیش) اوك (بعد: پس) آرد (فوق: زبر) یوقارو (تحت: زیر) اشاغی (قدام: فرا
پیش) اوك طرف (امام مثله (دون: فروتر) آشاغیراق (وراء: پس وپیش) اوك
وآردکه اضداددندر (خلف: پس) آرد (قباله: برابر) قارشو (تجاه) اصلنده وجاه در
(مثله حذاء وازاء وتلقاء مثله (کیت کیت: ایذون ایذون) شویله شویله شویله (ذیت
ذیت مثله (حیث: کجا) قانده یعنی نرده (حیثما: هرکجا) هرقانده (مهما هروقت
کم چند) نجه (هنا: اینجا) بوراده (ههنا مثله هناك آنجا) اوراده (هنالك مثله ثم وثمه
مثله (قط :هرکز) البته مثله ابدا همیشه سرمدا پیوسته) متصل هرزمان (لما
چونکه وانکاه چونکه شویله اولدی واول وقتده (لما ذا: ازبهرچه) نچون (قبله
پیش او) آنك اوکنده (عند: نزد او) آنك یاننده (عندنا: نزد ما) بزم یانمزده
(عندی عشرون درهما فصاعدا: نزد من بیست درم وپیشتر) بنم یانمده یکرمی
واردر درهم جهتندن ودخی زیاده (لدیه: نزد اومرد) اول رجلك یاننده (لدی
رجل: نزد مردی) بررجلك یاننده (لدیك: نزد تو) سنك یانکده (لدی: نزد من)
بنم یانمده (لدینا: نزد ما) بزم یانمزده (معه: با او) آنکله (معك باتو) سنکله
(معی بامن) بنم ایله (معنا: باما) بزم ایله (نحوه: سوی او) آنك طرفنه (شطره
مثله (بین القوم میان مردمان) آدملر اورته سنده (وسط القوم وخلال القوم وبین

لسان پهلوی درکه
دری ده اینچنین اینچنین
دیرلر (منه)

(اظهرهم)

اظهرهم وبین ظهرانیهم مثله (حوله کردا کرداومرد)اول رجلك اطرافنده (حولیه
وحوالیه مثله (یمنة: سوی راست) صاغ یاننده (یسرة: سوی چپ) صول یاننده

﴿ فصل فی اسماء الاشارات ﴾

(ذا: این مرد) شو رجل (ذان: این دومرد) شوایکی رجل (اولاء: اینان همه مردان)
شونلر چوق رجل (هؤلاء مثله (تا: این زن) شو خاتون (هاتا مثله (تان: این
دوزن) شوایکی خاتون (هاتان مثله ذه: این زن) شوخاتون (ذی وهذه وهذی مثله (ذیا:
این مردك) شو آدمجق (هذیا مثله (تیا این زنك شوخاتونجق هاتیا مثله (ذاك آن مرد)
اول رجل (ذلك مثله (ذانك : آن دومرد) شو ایکی رجل (ذانك مثله (اولئك
آن همه مردان) شو چوق رجل (تیك آن زن) شوخاتون (تلك وتاك مثله (تانك
آن دوزن) شول ایکی خاتون (تانك مثله (اولئك: آن همه زنان) شوچوق خاتونلر
(ها اناذا : اینکم من مرد) ایشته بنم رجل (هانحن ذان: اینکم مادومرد) ایشته بزز
ایکی رجل (هانحن اولاء: اینکم ماهمه مردان) ایشته بزچوق رجل (هااناتا: اینکم
من زن) ایشته بنم خاتون(هااناذی مثله (هانحن تان: اینکم مادوزن) ایشته بزایکی خاتون
(هانحن اولاء: اینکم ماهمه زن) ایشته بزچوق خاتون (هاانت ذه: اینکی توزن)
ایشته سنسن خاتون (ها انتما تان اینکیت شما دوزن) ایشته سزسز ایکی خاتون
(هاانتن اولاء: اینکیت شماهمه زن) ایشته سزسز چوق خاتون (هاانت ذه: اینکی
توزن) ایشته سنسن خاتون (هاانت ذا : اینکی تومرد) اشته سنسن رجل(هاانتماذان
اینکیت شمادومرد) ایشته سزسزایکی رجل (ها انتم اولاء: اینکیت شماهمه مردان)
ایشته سزسزچوق رجل (هاهوذا: اینکست وی مرد) ایشته بودراول رجل (هاهما
ذان: اینکند ایشان دومرد) ایشته بونلردرایکی رجل (هاهم اولاء : اینکند ایشان همه
مردان) ایشته بونلردراول چوق رجل (هاهی تا: اینکیست اوزن) ایشته بودراول خاتون
(هاهن اولاء : اینکند ایشان همه زنان) ایشته بونلردر اول چوق خاتون

﴿ فصل فی الموصولات ﴾

(من: انکس که) اول کمسنه که (ما: آن چیز که) اول نسنه که (الذی: آن مرد که) اول
رجل که (اللذان: آنان دومرد که) اول ایکی رجل که (الذین: آنان همه مردان که) اول
چوق رجل که (التی: آن زن که) اول خاتون که (اللتان: آنان دوزن که) اول ایکی خاتون که
(اللاتی: آنان همه زن که) اول چوق خاتون که (اللات واللواتی واللائی واللای مثله

﴿ فصل فی الاستفهام ﴾

من: كيست) كمدر (ما: چيست) نه‌در (أي شئ: چه چيزاست) نه نسنه‌در (ايش مثله) (اين: كجا) نره ده در

فصل فى لفظ ذو

(ذومال: يك مرد خداوند خواسته) مال صاحبى بر رجل (ذوامال: دو مرد خداوند خواسته) مال صاحبى ايكى رجل (ذووامال همه مرد خداوند خواسته) مال صاحبى چوق رجل (ذات مال: يك زن خداوند خواسته) مال صاحبه‌سى بر خاتون (ذواتامال: دو زن خداوند خواسته) مال صاحبه‌سى ايكى خاتون (ذوات مال: همه زن خداوند خواسته) مال صاحبه‌سى چوق خاتون (اولومال همه مردان خداوند خواسته) مال صاحبى چوق رجل (اولات مال همه زنان خداوند خواسته) مال صاحبه‌سى چوق خاتون

خواسته اصلنده خواستن لفظندن مشتق اسم مفعولدر مطلوب معناسنه مال هركسك مطلوبى اولمغله ماله خواسته اطلاق اولندى (منه)

فصل فى اى

(ايهما: كدام ازين دو مرد) شو ايكى رجلدن هرقنقيسى (ايهم: كدام ايشان همه مردان) شو چوق رجلدن هرقنقيسى (ايتهما: كدام ازين دو زن) شو ايكى خاتوندن هرقنقيسى (ايتهن: كدام ازايشان همه زنان) شو چوق خاتوندن هرقنقيسى (اى رجل: كدام مرد) قنغى رجل (اية امرأة: كدام زن) قنغى خاتون

فصل فى اسماء الافعال

(رويد زيدا: مهلت ده زيدرا) زيده مهلت وير (رويدك زيدا مهلت ده تو مرد زيدرا) سن رجل زيده مهلت وير (رويدكما زيدا: مهلت دهيد شما دو مرد زيدرا) سز ايكى رجل زيده مهلت ويرك (رويدكم زيدا: مهلت دهيد شما همه مردان زيدرا) سز چوق رجل زيده مهلت ويرك (رويدك زيدا: مهلت ده تو زن زيدرا) سن خاتون مهلت ويرزيده (رويدكما زيدا: مهلت دهيد دو زن زيدرا) سز ايكى خاتون زيده مهلت ويرك (رويدكن زيدا: مهلت دهيد شما همه زنان زيدرا) سز چوق خاتون زيده مهلت ويرك (مهلا: آهسته باش) مهلت وير وعجله ايتمه امهل معناسنه مفرد وتثنيه وجمعى برابردر (على رسلك: هوش باش) عقللى اول ورفق وسهولت ايله معامله ايله (اليك: دورباش) اوزاق اول يعنى كندو نفسك ايله مشغول اولوب غيرى كمسنه‌ده ايشك اولمسون (اليك عنى: دورباش ازمن) بندن اوزاق اولوب كندو شغلك ايله مشغول اول وبنده ايشك اولمسون (عليك الامر: بركارباش) ايش اوزره اول وشو ايشه اهتمام وملازمت ايله (عليك بالامر مثله (على بكذا: بن آر فلان چيزرا) فلان نسنه‌يى بكا وير (بله زيدا: بكذار زيدرا) زيدى ترك ايله اترك معناسنه‌در (حى: بشتاب) عجله ايله كل وسرعت ايله فارسيده فراز آى ديو

قال الفيومى فى المصباح المنير وتقول على رسلك بالكسر اى على هينتك وقال فى القاموس وعلى هينتك بالكسر وهو رسلك وفى النهاية لابن الاثير فى حديث صفية فقال النبى صلى الله عليه وسلم على رسلكما اى اثبتا ولا تعجلا يقال لمن يتأنى ويعمل الشئ على هينة (منه)

(تعبير)

تعبير ايدرلر (حيهل مثله) لفظ حى هل ايله تركيب اولنوب حى فتح اوزرينه مبنى قلنوب اسرع لفظنه اسم قيلندى مفرد وجمعى ومؤنثى مساويدر وقف اولندقده آخرينه الف الحاق ايدوب لامك فتحه‌سنى بيان ايچون حيهلا ديرلر وحى هل ايله تركيب اولنميوب حيهل معناسنده استعمال اولنور حى على الصلاة وحى على الفلاح كبى كه صلوة وفلاحه دعوت ايچوندر سيبويه ديدى كه بعض عرب حيهل الصلاة ومعناسنى نمازه قريب اولوك ديمكدر هلموا الى الصلاة كبى ومؤذن حى على الصلاة ديدى ديه‌جك مقامده قدحيعل المؤذن ديرلر وكاهى آخرينه كاف الحاق ايدوب حيهلك ديرلر وكاف مجرد خطاب ايچوندر واعرابدن محلى يوقدر ابو عبيده ديدى كه ابو مهديهٔ اعرابى بر كمسنه بر كمسنه‌يه لغت فارسيه ايله ندا ايدوب زود ديديكنى استماع ايدوب بزلردن سؤال ايتدى كه اول كمسنه‌نك زود ديمكدن مرادى نه‌در ديو بز ديدك كه عجل‌در اعرابى ديدى كه حيهلك ديمك كرك ايدى يعنى هلم وتعال (هيت لك: بيا پيشتر) ايله‌رو كل (هلم: بيا) كل (هلم زيدا: بيا ورزيدا) زيدى كتور واحضار ايله لفظ هلم كاهى متعدى استعمال اولنور قال الله تعالى هلم شهداءكم وكاهى لازم استعمال اولنور تعال معناسنه قال الله تعالى هلم الينا وبصريون عندنده هاء تنبيه ايله لم‌دن مركبدر وكوفيون عندنده اصلى هل ام ايدى همزه حذف اولندى وحجازيون عندنده كلمهٔ واحده‌در (هيهات: چه مايهٔ دوراست) نه اصل اوزاقدر يعنى پك اوزاق اولدى بعد معناسنه (شتان زيد وعمر چه جدااند زيد وعمر) زيد وعمر برى برندن پك آيرى‌درلر (وشكان زود آ) تيز اول وسرعت ايله (سرعان مثله (صه: خاموش باش) سويله‌وسكوت ايله (مه: مكن) ايله (ايه: سخن كوى) سوز سويله (ايها: بس كن) سويلمكدن فارغ اول فارسيده مان دخى ديرلر (ويها زودباش) تيز اول وبو كلمه تحريض مقامنده استعمال اولنور امام ترمدى شمائل النبى نام تأليفنده شريددن كلما انشدته بيتا قال النبى عليه السلام لى هيه حديثنى تخريج ايدوب بو عبد فقير پرتقصير اقوم الوسائل فى ترجمة الشمائل ناميله مسمى اولان ترجمه‌ده شو وجهله تحرير ايتمش ايدم كه بعبارته نقل اولنور لفظ هيه هاء اولى وثانيه‌نك كسره‌لرى وما بينلرنده ياء مثناة تحتيه‌نك سكونيله هاء اولى همزه‌دن مبدلدر كه اصلنده ايه ايدى كلامك بقيه‌سنى سويله ديه‌جك مقامده ذكر اولنور ميرك ديدى كه كلمهٔ ايه اسم فعلدر زيرا امر معناسنه‌در بر كمسنه بر كلامك ياخود بر ايشك زياده‌لكنى مراد ايتدكده تنوينسز ايه ديرلر واكر مابعدنه ايصال ايتسه‌لر تنوين ايله ايه حدثنا ديرلر بعضيلر ديديلر كه ايه يا رجل درايسه ما بينلرنده معهود اولان سوزدن زياده طلب ايدوب بو سوزدن زياده دخى سويله ديمكدر هات الحديث قوه‌سنده اكر تنوين ايله ايه ديسه مطلقا سوزدن زياده

طلب ایدوب سوز سویله‌دیککدر مابینلرنده معهود کلام اولسون اولمسون هات حدیثا
ماقوه‌سنده (مض میم وضادك کسره‌لریله (نخواهم) ایسته‌مم جوهری دیدی که مض لا
معناسنه‌در لکن کلیت ایله نفی دکلدر بلکه مض بر کلامدرکه مستمعی اطماع ایدر یقال ان فی
مض لطمعا (آمین: چنین باد) بویله اولسون یعنی دعا ایتدیککم نسنه حیز قبولده واقع
اولسون ولفظ آمین موقع دعاده ممدودا ومقصورا استعمال اولنور اجتماع ساکنینی دفع
ایچون آخری فتح اوزره مبنی‌در این وکیف کبی (لعـا: درست خیز) تماما قالق که
برکسنه‌نك ایاغی سورجسه اکا دعا مقامنده لعالك دیرلر یعنی ضرر اصابت ایتمدیکی
حالده دوشدکك یردن قالق (قد: بس) یتر معنای مذکورده استعمال اولندقده اسم اولور
قدی دیرلر بکا کفایت ایدر دیه‌جك مقامده وکاهی آخرینه نون وقایه الحاق ایدوب
قدنی دیرلر لکن شاذدر زیرا نون وقایه فعلك آخرینه زیاده اولنمغه مخصوصدر (قط مثله)
رائیة مرة واحدة فقط انجق بر کره کوردم وکاهی مضاف ایدوب قطك هذا الشیٔ دیرلر
بو شیٔ سکا کفایت ایدر معناسنه حسبك کبی قطی قط قطنی دخی دیرلر آخرینه نون
وقایه الحاق اتدکلری آخرنده اولان سکونی محافظه ایچوندر (بجل مثله) اخفش دیدی که
بجل حسب معناسنه اولدقده همیشه آخری ساکن اولور بجلك دیرلر قطك کبی لکن
بجلنی دیمزلر قطنی دیدکلری کبی بلکه بجلی دیرلر زیرا افعالدن غیری کلمه‌نك آخرینه نون وقایه
الحاق اولنمق سماعیدر (حسب مثله) حسبك درهم دیرلر سکا بر درهم کفایت ایدر معناسنه
وشی حساب دیرلر کاف معناسنه ومنه قوله تعالی عطاء حسابا (دونك: بکیر تو مرد) سن
رجل اخذ ایله خذ معناسنه‌در اصلنده ظرف ایدی صکره اسم فعل قلندی (هاء)
مقصودا وممدودا خذ معناسنه استعمال اولنور مثله وکاهی کاف خطاب ایله ذکر اولنوب
تصرف ایدرلر وکاهی کافدن مستغنی اولوب آخرنده اولان همزه‌ده تصرف ایدرلر
مصنف صورتین مذکورتینی بیان ایدوب دیدی که (هاءما: بکیرید شمادو مرد) سز
ایکی رجل اخذ ایدك (هاؤم: بکیرید شما همه مردان) سز چوق رجل اخذ ایدك (هاء
بکیر تو زن) سن خاتون اخذ ایله (هاؤما: بکیرید شمادو زن) سز ایکی خاتون اخذ ایدك
(هاؤن: بکیرد شما همه زنان) سز چوق خاتون اخذ ایدك (هاك: بکیر تو مرد سن رجل
اخذ ایله (هـا کما: بکیرید شمادو مرد) سز ایکی رجل اخذ ایدك (ها کم: بکیرید شما همه
مردان) سز چوق رجل اخذ ایدك (هاك بکیر تو زن) سن خاتون اخذ ایله (ها کما بکیرید
شمادو زن) سز ایکی خاتون اخذ ایدك (ها کن بکیرید شما همه زنان) أف کلمه کراهتست)
کراهة وضجرة وقتنده تکلم اولنور بر کلمه‌در اخفش اف ماده‌سنده التی لغت حکایت
ایتدی اف اف اف اف افا اف (حس: کلمه درداست) الم کلمه‌سیدر یعنی ناکهانی

برکسنه‌یه وجع اصابت ایتسه مثلا غافل ایکن برعضونه آتش صچرایوب یاقسه والم
ویرسه اول وقتده اول کمسنه حس کلمه‌سنی سویلر (اخ: چنین مکن) شویله ایلمه مثلا
برکسنه‌دن بر نامعقول نسنه ظهور ایتدکده آنی کریه عد ایدوب نچون شویله ایتدك
صاقین بر دخی ایتمه دیه‌جك مقامده تکلم اولنور (اوه واوه وآه بکلمهٔ اندوه) غم وقتنده
وغمدن شکایت وقتنده تکلم اولنور جوهری دیدی که شکایت وقتنده اوه من کذا دیرلر
وکاهی واو ساکنه‌یی الفه تبدیل ایدوب آه دیرلر وکاهی واوی مشدد ومکسور ایدوب
هایی تسکین ایدرلر واوه دیرلر وکاهی واونی تشدیددن صکره هایی حذف ایدوب او دیرلر
وکاهی تطویل صوت ایچون مد وتشدید وفتح واو وسکون ها ایله اوه وکاهی تا الحاق
ایدوب مد ایله وقصر ایله آوه تاه اوتاه دیرلر (وی عجبا) تعجب مقامنده استعمال اولنور
ویك ووی لزید کبی وا کثریا کأن وکأن اوزرینه داخل اولور (واها: خوشا) برشیئك
طیب وحسننه تعجب مقامنده تکلم اولنور واهاله ما اطیبه دیرلر نه عجب کوزل شیدر
معناسنه (بخ بخ: نیکا نیکا) مدح وبرشیئه رضا مقامنده استعمال اولنور یعنی نه یك ایو
ومبالغه ایچون مکرر ذکر اولنور اکر مابعدنه وصل اولنمز ایسه بخ بخ دیرلر خانك سکون
وتخفیفی ایله واکر وصل اولنور ایسه بخ بخ دیرلر خانك کسر وتخفیفی ایله وکاهی تشدید
ایدوب بخ بخ دیرلر (احسنت لله: نکویی کردی خدا نکاه دار تو باد) ایلك ایلدك الله سنك
حافظك اولسون (لله انت: خدا نکاه دار تو باد) الله سنك حافظك اولسون (لله ابوك
خدا نکاه وار پدر تو باد) الله سنك باباکك حافظی اولسون (لبیك: ایستاده‌ام فرمان
ترا) سنك فرمانکه اجابت ایچون طورمشم بعض نسخه‌ده اینکم پیش تو وبعضنده
اجابت باد ترا پس از اجابت عبارتلریله تفسیر اولندی که تفسیر ثانی کتب لغتده ونحوده
تصویر اولنان معنایه مناسبدر کما لا یخفی (سعدیك: نیك بختی خواهم ترا پس از یکدیکر)
سنك ایچون سعادت استرم بری بری آردنجه اسعدك اسعادا بعد اسعاد معناسنه
قریبدر بعض نسخه یاری دادن میخواهم ترا عبارتیله تفسیر اولندی یعنی سکا معین اولمق
استرم تفصیلی کتب نحوده مسطور اولمغله بو مقدار اوزره اکتفا اولندی (لله درك
خدا خیر تو بسیار کناد) الله تعالی سکا چوق خیر ویرسون (لادر درك: نیکویی مباد ترا)
سکا ایولك اولمسون یعنی خیره نائل اولمه بددعاء مقامنده مستعملدر (حنانیك: رحمت
باد ترا) سکا رحمت اولسون یعنی حضرت اللهك رحمتنه مظهر اوله‌سین حنان رحمت
حنان صاحب رحمت معناسنه‌در عرب حنانك یارب حنانیك دیرلر رحمتك معناسنه (لك الله
نکاه دارد ترا خدا) حضرت الله سنی حفظ ایلسون (طوبی لك: خنکی باد ترا) سکا سعادت
اولسون (سمعا وطاعة: فرمان بردارم) امریکه امتثال ایدرم یعنی هرنه فرمان ایدرسك

الب لك البابا بعد الباب
والب لك البابین
تعبیری ایله بیان ایتدیلر
(منه)

استماع ایتدیکم ساعتده امتثاله مبادرت ایدرم دیمکدر (حباوکرامة: دوستی وکرامت کنم ترا) سکا دوستلق وسپاسد ارلق ایدرم احب حبا واکرم کرامة تقدیرنده‌در (بؤسالك سختی بادترا) سکا مشقت اولسون وزحمته مبتلا اوله‌سن (خیبةلك: نومیدی بادترا) سکا ناامیدلك ومحروملق اولسون مرادیکه نائل اولمه دیو بددعا مقامنده ذکر اولنور (سحقالك: دوری بادترا) سکا ایراقلق وجدالق اولسون سحق بعد معناسنه‌در بعید اولان مکانه مکان سحیق دیرلر اسحقه الله دیرلر ابعده معناسنه سحق حانك ضمیله حسن بابندن‌در (تعسالك: هلاك بادترا) سکا هلاك اولسون یعنی هالك اوله‌سین تعس اصلنده دوشمك معناسنه‌در تعسا لفلان دیرلر حضرت الله اکا هلاکی لازم قلسون معناسنه (سقیالك: سیرابی بادترا) سنك ایچون صودن قانمق اولسون یعنی حضرت الله سنی صودن اغنا ایتسون فی الحقیقه برکت ایله دعادر ووسعت وعیش ایله دعا مقامنده دخی ذکر اولنور (هنیئا مریئالك: کوارنده بادترا) طعام سکا سکیجی اولسون مأکولات ومشروبات اکل وشرب اولندقده اکل ایتدککك طعام وشراب سهولت ایله بوغازکدن مرور ایدوب هضم اولسون وسکا زحمت ویرمسون دیو دعادر (اهلابك: آبادانی بادترا) سکا معمورلق اولسون برکمسنه برجماعت میانه نزول ایدوب توطن مراد ایتدکده اکا مرحبا واهلا دیو دعا ایدرلر یعنی مقام واسعه نزول اتدیك ومعمورلغه کلدیك مأنوس اول ووحشتدن خلاص اول کسائی دیدی که اهلت بالرجل دیرلر برکمسنه برکمسنه ایله انسیت ایتسه ابوزید دیدی که آهلك الله فی الجنة دیرلر یعنی حضرت الله‌سنی جنته ادخال وتزویج ایتسون (سهلابك: آسانی بادترا) سکا آسانلق اولسون یعنی هر خصوص سکا زحمتسز اولسون (مرحبابك: فراخی بادترا) سکا وسعت اولسون یعنی مکان واسعده ساکن اول رحب رانك ضمیله سعت ورحب رانك فتحیله واسع معناسنه‌در (اجدك) جیمك کسر وفتحی لغتدر (این حقیقت است ازتو) بو ایش سندن کرچکمیدر اصمعی دیدی که ابجدمنك هذا معناسنه‌در بایی حذف ایدوب نزع خافض ایله منصوب قلندی ابوعمر دیدی که اجدا منك معناسنه‌در پس جدانك منصبی مصدریة اوزره اولور (الله‌الله : بترس ازخدای) اللهدن قورق وقهرندن حذر اوزره اول (الاسدالاسد: بترس ازشیر) ارسلاندن صقین وحذر ایله (الطریق الطریق: راه نکاه دار) یولی محافظه ایله وبصیرت اوزره روان اول (سبحان الله: پاکست خدای) ٭ حضرت الله جمیع نقایصدن پاك ومنزهدر (معاذالله: پناه میکیرم بخدای) حضرت اللهه صغنورم اعوذ بالله معاذا ایدی فعلی

٭ بعض حواشی مطولده شو وجه اوزره واقع اولدی که لفظ سبحان تسبیحك علی وسبحنك مصدری درنزهته تنزیها بلیغا معناسنه وسبحدن مأخوذدر ذهب وبعد معناسنه یعنی آنی نقایصدن تبعید ایتدی زیرا تنزیه اولنان کمسنه البته تنزیه اولندیغی نسنه‌دن تبعید اولنور یاخود فراغ معناسنه اولان سبحدن مأخوذدر کویا تنزیه اولنان کمسنه تنزیه اولندیغی نسنه‌دن فارغ قلنور چونکه حضرت اللهی تنزیهه مخصوص برلفظ مراد ایتدیلر لفظ سبحانی جمیع نقایصدن تنزیه بلیغ ایله تنزیهه دلالت ایتسون ایچون اختیار ایدوب حضرت اللهه اضافتنی لازم قیلوب لغة فصیحه‌ده اضافتدن قطعنی تجویز اتمدیلر (منه)

حذف ایدوب مصدری مقامنه اقامت ایتدیلر معاذالله معاذة وجه الله دخی بو معنایه‌در معنی معناة مأتی مأتات کبی (لعمری: سوکند میخورم بجان من) کندو جانمه آند ایچرم (لعمرك: بجان تو) سنك جانکه آند ایچرم (لعمرالله: سوکند میخورم بخدای) حضرت اللهه آند ایچرم اکرچه عمر وعمر عینك ضم وفتحیله بر معنایه‌در لکن قسم وقتنده فتحی اختیار ایتدیلر واوزرینه لام ابتداء داخل اولدقده ابتدائیة اوزره مرفوع وخبری محذوف اولور لعمرالله قسمی تقدیرنده واکر لام داخل اولمز ایسه مصدریة اوزرینه منصوب اولور عمرالله مافعلت کذا دیرلر لعمرالله وعمرالله لفظلرینك معناسی حضرت اللهك بقا ودوامنه قسم ایدرم دیمکدر (یمین الله: سوکند بخدای) اللهه آند ایچرم ابوعبید دیدی که عرب یمین لفظنه قسم ایدوب یمین الله لافعل کذا دیرلر وکاهی جمع دیدوب ایمن دیرلر وقسم ایدوب ایمن الله دیرلر صکره استعمالی کثیر اولمغله تخفیف ایچون آخرندن نونی حذف ایدوب ایم الله دیرلر ابن کیسان وابن درستویه قوللری دخی بودر والفی الف قطعدر لکن کثرة استعمالنه بناء کاهی الفی اسقاط ایدرلر واکثر نحویین دیرلر که ایمن الله میمك ونونك ضمیله قسم ایچون وضع اولنمش لفظدر وهمزه‌سی همزهٔ وصلدر واسماده بو لفظدن غیری اسمده همزهٔ وصل مفتوحه یوقدر وکاهی اولنه لام ابتداء ادخال ایدوب همزه‌یی اسقاط ایدرلر ولیمن الله دیرلر لیمن الله قسمی تقدیرنده وکاهی آخرندن نونی حذف ایدوب ایم الله وکاهی یایی دخی حذف ایدوب ام الله وکاهی فقط میمی ابقا ایدوب م الله ضمیله وم الله کسریله وکاهی من الله میم ونونك ضمه‌لریله ومن الله فتحه‌لریله ومن الله کسره‌لریله دخی دیرلر (عمرك الله: زنده کانی دهادترا خدای) حضرت الله سکا حیاة وعمر ویرسون (ویحك وای برتو) وای سکا یعنی سکا یازق حیف اولمش زیرا ویح کلمهٔ شفقت ومرحمتدر (ویلك ای بیچاره) ای علاجه قابل اولمین کمسنه یازیق سکا جوهری دیدی که ویح کلمهٔ رحمت ویل کلمهٔ عذابدر بعضیلر دیدیلر که ویح وویل بر معنایه‌در ویح لزید ویل لزید ابتدائیه اوزره مرفوعلردر ویحا لزید دیرلر ویلا لزید کذلك که فعل مضمر ایله منصوب ایدرلر الزمه الله ویحا وویلا تقدیرنده ویحك ویح زید دخی دیرلر اضافت ایله (ویبك مثله) جوهری دیدی که ویب ویل کبی بر کلمه‌در ویبك ویب لك دیرلر ولام ایله ابتدائیه اوزره مرفوع اولمق منصوب اولمقدن واضافت ایله منصوب اولمق مرفوع اولمقدن اجوددر (ویسك مثله (لکن: جزآنکه) آندن غیری که جاءنی القوم لکن عمرا یعنی عمرودن غیری قوم کلدیلر (رب: بسا) نچه رب تال یلعنه القرآن یعنی نچه قرآن

٭ میدانی هادیده دیدی که عمرك الله لفظی مصدر مقامنه قائم اولمش اسمدرکه مراد تعمیردر (منه)

عولك دخی ویبك معناسنه‌در یقال عولك وعول زید وعول لزید (منه)

تلاوت ایدرکسنه‌لر واردرکه قرآن اکا لعنت ایدر (ربما مثله(حاشا: مکر) جاءنی القوم حاشا زید قوم بکا کلدیلر مکر زید یعنی زید کلمدی (خلا: جز) غیری جاءنی القوم خلا بکر بکردن غیری قوم کلدیلر (ماخلا وماعدا مثله (لعل: امیداست) امیددر رجا ایدرم لعل الله یغفر ذنبی امیددرکه حضرت الله جرممی مغفرت ایده (لن: نی) یوق لن ینصر زید زید نصرت ایتمز البته(کی: تا) علة مقامنده مستعملدر اعبدالله کی ادخل الجنة اللهه عبودیت ایدرم تاکه جنته داخل اولام یعنی جنته داخل اولمق ایچون (لما: آنکاه) اولوقت که (اولی لك: سزاوار تراست مر ترا) سکا زیاده لایقدرکه تهدید ووعید مقامنده استعمال اولنور یعنی سنی هلاك ایده‌جك نسنه قریب اولدی (من اجلك: ازبرای تو) سندن اوتوری (من اجله: ازبرای او) آندن اوتری (من اجلی: ازبرای من) بندن اوتوری (من جراك: ازبرای تو) سندن اوتری جراك تخفیف ایله جراءك مد ایله دخی لغتدر (وحده: تنها او مرد) یلکوز اورجل (وحدهما: تنها ایشان دومرد) یلکوز آنلر ایکی رجل (وحدهم تنها ایشان همه مردان) یلکوز آنلر چوق رجل (وحدها: تنها اوزن) یلکوز اوخاتون (وحدهما: تنها ایشان دوزن) یلکوز آنلر ایکی خاتونلر (وحدهن تنها ایشان همه‌زنان) یلکوز آنلر چوق خاتون (وحدك: تنها تومرد) یلکوز سن رجل (وحدکما: تنها شمادومرد) یلکوز سزایکی رجل (وحدکم: تنها شما همه مردان) یلکوز سز چوق رجل (وحدك: تنها توزن) یلکوز سن خاتون (وحدکما: تنها شما دوزن) یلکوز سز ایکی خاتون (وحدکن: تنها شما همه‌زنان) یلکوز سزچوق خاتون (وحدی: تنها من) یلکوزبن (وحدنا: تنهاما) یالکوز بیز(حسبك: بس است ترا) سکا کفایت ایدر (اجمعون: همه) جمله (اکتعون وابتعون وابصعون مثله) مؤنثلری کتع بتع بصع‌در جمع کبی والفاظ مذکوره اجمعون نك اتباعی اولمغله اجمعون ایله ذکر اولنوب اجمعون‌نك اوزرینه تقدیم اولنمزلر (قاطبة مثله) جاء القوم قاطبة دیرلر جمیعا معناسنه وقاطبة عموم افاده‌سی ایچون وضع اولنمش براسمدر (کافة وطرا وعامة وجمیعا مثله (کل القوم: همه مردان) جمله رجللر (کلهم: همه ایشان) آنلرك جمله‌سی(الرجل نفسه: یك مردخودش) بررجل کندوسی (الرجلان انفسهما: دومرد خودشان) ایکی رجلك کندولری (الرجال انفسهم: همه مردان خودشان) چوق رجلك کندولری (المرأة نفسها: یك زن خودش) برخاتون کندوسی (المرأتان انفسهما: دوزن خودشان) ایکی خاتونك کندولری (النساء انفسهن: همه زنان خودشان) چوق خاتونك کندولری (هو

(بعینه)

الشر قریب منك معناسنه در اصمعی دیدی که اولی له قاربه مایهلکه ای نزل به واصلی اولیك الشر در ولفظ اولی بوندن مأخوذ افعل در (منه)

موفق بغدادی دیدی که قاطبة وکافة معرف باللام استعمال اولنمزلر وابن خالویه کتاب لیس‌ده دیدی که عامه بلکه اکثر خواص الکل والبعض دیوب الف ولام ادخال ایدرلر مع هذا انلره الف ولام داخل اولمز زیرا معرفه درهربری مضاف حکمنده‌درکه اصمعی دیدی که ابن مقفع تألیفاتنی مطالعه ایتدم اصلا لحن بولمدم الا بو قولنده العلم اکثر من ان یحاط بالکل منه فاحفظوا البعض (منه)

بعینه: اوست خود) اوکندودر(درهمی بعینه: درم من است خود) بنم درهمك کندی‌در عینیله بنم درهممدر دیو تعبیر اولنور (هوعین الرجل : اوست خود مرد) اورجلك کندودر (کلا الرجلین : ایشان هردومرد) اول ایکی رجلك ایکسی بیله (کلاهما وکلیهما مثله: کلتا المرأتین: ایشان هردوزن) اول ایکی خاتونك ایکسی بیله (کلتاهما وکلتیهما مثله (لقیته کفة کفة: پیش آمدم اورا روباروی) اکا راست کلدم یوز یوزه که قارشو قارشویه تعبیر اولنور بو ایکی اسم اسم واحد اولوب مبنی قلندی خمسة عشر کبی لقیته کفاحا دخی بومعنایه‌در (هوجاری بیت بیت : اوهمسایهٔ منست خانه بخانه) اوبنم قومشدر قاپو قاپویه دیو تعبیر اولنور (بادی بدیٔ پیش ازهمه کارها) جمله ایشلردن اول (حبذا الرجل: چه دوست است آن مرد) نه ایو دوستدر اورجل حب اصلنده حبب ایدی که فعل ماضی غیر متصرف وذا فاعلی‌درکه اسماء اشارتدن بر اسم مبهمدر مجموعی اسم واحد منزله‌سنه تنزیل اولنوب محلا ابتدائیه اوزره مرفوع والرجل خبری‌در ذادن بدل دکلدر زیرا حبذا امرأة دیرلر اکر بدل اولسه حبذه امرأة دیرلرایدی (لابد: چاره نیست) علاج یوقدر یعنی آیرلمز ولازمدر بد افتراق معناسنه اولمغله حرف نفی داخل اولدقده فراق منفی ولزوم لازم اولور (لامحالة: هرآینه) البته یقال الموت آت لامحالة یعنی موت البته کلجیدر کلمسون دیو علاج وحیله ممکن دکلدر جوهری لابد ایله تفسیر ایتدی (لاجرم: حقا وهرآینه) شبهه‌سز والبته فرا دیدی لاجرم برکلمه‌درکه اصلنده لابد معناسنه ایدی وکثرت استعمالی بردرجه‌یه بالغ اولدی که قسم مقامنده استعمال اتدیلر وحقا منزله‌سنه اولدی لهذا قسمك جوابنه لام داخل اولدیغی کبی لاجرم‌نك دخی جوابنه لام ادخال ایتدیلر لاجرم لافعلن کذا دیدیلر حقا معناسنه (لاسیما خاصة) یعنی خصوصا که استثنا کلمه‌لرندن‌در اصلنده سیٔ ایدی ماضما یدوب سیما دیرلر وآندن صکره ذکر اولنان اسمده ایکی وجه جائزدر اولا مایی الذی معناسنه اعتبار ایدوب برمبتداء مقدر ومذکور اولان اسمی اول مبتدانك خبری اولمق اوزره مرفوع ایدرلر مثلا جاءنی القوم لاسیما اخوك قولی ولاسی الذی هو اخوك قوه‌سنده اولور ثانیا مذکور اولان اسمی مجرور ایدرلر مازائده وسی اسم مذکوره مضاف اولمق اوزره زیرا سی مثل معناسنه‌در (مهیم: چه خبر) نه خبر جوهری دیدی که مهیم کلمهٔ استفهامدر معناسی حال وشانك نجه‌در دیمکدر (کیف: چه کونه) نه شکل (أنی: ازکجا) نه‌ره‌دن (لاغیر: جزاین نیست) بودر بوندن غیری دکلدر (غیر: جز(سوی مثله(نولك: چنین باید ترا)سنك حقك وسکا لایق اولان بودر وشویله‌در اصلی تناولدن‌در تناولك کذا قوه‌سنده‌در ومانولك ان تفعل کذا دیرلر یعنی شویله ایتمك سکا لایق دکلدر (جاؤا فرادی) منون وغیر منون استعمال

میدانی دیدی که لامحالة حیله دن مأخوذ در لاحیلة للتخلص من کذا معناسنه تقول لامحالة ولاحیلة انك ذاهب لابد کبی صاحب جامع دیدی که لاوعی عن ذلك الامر دیرلر لاتماسك دونه ومالی عنه وعی دیرلر بد معناسنه که لابد معناسنه اولور (منه)

شریشی مقامهٔ صفدیه شرحنده دیدی که نوال عطا معناسنه‌در ابن الانباریدن نقل ایتدی که نول ونوال منفعة وحظ معناسنه‌در یقال نلت الرجل اذا نفعته ونالنی فلان ای نفعنی ما کان نولك ان تفعل کذا دیدکلرینك معناسی سکا بو فعلده منفعت یوق ایدی که نولك نصب ایله کان‌نك خبری وان تفعل جمله‌سی کان‌نك اسمیدر (منه)

وفی الهادی مهیم کلمة یمانیة یستفهم بها عن الامر والحال ومعناه ما الخبر (منه) ابن الانباری زاهرده دیدی که اخذ برمته دیرلر بر نسنه‌یی کاملا اخذ ایدوب اصلا برنده برشیٔ ترك ایتمه قد اخذت الناقة برمتها عبارتندن مأخوذدرکه رمه چورك ایپ معناسنه مثلا برکسنه برناقه اشترا ایدوب ناقه‌نك بوغازینه باغلادقلری ایپی دخی اخذ ایلمه کلام مذکوری تکلم ایدر صکره جمیعا معناسنده استعمال اولندی (منه)

اولنور (بيامدنديكان يكان) بر بر كلديلر (جاؤا باسرهم: همه كنان آمدند) جملەسى كلديلر اسار اصلندە اول قايشدركه آنكله برشئ باغلالر وعرب اسيرلرين قايش ايله باغلدقلرى ايچون اولا اسيره اسير اطلاق ايتديلر مأسور معناسنه صكره تعميم ايدوب قايش ايله باغلو اولسون اولمسون اسير ديديلر پس كلام مذكور جاؤا برمتهم قبيلندن اولور (جاؤا بآخرة آمدند باز پس) صكره و كيرو كلديلر (جاؤا بآخرتهم آمدند باز پس ايشان) فلان كمسنەلردن صكره كلديلر (جاؤا فوضى: آمدند آميخته) قاريش مورش كلديلر اموالهم فوضى بينهم ديرلر ماللرنده مشتركلردر معناسنه كه اختلاطى مستلزمدر فيفوضى دخى فوضى معناسندر (جاؤا شتى: آمدند پراكنده) پراكنده و پريشان كلديلر يقال امر شت اى متفرق (تترى: دمادم نفس بنفس) يعنى متواليا برى برى آردنجه پى در پى عبارتى ايله تفسير اولندى اصلى وترى ايدى واوى تايه قلب ايتديلر وجاه وتجاه كبى قال الله سبحانه ثم ارسلنا رسلنا تترى اى واحدا بعد واحد ميدانى هادى للشادى نام تأليفنده ديدى كه لفظ تترى وتيرەدن مأخوددر طريقة معناسنه فيروز آبادى كلامى بو معنايه مناسبدر صاحب ايضاح ومصنف اساسده وترا بعد وتر وواحدا بعد واحد ديدكلرى عبارت كتابه موافقدر ودخى معلوم اولەكه تترى لفظنده ايكى لغت واردر الفنى الف تأنيث اعتبار ايدنلر غير منصرفدر ديوب آخرينه تنوين الحاق ايتمديلر والف الحاقى اعتبار ايدنلر منصرفدر ديو تنوين الحاق ايتديلر لغة اولى افصح واجوددر (مليا: دير) كچ وزمان طويل وبر كمسنه ثوب جديد لابس اولسه اكا دعا مقامنده ابليت جديدا وتمليت حبيبا دير يعنى جديد اولان لباسى اسكيت ومحبوبك ايله مدة مديده عيش وتمتع ايله وملاك الله بحبك ديرلر كه فارسيده برخوردارى دهاد خداى ترا بدو تعبير اولنور وهادى للشادى ده مليا لفظنى يكچندى عبارتيله ترجمه ايتدى وديدى كه قام فلان فى موضع كذا مليا من الدهر و مضى ملى من النهار اى ساعة تامة ودخى ملى لفظى موسر يعنى غنى معناسنه كلورسه اصلى ملئ درملو الرجل ديرلر صار موسرا معناسنه ودخى ملاوة وملاوة وملاوة من الدهر ديرلر حين معناسنه (زهاء مائة: نزديك بصد) يوزه قريب كه تخمين محلنده استعمال اولنور (مائة ونيف: صدواند) يوزدن زيادەجه ❁ پوشيده اولميه كه نيف ونيف تخفيف وتشديد ايله زياده معناسنەدر و اعداددن بر عقد اوزرينه زياده اولان عدده عقد آخره وارنجه نيف ديرلر مثلا عشرة ونيف ديرلر اونبردن يكرمى يه وارنجه وفارسيده اندلفظى عدد مجهولدن كنايەدر ولفظ اندادات جمع اولديغنك سرى بودر مثلا كرده اندديرلر ايدن كمسنەلر قاچ اولورسه كه اوچدن الى غير النهايه محتملدر زيرا جمعك مرتبه

وغايتى مجهولدر فيروز آبادى ديدى كه ينف كيس كبى وتخفيفى دخى جائزدركه نيف اصلنده نيوف در زياده معناسنه ونيف تخفيف ايله فضل واحسانه وبردن اوچه وارنجه اطلاق اولنور ❁ مخفى اولميه كه عامهٔ كتب لغتده قوم زهاء الف عبارتى حزرهم وقدرهم عبارتيله تفسير اولندى ميدانى قراب الف عبارتنى نزديك هزار ايله تفسير ايتدى كه فيروز آبادى كلامنه موافقدر حيث قال قراب الشئ بالكسر وقرابه وقرابته بضمهما ماقارب قدره انتهى (قاب قوسين: مقدار دوكمان) ايكى ياى مقدارى قيب قوسين دخى بو معنايەدر قاب وقيب قوسك قبضەسى ايله باشى ميانده اولان ميدان در پس هر قوسده ايكى قاب اولور بعضيلر نظم كريمده واقع قاب قوسين عبارتنده قلب واردر ديديلر كه اصلنده قابى قوس در والتفصيل فى كتب التفاسير (قيد رمح: اندازهٔ نيزهٔ) بر مزراق بويو نجه قادر مح دخى بو معنايەدر (قيس شبر: مقدار بدست) بر قاريش مقدارى قاس شبر دخى بو معنايەدر (قدر راحة: اندازهٔ كف دست) ال آيەسى مقدارى (قيد قلامة ظفر: مقدار بريدهٔ ناخن) طرناق كسينتى مقدارى كه قلامه طرناغك اوجندن كسوب آتدقلريدر (مثقال ذرة: مقدار ذره) ذره مقدارى كه بغايت كوچك قرنجه مراد در عبارت مذكورەنك معناسى محلنده بيان اولنمشدر لهذا بو محلده تفصيل اولنمدى (على حدة: يكانه وجدا كانه) يالكوز وباشقه اصلنده وحدة در يقال وحد يحد حدة كما يقال وعد يعد عدة (على حيالة مثله (اللهم اى بارخدا) اى حضرت الله سبحانه (لاهم مثله) عبارة مذكورەنك اصل واعلالى محلنده بيان اولنمشدر الحمد لله على الآئه والصلاة على محمد وصحبه وآله

قد تم ترجمة قسم الاول من كتاب (مقدمة الادب) للعلامة الزمخشرى وهو قسم الاسماء

بعون من بيده الامور وهو عليم بذات الصدور وصلى الله على سيدنا ﴿محمد﴾

وآله وصحبه اجمعين الى يوم الدين وحان ان نشرع فى ترجمة القسم الثانى وهو

قسم الافعال فى القطعة الثانية اولها القسم الثانى فى الافعال

م م

م